

SERXWEBÛN

JI SERXWEBÛN Û AZADIYÊ BI RÛMETTIR TIŞTEK NÎNE

Sal: 32 / Hejmar 375 / Adar 2013

YENİ BİR DÖNEM BAŞLIYOR

Mazlumların özgürlük Newrozu kutlu olsun

Selam olsun bu uyanış, canlanış ve diriliş günü olan Newrozu en geniş katılım ve ittifakla kutlayan Ortadoğu ve Orta Asya halklarına…

Selam olsun yeni bir dönemin miladı ve gün ışığı olan Newrozu büyük bir coşkuyla ve demokratik bir hoşgörüyle kutlayan kardeş halklara…

Selam olsun demokratik hakları özgürlük ve eşitliği rehber edinen bu büyük yolun yolcularına…

Zagros ve Toros dağ eteklerinden, Fırat ve Dicle nehir vadilerine; kutsal Mezopotamya ve Anadolu topraklarından tarım, köy ve şehir uygarlıklarına analık eden halkların en eskilerinden olan Kürtler; sizlere selam olsun...

Binlerce yıllık bu büyük medeniyeti farklı ırklarla, dinlerle, mezheplerle kardeşçe ve dostça birlikte yaşayan, birlikte inşa eden Kürtler için Dicle ile Fırat, Sakarya ve Meriç'in kardeşidir. Ağrı ve Cudi dağı, Kaçkar ve Erciyes'in dostudur. Halay ve Delilo, Horon ve Zeybek'le hısım akrabadır.

Bu büyük medeniyet bu kardeş topluluklar, siyasi baskılarla harici müdahalelerle grupsal çıkarlarla birbirlerine düşürülmek istenmiş; hakkı, hukuku, eşitliği ve özgürlüğü esas almayan düzenler inşa edilmeye çalışılmıştır.

Son iki yüz yıllık fetih savaşları Batılı emperyalist müdahaleler baskıcı ve inkarcı anlayışlar, Arabi, Türki, Farisi, Kürdi toplulukları ulus devletçiklere, sanal sınırlara suni problemlere gark etmeye çalışmıştır.

Sömürü rejimleri, baskıcı ve inkarcı anlayışlar artık miadını doldurmuştur. Ortadoğu ve Orta Asya halkları artık uyanıyor. Kendine ve aslına dönüyor. Birbirlerine karşı kışkırtıcı ve köreltici savaşlara ve çatışmalara dur diyor.

Newroz ateşiyle yüreği tutuşan, meydanları hınca hınç dolduran yüz binler, milyonlar artık barış diyor, kardeşlik diyor, çözüm istiyor.

İçinde doğduğumuz çaresizliğe, bilgisizliğe, köleliğe karşı bireysel isyanımla başlayan bu mücadele her türlü dayatmaya karşı bir bilinci, bir anlayışı, bir ruhu oluşturmaya amaçlıyordu. Bugün görüyorum ki, bu haykırış bir noktaya ulaşmıştır.

Bizim kavgamız hiçbir ırka, dine, mezhebe veya gruba karşı olmamıştır, olamaz. Bizim kavgamız ezilmişliğe, bilgisizliğe, haksızlığa, geri bırakılmışlığa her türlü baskı ve ezilmeye karşı olmuştur.

Bugün artık yeni bir Türkiye'ye, yeni bir Ortadoğu'ya ve yeni bir geleceğe uyanıyoruz.

Çağrımı bağrına basan gençler, mesajımı yüreğine katan yüce kadınlar, söylemlerimi baş göz üstüne diyerek kabul eden dostlar, sesime kulak kesilen insanlar;

Bugün yeni bir dönem başlıyor.

Silahlı direniş sürecinden, demokratik siyaset sürecine kapı açılıyor.

Siyasi, sosyal ve ekonomik yanı ağır basan bir süreç başlıyor; demokratik hakları, özgürlükleri, eşitliği esas alan bir anlayış gelişiyor.

Biz, onlarca yılımızı bu halk için feda ettik, büyük bedeller ödedik. Bu fedakarlıkların, bu mücadelelerin hiçbiri boşa gitmedi. Kürtler özbenliğini, aslını ve kimliğini yeniden kazandı.

"Artık silahlar sussun, fikirler ve siyasetler konuşsun" noktasına geldik. Yok sayan, inkar eden, dışlayan modernist paradigma yerle bir oldu. Akan kan Türküne, Kürdüne, Lazına, Çerkezine bakmadan insandan, bu coğrafyanın bağrından akıyor.

Ben, bu çağrıma kulak veren milyonların şahitliğinde diyorum ki; artık yeni bir dönem başlıyor, silah değil, siyaset öne çıkıyor. Artık silahlı unsurlarımızın sınır ötesine çekilmesi aşamasına gelinmiştir.

Yüreğini bana açan, bu davaya inanan herkesin sürecin hassasiyetlerini sonuna kadar gözeteceğine inanıyorum.

Bu bir son değil, yeni bir başlangıçtır. Bu mücadeleyi bırakma değil, daha farklı bir mücadeleyi başlatmadır.

Etnik ve tek uluslu coğrafyalar oluşturmak, bizim aslımızı ve özümüzü inkar eden modernitenin hedeflediği insanlık dışı bir imalattır.

Kürdistan ve Anadolu tarihine yaraşır şekilde tüm halkların ve Kültürlerin eşit, özgür ve demokratik ülkesinin oluşması için herkese büyük sorumluluk düşüyor. Bu Newroz münasebetiyle en az Kürtler kadar Ermenileri, Türkmenleri, Asurları, Arapları ve diğer halk topluluklarını da yakılan ateşten kaynaklı özgürlük ve eşitlik ışıklarını, kendi öz eşitlik ve özgürlük ışıkları olarak görmeye ve yaşamaya çağırıyorum.

Saygı değer Türkiye halkı;

Bugün kadim Anadolu'yu Türkiye olarak yaşayan Türk halkı bilmeli ki Kürtlerle bin yıla yakın İslam bayrağı altındaki ortak yaşamları kardeşlik ve dayanışma hukukuna dayanmaktadır.

Gerçek anlamında, bu kardeşlik hukukunda fetih, inkar, ret, zorla asimilasyon ve imha yoktur, olmamalıdır.

Kapitalist moderniteye dayalı son yüzyılın baskı, imha ve asimilasyon politikaları; halkı bağlamayan dar bir seçkinci iktidar elitinin, tüm tarihi ve de kardeşlik hukukunu inkar eden çabalarını ifade etmektedir. Günümüzde artık tarihe ve kardeşlik hukukuna ters düştüğü iyice açığa çıkan bu zulüm cenderesinden ortaklaşa çıkış yapmak için hepimizin Ortadoğu'nun temel iki stratejik gücü olarak kendi öz kültür ve uygarlıklarına uygun şekilde demokratik modernitemizi inşa etmeye çağırıyorum.

Zaman ihtilafın, çatışmanın, birbirlerini horlamanın değil, ittifakın, birlikteliğin, kucaklaşma ve helalleşmenin zamanıdır.

Çanakkale'de omuz omuza şehit düşen Türkler ve Kürtler; Kurtuluş Savaşı'nı birlikte yapmışlar, 1920 meclisini birlikte açmışlardır.

Ortak geçmişimizin önümüze koyduğu gerçek; ortak geleceğimizi de birlikte kurmamız gerektiğidir. TBMM'nin kuruluşundaki ruh, bugün de yeni dönemi aydınlatmaktadır.

Tüm ezilen halkları, sınıf ve kültür temsilcilerini; en eski sömürge ve ezilen sınıf olan kadınları, ezilen mezhepleri, tarikatları ve diğer kültürel varlık sahiplerini, işçi sınıfının temsilcilerini ve sistemden dıştalanan herkesi çıkışın yeni seçeneği olan demokratik modernite sisteminde yer tutmaya, zihniyet ve formunu kazanmaya çağırıyorum.

Ortadoğu ve Orta Asya kendi öz tarihine uygun, bir çağdaş modernite ve demokratik düzen aramaktadır. Herkesin özgürce ve kardeşçe bir arada yaşayacağı yeni bir model arayışı, ekmek ve su kadar nesnel bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Bu modele yine Anadolu ve Mezopotamya coğrafyasının, ondaki kültür ve zamanın öncülük etmesi, onu inşa etmesi kaçınılmazdır.

Tıpkı yakın tarihte Misak-i Milli çerçevesinde Türklerin ve Kürtlerin öncülüğünde gerçekleşen milli kurtuluş savaşının daha güncel, karmaşık ve derinleşmiş bir türevini yaşıyoruz.

Son doksan yılın tüm hata, eksiklik ve yanlışlıklarına rağmen bir kez daha yanımıza, mağdur edilmiş, büyük felaketlere uğramış halkları, sınıfları ve kültürleri de alarak bir model inşa etmeye çalışıyoruz. Tüm bu kesimleri; eşitlikçi, özgür ve demokratik ifade tarzının örgütlenmesini gerçekleştirmeye çağırıyorum.

Misak-i Milli'ye aykırı olarak parçalanmış ve bugün Suriye ve Irak Arap Cumhuriyeti'nde ağır sorunlar ve çatışmalar içinde yaşamaya mahkum edilen Kürtleri, Türkmenleri, Asurileri ve Arapları birleşik bir "Milli Dayanışma ve Barış Konferansı" temelinde kendi gerçeklerini tartışmaya, bilinçlenmeye ve kararlaşmaya çağırıyorum.

Bu toprakların tarihselliğinde önemli bir yer tutan "biz" kavramının genişliği ve kapsayıcılığı dar, seçkinci iktidar elitleri eliyle "tek"e indirgenmiştir. "biz" kavramına eski ruhunu ve pratiğini vermenin zamanıdır.

Bizi bölmek ve çatıştırmak isteyenlere karşı bütünleşeceğiz. Ayrıştırmak isteyenlere karşı birleşeceğiz.

Zamanın ruhunu okuyamayanlar, tarihin çöp sepetine giderler. Suyun akışına direnenler, uçuruma sürüklenirler.

Bölge halkları yeni şafakların doğuşuna şahitlik etmektedir. Savaşlardan, çatışmalardan, bölünmelerden yorgun düşen Ortadoğu halkları artık kökleri üzerinden yeniden doğmak, omuz omuza ayağa kalkmak istiyor.

Bu Newroz hepimize yeni bir müjdedir.

Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed'in mesajlarındaki hakikatler, bugün yeni müjdelerle hayata geçiyor, insanoğlu kaybettiklerini geri kazanmaya çalışıyor.

Batının çağdaş uygarlık değerlerini toptan inkar etmiyoruz.

Ondaki aydınlanmacı, eşit, özgür ve demokratik değerleri alıyor kendi varlık değerlerimizle, evrensel yaşam forumlarımızla sentezleyerek yaşamlaştırıyoruz.

Yeni mücadelenin zemini fikir, ideoloji ve demokratik siyasettir, büyük bir demokratik hamle başlatmaktır.

Selam olsun bu sürece güç verenlere, demokratik barış çözümünü destekleyenlere!

Selam olsun halkların kardeşliği, eşitliği ve demokratik özgürlüğü için sorumluluk üstlenenlere!

– Yaşasın Newroz!

– Yaşasın halkların kardeşliği!

Abdullah ÖCALAN
İmralı Cezaevi
21 Mart 2013

21. yüzyıl Kürtlerin yüzyılı olacak

1973 Newrozu'ndan bu yana kırk yıl geçti. Yani bu hareketin kırkıncı yıldönümünü yaşıyoruz. O zaman altı kişiyle Çubuk Barajı'nda yapılan toplantıyla bu hareketin temelleri atılmıştır. O tarihi toplantıyla Apocu hareket başlamıştır. Kırk yıllık büyük bir tarih yaşanmıştır. Kürt Halk Önderi'nin deyimiyle iğneyle kuyu kazarcasına, zor koşulları devrimciliğin ve mücadelenin gerekçesi yaparak, bugüne kadar bütün zorlukları aşarak gelen büyük bir mücadele gerçekliği vardır.

Bu büyük tarih içinde Newrozlar da önemli bir yer tutuyor. Newrozları bir yönüyle yeniden dirilten bir hareket oldu. Newrozları dirilttikçe Kürt toplumunu da diriltti. Bugün Kürt Halk Önderi'nin Çubuk Barajı toplantısının kırkıncı yılında Newroz'daki mesajında belirttiği gibi kimliği, kültürü, varlığını netleştiren, ortaya çıkaran, tarih sahnesinde büyük bir halk olarak yerini alan bir halk gerçekliği ortaya çıktı. Şimdi kırkıncı yılında yeni bir döneme girdik. Mücadelemiz yeni bir aşamaya ulaşmış bulunuyor. Önderliğimiz bu aşamanın karakterini Newroz mesajında ortaya koymuştur. Kürt Halk Önderi'nin başlatmış olduğu bu yeni süreç, demokratik kurtuluş ve özgür yaşamı inşa etme hamlesi kırk yıllık mücadelenin ürünüdür, ona dayanmaktadır. Özel olarak da Özgürlük Hareketi'nin 2012 yılında yürüttüğü mücadele sonucu Türkiye'nin yaşadığı iç siyasal durum ve bu birkaç yıl içindeki bölge gelişmeleri Kürt Halk Önderi'nin bugünkü demokratik kurtuluş ve özgür yaşamı inşa etme hamlesinin tarihsel ve siyasal temellerini oluşturmaktadır.

2013'ün Ocak ayının sonunda yapılan PKK Yürütme Komitesi ve KCK Yürütme Konseyi toplantılarında hem kapsamlı bir biçimde savaşa hazırlanma hem de Kürt Halk Önderi'nin başlattığı süreci takip edip, Kürt Halk Önderi'nin bu çabasına destek verme kararı alınmıştı. Daha sonra Önderliğin bu yeni süreç çerçevesinde BDP ile görüşmeleri oldu. BDP ile yapılan görüşmeler kısa bir süre sonra basına yansıdı. O görüşme notlarından sonra Kürt Halk Önderi Kandil, Avrupa ve BDP'ye mektuplar gönderdi. Bu mektuplara Kürt özgürlük hareketinin bir bütün olarak olumlu cevap verdiği ve Kürt Halk Önderi'nin demokratik çözüm projesine katıldığı bilinmektedir. Zaten Kürt Halk Önderi bu mektuplardan sonra Amed Newrozu'nda Kürdistan, Türkiye ve Ortadoğu için demokratikleşme manifestosu olan mesajını duyurdu.

Kürt Halk Önderi sorunlara yaklaşımının nasıl olduğunu ortaya koyan mesaj tartışılsın, esas yaklaşımı ve bakışının nasıl olduğu üzerinde durulsun düşüncesiyle çözümün yol haritasını, aşamaları, anayasal ve yasal olarak yapılması gerekenleri ortaya koymamıştır. Çünkü Kürt Halk Önderi bunları İmralı'da tartışıyor, görüşme notlarında ya da mektuplarla yansıtıyor. Bu mesajın amacının Türkiye kamuoyunu da, Türkiye toplumunu da, çözüm isteyen herkesi de bu sürece hazırlama ve katma olduğu açıktır. Genelde nasıl bir çözüm istediğini çarpıcı ve etkileyici bir biçimde ortaya koymuştur.

Bu sürece nasıl gelindiğinin doğru ele alınması ve değerlendirilmesi gerekiyor. Kırk yıllık bir mücadele verdik, veriyoruz, vermeye de devam edeceğiz. Kürt Halk Önderi defalarca, en son BDP'lilerle yapılan görüşmelerde diyor ki; "Bu benim için bir başlangıçtır. Şimdiye kadar yaptıklarımız hazırlıktı. Hareket asıl olarak rolünü bundan sonra oynayacaktır. Önderlik bunu özellikle şunun için belirtmektedir; kendisinin geliştirdiği felsefi, ideolojik, teorik çalışma ve mücadele sadece bir siyasal mücadele değil ya da Kürtlerde yaratacağı bazı değişimlerle sınırlı değildir. Önderlik ettiği mücadeleyi başta Kürtler olmak üzere Türkiye, bütün Kürdistan parçaları ve bütün Ortadoğu'yu değiştirecek bir ideolojik, felsefi, teorik ve siyasal mücadele olarak görüyor. Kürt Halk Önderi Kürt sorununu kördüğüme benzetmekteydi. Aslında tüm Ortadoğu bir kördüğüm içindedir. Kürt Halk Önderi Newroz mesajıyla aslında bütün Ortadoğu kördüğümüne kılıç vuran -İskender'in meşhur kör düğüme kılıç atması var bir ideolojik, felsefi, paradigmasal yaklaşım ortaya koymuştur. Kürt Halk Önderi kendi yürüttüğü mücadelenin, düşünce sisteminin, paradigmasının, bir bütün olarak Ortadoğu gerçeğini, sistemi dönüştüren bir karakterde olduğunu bildiğinden, şimdiye kadarki çalışmalarını bir hazırlık, bir başlangıç olarak değerlendirmektedir. Ortadoğu, Türkiye, Kürdistan hatta dünya gerçeği düşünüldüğünde Önderliğin düşünce yoğunlaşması, bunun pratikleştirme düzeyi, öngördüğü Kürdistan, Türkiye, Ortadoğu ve dünya gerçeği düşünüldüğünde bu söylem yerli yerine oturuyor, anlam buluyor.

"Bu mücadele Ortadoğu'nun en zor coğrafyasında gerçekleşti. Zaten Kürdistan devriminin tarzı derken zor koşulların devrimci tarzı, yani zor koşulların devrimciliği ifade edilmektedir. Ortadoğu, Kürdistan gerçeği böyle bir devrimciliği gerektirmektedir. Zaten PKK militanlığı zor koşulların devrimciliği olduğu için başarıyor, bu derinliğe ve güce ulaşıyor"

Kırk yıllık mücadele içerisinde Kürt halkı sağlam bükülmez hale gelmiştir

Bu mücadele Ortadoğu'nun en zor coğrafyasında gerçekleşti. Zaten Kürdistan devriminin tarzı derken zor koşulların devrimci tarzı, yani zor koşulların devrimciliği ifade edilmektedir. Ortadoğu, Kürdistan gerçeği böyle bir devrimciliği gerektirmektedir. Zaten PKK militanlığı zor koşulların devrimciliği olduğu için başarıyor, bu derinliğe ve güce ulaşıyor. Kürdistan devriminin koşullarının zorluğu, Ortadoğu'da mücadele etme gerçeği Önderliği ve özgürlük mücadelemizi bu kadar büyütmüş ve anlamlı kılmıştır. Zaten Kürt özgürlük hareketinin zorluklara karşı mücadele etme karakteri olmasaydı herhangi bir büyüklükten bahsedemezdik ve şimdiye kadar kırk defa yenilirdi, kaybederdi. Ama karakteri daha baştan itibaren zor koşullarda kazanmasını bilen zor koşulların devrimciliği olarak tarih sahnesine çıktığından, bütün zorlukları, bütün engelleri aşa aşa bu noktaya gelinmiştir. Bu noktaya gelirken Önderlik şahsında büyük bir olgunlaşma ve derinleşme yaşandı. Bazı mitolojilerde, destanlarda vardır; belirli insanların kamil insan olması ya da bir mertebe kazanması için yedi ya da kırk defa en ağır engellerden ve sınavlardan geçmesi gerekmektedir. PKK ve Kürt Halk Önderi gerçeğini, mücadelemizin gerçeğini de böyle sınavlardan geçerek rüştünü ispatlayan karakterde görmeliyiz.

Belki mücadelemiz çok uzun sürdü, çok acılar çektik, çok zorluklar yaşandı, ama bunun getirdiği önemli getiriler de oldu. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz, 1990'lı yıllarda bu mücadele başarılı olsaydı, belirli sonuçlara ulaşsaydı Kürt özgürlük hareketi ve Kürt halkı bu kadar derinleşmezdi, bu kadar kapsamlılaşmazdı. Kürt toplumu sosyal, siyasal, kültürel ve ulusal alanda bu kadar gelişme ve derinlik yaşamazdı, Kürt toplumu bu kadar güçlenmezdi. Kuşkusuz mücadelenin erken sonuç almasının da farklı getirileri olacaktı. Ancak uzaması gerçeğinin yarattığı sonuçların da doğru ele alınıp değerlendirilmesi gerekmektedir. 2013 Amed Newrozu'na katılan Banu Güven "Kürt halkı kırk yılda bilgeleşmiştir" diyordu. Öyle bir halk haline gelmiş ki, bizim düşündüğümüz gibi ya da Batı'daki gibi bir halk gerçeğiyle karşımızda yoktur, diyerek Kürt halkı açısından pozitif düşüncelerini ortaya koyuyordu. Kısa sürede devrim olsaydı, bazı sonuçlar olsaydı acı çekilmezdi, sıkıntılar yaşanmazdı; ama her şeyi sonucuyla değerlendirdiğimizde bu kadar uzun süre mücadele içinde bir halk, bir toplum olma gerçeği, bir hareket ve önderlik olma gerçeği gerçekten bu halkı her alanda kültürel, sosyal, siyasal alanda derinleşen bir devrimsel gerçeğe, derinleşen bir dönüşüme, bir kendini yeniden yaratma gerçeğine, kendini hiçbir toplumda olmadığı kadar özgür ve demokratik değerlerle şekillendirmeye uğratmasını sağlamıştır. Kürdistan Devrimi'nin zorluğu da Kürt Halk Önderi'ni büyüttü. Son savunmada "Eğer uluslararası komplo olmasaydı, cezaevine düşmeseydim bu kadar da derinleşmezdim" demektedir. Bir de işin bu gerçeği var; mücadelemizin zorlukları, sıkıntıları oldu. Uzun oldu; ama nasıl ki demir kızgın ateşte dövülüp su verildiğinde çeliğe dönüşür ya, kırk yıllık mücadele içerisinde Kürt halkı da çeliğe su verir gibi sağlam, bükülmez hale gelmiştir. Kürt halk gerçeği, Kürt toplum gerçeği, Özgürlük hareketi gerçeği de böyle bir durumu yaşamaktadır. Kürt Halk Önderi, bu harekete bu halka dayanarak bu hamleleri yapıyor, bu mücadeleyi yürütüyor, bu gelişmelere öncülük ediyor, inisiyatif alıyor.

Bu mücadelenin büyüklüğü konusunda hemen hemen herkes biraz hemfikir oldu. Bu hareketin büyüklüğünü düşmanlarımız da kabul etti. Türkiye televizyonlarında açık açık PKK'nin büyüklüğünden, Ortadoğu'daki siyasi etkisinden ve tüm parçalardaki en büyük hareket olduğundan söz edilmektedir. Kürt Halk Önderi'nin tüm parçaların esas lideri olduğu kabul görmektedir.

Uluslararası komplodan sonra bu hareketin tasfiye edileceği düşünüldü. Hareket tasfiye edilemediği gibi, Kürt Halk Önderi'nin komplodan sonra yazdığı AİHM Savunmaları'nda "tarihsel komplolar gelişmeleri durdurmaz, daha da hızlandırır" biçimindeki başlıkta olduğu gibi Kürt Halk Önderi de, hareket de daha çok büyümüştür. Gerçekten de o tarihsel komplo gelişmeleri durdurmamış, ilerletmiştir. Belki önümüze engeller çıktı, tasfiyecilik çıktı. Tasfiyecilik, aslında uluslararası komplonun devamıydı. Aslında uluslararası komplonun içimizdeki piçleriydi. Daha baştan itibaren kompla teslim olmuşlardı. "Artık bu düşüncelerle olmuyor" kanaatiyle Kürt Halk Önderi'nin esaretinden sonra teslim bayrağını açmışlardı. Onların tasfiyeciliği 2003 değil, 1999'da başlamıştır. Hatta daha öncesi de vardır. Zaten tasfiyeci başları "birkaç yıl daha sabredelim" diyerek öngördükleri teslim olmuş, tasfiyeci örgütü hedeflediklerini söylüyorlardı. ABD'nin bölgeye müdahalesiyle düşündükleri gün gelmişti. Benzemek istedikleri KDP ya da YNK de belirli oranda güç olmuşlardı. İçimize hem ABD müdahale etti, hem de küçük bir devletçiğe sahip olan Güneyli güçler. Belirli bir imkan kazanmış bu güçlerin karşısında artık kim durabilirdi? ABD müdahalesinden sonra Güneyli güçlerin bir yükselişe geçtiği bilinmektedir. Birkaç yıl bu etkisi olmuştur. ABD'nin gelmesi, KDP'nin bir devletçik ortaya çıkarması ve zayıflıklara seslenmesi sonucu örgüt içinde önemli sorunlar yaşandı. Ancak Kürt Halk Önderi'nin müdahalesi ve Yunus'un bir şiirinde "bir ben vardır benden içeri" biçiminde belirttiği gibi reel PKK'den daha büyük ve içeri olan bir PKK ruhuyla, tasfiyecilik yenilgiye uğratılmıştır. Kürt Halk Önderi'nin yarattığı kadro, halk gerçeği ve değerler ile oluşan PKK ruhu, tasfiyeciliği tasfiye etmiştir. Devletçik elde eden KDP'nin önünde hiçbir güç duramazdı. Ancak Önderlik gerçeği, PKK'nin yarattığı değerler ve sahip olduğu özgürlük ve demokrasi paradigması her türlü baskı karşısında direnme gücü gösterdiği gibi, karşısındaki güçleri de etkisiz kılmıştır.

AKP'nin bir Kürt politikası yoktu

Silahlı güçlerimiz geri çekildikten sonra, 2000 yılında Ertuğrul Özkök; "toprağa giren savaş baltaları bir daha o topraktan çıkmaz, bu iş bitmiştir" biçiminde bir değerlendirme yapmıştı. Ancak hareket tüm badireleri aşarak, 2004'te tasfiyeciliği saf dışı ederek askeri ve siyasi bir hamle başlattı. Aslında 2004'ten önce yıllarca yalvarırcasına "barış" dedik, Kürt sorununun demokratik çözümünü istedik. Ancak bu çağrılarımız ciddiye alınmadı. Öyle ki bu yalvarırcasına çağrılarımız Kürt toplumu içinde eleştiri konusu bile oluyordu. AKP hükümetine ve Türk devletine yapılan bu çağrılara bir cevap alamadık. Onlar gerçekten de PKK'nin bir daha mücadele edemeyeceğine inanıyorlardı. Çağrılarımızı blöf sanıyorlardı, zayıflık sanıyorlardı.

Ama 2004 sonrası hamle kolay gelişmedi. 1 Haziran hamlesini biz gerçekleştirince İmralı'da Genelkurmay'ın Apo'ya dikte ettirdiği savaşı Türkiye bahane yapacak, Güney'e girecek, Kürt oluşumunu ortadan kaldıracak propagandası yapıldı. Bunlar dillendirildi. Yani tarihte ilk defa bir Kürt oluşumu çıkıyor, PKK, PKK Önderliği Genelkurmayla anlaşarak savaşı başlatıyor ki, Türkiye bahane yapsın ve bu oluşumu dağıtsın! Güler misin ağlar mısın! Bu sözler altında savaşı geliştirmek kolay mıdır? Ama geçmiş yıllar şu gerçekliği ortaya koydu ki, 2004 hamlesi olmasaydı ne Güney resmi olarak kabul edilebilirdi, ne ayakta kalabilirdi, ne de bütün parçalarda mücadele gelişebilirdi. 5 Kasım 2007'de Bush-Erdoğan görüşmesinde PKK'ye karşı yürütülen savaşa destek karşılığı, Türkiye'nin Güney'i tanıması kararlaştırıldı. AKP ve Genelkurmay İkinci Başkanı Ergun Saygun gittiler, orada "Güneyi kabul ediyoruz" dediler. Bu görüşmeden sonra Deniz Baykal bile PKK'yi tasfiye etmek için "Güney'le ilişki kuralım, onları kullanalım," dedi. Biliyorlar ki PKK'yi tasfiye ettikten sonra Güney'in işi bitmiştir. İran bile PKK ortadan kalkarsa Kürtlerin Ortadoğu'da hiçbir şey yapamayacağını düşünmektedir. PKK olduğu müddetçe Ortadoğu'da Kürtler herkesin başına beladır diyen bir İran gerçeği vardır. Çünkü PKK'yi en iyi tanıyan devletlerden biridir İran'dır. Çünkü biliyor PKK dışında herhangi bir hareketi ezip geçebilir.

PKK'nin gücünden bugün herkes yararlanmaya çalışıyor. Kürt Halk Önderi

bunun için birçok gücün "tavşana kaç, tazıya tut" politikası izlediğini söylemektedir. Aslında KDP ve Güneyli güçler için de bu geçerlidir. Onlar da PKK sırtından yaşamaktadır. Onların düşündükleri de "PKK kazanmasın, ama kaybetmesin" çizgisindedir. Kürt halk Önderinin Rum, Ermeni ve Yahudi lobileri için söyledikleri KDP ve YNK için de geçerlidir. PKK'nin varlığı olmazsa neyin üzerinde politika yapacak? Sadece işbirlikçilikle politika yürütülemez.

AKP iktidara geldiğinde uluslararası komplo tazeydi. AKP de Türk devleti gibi PKK'nin bir daha ayağa kalkamayacağını düşünüyordu. Ancak gelinen aşamada PKK ile yürüttüğü mücadeleden kaybedip önceki hükümetler gibi sonla karşılaşacağı korkusu yaşamaktadır. Bu nedenle şimdi Kürt Halk Önderi'yle yürütülen görüşmelerle kendisini ayakta tutma politikası izlemektedir. Tabii bu noktaya kolay gelinmedi. Bu noktaya nasıl gelindiğini anlamak için AKP'nin on yıllık iktidarını şöyle bir gözden geçirmek gerekmektedir. AKP iktidar olduğu zaman Kürt sorunu gündemde yoktu. O nedenle bir Kürt politikası yoktu. Sadece genel demokratikleşme söylemlerinde bulunuyordu. Kürt sorunu konusunda ortaya koyduğu yumuşak yaklaşım da aslında devletin rehabilitasyon, yani Kürtleri sistem içine çekip eritme politikasının dışa vurumuydu. Yani Apo içeriye alınmıştır, PKK geriye çekilmiştir, o zaman ekonomik, kültürel, sosyal tedbirlerle (daha Ecevit döneminde 105 tedbir kararı almışlardı) Kürtler rehabilite edilecektir. Yani Kürt toplumu duygusuyla, düşüncesiyle, her şeyiyle sistem içileştirilecektir. AKP bu yaklaşımla iktidara geldi. Bir Kürt politikası yoktu. Biz yalvardık, yakardık. Olmayınca 2004'te hamleyi başlattık. Tabii hamleyi başlatınca zorlanacaklarını anladılar ve bunu boşa çıkartmak için AB'yle ilişki içinde bir plan yaptılar ve DEP'lileri dışarı çıkardılar. "Bazılarını Özgürlük hareketine karşı kullanabiliriz, yumuşatabiliriz; bu savaşı yenilgiye uğratabiliriz" hesabıyla hareket ettiler. Hatırlarsanız çıkar çıkmaz onlarla Dışişleri Bakanı, Cumhurbaşkanı, Bakanlar görüştü. Devletler kendilerine yönelik mücadeleleri tasfiye etmek için hangi oyunları oynarlar, hangi politikaları yürütürler, kimi nasıl kullanırlar, bunları bilmek lazım. Ancak DEP'lileri kullanma politikası boşa çıkarıldı.

Bu politikalar boşa çıkarılınca bazı aydınları devreye soktular. Yine bu süreçte Erdoğan Amed'e gitti; "Kürt sorunu benim de sorunumdur", dedi. O zaman bu sözleri sarf ederken daha sonraki gibi çok politik, çok hesapçı değil, "Kürt sorunu var, önümüzde duruyor, o zaman bir şeyler yapmalıyız" zihniyetiyle hareket etmiştir. Ama bu konuşmalarından kısa bir süre sonra amiyane deyimle kazın ayağının öyle kolay olmadığını görmüştür. 2005'te Şemdinli'deki olaylar olduğunda Erdoğan sonuna kadar üzerine gitmekten söz ediyordu. Ancak Yaşar Büyükanıt "onları tanıyorum, iyi çocuklar" deyince Kürt işinin kolay olmadığını gördü. Ve farklı bir yola saptı. 2006'dan sonra iki tarafı da oyalayabilir miyiz politikası izledi. Hareketten ateşkes istedi. Bu ateşkesi sağlamak için Amed Belediye Başkanı ve BDP yoluyla aracılar gönderdi. Kürt Halk Önderi'ne de bu yönlü haberler ilettiler. Bunun sonucu ateşkes kararı alındı, Kürt Halk Önderi de onayladı. Ancak Kürt Halk Önderi bu ateşkesin sadece oyalama için istendiğini düşündüğünden daha sonra bu ateşkesin yapılma sürecini ciddi bir biçimde eleştirmiştir. "Doğru bilgilendirilseydim, kabul etmezdim" demiştir. Önderlik aslında 2006 ateşkesiyle yanlış yapıldığını, yani "devlet de AKP de sıkışmış, o dönemde mücadele edilseydi, çözüme razı edilebilirlerdi" düşüncesiyle bu eleştirileri getirmektedir. 2006 ateşkesi hem bizi hem devleti idare etme politikasının sonucu istenmiştir. Böylelikle savaşın olmadığı koşullarda ordunun, derin devletin çok fazla kendi üzerine gelmeyeceğini düşündü. Böylelikle adım adım kendini güçlendireceğini hesapladı. Yani savaş olmayınca devletin ve toplumun AKP üzerindeki baskısı azalacak, böylece nefes alacaktı. Aslında Kürt Halk Önderi "iki üç ay içinde adım atılmazsa ben bunu –2006 1 Ekimi'nde yapılan ateşkesi– oyun sayarım" dedi. O sırada Önderliği gün gün zehirleme girişiminde bulundular. Ancak Kürt Özgürlük hareketi erkenden fark edince durdurmak zorunda kaldılar.

Oyalama stratejisi

2007 kritik bir süreçti. Ateşkes süreci sürüyordu, fakat ordu AKP'yi sıkıştırıyordu. Cumhurbaşkanlığı seçiminde AKP eşi türbanlı Abdullah Gül'ü aday gösterince 27 Nisan e-muhtırası oldu. Bunun sonucunda Mayıs ayında Dolmabahçe'de Erdoğan ile Yaşar Büyükanıt bir mutabakat yaptılar. Bu, Erdoğan'ın bir kesimiyle uzlaşması anlamına geliyordu. Bu uzlaşmaya göre AKP Kürt özgürlük hareketini tasfiye etme politikası izleyecek, bunun karşılığında da iktidarda kalacak ve eşi türbanlı birisini cumhurbaşkanı seçtirebilecekti. Bu mutabakat sonucu 22 Temmuz seçimlerinde AKP'nin yeniden seçilmesine ve eşi türbanlı birinin Çankaya'ya gitmesine onay verildi. AKP iktidara devam edecek, ama PKK'ye karşı savaşacaktı. Çünkü o zaman ordunun elinde, derin devletin elinde başka bir siyasi enstrüman bulunmuyordu. CHP ya da MHP o yıllarda PKK'ye karşı savaş yürütemezdi. Meşruiyetleri zayıf olacağından kaybetmeleri kaçınılmazdı. Kürt özgürlük hareketini içeride ve dışarıda tasfiye edecek meşruiyeti sağlayacak tek hareket AKP'ydi. Bu nedenle derin devlet AKP'ye bu desteği verdi. 22 Temmuz seçimlerinden sonra ilk gerçekleşen icraat Ağustos'taki Milli Güvenlik Kurulu toplantısında sınır ötesi tezkere çıkarma oldu. Seçimden önce liberallerin, Kürtlerin, çeşitli çevrelerin oyunu almak için "biz içeride hal ettik mi ki dışarıya gidelim" diyen Erdoğan'ın seçimden hemen sonra yaptığı ilk iş, o mutabakat gereği sınır ötesi harekat kararı çıkarmak oldu. Ondan sonra Amerika'ya gitti ve Kürt özgürlük hareketinin tasfiyesi üzerinden anlaştılar. ABD PKK'ye karşı savaşta AKP'ye destek vereceğini söyleyince, derin devletin AKP'ye desteği daha da fazlalaştı. ABD'nin desteğini alan AKP yerini sağlamlaştırdı. Ordunun Zap denemesi oldu. Eğer ordu Zap denemesinde başarılı olsaydı, belki AKP'yi biraz geriletebilirlerdi. Orada da başarısız oldu. Böylece o dönemin derin devleti içinde önemli bir kırılma yaşandı. AKP ile ordu arasında bir denge oluştu. Eğer Zap'ta ordu başarılı olsaydı, AKP'nin giderek ordu karşısında güçlenme gerçeği gerçekleşemezdi.

Zap operasyonu sonuç alamayınca 2008'de yeniden bir mutabakat yaptılar. Bu sefer AKP ile derin devlet arasındaki mutabakat şöyle tazelendi. Erdoğan-Başbuğ arasındaki PKK'ye karşı mücadele mutabakatına bu defa şu eklendi: PKK'ye kaşı mücadelede TRT 6 ve üniversitelerde Kürdoloji bölümlerinin açılmasıyla meşruiyet güçlendirilecek ve buna dayanarak PKK'ye tasfiye hamleleri yapılacaktı. Özel savaş, psikolojik savaş argümanları ekleyerek, bazı hamleler yaparak, PKK'ye karşı savaşı sürdürüp tasfiye etmek! Bu tür psikolojik savaş adımlarıyla Kürtler kazanılacak, Güney Kürdistan kazanılacak, Türkiye kamuoyu kazanılacak ve PKK tasfiye edilecekti. 2008'de böyle bir plan yapıldı. Bu planın sahibi tasfiye konseptini liberal demokratik çözüm olarak tanımlayan İlker Başbuğ'dur. Siyasal egemenliği ve kültürel soykırımı önlemeyen, hatta meşrulaştıran bazı bireysel haklar tanınacak ve buna dayanarak tasfiye gerçekleştirilecek. Böyle bir planla 2009 seçimine gidildi. Bu seçimde BDP zayıflayacak, AKP güçlenecek ve buna dayanarak Güney Kürdistan'da bir Kürt konferansı yaparak, PKK'ye silah bırakma kararını dayatılacaktı. PKK, Kürtlerin aldığı bu karara uymazsa Türk devleti kazandığı siyasi meşruiyet ve bu moral destekle çok kapsamlı bir tasfiye saldırısı yürütecekti. Zaten 2009 29 Mart seçimleri öncesi Hewler'de Fetullahçıların öncülük ettiği bir konferansla silah bıraktırma konferansının altyapısı hazırlanmıştı.

Seçimlerden BDP başarılı çıktı. Bunun üzerine Kürt özgürlük hareketi 13 Nisan'da açıklama yaparak tek taraflı eylemsizlik kararı aldı. Bir gün sonra KCK adı altında siyasi soykırım operasyonları yapıldığı gibi, aynı gün 'liberal demokratik çözüm!' sahibi İlker Başbuğ öngördüğü yeni Türkiye'nin ne olacağını anlatan bir basın toplantısı yaptı: "Atatürk demiş ki 'Türkiye'de yaşayan herkes Türkiye halkıdır', ama hepimiz Türk milletiyiz" diyordu. "Türkiye'de yaşayan herkese Türkiye halkı denir" diyerek kendine göre bir teori ve yumuşatmayla liberal demokratik çözümün çerçevesini ortaya koyuyordu. Böylece düşündükleri bu yeni Türkiye çerçevesini Kürtlere kabul ettirmek için siyasi soykırım operasyonlarını gerçekleştirmişlerdi. Kürtler siyasi olarak zayıflatılıp bu "liberal demokratik çözüme" razı edileceklerdi. Buna rağmen Kürt özgürlük hareketi 29 Mart seçim sonuçlarına dayanarak demokratik çözüm seçeneğini ortaya koydu. Kürt Halk Önderi bu süreçte yol haritası hazırlayacağını söyledi. Oslo görüşmelerinin olduğu süreçte Kürt Halk Önderi'nin hazırladığı yol haritası verilmedi. Yol haritası verilmeyince "bu bir oyundur, anlaşılmıştır," dedi. Ancak Habur'dan giren Barış Grupları'yla demokratik çözüm için yeni bir hamle yapmak istedi. Fakat Barış Grupları'nı büyük kalabalıklarla karşılayan bu halka kendi düşündükleri "çözümü," yani tasfiye planını kabul ettiremeyeceklerini anladıkları için de siyasi soykırım operasyonlarına hız verdiler. Yani 2009 seçimlerinden sonraki anlayışla Kürt demokratik hareketini bir daha tırpanladılar.

Kürt Halk Önderi bu gerçekleri görünce, Kürtlerin bir Fransız ve Rus Devrimi'yle karşı karşıya olduklarını söyledi. Hatta "AKP çözümden, PKK devrim yapmaktan korkuyor" diyerek Kürtler için mücadeleyle çözüm yaratmaktan başka bir seçenek olmadığını vurguluyordu. Bu temelde üçüncü dönemi bitirerek dördüncü dönemin startını verdi. Dördüncü dönemin başladığı yazda toplum gerçekten devrimci bir kalkışmaya yatkındı. Bu süreç aynı zamanda AKP'nin kendisi açısından çok önemli gördüğü anayasa referandum süreciydi. AKP hükümeti referandumda zorlanacağını düşünerek, yeniden heyetleri Kürt Halk Önderi'ne gönderdi. Referandumdan sonra bazı şeyler yapacaklarını söylediler. Önderlik de bir şans daha vermek istedi. Fakat referandumdan sonra da herhangi bir gelişme olmadı. Biz mücadeleyi geliştirme geleneğine inandık. Kürt Halk Önderi de Tahrir Meydanı'nı örnek veriyordu. Ancak seçim süreci böyle bir gelişmenin olmasına zemin sunacak durumda değildi. 2011 seçimine bu ortamda gidildi. 2011 seçiminden önce de görüşmeler sürüyordu. O görüşmeler sonucunda Nisan ayında Önderlik üç protokolü Kürt özgürlük hareketine gönderdi. Kürt özgürlük hareketi uygun gördüğünü Kürt Halk Önderi'ne iletince, Kürt Halk Önderi de bunları devlete sundu. Bu protokollerin biri anayasa, biri hakikatleri araştırma, biri de barışla ilgiliydi. Bu üç protokolle ilgili üç komisyon öngörülüyordu. Önderlik "12 Haziran seçimlerinden sonra devlet, hükümet, meclis devreye girerek önümü açsın ve protokollerin pratikleşmesi sağlansın" dedi. Kürt Özgürlük Hareketi de bu yönlü çağrılar yaptı. Fakat hükümet o zaman ne meclisi devreye soktu, ne de komisyonlar kuruldu. Bunlar olmayınca Oslo süreci de bitti. Zaten seçimlerden hemen önce ya da sonrası olması gereken bir görüşmeye AKP hükümetinin katılmaktan vazgeçtiğini biliyoruz.

Sri Lanka modeli ve savaşın şiddetlenmesi

AKP hükümeti kendisinin seçimlerden sonra güç olduğunu düşündü, yüzde elli oy aldı ve böylelikle toplumsal desteği aldığını, dış güçlerin desteğini de alarak Kürt özgürlük hareketini tasfiye edeceğini düşündü. Önderliğin projelerine hazır değildi. Daha doğrusu o dönemde PKK'yi tasfiye edeceğine inanmıştı. Zaten o süreçte Sri Lanka modelinden söz edildi ve böylece askeri ve siyasi olarak sert bir savaş hamlesi yaptılar. Demokratik özerklik açıklamasına tesadüfen denk gelen Silvan eylemini de bahane ettiler. Demokratik özerklik ilanı Kürt halkının kendi kendini örgütleyerek devlete demokratik siyasal çözümü kabul ettirme girişimiydi. Türk devleti ve AKP hükümeti demokratik özerklik projesine karşı bir siyasal yaklaşım göstereceklerine tamamen şiddetle ezme yaklaşımı içine girdiler. 2011 sonu ve 2012'de büyük bir savaş oldu. Gerçekten de büyük bir savaş oldu. AKP Kürt özgürlük hareketini tasfiye etmek için her türlü imkanını kullandı, KCK operasyonlarıyla on bine yakın insanı tutukladı. Bu bir entegre tasfiye projeydi. Dünyada on bin demokratik siyasetçinin tutuklandığı bir örnek yoktur. Faşist ülkelerin bile aklına bu kadar tutuklama gelmemiştir. 12 Eylül'de de, 1990'lı yıllarda da demokratik siyasetçilere yönelik bu düzeyde bir tutuklama furyası görülmemiştir. Ancak Kürt inkarcılığı böyle bir saldırı ortaya çıkarabilirdi. 1993'teki faili meçhul cinayetlerle hedefledikleri gibi bütün siyasetçileri tasfiye edip serhildanı durdurmak, halkı sindirmek, ondan sonra da gerillanın üzerine gidip tasfiye etme hesabı içindeydiler. Selamı vereni, herkesi içeri aldılar. Bu bir projeydi, bununla demokratik siyasetin ve demokratik toplumun ezileceğini düşündüler. Dünyanın başka yerinde olsaydı gerçekten de hedeflerine ulaşabilirlerdi. Ancak halk da demokratik siyasetçi de, gerilla da direndi. Gerçekten de 2013 yılında askeri ve siyasi olarak büyük bir savaş verildi.

Zagros'ta büyük savaş verildi. Botan'da büyük savaş verildi. Bingöl ve Serhat eyaletinde çok büyük gerilla eylemleri gerçekleşti. Ordu tarihinde hiçbir dönemde olmadığı kadar zorlandı. Bunun sonucu AKP de büyük sarsıntı geçirdi ve zorlandı. Kaç bin metre karenin PKK'nin eline geçtiği tartışıldı. O dönemde Mehmet Ali Birand ve bazı yazarlar PKK'nin hem askeri, hem siyasi olarak güçlendiğini, bu nedenle bir uzlaşmaya yanaşmayacağını vurguladılar. Askeri hamle yanında Rojava devrimini örnek göstererek, PKK'nin bu gücüyle savaşı daha da geliştirip Türk devletini zorlayacağını yazdılar. İran'la ateşkes yapmamızı da Türk devletine karşı mücadeleyi geliştirme zemini olarak tanımladılar. 2012 yılını birçok yazar çizer bu çerçevede değerlendirdi. Gerçekten de hareket 2012'de büyük bir siyasal hamle yaptı. Belki Kürt özgürlük hareketi planladığı hedeflerin tümüne ulaşamadı; ancak Rojava devrimi, Zagros'taki durum, gerillanın her alandaki etkinliği, bazı alanlara ordunun girememesi, Kürt özgürlük hareketinin Ortadoğu'daki siyasi etkisinin artması ve serhildanların her şeye rağmen devam etmesi AKP'yi karanlık bir tünelin içine soktu. 2012 sonbaharındaki zindan direnişi AKP'yi daha da sarstı. İnisiyatifin elinden kaçtığını gören AKP, büyük bir telaşa girdi. Önderliğin direnişten vazgeçmesini sağlamak için birçok oyun yaptılar. Pozisyonunu güçlendirmek için KDP'ye sarıldılar, Mesut Barzani'yi kongrelerine çağırdılar. Kürt özgürlük hareketinin siyasi inisiyatifi ele alması AKP'nin planlarını altüst etmişti.

AKP yerel seçimlere girecek, ondan sonra başkanlık sistemiyle hamle yapacak, 2015 seçimini de kazanarak 2023 projesi hedeflerini gerçekleştirecekti. Ancak AKP gördü ki 2013 de 2012 gibi geçerse kaybedecek. Gerçekten de kaybedeceği kesindi. Çünkü PKK'ye karşı yürüttüğü savaşta başarılı olamıyordu, olamazdı. Suriye ve Rojava'da kaybediyor. Ortadoğu dengelerindeki yeri giderek zayıflıyor. Libya'da NATO yanında yer almış, Suriye'ye en erken savaş açmış, ama tüm bu adımları başarısızlıklarını durduramamıştı. İran'la, Suriye ile bozuşarak ABD desteğini alıp PKK'yi tasfiye edeceğini düşünüyordu. Eğer Suriye'de etkin olursa 1517 Mercidabık ve Ridaniye Savaşlarından sonra nasıl ki Ortadoğu'nun kapıları açılmışsa, önüne tüm Ortadoğu'nun kapılarının açılacağını düşünüyordu. Tabii bunlar olmadı. Tersine Rojava devrimi gelişti. Suriye hesaplarının önüne engeller çıktı. ABD ve Avrupa Türkiye'nin siyasal islamcılarla birlikte Suriye'de kazanmasını istemediler. Bu bakımdan evdeki hesap çarşıya uymadı.

Esad ayakta kaldı. Daha doğrusu Esad'ın ayakta kalmasından çok, siyasal İslamcılar kazanamadı. Buna neden olan esas olarak Esad'ın direnişi değildir. Esad, ABD ve Avrupa'nın siyasal islamcıların kazanmasını istemediğini görünce direnicini artırdı. Alevi toplumu da kaybetmek istemeyince rejimin ayakta kalma süresi uzadı. Batı hıristiyan Lübnan'ın ve yahudi İsrail'in yanında bir siyasal islamcı devlet istemiyor. Türkiye'yi hem yanlarında tutmak hem de kontrol altına almak istedikler inden çok güçlenmesini istemiyorlar. Çünkü onlar kullanılacak Türkiye istiyorlar. Esad bu ortamda ayakta kaldı.

Bu arada Rojava'da halk devrimi gerçekleşti. Ortadoğu'da giderek siyasi irtifa kaybediyor. PKK de içeride hamle yapıyor. Eğer durum böyle sürerse AKP'ye "sen de yapamıyorsun" diye yüklenilecek. Hem devlet içinden hem toplumdan gelen bu baskı AKP hükümetinin ömrünü kısaltacaktı. Çünkü şimdiye kadar "PKK'yi en iyi ben tasfiye ederim, Kürt halkını en iyi ben oyalarım" diyerek iktidarını sürdürdü. Önderlik son görüşme notunda çok güzel ifade etti bunu. AKP, PKK'yi tasfiye etme üzerinden bugüne kadar iktidar oldu, "PKK'yi en iyi ben tasfiye ederim" diyerek çeşitli güçlerin desteğini alma politikasını ustaca yürüttü. Ordu içindeki bazı çevreler başta olmak üzere birçok çevreyi bu temelde saf dışı etti. Artık gelinen aşamada PKK'yi ne oyalayabiliyor ne de ezebiliyor. Bu nedenle şimdiye kadar dayandığı güç kaynağını ve gerekçesini kaybetmiş durumdadır. Yani PKK'ye karşı savaş yürüterek gelebildiği kadar geldi. Artık deniz bitmiş durumdadır.

CHP ile kavgalı, MHP ile kavgalı, PKK ile de savaşıyor, kazanamıyor, sıkıştı. Üç seçenek vardı; ya ezecek ya oyalayacak ya da çözecekti. Ezmeyi başaramadı. Bu seçenek ortadan kalktı. Şimdi ya oyalayacak ya da çözecek. Oslo süreci artık aşılmıştır. Bu nedenle bir daha birkaç yıl elde edilemez. Belki hala oyalama ile çözüm arasında gidip geliyor. Şu andaki pozisyonu budur. Ancak AKP artık Kürt özgürlük hareketini oyalayamayacağını da görüyor. Bu nedenle çok sıkışık durumdadır. Bu nedenle yeniden heyetlerini Önderliğe gönderdiler. Kürt Halk Önderi AKP'nin ve devletin yaşadığı sıkışıklığı görmüş durumdadır. Kürt Halk Önderi'nin aldığı inisiyatifi ve yaptığı hamleyi bu çerçevede ele almak gerekir. Önderlik bu sıkışıklığı görerek;

"belki bir çözüm projesine zorlarım" yaklaşımıyla hareket etmektedir. Bu nedenle inisiyatif alarak AKP'nin reddedemeyeceği bir çözüm projesi ortaya koymuştur. Kürt Halk Önderi gösterdiği makul yaklaşımlarla AKP'yi ve devleti çözüm içine sokmak istiyor. AKP'ye ve devlete adım attırmak istiyor. Kürt Halk Önderi'nin şu andaki yaklaşımını böyle ifade etmek lazım.

2012 gerilla atılımı AKP'yi çok zorladı

Kürt Halk Önderi AKP'ye "ezemiyorsun, bu nedenle uzlaşmak zorundasın" diyor. Kuşkusuz bu bir yönüyle de PKK'ye sorunu net bir çözüme ulaştıracak kadar mücadeleyi geliştiremedin yönlü bir eleştiridir. Bu nedenle "belli bir uzlaşmaya dayalı demokratik çözüm şarttır" yaklaşımıyla hareket etmektedir. Zaten "bu çözümden ne AKP ne de PKK kaçabilir" diyerek aslında bu gerçeği ifade etmektedir. Kuşkusuz Kürt Halk Önderi eğer bir savaş olursa yine de AKP'nin kaybedeceği vurgusunu yapmaktadır. Zaten bu nedenle AKP heyetleri göndermiştir. Kürt Halk Önderi de mevcut siyasal ortamda AKP'yi ve devleti bir çözüm kulvarına sokup geri dönüşü olmayan makul bir çözümü sağlatmaya çalışmaktadır.

2012'de Kürt özgürlük hareketin hamleleri bütünüyle istenen sonucu almasa da AKP'yi ve Türk devletini başarısızlığa uğratmıştır. Eğer 2013'te mücadele sürdürülürse Kürt özgürlük hareketi yeni başarılar ve yeni mevziler kazanacaktır. Ancak Ortadoğu'da siyasal gelişmelerin geldiği aşama eğer inisiyatif tümüyle ele alınmazsa bazı tehlikeleri de bağrında taşımaktadır. Çünkü Ortadoğu yeniden dizayn ediliyor. ABD, Suriye'de Rusya ve Çin ile uzlaşmaya çalışıyor. Suriye içinde Esad'ı belirli bir zaman içinde gönderen, ama şimdi savaşan güçler arasında bir uzlaşma da sağlayan bir politika izleniyor. Farklı güçlerin içinde olacağı yeni dengelere dayalı bir Suriye hedefleniyor. Böyle bir süreçte PKK'nin mücadeleyle daha fazla kazanma imkanı olsa da, eğer zamanında siyasal inisiyatif alınmasa sıkıntıların yaşanacağını da görüyor. Ama Önderlik böyle bir süreçte askeri bir hamleden çok siyasi bir müdahaleyle inisiyatifi ele geçirmesini daha doğru görmüştür. Böylece yeniden dizayn edilmek istenen Ortadoğu'ya da müdahale yapmış bulunmaktadır. Siyasal uzlaşmaların olduğu süreçte Kürt özgürlük hareketinin de demokratik çözüm hamlesiyle sürece müdahil olmasını sağlamak istiyor. ABD-Rusya'nın yeni uzlaşma hamleleri Türkiye'yi de belli uzlaşmalara mecbur edecektir. Çünkü Türkiye sıkışmış bulunmaktadır. Böyle bir süreçte uzlaşmalarla sürecin karakter kazanmaya doğru gittiği bir dönemde Kürt Halk Önderi da belirli bir siyasal çözüm hamlesiyle inisiyatif kazanarak, daha belirgin bir inisiyatif alarak, bu sürece müdahale olmak istemiştir. Bu anlamda Önderliğin müdahalesinin bölgedeki gelişmelerle bağını da görmek ve anlamak gerekiyor.

Bölgede ortaya çıkan savaş var. Eski dengeler yıkıldı, mücadele sürüyor, ama yavaş yavaş yeni dengeler oluşturulmak isteniyor. Yeni dengelerin oluşturulma sürecine girmiş bulunuyoruz. Yeni dengelerin oluşturulmaya girildiği süreçte politika önemlidir. Böyle dönemlerde sadece savaş ve mücadelelerle sonuç alınamıyor. Kuşkusuz askeri ve siyasi pozisyonunun güçlü olması gerekmektedir. Nitekim 2012'de büyük mücadele verilmiş ve Özgürlük hareketinin pozisyonu güçlendirilmiştir. Kürt Halk Önderi 2012 yılındaki büyük mücadelenin ortaya çıkardığı değerleri, PKK gücünü, hareketin kırk yıllık gücünü politik bir hamle yaparak inisiyatif alarak kazanımlara dönüştürmek istiyor.

"Zamana en hazırlıklı olanlar Kürt Halk Önderidir, hareketimizdir. Bu gerçeği böyle bilmek gerekir. Yani 'Kürt Halk Önderi'nin hamlesinin dayanakları, tarihsel, ideolojik, toplumsal, siyasal temelleri, bölgedeki ve dünyadaki siyasal gelişmeler nedir' derken bu çerçeveyi görmek gerekir. Bu çerçeve içinde, bu fotoğraf içinde Önderliğin adımı görülürse anlam kazanır"

Herkesin politik hamla yaptığı süreçte Önderlik de politik bir hamle yapmıştır. Hem de önemli bir inisiyatif sağlayarak politik hamle yapmıştır. Kendi politik hamlesiyle bölgenin şekillenmesini etkilemek istiyor. Bölgeyi başkaları şekillendirip Kürtlerin nasıl yer alacağını –ki bu belli değil– beklemeyi değil de bizzat kendisi bölgeyi şekillendirecek, bölgeye şekil verecek yeni bir politik hamle yapmış bulunuyor. Önderliğin sürece müdahalesini kesinlikle böyle anlamak gerekiyor. Bölgedeki gelişmelerden bağımsız görmemek gerekiyor. Tabii ki en başta da Kürt özgürlük hareketinin yürüttüğü mücadeleyle AKP'nin ve Türk devletinin sıkışıklığı sonucu bu imkana kavuşulmuştur.

Türk devleti yaşadığı bu sıkışıklıktan kurtulmak istiyor. Türk devleti de politika üretmek istiyor, ama bizimle savaş içinde bir politika üretemiyor. İşte Kürt Halk Önderi Türk devletinin bu durumunu de görerek hamlesini yapmıştır. Kürt Halk Önderi Türk devletini en iyi tanıyan konumdadır. Savaş demek aynı zamanda Türk devletini en iyi biçimde tanımak demektir. Şu anda Türk devletini en iyi tanıyan da bu önderlik gerçeğidir. Önderlik, Türk devletinin zayıflıklarını da görerek, bu süreçte zorunlu olarak bir çözüm sürecine girebileceğini düşünerek, onları böyle bir sürece sokmak için hamle yapmıştır. Çünkü Türk devleti Ortadoğu yeniden dizayn edilirken eli kolu bağlı hale gelmiştir. AKP ne yapacak? Ezemiyor, oyalama taktiği de artık sökmüyor. Bu yüzden sadece çözme seçeneği kalmaktadır. Hala çözüm politikası yok, ama dış gelişmeler, bölgedeki gelişmeler, içerideki durum, buna doğru zorlamakta, mecbur bırakmaktadır. İşte Kürt Halk Önderi AKP'nin, devletin başka seçeneği kalmadığını, PKK ile mücadele ederse ne içerde ne de dışarıda siyaset üretebileceğini görerek bu noktada inisiyatif alıp onları kendi projesinin içine sokmak istiyor. Yani hem Ortadoğu'yu şekillendirecek hem de Türkiye'yi şekillendirecek sistemin içine sokmak istiyor. Kürt Halk Önderi'nin hamlesi böyle anlaşılırsa, böyle bir perspektife oturtulabilirse anlaşılabilir.

Bu tabii bir siyasal hamledir. Bu projesi Türkiye'de nasıl etkili olacak, Ortadoğu'da nasıl etkili olacak, nasıl sonuca gidecek? Bu projenin nasıl başarıya gideceği konusunda da kesinlikle mücadelenin şimdiye kadar yarattığı birikime güveniyor, felsefi, ideolojik, teorik çerçevesine ve birikimine güveniyor, halk gücüne güveniyor. Bu halk gücünü, bu birikimi bu politik hamleyle, inisiyatifle, bu politik yaratıcılıkla birleştirirse ya da bu politik yaratıcılık arkasında böyle bir halk gerçeği, hareket gerçeği varsa bunun başarılı olacağını düşünüyor. Tabii bu projenin kendiliğinden başarılı olması düşünülemez. Kürt halkı, demokrasi güçleri, Kürt özgürlük hareketi ve dostları bu süreci doğru anlamaz ve mücadele etmezlerse başarısız kalma olasılığı da vardır. Politika farklı seçeneklerden en uygununu tercih etme sanatıdır. Politika seçenek işidir. Politika eninde sonunda önüne çıkan birkaç seçenekten birini uygulama yeteneği, kapasitesi ya da tercihidir. Şimdi Önderlik en uygun, başarılı olabilecek, kendisini etkili kılabilecek seçeneği tercih ediyor. Bu seçeneğin neden başarılı olacağına inanıyor? Kürt halkının mücadelesine, kırk yıllık mücadelenin Kürt gerçeğinde yarattığı birikime inanıyor. Bunun Türkiye'de ve Ortadoğu'da yarattığı etkiye inanarak Kürt sorununa demokratik çözüm, Türkiye'yi demokratikleştirme hamlesi yapıyor. Bir bütün olarak Ortadoğu'ya müdahale ederek. 21. yüzyılı Kürtlerin yüzyılı yapacak biçimde siyasal süreçte etkin olmak istiyor.

Önderlik esaret altında olma koşullarını da değerlendirerek; "bakın, esaret koşullarındayım, gelin bu sorunu çözelim" diyerek Türk devletindeki var olan kompleksi de böyle kırmak istiyor. Aslında 1999 yılında esaret alınma koşullarını da Türk devletinin kompleksinin giderilmesi çerçevesinde değerlendirerek, bazı gelişmeler sağlatmak istemiştir. Ancak o dönemde Türk devleti kendini güçlü, hareketi de yenilmiş olarak gördüğünden Kürt Halk Önderi'nin çözüm yaklaşımlarını ciddiye almamıştır. Ama şimdi '99 yılında değiliz. O zamandan bu yana çok şey değişti. Kürt özgürlük hareketi tasfiye edilemedi, aksine her yıl daha da büyüdü ve gelişti. Bu yönüyle Kürt Halk Önderi'nin görüşmelerini, değerlendirmelerini, geriye çekilme yaklaşımı 1999 yılıyla karşılaştırılamaz. O zamanki siyasal hamlesi bir çözümü yaratmaktan çok karşı saldırıları ve hareketi tasfiye etme dalgasını durdurup, hareketi yeniden toparlayıp bir hamle yaptırma projesinin bir parçasıydı. Şimdi karşı bir saldırıyı durdurma değil de on yıl sonunda hareketin ortaya çıkardığı birikim ve mücadele üzerinden –Rojava'daki gelişmeler, İran'daki gelişmeler, Güney'deki durum; paradigmasal, ideolojik ve sistem olarak hazırlık– bir çözüm geliştirme hamlesi yapılmıştır.

Şu anda gerçekten de Kürt özgürlük hareketi çok hazırlıklıdır. İdeolojik teorik ve politik olarak en çözümleyici yaklaşıma bu hareket sahiptir. Türk devletinin böyle bir hazırlığı yoktur. Zamanın ruhunu en iyi okuyan hareket konumundadır. Bunu derken 1990'lı yıllarda olduğu gibi kapitalist sisteme ayak uydurmak ve teslim olmak için değişelim, zamana uyalım diyenden bir hareket değildir. Yani dünya böyle gidiyor, biz de böyle olalım yaklaşımı içinde olan bir hareket ve bir Önderlik geçeği söz konusu değildir. Özgürlükçü komünal demokratik sistemi, yani devlete paralel gelen komünal demokratik uygarlık geleneğinin geldiği düzey ve bunun alternatif olma gerçeği zamanın ruhudur. Zamanın ruhu, halkların özgürleşmesidir. Radikal demokrasi ve toplum gerçeğinin gerçek demokrasi olmasıdır. Bunun karşısında duranlar tarihin çöp sepetine atılırlar. Yoksa Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra bazı liberallerin söylediği gibi "Dünya değişti, bu dünyanın değişiminin önünde engel olanlar, yani değişmeyenler, teslim olmayanlar ezilir gider" biçiminde bir söylem zamanın ruhunu okumak değildir. Aksine bu tür liberal söylemler zamanın ruhunu okuyamayanlardır. Dolayısıyla halkların zamanı, ruhu, mücadelesinin geldiği düzeyde bunun önünde duranlar ezilip geçilecektir. Zamanın ruhu derken kastedilen budur. Zamana en hazırlıklı olanlar Kürt Halk Önderidir, hareketimizdir. Bu gerçeği böyle bilmek gerekir. Yani Kürt Halk Önderi'nin hamlesinin dayanakları, tarihsel, ideolojik, toplumsal, siyasal temelleri, bölgedeki ve dünyadaki siyasal gelişmeler nedir derken, bu çerçeveyi görmek gerekir. Bu çerçeve içinde Önderliğin adımı görülürse anlam kazanır.

Kürt Halk Önderinin projesinin esası, özü; Türk devletini o geri, her şeyi barajlayan, antidemokratik, baskıcı, değişmeyen karakterini kırmaktır. Kürt Halk Önderi bu karakterlerini kırarak bir demokratik çözüm, demokratikleşme kulvarına sokmak istiyor, adım attırmak istiyor. Böylece sonuca gitmek istiyor. Türk devletini böyle bir kulvara soktuktan sonra Kürt özgürlük hareketinin birikimine ve gücüne, bölgedeki gelişmelere, Türkiye'deki halkların özgürlük, demokrasi ve barış özlemine dayanarak Kürt sorununun makul siyasal çözümünü ve bu temelde Türkiye ve Ortadoğu'da tarihsel, devrimsel sonuçlara yol açmak istiyor. Bu açıdan görüşme notunda söylediği "Tanzimat'tan, Meşrutiyete, çok partili siyasi hayata ve o günden bugüne yaşanan gelişmelerin katbekatı gerçekleşecek ve herkes özgür olacak" değerlendirmesi bir propaganda değildir. Düşündüğü proje pratikleşirse, Türk devletini, AKP'yi bu sistemin içine sokabilirse oluşacak sonuçlardan söz etmektedir. Şimdiye kadar yansıyanlardan anlaşıldığına göre üç aşamalı bir proje sunmuştur.

Süreç nasıl işleyecek

Birinci aşamada söylediği şudur: Eğer taraflar temel ilkelerde anlaşırlarsa geriye çekilme hedeflenecek. Birinci aşama, ateşkesle birlikte devletin mecliste karar alması, komisyonlar kurması ve geri çekilmenin zemininin hazırlanmasıdır. Komisyonlar geri çekilmenin sağlıklı ve güvenli olmasını sağlayacaktır. Geri çekilen yerlerde korucuların, JİTEM'in ya da başka güçlerin halk üzerinde baskı yapmasını önleyecek tedbirler alacaktır. Önderlik geri çekilmeyi Meclis kararı ve siyasetten bağımsız oluşacak bir komisyonla sağlamaya çalışıyor. Meclis kararı ve komisyonuyla sivil komisyonu ayrı görüyor. Sivil komisyonun Meclis'ten ve siyasetten bağımsız olmasını istiyor.

İkinci aşama, silahlı güçlerin geriye çekildiği, anayasal ve yasal adımların da atıldığı süreç olarak tanımlıyor. İkinci aşamanın sonu aynı zamanda yasal ve anayasal değişikliklerin tamamlanması oluyor. Sonbaharda anayasanın yapılmasının, netleşmesini hedefliyor. Anayasal ve yasal değişiklikler derken vatandaşlık tanımı, yerel yönetimler ve özerklik şartının anayasa ve yasalarda yer alması, yerellerin ekonomik, kültürel ve siyasal özerkliğinin tanınmasını anlamak gerekir. Hatta önemli konularda yerellerin referandumla kendileriyle ilgili kararları vermesi de bu değişikliklerin bir parçası olarak düşünmektedir. Kuşkusuz başka özgür ve demokratik yaşamı ilgilendiren yasal ve anayasal değişiklikler de ikinci aşama içinde gerçekleşecektir. Özcesi Kürtlerin, Kürt halkının özgür ve demokratik yaşamının sağlandığı anayasal ve yasal değişikliklerin olduğu süreç, ikinci aşama oluyor. Bu aşamada şimdiye kadar gerçekleşen katliam, soykırım ve cinayetlerin de araştırılmasını içermektedir. Kuşkusuz bu aşama demokrasi güçleriyle birlikte yürütülen ve demokrasi güçlerinin kararlarıyla şekillenen bir süreç olarak öngörülmektedir.

Üçüncü aşama normalleşme aşamasıdır. Normalleşme; ikinci aşama tamamlanıp Kürtlerin özgür ve demokratik yaşamının güvenceye alındığı anlaşıldıktan sonra gerçekleşecek aşamadır. Bu aşama ancak ikinci aşama sonrasında gündeme gelecek ve tartışılacak aşamadır. Yani anayasal ve yasal adımların Kürtlerin özgür ve demokratik yaşamını sağlayacak, Kürtler kendi kimlikleriyle özgürce örgütlenecekler, ifade edecekler, Kürt özgür ve demokratik yaşamına kesinlikle hiçbir müdahale olmayacak. Üçüncü aşama bundan sonra gelecek aşamadır. Görüşme notlarından, Kürt özgürlük hareketinin ve Kürt demokratik hareketinin açıklamalarından ve basına yansıyanlardan üçüncü aşamanın da böyle öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Kuşkusuz AKP'nin yaklaşımına karşı gü-

vensizlikler bulunmaktadır. Kürt toplumu da demokrasi güçleri de bazı kaygılar taşımaktadır. Örneğin Mehmet Altan, Türk devleti ve AKP bazı yasaları değiştirebilir, anayasa değişikliği de yapabilir, ama bunları pratikte uygulamaz diyordu. Buna örnekler de veriyor. İşte üçüncü aşama sadece yasa ve anayasa yapımıyla yetinmiyor, uygulamasının da Kürt halkının özgür ve demokratik yaşamını sağlayıp sağlamayacağına bakıyor.

Kürt Halk Önderi bu süreci hızlandırmak istiyor. Böylelikle AKP'nin ve devletin oyalamalarına fırsat vermek istemiyor. Kürt Halk Önderi aşamaları ve süreçleri hızlı gerçekleştirip inisiyatifi elinde tutmak istiyor. Bu projeyi sürece yaymanın oyalama olacağını düşünerek hızlı hareket etmek ve çabuk sonuç almak istiyor. Önderlik hızlı adım attırarak bir oyalamaya fırsat vermek istemiyor. Çünkü oyalama demek tasfiye ve tehlikeyle eş anlamlıdır. Bu bakımdan AKP'yi ve devleti 2013'te netleştirmek istiyor. AKP'nin yaklaşımını, devletin politikalarını, adımlarını, her şeyini netleştirmek istiyor. Adım atacak mı atmayacak mı? Eğer adım atılmazsa bunun anlamı, daha şiddetli bir mücadele döneminin yaşanacağıdır. Türkiye aslında şöyle bir politika da izleyebilir; sıkıştığı dönemde rahatlayıp tekrar Kürt Özgürlük Hareketi'nin üzerine gidip ezme yaklaşımını da gösterebilir. Onun için yıllara yayan değil, en azından 2013'te durumu netleştiren bir politika izliyor Önderlik. Ya 2013'te adım attıracak, sürece sokacak, ya da Türk devletinin sürece girmediğini, oyalama yapmak istediğini görecek ve ona göre tutumunu alacaktır. Zaten görüşme notunda süreç gelişmezse PKK öngördüğü savaş planlamasını devreye sokar demektedir.

Kürt Halk Önderi makul bir çözüm olursa ondan sonrasının arkasının geleceğine inanmaktadır. Eksik kalan yanların gerçek bir demokratikleşme ve demokrasi mücadelesiyle tamamlanacağını düşünmektedir. Zaten Kürt Halk Önderi'nin paradigmasında sadece devletten ve hükümetten bekleme değil, kendi örgütlenmesiyle kendi demokratik kurumlarıyla kendi sorunlarını çözmesi ve kendi kendini yönetmesi yaklaşımı vardır. Devletten beklemeyi eleştiren bir paradigmasal bakış vardır. Bu nedenle son savunmasında pozitif eylemden söz etmektedir. Yani inşa edici ve örgütleyici çabaları pozitif eylem olarak değerlendirmektedir. Bu çerçevede makul bir çözüm ve demokratikleşme süreci gerçekleşirse içinin pozitif eylemle doldurulması gerektiğini söylemektedir.

Kürt Halk Önderi'nin üç aşamalı ortaya koyduğu bu plan çerçevesinde AKP ve Türk devleti üzerlerine düşenleri yapar mı yapmaz mı? Orası şimdiden tam bilinemez. AKP olumlu yaklaşırsa süreç gelişir. Yaklaşmazsa tabii ki kendiliğinden demokratik siyasetin devreye girerek, demokratik siyasal çözümü ve Türkiye'nin demokratikleşmesini beklemek de yanlıştır. Kürt Halk Önderi böyle demiyor. Hatta AKP hükümeti çözüm için adım atmazsa eskisini kat kat aşan bir savaşın gelişeceğini de söylüyor.

Kuşkusuz Kürt Halk Önderi'nin başlattığı bu hamlede AKP'nin yapacağı şeyler vardır. Ama esas olarak da Kürt özgürlük hareketine ve demokrasi güçlerine düşen görevler bulunmaktadır. Kürt özgürlük hareketinin gücüne ve mücadelesine dayanma, demokrasi güçleriyle birlikte bu sürecin içini iyi doldurma önem kazanmaktadır. Bu süreçteki anayasal, yasal, demokratikleşme sürecinin Türkiye'nin demokratikleşmesi açısından en etkili hale gelmesi için Kürt özgürlük hareketi ve Kürt demokratik hareketinin örgütlü gücünü ortaya koyarak demokrasi güçleriyle birlikte bu sürecin başarıya ulaştırılmasında rollerini oynaması gerekmektedir. Yani devletten bekleyen değil, paradigmamız gereği kendi örgütlü gücüyle demokratik siyaseti etkin kılma önem kazanmaktadır. Tabii asgari demokratikleşme, demokratik siyaset önündeki engellerin kaldırılması gerekmektedir. Bu engelleri kaldırdıktan sonra ortaya çıkan imkanlar çerçevesinde, kendi özgür ve demokratik yaşamını inşa konusunda esas görevin Özgürlük hareketine ve demokrasi güçlerine düştüğü ve açıktır. Eğer demokratik siyasetin ve demokratik toplumun devreye girmesinin önü açılırsa Kürt Halk Önderi'nin ortaya koyduğu bu projenin Ortadoğu'da ve Türkiye'de büyük devrimci hamlelere yol açacağı – belki ilk aşamada evrimci bir durum gibi gözükse de– kesindir. Devrimimizin yarattığı değerler, Türkiye'de yürütülen devrimci demokrasi mücadelesinin ortaya çıkardığı birikim, Ortadoğu halklarının özgürlük ve demokrasi özlemi paradigmamız çerçevesinde örgütlü hale getirilir, harekete geçirilirse devrimimizin karakteri Türkiye'yi demokratik anlamda çözülüşe, demokratikleşme sürecine sokarak sadece Kürdistan'da değil, Türkiye'de de devrimci hamlelere yol açan siyasal gelişmeler sağlayacaktır.

Güneş balçıkla sıvanmaz

Böylesi düzeyde devrimsel sonuçlar yaratacak karaktere sahip sürece kaygıyla yaklaşmak kesinlikle doğru değildir. Kaygılar ancak tedbirli olmayı gerektirir. Yoksa sürece kaygılı yaklaşmak daha baştan başarısızlığa mahkum olmaktır. Böyle bir sürece Önderlik ve hareket böyle öngörüyor diye yaklaşmak, bu sürecin devrimci karakterini ve büyük kazandırıcı özelliğini görmemek daha baştan Kürt Halk Önderi'nin girişimlerini başarısız kılacak bir yaklaşım olur. Dolayısıyla bu sürecin kesinlikle bir devrimci hamle olduğuna inanarak bunu paradigmasal olarak, teorik olarak, siyasal olarak içselleştirerek bu temelde planlamalar yapıp çalışmalara katılmak Kürt Halk Önderi'nin bu hamlesinin başarısı için gereklidir. Diğer yaklaşımların kesinlikle pasif, sadece kaygıyla hareket eden, süreci başarıya götürmesini engelleyen yaklaşımlar olduğu açıktır. Bu açıdan bir proje, bir hamle yapıldığı zaman tereddütlü olmak yanlıştır. Politika bir tercih işidir, seçeneklerden birini tercih etmektir. Bir tercihi yaptıktan sonra o tercihin üzerinde en etkili biçimde durmak, örgütlemek, onu kendi inisiyatifinde yürütebilecek bir pozisyona gelmek gerekiyor. Onun için başta basın olmak üzere bütün kurumlarımızın böyle bir yaklaşımla süreci ele alması gerekiyor.

Kuşkusuz siyasal tedbirler yanında gerillanın geri çekilme sürecinde güçlü kalması da çok önemlidir. Gerilla güçlü kalmadığı takdirde Türk devletinin ya da başka güçlerin çözüm değil de tasfiye politikalarını pratikleştirme isteği artacaktır. Bu açıdan gerillanın bırakalım gevşemesi eğilimini, inancı, kararlılığı ve disipliniyle bu sürecin sonuna kadar varlığını sürdürmesi çok önemlidir. Bu süreçte hiçbir alanda gevşeme kabul görmeyeceği gibi, gerillanın da gevşemesi söz konusu olmayacaktır. Her ihtimale karşı varlığını koruyacak ve güçlendirecektir. Geri çekilme silahları bırakmak değildir. Bu açıdan herhangi bir çözüm olmadan, çözüm olduğuna inanılmadan silahların bırakılmayacağı da açıktır.

Kürt Halk Önderi'nin başlattığı süreçle birlikte kimi çevrelerin bilinçli bir biçimde bu süreci çarpıtmak istediği görülmektedir. Öte yandan körlerin fili tarif etmesi gibi birçok çevre de kendine göre süreci ele almaktadır. Kuşkusuz bu süreci bozmak ve provoke etmek isteyen çevreler de olacaktır. Yakın zamanda olan bazı değerlendirme ve tutumlar irdelenmeye ve değerlendirmeye değerdir.

Kürt Halk Önderi Rum, Ermeni, Yahudi lobilerinin Kürtlerin özgürlük mücadelesine yanlış yaklaşım gösterdiğini eleştirince, bazıları bu Önderliğin ve bu hareketin ezilen etnik ve dinsel topluluklara yaklaşımını göz önüne getirmeden hemen "Yahudi, Ermeni ve Rumlar hedef gösteriliyor" gibi art niyetli ve ahlaksızca değerlendirmeler yapmışlardır. Halbuki bu Önderlik ve hareket kadar ezilen topluluklara değer veren başka bir önderlik ve hareket yoktur. Ermeni ve Süryani soykırımlarını en fazla dillendiren ve bu halkların soykırıma uğratılmasının bu coğrafyaya verilen en büyük zarar ve insanlık dışı durumlar olarak değerlendiren bu Önderliktir. Bu Önderlik, Kürdistan'ı başta Süryaniler ve Ermeniler olmak üzere tüm diğer etnik ve dinsel toplulukların ortak vatanı olarak görmektedir. Kürdistan'da ve Türkiye'de bu halklara karşı işlenen suçların ortaya konulması ve bilince çıkarılması konusunda büyük çaba gösteren bu Önderlik'tir. Bu nedenle başta Kürdistan ve Ortadoğu olmak üzere bu halklara yaklaşımda olumlu gelişmeler sağlanmıştır. Bu Önderliğin ve bu hareketin bu halklar açısından yarattığı olumlu gelişmeler ve gösterdiği çabalar, mitolojideki zalim tanrılar tarafından bile inkar edilmez. Bir gerçekliktir; Kürt Halk Önderi bu halkların samimi ve tutarlı dostudur. Bunu bu halklar çok iyi bilmektedir. Kürt Halk Önderi Kürt halkının yürüttüğü savaşı Türkiye'den taviz koparma biçiminde ele alan anlayışları mahkum etmektedir. Kürt Halk Önderi kendi toplumu içinde her türlü gericiliği eleştirdiği gibi, bu lobileri de eleştirmektedir. Bu durumu kendi zemininden çıkarıp başka zeminlere kaydırmak ve haksız suçlamalarda bulunmak vicdansızlıktır, ahlaksızlıktır, adaletsizliktir, terbiyesizliktir.

Kürt Halk Önderi'nin bin yıllık islam kardeşliğinden söz etmesi de yine bazı çevreler tarafından çarpıtılmaktadır. Bu temelde de alevi toplumu ve örgütleri tahrik edilmeye çalışılmaktadır. Kürt Halk Önderi bir tarihsel gerçeklikten söz etmektedir. Yoksa alevilerin, êzîdîlerin bu coğrafyada yaşadıkları haksızlıkları en fazla dile getiren bir Önderlik'tir. Bu coğrafyada alevilerin, êzîdîlerin ve diğer inanç topluluklarının özgürce yaşamasını en fazla da isteyen bu Önderlik'tir. Bu çözüm sürecinde bu ezilen inançların da özgür ve demokratik yaşama kavuşmasını istemektedir. Çözüm projesi içinde bu da vardır. Bu Önderliğin ve bu hareketin aleviler, êzîdîler, süryaniler ve diğer inançlar üzerindeki baskıları görmezden geleceğini düşünmek, bu hareketi tanımamak ve büyük bir haksızlık yapmaktır. Kürt özgürlük hareketi en fazla da en fazla baskı gören ve ezilen toplulukların hareketidir. Bu açıdan en başta da êzîdîlerin, alevilerin ve bu coğrafyada baskı gören hıristiyan halkların hareketidir. Kuşkusuz Kürtlerin çoğunluğu müslümandır. Bundan söz etmek, bunu anlamak yanlış olmadığı gibi, bu coğrafyada farklı inançlar üzerinde yapılacak herhangi bir baskıyı de ne adına yapılırsa yapılsın, bu önderlik ve hareket kabul etmez. Tarih içinde alevilere ve êzîdîlere islam adına büyük haksızlıklar yapılmıştır. Bu hareket bunu da kabul etmemekte ve mahkum etmektedir. Bunu aleviler de, êzîdîler de çok iyi bilmektedir. İslam inancındaki Kürtler de PKK'nin sayı olarak azınlıkta olan inançlar üzerindeki baskıyı kabul etmeyeceğini çok iyi bilmektedirler. Bu açıdan Kürt Halk Önderi'nin mesajdaki geçmiş bin yılda islam kardeşliği temelinde bir arada yaşamadan söz etmesi yanlış yorumlanamaz. Bir objektif gerçeklikten söz edilmektedir. Türkler Anadolu'ya geldiğinde Bizans'la yapılan savaşta Kürtlerin yardımını görmüşler ve bu temelde savaşı kazanmışlardır. Geçmiş yüzyıllarda inanç ortaklığının önemli bir etken olduğu tartışılmaz bir gerçekliktir. Bu açıdan bir gönderme yapılmasını farklı yorumlamak, ancak art niyetli olmakla mümkündür. PKK hareketi ve önderliği en başta da alevilerin ve êzîdîlerin hareketidir. Bu hareketin kırk yıllık gerçeği defalarca kanıtlamıştır. Dolayısıyla güneş balçıkla sıvanamaz.

Mücadele bitmiyor yeni koşullarda ve yeni yöntemlerle devam ediyor

Önümüzdeki dönemde en fazla çarpıtma ve saldırı daha çok da klasik ulusal kurtuluşçu ya da milliyetçi yaklaşımlar içinde olanlardan gelecektir. Devleti yıkıp kendi devletini kurma gibi bir yaklaşımı olmayan Kürt Halk Önderi ve PKK bu projesi nedeniyle eleştirilecektir. Zaten yeminli Apo ve PKK düşmanlığı yapan çevreler şimdiden sosyal medya üzeri "Apo teslim oldu", "PKK mücadele etti, ne kazandı? Bundan bir sonuç çıkmaz", "PKK kaybetti" gibi bir karalama kampanyasına başlamışlardır. Öte yandan klasik ulusal kurtuluş mantığıyla bakan, zaten geçmişte de bu tür söylemleri defalarca dillendirenler yeni dönemde de böyle bu proje konusunda kuşku uyandırma, bu konuda halkın kafasını karıştırma, böylelikle halkın, demokrasi güçlerinin bu projeye destek vermesini engelleme çabasının içinde olacaklardır. Bazıları da "PKK silahlı güç oluyordu, silah bırakılırsa biz güç oluruz" gibi ham hayaller peşinde koşmaktadırlar. Bu gibi düşünenler de bu demokratik çözüm ve Türkiye'yi demokratikleştirme projesini anlamsızlaştırma ve karalama gayreti içinde olacaklardır. Nitekim bu tür çabalar ve söylemler şimdiden başlamıştır. Yine KDP ve KDP etkili çevreleri daha düne kadar "Silahlı mücadelenin zamanı geçmiştir" derlerken, Kürt Halk Önderi demokratik siyasal çözüm arayıp da silahlı güçleri geri çekme yaklaşımı gösterince; "Bakın başarısız oldular, bir şey elde edemediler" gibi propagandalara yöneleceklerdir. Zaten 1999 yılında da PKK'nin nasıl teslim olduğunu, nasıl mücadeleden vazgeçtiğini söyleyen bu çevreler, 2004 1 Haziranı'nda gerilla hamlesi yeniden başladığında bu defa da "Bu nereden çıktı, savaş başlatarak Güneyi tehlikeye sokuyorlar" gibi propaganda yaparak, gerilla direnişini engellemeye çalışmışlardır. Özcesi bu tür çevreler de karalama yapmak için birçok şey söyleyecektir.

Tüm bu saldırılar karşısında en doğru tutum, süreci Önderliğin paradigması çerçevesinde almak, izah etmek olacaktır. Paradigmamızın demokratik ulus çerçevesi, demokratik konfederalizm çerçevesi, demokratik kurumlaşma, pozitif eylemi esas alarak bu temelde kendi özgür yaşamını inşa etme, kendi kendini yönetecek güce ulaşma; yani bu proje her gün devrim yapan, sürekli devrimci çaba ve yaklaşımla kendi sistemini kuran paradigma içine oturtulursa, onunla izah edilirse, onunla birlikte yan yana ortaya konursa o zaman anlam kazanabilir ve her türlü yanlış anlamalara cevap verilebilir. Yani paradigmayla paralel bir anlatım olmadan, paradigmayı kavratmadan, bizim paradigmasal çözümümüzün devletçi değil de toplumun demokratik örgütlenmesine, demokratik uluslaşmaya, farklı toplulukların eşit, özgür, bir arada yaşamasına dayalı demokratik kurumlaşma çerçevesinde kendi özgür ve demokratik yaşamını kuran ve pozitif eylemi esas olarak kendi kendini örgütleme ve yönetme gerçeğine ulaşma gerçeği izah edilmeden doğru ifadelendirilemez. Demokratik toplum gerçeğine dayanarak güç olma paradigmasının iyi anlatılması gerekir. Bunu yaparken de PKK'nin yarattığı büyük toplumsal gücü, özgürlük gücünü ortaya koymak önemlidir. Kürt Halk Önderi BDP ile yaptıkları görüşmede en büyük kazanımın kadın özgürleşmesi olduğunu söylemiştir. PKK'nin kadın özgürlüğünü gerçekleştirmesi, kadını ayağa kaldırması aslında bütün diğer sorunların çözümünün anahtarıdır. Orada çözdüğün an, oradaki her türlü gericilik, her türlü demokratik olmayan zihniyet, halkların, ezilenlerin hakkını gasp eden zihniyeti ezme, tasfiye etme, üstesinden gelme gücüne ulaşılır. Kadın özgürlüğünün derinleşmesi demokratik toplum gerçeğini açığa çıkarmaktadır. Toplumun gücünü açığa çıkarıp demokratik örgütlenme olursa, bunun karşısında hiçbir güç duramaz. Yani asgari bir demokratikleşme ortamı doğduğu an Kürt Halk Önderi'nin ortaya koyduğu anayasal, yasal adımlar da atılıp demokratik bir çözüme kavuşulduğu an, Kürtlerin bu gücü sadece Kürdistan ve Türkiye'de değil, Ortadoğu'da her türlü devrimsel hamleyi yapacak, pratikleştirecek, somutlaştıracak ve kalıcılaştıracaktır. Bu hamleyle, Önderliğin bu girişimiyle bu paradigmasal yaklaşım yan yana yürümezse, yan yana konulmazsa o zaman eksik, topal anlaşılır, her türlü spekülasyona, saptırmaya meydan veren eğilimler kendini konuşturabilir. Bu açıdan bu çözüm sürecinde paradigmasal yaklaşım ve bunun yansıtılması çok önemlidir. Önderlik zaten "Mücadele bitmiyor, yeni koşullarda ve yeni yöntemlerle devam ediyor" diyerek bu gerçeği yalın bir biçimde ortaya koymuştur.

Kuşkusuz Türk devletinin yapacakları var. Yapacakları ortaya konulacaktır. Bunları basın ortaya koyacaktır, demokrasi güçleri koyacaktır, hareketimiz ortaya koyacaktır. Bir taraftan süreci geliştirirken, diğer taraftan da devletin yapması gerekenleri sürekli ortaya koyacak, bu konuda halkın, demokrasi güçlerinin baskısını yaratarak AKP'yi, devlet sistemini bir çözüm sürecine sokmak, adım attırmak, bu adımları derinleştirmek, daha da kapsamlılaştırmak, kalıcılaştırmak çabasını, mücadelesini vermek gerekiyor. Sürece böyle yaklaşmak, böyle ele almak gerekiyor. Böyle yaklaşılırsa o zaman Kürt Halk Önderi'nin dediği gibi hem paradigması doğru anlaşılır hem de bir mücadelenin bittiği değil de, mücadelenin yeni paradigma ve imkanlar çerçevesinde daha etkili verilmesi sağlanır. Tabii ki silahlı mücadelenin de belirli etkisi var, ama belirli koşullar sağlanırsa günümüz koşullarında, Ortadoğu'da yaşanan değişim düşünüldüğünde özellikle PKK'nin yarattığı değerler ve demokrasi gücünün, özgürlük gücünün daha büyük sonuçlar alacağı kesindir. PKK'nin en önemli gücü ideolojisidir. Demokrasi ve özgürlük gücüdür. Ne parasıdır ne silahıdır. Esas gücü paradigmasındadır. Tabii ki bunların da belirli biçimde güvencesi olmalıdır. demokratik siyaset de ancak demokratik zihniyetin olduğu ve demokratik siyasetin güvenliğinin bulunduğu ortamda yapılır. Kürt Halk Önderi bu açıdan meşru savunmayı hep çok önemli gördü. "Meşru savunmasız olmaz" dedi. Bu gerçekleşirse, güvenceli bir biçimde paradigma harekete geçtiğinde, hareketin gücü, ideolojisi savaşın yarattığı kazanımlardan katbekat sonuçlar yaratacaktır. Şu anda Kürt özgürlük hareketinin bazı güçlü yanları savaş ortamından dolayı tümden devreye geçmiyor, baskı altında kalıyor. Eğer bu baskı ortamı kalkar ve demokratik siyaset yapma zemini olursa bu hareketin ideolojik, teorik değerler temelinde yarattığı değerler, bir bütün olarak paradigma bu ortamda daha güçlü bir biçimde harekete geçerek daha etkili hale gelecektir. Devleti bu sürece sokup bu paradigmanın pratikleşmesinin güvencesi belirli bir biçimde ortaya çıktıktan sonra gelişecek durumu bu çerçevede ele almak, ortaya koymak gerekir.

2013 NEWROZU ÖZGÜRLÜĞÜ MÜJDELEMEKTEDİR

Kürdistan tarihinde Newrozlar hem siyasal, hem ulusal, hem toplumsal, hem de kültürel düzeyde önemli bir yere sahiptir. 2013 Newrozu da Kürdistan tarihindeki Newrozların özüne ve geleneğine yakışır bir şekilde kutlanmıştır. Hatta tüm Newrozlardaki ulusal, siyasal, toplumsal, kültürel değerlerin en yüksek düzeyde temsil edildiği bir Newroz olmuştur. Kuşkusuz bu Newroz Kürt Halk Önderi'nin devletle yaptığı demokratik çözüm görüşmelerine denk geldiğinden daha da farklı bir anlam kazanmıştır. 2013 Newrozu esas olarak da Kürt Halk Önderi'nin Demokratik kurtuluş ve özgür yaşamı inşa etme hamlesi olan demokratik çözüm sürecine destek serhildanına dönüşmüştür.

Newroz bir itiraz, bir isyan ve mücadele günüdür

Kürt Halk Önderi'nin mesajının okunduğu Amed Newrozu'na üç milyona yakın insan katılmıştır. Bu durum hem Kürt Halk Önderi'nin halk için önemini ortaya koyduğu gibi, Newrozların Kürt toplumu için ne anlama geldiğini de bir daha göstermiştir. Kürt Halk Önderi'nin mesajının yayınlandığı Newroz ilk defa hem Türk televizyonlarında hem de Güney Kürdistan televizyonlarında naklen yayınlanmıştır. Bu da 2013 Newrozu'nun tarihsel ve siyasal önemini ortaya koymaktadır. Zaten Kürt Halk Önderi'nin mesajı Kürdistan, Türkiye ve Ortadoğu'yu demokratikleştirme manifestosu olarak büyük bir heyecan yaratmıştır. Kürt özgürlük hareketinin felsefi, ideolojik, paradigmasal, teorik, politik gücünün ne kadar büyük ve çözümleyici olduğu bir daha görülmüştür. Kürdistan, Türkiye ve Ortadoğu'daki tüm sorunların reçetesi bu perspektifte bulunmaktadır. Eğer demokratik çözüm süreci bir sekteye uğramadan yürütülürse sonuçları muazzam olacaktır. Böyle bir sürece giren Türkiye, demokratikleşmek zorunda kalacak, sadece Kürt sorunu çözülmeyecek, Türkiye'deki mevcut sorunların tümü de çözülerek Ortadoğu için sorunların nasıl çözüleceğine model oluşturacaktır. Bu açıdan 2013 Newrozu tüm halklara özgürlük ve demokrasi müjdeleyen tarihsel bir kongre niteliğinde geçmiştir. Ortadoğu için yeni bir gün, yeni bir dönem, yeni bir gelecek başlamıştır. Tam da Newroz'un anlamına uygun yeni bir tarihsel hamle 2013 Newrozu'ndan başlamak üzere gerçekleşmiştir. Böylece 2013 Newrozu tarihine yakışır bir biçimde yalnız yılı değil, geleceği belirleyen gücüyle Newrozu daha anlamlı bir içeriğe ve kimliğe kavuşturmuştur.

Kürdistan'da Newrozların karakterinin bu düzeye gelmesi, siyasal ve toplumsal bir güç haline gelmesi esas olarak da PKK'nin tarih sahnesine çıkışıyla gerçekleşmiştir. Kuşkusuz önceden de bir Newroz geleneği ve Newroz kültürü vardır; ancak Kürdistan'da inkar ve imha sisteminin kültürel soykırım uygulamalarıyla birlikte Kürtler giderek kültürel değerlerini unuttuğu, kaybettiği gibi, Newroz da giderek bir kültürel, ulusal, toplumsal değer olmaktan çıkmaya yüz tutmuştu. 1970'lerin başına gelindiğinde Newroz Kürdistan'ın çok sınırlı yerlerinde kutlanan bir gün halindeydi. Botan'da, Güney'de ve Doğu'da belirli düzeyde kutlanan bir gün ve gelenek halinde varlığını sürdürüyordu. Giderek unutulmaya yüz tutuyordu. Hatta unutulmuştu. Kürtler belirli düzeyde dilini korusa da en başta da kültürel değerlerini kaybediyordu. Bu, Kürdistan'ın bütün parçalarında görülüyordu. Apocuların, PKK'nin tarih sahnesine çıkmasıyla birlikte Kürt'ün imha ve inkar sistemi altında yok oluşa götürüldüğünü, Kürt'ün dili, kültürü ve kimliğiyle ortadan kaldırılmak istendiği, böyle bir saldırı altında olduğu tespit edildikten sonra, Kürt'te var olan kültürel değerlerin yeniden canlanması için büyük çaba gösterilmiştir. Kültürel soykırıma öfkenin karşılığı olarak kültürel değerleri canlandırma biçiminde bir yaklaşımla hareket edilmiştir.

İşte bu nedenle1976 yılından başlayarak Kürdistan'da Newroz kutlamaları geleneğini canlandırmaya çalışmıştır. Özellikle 1977 Newrozu'yla birlikte Newroz'un tüm Kürdistan'da yaygın bir biçimde kutlanması için örgütlü bir çaba göstermiştir. Apocuların olduğu her yerde 1977 Newrozu özellikle büyük ateşler yakılarak kutlanmıştır. Daha sonraki yıllarda bu gelenek daha da yaygınlaştırılarak ve topluma mal edilerek sürdürülmüştür. Böylece yok olmaya yüz tutan, Kürtün yok olmasıyla birlikte değerlerinin de yok olmasını ifade eden Newroz geleneği, kültürü Kürdistan'da yeniden canlandırılmıştır. Bu canlandırılma sadece Newroz'un değil, Kürtün kimliğinin, dilinin canlandırılması mücadelesi ve çabası olarak tarihe geçmiştir. Çünkü topluluklar, uluslar kültürel değerlerle, kültürel özellikleriyle farklılıklarıyla var olurlar. Eğer kültürel farklılıklarını, özelliklerini, değerlerini kaybederlerse tabii ki bir toplumlar içinde asimile olurlar, yok olurlar. Özgünlükleri farklılıklarından, farklı değerlerinden, kültürlerinden, dillerinden, tarih içinde olmuş, oluşmuş gelenek ve göreneklerinden gelmektedir. Bunların yok edilmesi aynı zamanda o kimliğin, o toplumun kültürel soykırıma uğratılmasıdır. Newroz'un unutturulması da bir kültürel soykırımdı. İşte bu kültürel soykırıma karşı Newroz günlerinde bir itiraz, bir direniş, soykırıma karşı mücadele ruhu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

12 Eylül gelene kadar da 1978'de, 79'da, 80'de Newrozlar Kürdistan'da yeni bir ruhla, yeni bir dinamizmle kutlanmaya başlanmıştır. Artık Kürt toplumu Newroz'u tanımaya, Newroz'un anlamını anlamaya ve bugünü her yıl daha büyük coşkuyla ve kalabalıklarla kutlamaya yönelmiştir. 12 Eylül'den önce de böyle bir kültür, böyle bir zihniyet Kürt toplumuna belirli bir düzeyde yerleştirilmiştir. 12 Eylül'le birlikte Kürtler tümüyle yok edilmek isteniyordu. 12 Eylül esas olarak Kürtü yok etme hareketiydi, Kürtü tarihten silme hareketiydi. Öyle bir zulüm ve baskıyla Kürtün iradesi kırılacaktı ki, Kürtler 12 Eylül düzeninin kurduğu sistemde, Kürtlükten kaçacaklardı, Türkleşmeye koşacaklardı, Kürtlükten kaçmak için gönüllü çaba göstereceklerdi.

"Newrozlar Kürdistan'da boydan boya serhildan günleri haline gelmiştir. Daha sonraki serhildanlara da örnek olmuştur. Kürdistan'daki serhildanların tetikleyicisi, onların hazırlayıcısı her yıl gerçekleşen büyük Newrozlar olmuştur. Newrozların hem bir ulusal kültürel değer olması, hem tarih boyu direnişçi karakter taşıması, hem de PKK ile birlikte direnişçi karakterinin daha da derinleşmesi Newroz günlerini büyük toplumsal devrim günleri haline getirmiştir"

1990'lı yıllardaki büyük serhildanlar da Newroz'da gerçekleşmiştir

12 Eylül'ün Kürt kültürünü, kimliğini bütün değerlerini yok etmeyi amaçladığı bir dönemde, 1982 yılında Mazlum Doğan yoldaş Amed Zindanlarında Newroz günü üç kibrit çöpüyle direniş kıvılcımını çakmış, yaşamını ortaya koyarak Demirci Kawa gibi direnişin zindandan başlayarak tüm topluma yayılmasını sağlayan bir rolün sahibi olmuştur. Kuşkusuz böylece 12 Eylül'ün Kürtün kültürünü, kimliğini, değerlerini yok etmesine karşı Newroz geleneğini, Newroz kültürünü güçlü bir biçimde canlandıran, Newroz gününü tarihe mal eden bir eylemle cevap olmuştur. Bu açıdan Mazlum Doğan yoldaşın Newroz'da direniş kıvılcımını çakması daha sonraki Newrozların içeriğini, Newrozların direniş kültürü haline gelmesini, Newrozların tarihte var olan zulme, sömürgeciliğe boyun eğmeme gerçeğini yenilemiştir, çağdaşlaştırmış ve yeniden canlandırmıştır. Bunun sonucu daha sonra Newrozlarda Rahşanlar, Zekiyeler, Ronahiler kendilerini meşale yaparak Newroz'un direnişçi ve isyancı karakterini derinleştirmişler, Newroz gerçeğine, direniş gerçeğine, isyan gerçeğine, özgürlük ve demokrasi için fedaice mücadele gerçeğini katmışlardır. Bu şahadetler 1970'lerde Apocu hareketin Newroz'u canlandırma çabalarına büyük güç katmış, Newroz somutunda Kürt toplumunda sömürgeciliğe karşı isyan, mücadele kültürü oluşmuştur. Bunu çok önemli görmek gerekiyor. Daha sonraki birçok büyük serhildanın Newroz'da olması, Newrozların sömürgeciler açısından korkulu gün haline gelmesi ve Türk devletinde Kürt düşmanlığıyla Newroz düşmanlığını özdeşleştirmesi Newroz şahsında direnişin, isyanın, mücadele iradesinin hem derinleşmesi hem toplumsallaşması nedeniyledir.

1990'lı yıllardaki büyük serhildanlar da Newroz'da gerçekleşmiştir. Newrozlar Kürdistan'da boydan boya serhildan günleri haline gelmiştir. Daha sonraki serhildanlara da örnek olmuştur. Kürdistan'daki serhildanların tetikleyicisi, onların hazırlayıcısı her yıl gerçekleşen büyük Newrozlar olmuştur. Newrozların hem bir ulusal kültürel değer olması, hem tarih boyu direnişçi karakter taşıması, hem de PKK ile birlikte direnişçi karakterinin daha da derinleşmesi Newroz günlerini büyük toplumsal devrim günleri haline getirmiştir. 1990'lı yıllardaki Newrozlarla başlayan serhildanlarla ulusal, toplumsal, demokratik, kültürel ve zihniyet devrimi gerçekleşmiştir. Gerçekten de Newrozlardaki büyük serhildanlar şahsında Kürt toplumu hem yeniden kendi kimliğinin farkına varmış; kendi kültürüne, değerlerine sahip çıkarak kültürel soykırıma bir karşı duruş göstermiş, hem de Newrozlarla birlikte kendini yeni bir toplum haline getirmiştir. Her Newroz Kürtün değiştiği, dönüştüğü serhildan günü, toplumsal mücadele günü olmuştur. Özellikle Newroz'da gelişen serhildanlarla birlikte Kürt toplumu üzerindeki ölü toprak kaldırılmıştır. Kürt tarihindeki bütün geriliklerden, zulümden, baskıdan, sessizlikten, Kürt toplumuna çektirilen acılardan intikam alırcasına, ilk önce kendi geriliklerine yönelerek, kendini değiştirip dönüştürerek, kendini yenileyerek Kürdistan toplumunun tarih sahnesine büyük bir dinamizmle çıkmasını sağlamıştır. Her Newroz Kürt toplumundaki bu enerjiyi muazzam bir biçimde ortaya çıkarmıştır.

Kuşkusuz Newroz dışında da serhildanlar olmuştur, ama Kürt toplumundaki sömürgeciliğe karşı isyan, zulme karşı mücadele, özgürlük ve demokrasi tutkusunun en yüksek düzeyde ortaya çıkarılması Newrozlarda gerçekleşmiştir. Bu açıdan Newrozlar Türk devleti için korkutucu olmuştur. Bunun için Newrozlara düşman olmuştur. Newrozları bastırarak aslında Kürt'teki uyanışı, Kürtün kendi kimliğini sahiplenişi, zulme başkaldırışı ezilmek istenmiştir. Türk sömürgeciliği Newrozlarda sadece bir günün kutlanmadığını, Newrozla birlikte Kürtün ayağa kalktığını görmüştür. Kürtün yeni kimlik kazandığını, Kürtün değiştiğini, dönüştüğünü büyük devrimler gerçekleştirerek kendisini güç yaptığını görmüştür. Kürtün Newrozlarla her gün daha da güçlendiğini görerek bunun önünü almak için Newrozlarda katliamlar yapmıştır. Newrozlar, Türk devletinin yok etme politikalarına, inkar ve imha politikalarına karşı bir var oluş mücadelesi olarak, kimliğini, özgürlüğünü kazanma mücadelesi olarak ortaya çıkmıştır.

Nasıl ki Demirci Kawa destanında yok edilmek istenen bir topluma Demirci Kawa'nın öncülük yaparak Dehak'ın zulmüne son vermesiyle toplumun yeniden canlanması, dinamik ve yaşama sevinçle bakan bir hale gelmesi sağlanmışsa, Çağdaş Kawa ile birlikte ya da Newroz'un çağdaşlaşmasıyla birlikte destandaki o duy-

gulardan, oradaki motiflerden, değerlerden katbekatı olan destansı bir mücadele gerçeğini Kürt halkı yakın tarihte ortaya çıkarmıştır. Bir destanı gerçek bir destan haline getirmiştir. Ya da Demirci Kawa destanında özlemlerini ortaya koyan o Kürt toplumu, özlemlerini ortaya koyan o Ortadoğu toplumları 1990'lı yıllarda Kürtlerin geliştirdiği Newrozlarla tam da bu özlemlerine karşılık bulmuştur. O destandaki özlemler PKK'nin öncülüğündeki mücadeleyle, halk gerçekliğiyle, direnişle somutlaşmıştır. Bu yönüyle Newrozlardaki direnişlerle ortaya çıkaran toplum gerçeğini, halk gerçeğini gerçekten de büyük bir tarihi olay, tarihte eşine az rastlanan devrimlerden biri olarak görmek gerekir.

Özgürlüğe sevdalı bir halk ortaya çıkmıştır

Newrozlar başta olmak üzere 1990-91-92-93 yıllarında süren serhildanlar Kürt tarihindeki yüzyıllara bedel değişimler ortaya çıkarmıştır, değerler yaratmıştır. Yüzyıllar boyu baskıyla, zulümle, özellikle inkar ve imha sistemiyle yok oluşun eşiğine getirilen Kürtler, Newrozlar şahsında somutlaşan serhildanlarla diriliş devrimini gerçekleştirmişlerdir. Gerçekten de bir halkın dirilişi bu Newrozlarla gerçekleşmiştir. Kürt toplumu kendi gücünün, kendi gerçekliğinin farkına varmıştır. Ulusal yok oluşa giden bir topluluk bu serhildanlarla bir ulusal devrim gerçekleştirmiştir. Eskiden yerel olan isyanlar, hareketler 1990'lı yıllarda sadece Kuzey Kürdistan'da değil, dört parçaya yayılan, hatta yurtdışına yayılan bir etki göstermiştir. Kürt toplumunun bütün alanlarını birleştirmiştir. Êzîdîsi'yle, alevisi, sünnisi, diğer etnik ve dinsel topluluklarıyla, dört parçasıyla, bütün lehçesiyle Kürtler 1990'lı yılların başında bir ulusal demokratik devrim gerçekleştirmişlerdir. Bu devrimlere genç, yaşlı, kadın, erkek 7'den 70'e katılmışlardır. Bu devrimle kendilerini yeniden yaratmışlardır, yeniden şekillendirmişlerdir. Yüzyıllar içinde yaratılan değerlere bedel bir kimlik zenginliğine ulaşmıştır, bir değişim yaşanmıştır, değerlerine değer katmıştır. Kendini yeniden şekillendirmiştir. Kültürel öğelerine, Kürtlük değerlerine daha çok da özgürlük, direniş çerçevesinde yeni değerler katmışlardır. Özgürlüğe sevdalı bir halk ortaya çıkmıştır. Önder Apo bu yeni halk gerçekliğine 'Serkeftin halkı' demiştir, 'Newroz halkı' demiştir. Yaşam ve mücadele felsefesi değişen, artık eskisi gibi köle yaşamayı kabul etmeyen, etmeyeceğini ortaya koyan bir Kürt toplumu ortaya konmuştur. O günlerden bugünlere kirli savaşlarla her türlü zulme, baskıya, katliamlara uğramasına rağmen direnişini bugünlere kadar sürdürmüştür. Hiçbir baskı ve zulüm Kürt halkının direnişten ve özgürlükten vazgeçmesini sağlayamamıştır.

İşte bu da Newrozlarda kendi gücünün farkına varan, kendini yeni değerlerle yaratan bir halk gerçekliğiyle başarılmıştır. Eğer kendini yeni değerlerle donatmasaydı, güçlendirmeseydi, irade kazanmasaydı, özgürlüğe ve demokrasiye bu kadar kilitlenmeseydi, kendi kimliğiyle yaşam iradesini güçlü bir biçimde ortaya koymasaydı, böyle bir halk gerçekliğine kavuşmasaydı herhalde 1990'lı yıllarda yapılan baskılar karşısında boyun eğerdi, iradesi kırılırdı, bir daha ayağa kalkamaz duruma gelirdi, felç olurdu, ölümden beter bir duruma düşerdi. Ama 1990'lı yılların yarattığı Kürt gerçekliği bu baskılar karşısında direnmesini bildi. Kızgın demire su verilmesi ve çeliğin çok sertleşmesi gibi Kürt halkı da baskılar içinde, bu baskılara bağışıklık kazanarak güçlü bir irade kazandı. Baskılar karşısında kırılmayacak bir toplum gerçeği ortaya çıktı.

Bunu da serhildanların, Newrozların büyük bir başarısı olarak görmek gerekiyor. Özellikle 1990'ların başından bugüne kadar yürütülen ağır saldırılar başarısız kılındı. Toplum her türlü fedakarlığı gösterdi. Faili meçhul cinayetlere rağmen, binlerce köy yakılmasına rağmen pes etmedi. Evlatları, gerillalar her türlü saldırı karşısında büyük bir iradeyle zulüm karşısında tutunmasını bildiler. Eğer başka yerde böyle bir ölçüsüz savaş olsaydı, dış dünyanın desteklediği, Türkiye'nin yürüttüğü gibi bir kirli savaşla karşılaşılsaydı ne toplum ne de gerilla direnebilirdi. İşte gerilladaki o fedai ruhu da ortaya çıkaran 1990'lı yıllardaki diriliş devrimidir. Diriliş devrimi tabii ki kadınıyla, genciyle, yaşlısıyla, çocuğuyla bütün topluma yeni bir ruh verdi, yeni kimlik kazandırdı, özgür yaşama sevdalı bir halk gerçekliği ortaya çıkardı. Bu açıdan Kürdistan'da Newrozlar derken, Newrozlarda somutlaşan serhildanlar derken yaratılan bu tüm değerleri ve gerçekleri görmek gerekiyor.

Kuşkusuz bunları ortaya çıkarmada öncülük eden PKK'dir. PKK'ye de önderlik eden Kürt Halk Önderi'dir. Kürt Halk Önderi'nin yaşam ve mücadele felsefesi PKK'yi böyle bir örgüt haline getirmiştir. Kürt Halk Önderi'nin yaşam ve mücadele felsefesi fedai bir toplum, fedai bir gerilla ortaya çıkarmıştır. Kürt Halk Önderi'nin yaşam ve mücadele felsefesi serhildanlarda tüm toplumun ayağa kalkmasını sağlamıştır. Önder Apo'nun büyük bir ciddiyet ve sorumlulukla yürüttüğü özgürlük çalışması, örgüt ve toplum çalışması böyle bir toplum, böyle bir örgüt, böyle bir gerilla gerçeği ortaya çıkarmıştır. Bu açıdan serhildanlar derken, serhildanlar nasıl ortaya çıktı derken Önder Apo'nun emeğinden özellikle söz etmek gerekir. Önder Apo'nun emeğinden, öncülüğünden, çabasından söz etmeden serhildanlardan söz etmek gerçekten de serhildanların nasıl gerçekleştiğini, nasıl bu düzeye ulaştığını anlatmada büyük bir eksiklik yapılmış olur. Ya da iyi anlatılmamış olur. Önderlik gerçeği iyi anlatılmadan serhildanların doğru anlaşılması, serhildanların gücünün anlaşılması da mümkün değildir. Bu nedenle zaten halk 'Bijî Serok Apo' diyor, "Önderliksiz yaşam olmaz" diyor. Çünkü serkeftin halkını, Newroz halkını, özgürlüğe aşık olan halkı ortaya çıkaran temelin, temel gerçeğin bu tarihi önderlik çıkışı olduğunu biliyor. Eğer bu önderlik çıkışı olmasaydı ne bugünkü fedai toplum, ne bugünkü fedai gerilla, ne bugünkü irade ortaya çıkabilirdi. Bu açıdan Önder Apo'nun bu büyük devrimlerdeki rolü önemlidir ve bu rol ortaya konmadan bu büyük devrimleri de anlamak mümkün değildir.

Gerilla, Kürdistan'da büyük bir güç olmuştur

Bu devrimlerin, Newrozların temel bir karakteri de sosyal devrim, demokratik devrim, kültür devrimi niteliğinde olmasıdır. Kürt toplumu bir bütünüyle ayağa kalkmıştır. Artık ağasını, beyini, aşiret reisini dikkate almayan, onun dediğiyle hareket etmeyen, ulusal ve toplumsal çıkarları görerek hiçbir engel olmadan ayağa kalkan bir halk vardır. Özellikle de yoksul Kürt halkı başta olmak üzere tüm toplum kimliğini, özgürlüğünü sahiplenmek için hiçbir engel tanımadan meydanları doldurmuştur, Serhildan alanlarını doldurmuştur. Özellikle kadınların ayağa kalkışı çarpıcı olmuştur. Serhildanlarda kadının ayağa kalkışı demek, ya da serhildanda kadınların öncülük düzeyine gelmesi demek aslında bütün toplumun ayağa kalkması demektir. Bu açıdan 1990'lı yıllardaki serhildanlar sadece bir siyasal serhildan, sadece siyasal talepleri ya da belirli tepkileri ortaya koyan serhildanlar olmamıştır. Başta kendini değiştiren toplumsal devrimler yaşanmıştır, sosyal devrim gerçekleştirilmiştir. Toplum aileden, köyden, sokaktan, bir bütün olarak harekete geçmiştir. Ailenin ve toplumun bütün bireyleri bu Newrozlarda Serhildanlar içinde yer almıştır. Bu da tabii ki o toplumun demokratik karaktere kavuşmasını beraberinde getirmiştir.

Serhildanlar toplumdaki ilişkileri değiştirmiştir. Egemenlikçi ilişkilerden, ataerkil ilişkilerden, hiyerarşik ilişkilerden kurtulan toplum özgür ve eşit temelde her birey iradeli olarak başta kadın da irade kazanarak ayağa kalkmıştır. Kürdistan'da bin yıllardır ezilen kadının ayağa kalkması demek, toplumun ne düzeyde harekete geçtiğinin, toplumsal depremin ve toplumsal değişimin ne düzeyde olduğunun en somut ifadesidir. Bu açıdan siyasal devrimden öte sosyal ve kültürel devrim karakteri, demokratik karakteri ağır basmıştır. Demokratik, sosyal karakteri güçlü olduğu için siyasal etkisi de güçlü olmuştur. 1990'lı yıllardaki Newrozların siyasal etkisinin güçlü olması, sömürgeciliği sarsması, dünyayı etkilemesi aslında çok derin bir toplumsal ve kültürel devrimin, demokratik devrimin yaşanması nedeniyledir. Ayağa kalkışın gücü görüldüğü için dirilen Kürt halkı kendi özgürlük ve demokrasi sorununu gündemleştirebilmiş, Türkiye'nin ve dünyanın önüne koyabilmiştir.

Eğer toplum bir bütünüyle bu düzeyde ayağa kalkmasaydı serhildanlar kesintili olabilirdi, etkisiz olabilirdi. Sadece arada sırada ayağa kalkan bir toplum olabilirdi. Şimdi öyle değil, gerçekten yaşlısından gencine, kadınından erkeğine tüm toplum sorunlarına bütünlüklü sahip çıkarak kendi mücadelesini geliştirmekte, kendi sorunlarını gündemleştirmektedir. Kürdistan Devrimi'nin en temel karakteri budur. Ne Fransız Devrimi'nde ne Rus Devrimi'nde ne de başka bir devrimde bu düzeyde bir toplumsal, kültürel demokratik karakter görülmüştür. Eğer o devrimler on yılları, yüz yılları etkilemişse, herhalde bu Kürt devrimi de, Kürdistan devrimi de on yılları, yüz yılları etkileyecektir. Tabii ki sadece Kuzey Kürdistan'ı değil, bütün Kürdistan parçalarını ve Ortadoğu'yu etkileyecektir. Newrozlar da, Newrozlarda gerçekleşen serhildanlar da, serhildanların ortaya çıkardığı ulusal, siyasal, toplumsal, kültürel ve demokratik devrim de tabii ki bütün çevresini sarsacaktır. Daha yüzeysel devrimler, sadece siyasal karakteri olan devrimler toplumları, çevresini on yıllar, yüz yıllar etkilerken bu kadar derinleşmiş bir Kürt devriminin, büyük bir toplumsal devrimin, demokratik karakteri olan devrimin çevresini etkilememesi mümkün mü? Bu yönüyle tabii ki bu devrim Güney Kürdistan'ı da, Batı Kürdistan'ı da, Doğu Kürdistan'ı da, Avrupa'da ve her taraftaki Kürtleri de etkilemiştir.

Önder Apo bu devrimin karakterini bildiğinden "diriliş tamamlandı, sıra kurtuluşta" demiştir. Bu devrimin kurtuluşu gerçekleştireceğine de inanmıştır. Çünkü bu kadar devrimi yapan bir toplumun artık demokratik kurumlaşmasını, demokratik bilincini geliştirerek mücadeleyi süreklileştireceği ve başarıya götüreceği de kesindir. Zaten bu Newrozlarla gerçekleşen serhildanlarla birlikte Kürtler demokratik örgütlemelerini geliştirmeye başlamışlardır, kültürel kurumlarını geliştirmeye başlamışlardır. Daha birçok kurum geliştirmeye çalışmışlardır. Dört parçayla ilişkilerini geliştirmişlerdir. Bu yönüyle bu devrimlerle güçlenen Kürt toplumu, bu gücünü örgütlü hale getirme sürecine girmiştir. O günden bugüne de Kürt toplumu sürekli ayakta olan, direnen bir toplum olduğu gibi, bu direniş sürecinde kendisini de örgütlemeye çalışan, örgütlü toplum haline gelmeye çalışan bir halk gerçekliğine kavuşmuştur. Geçmişte belki de Kürt toplumunun en büyük zaafı örgüte gelememe, örgütlü toplum olamama, dar aşiret ve aile yapısı dışında daha geniş ulusal demokratik değerler için mücadele eden bir toplumsal yapılanma ve örgütlenmeye ulaşamamasıdır. İşte gerçekleşen toplumsal demokratik devrimle birlikte Kürt toplumu kendisini demokratik kurumlarına, kültürel kurumlarına, ulusal kurumlarına kavuşmaya, mücadelesini bu örgütlenmeye dayanarak geliştirmeye çalışmıştır.

Bugün Kürt toplumunun özgürlük ve demokrasi bilinci gelişmişse, giderek kendi kendini yönetecek bir düzeye gelmişse tabii ki bunda Newrozların ve serhildanların rolü çok çok büyüktür. Bir taraftan 1990'lı yılardaki Serhildanlarla birlikte demokratik kurumlarını, kültür kurumlarını, Ulusal kurumlarını geliştirirken, diğer yandan

"Serhildanlar toplumdaki ilişkileri değiştirmiştir. Egemenlikçi, ataerkil, hiyerarşik ilişkilerden kurtulan toplum özgür ve eşit temelde her birey iradeli olarak başta kadın da irade kazanarak ayağa kalkmıştır. Kürdistan'da bin yıllardır ezilen kadının ayağa kalkması demek, toplumun ne düzeyde harekete geçtiğinin, toplumsal depremin ve toplumsal değişimin ne düzeyde olduğunun en somut ifadesidir"

"Kürtler 1990'lı yılların başında bir ulusal demokratik devrim gerçekleştirmişlerdir. Bu devrimle kendilerini yeniden yaratmışlardır, yeniden şekillendirmişlerdir. Kültürel öğelerine, Kürtlük değerlerine daha çok da özgürlük, direniş çerçevesinde yeni değerler katmışlardır. Özgürlüğe sevdalı bir halk ortaya çıkmıştır. Önder Apo bu yeni halk gerçekliğine 'Serkeftin halkı' demiştir, 'Newroz halkı' demiştir"

da gerilla ordulaşması gelişmiştir. Gerilla, Kürdistan'da büyük bir güç olmuştur. Kürt gençleri kızıyla erkeğiyle akın akın gerilla saflarına koşmuştur. Bu da diriliş devrimin sonuçlarından biridir. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz; dünyanın hiçbir ülkesinde, hiçbir devriminde böyle bir toplumsal devrim yaşanmadığı gibi, yaşanan bir toplumsal devrimin etkisiyle ayağa kalkan kadınlar mücadelenin her alanına bu düzeyde koşmamışlardır.

Diriliş devrimiyle birlikte Kürt kızları akın akın Kürdistan dağlarına koşmuşlardır. Genç erkekler ve kızlar gerilla ordulaşmasını büyütmüşlerdir. Bu da dünyada bir ilktir. Dünya tarihinde kadın ordulaşması, kadınların bu düzeyde gerilla içinde yer alması bir ilktir. Kuşkusuz Latin Amerika'da ve dünyanın başka ülkelerinde kadınlar da gerilla içinde yer almışlardır. Bir zamanlar Nikaragua'da Sandino'nun Kızları biçiminde ifade edilen Nikaragua kadın gerillaları, yine şimdi Kolombiya'daki gerillalar içindeki kadın örgütlenmesi belli bir düzeye ulaşmıştır. Ama bunların hiçbirindeki örgütlenme düzeyi Kürdistan'daki kadınların gerillalaşması ve ordulaşması düzeyinde olmamıştır. Bundan da öte Kürdistan'da kadın özgün örgütlülüğüne kavuşmuştur, özgün partileşmeye ulaşmıştır, özgün komutanlaşmaya ulaşmıştır, özgün askeri birliklerine ulaşmıştır. Bu, diriliş devrimiyle birlikte bütün alanlardaki örgütlenmelere paralel gelişmiştir ya da gerilladaki büyüme, örgütlenme, bütün alanlardaki büyüme üzerine etkili olmuştur. Bunun sonucu da bugün Kürt toplumu onlarca yıllık mücadelenin deneyimi sonucu kendisini demokratik kurumlaşmaya, örgütlü bir toplum haline getirmeye ve önemli bir güç olarak mücadele yürütmeye yeteneği olan bir toplumsal gerçeğe ulaştırmıştır.

Bir güne gücünü zenginliğini veren arkasındaki tarihtir

Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz, dünyada hangi toplumda bir gün bu düzeyde sahiplenilmektedir; bir ulusal veyahut da dinsel bayramda, günde toplum bu kadar meydanlara çıkmaktadır? Bu sadece Kürt gerçeğinde, Newroz gerçeğinde bulunmaktadır. Newroz gerçeği bir nevi toplumun bütün değerlerini; ulusal, ahlaki, siyasi, toplumsal, inancındaki kültürel değerleri temsil etmektedir. Bu yönüyle de hiçbir halk bir günü, bir bayramı bu düzeyde coşkuyla, heyecanla, yediden yetmişe katılarak, bütün renkleriyle cıvıl cıvıl ve büyük bir özgürlük tutkusuyla, büyük bir birlik tutkusuyla, büyük bir yaşam ve mücadele felsefesiyle, sevinciyle meydanlara çıkıp kendini göstermemiştir. Bu açıdan da Newrozlar şahsında sadece Kürtlerde olan bir özellik ortaya çıkmıştır. Herhalde dünyada bir bayram, bir gün en coşkulu olarak nerede kutlanıyor denilirse, buna hiç tereddütsüz verilecek cevap, Newrozlarda ve Kürtlerde denilebilir. Bu tabii kendiliğinden de ortaya çıkmadı, büyük bir mücadele sonucu gerçekleşti.

Bir güne gücünü veren, bir güne zenginliğini veren arkasındaki tarihtir. Demirci Kawa'dan bugüne Newroz ruhu, Newroz kültürü, Newroz'da yaşanan duygular, özlemler, yürütülen mücadeleler sonunda dünyada görülmemiş bir Newroz gerçeği, bir bayram gerçeği, özgürlük ve demokrasinin, her türlü güzelliklerin somutlaştığı bir gün ortaya çıkmıştır. Bugünün arkasında hem büyük bir tarih vardır hem de ağır bedeller ödenmiştir. Özellikle son on yıllarda Newrozlarda ödenen bedeller çok ağır olmuştur. Binlerle ifade edilen şehidi vardır, yaralısı vardır. Bu değerlere büyük bedeller vererek ulaştığı için de bugün buna çok büyük bir biçimde sahiplenmektedir. Newroz'a sahiplenme gücü Kürtlerde çok yüksektir. Yasaklandığı zaman bütün toplumda büyük bir öfke patlaması ortaya çıkmaktadır. 2012 Newrozu yasaklanmak istendi, ama Kürt halkı tarih içinde oluşturduğu bu değeri, ağır bedeller ödeyerek ortaya çıkardığı güne sahiplenmek için meydanlara çıkmış, bütün barajları yıkarak Newrozu kutlamıştır. Ya da yasak olan yerde kesinlikle sessiz kalmamıştır. Polislerle, askerlerle çatışarak Newroz değerlerinden, Newrozu kutlamaktan vazgeçmeyeceğini ortaya koymuştur. Bu yönüyle Newroz'da büyük bedel ödediği gibi, bu Newroz'a sahiplenmek için her türlü bedeli de ödemeye hazır olduğunu ortaya koyan bir halk gerçekliği bulunmaktadır.

"Newroz demek Kürt halkı demektir, Kürt halkı demek Newroz demektir. Özgürlük tutkusu demek Newroz demek, Newroz özgürlük tutkusu demektir. Bu açıdan Newroz'daki değerlerin gücü aynı zamanda Kürtün gücünü ifade etmektedir. Newroz'daki irade aynı zamanda Kürt'ün özgürlük iradesi, birlik iradesini ifade etmektedir. Bu açıdan Newroz'daki değerlerle Kürt'ü birbirinden ayırmak mümkün değildir"

Bugün aslında Newroz demek Kürt halkı demektir, Kürt halkı demek Newroz demektir. Özgürlük tutkusu demek Newroz demek, Newroz özgürlük tutkusu demektir. Bu açıdan Newroz'daki değerlerin gücü aynı zamanda Kürtün gücünü ifade etmektedir. Newroz'daki irade aynı zamanda Kürt'ün özgürlük iradesi, birlik iradesini ifade etmektedir. Bu açıdan Newroz'daki değerlerle Kürt'ü birbirinden ayırmak mümkün değildir. Artık Newroz bir gerçeklik ise Kürt de o kadar bir gerçekliktir. Kürt ne kadar varsa Newroz da Kürt'ün tarihi kadar köklüdür. Bu yönüyle artık Kürtlerin özgürlük ve demokrasi mücadelesini engellemek mümkün değildir. Newroz iradesi kırılmadan, Newroz iradesi, Newroz duyguları ezilmeden, Newroz gerçeği Kürt toplumundan sökülüp atılmadan artık Kürtleri köleleştirmek, Kürtlerin mücadelesini ezmek mümkün değildir. Newroz şahsında kendi kimliğine, özgürlüğüne sahiplenmek bir kültür haline gelmiştir. Bu da bir ilktir dünyada. Bu açıdan bu kadar değerlerle yüklü bir toplumu köleleştirmek, ortadan kaldırmak, yok etmek mümkün müdür? Newroz yok edilebilir mi? yok edilemezse Kürtler de yok edilemez. Kürtler yok edilebilir mi? Kürtler artık öyle bir topluluk haline gelmiştir ki, yok edilmesi mümkün değildir. Bu nedenle Newroz da yok edilemez. Kürt Newroz'a sahip çıkarken kendine sahip çıkıyor, kendine sahip çıkarken Newroz'a sahip çıkıyor. Newroz'a sahiplenmenin gücünü görüyoruz. Newroz'da ulusal duyguların en yüksek düzeye çıktığını, demokratik duyguların en yüksek düzeye çıktığını, özgürlük duygusunun en yüksek düzeye çıktığını görüyoruz. Bu yönüyle Kürt'teki özgürlük ve demokrasi tutkusunu en yüksek düzeye çıkartmak, en yüksek düzeyde tutmak, derinleştirmek artık bir gerçekliktir. Ya da Kürt toplumundaki özgürlük ve demokrasi tutkusu en yüksek düzeyde Newroz'da somutlaşmıştır. Newroz gerçeği bunu ifade ediyorsa, Kürt gerçeği de bunu ifade ediyor. Newroz'da ulusal ve özgürlük duyguları en yüksek düzeydeyse bu Kürtlerin var olan değerleridir. Böyle değerler olacak ve bu değerleri örgütlü yaşayan bir topluluk olacak, bu değerleri bütün baskılara rağmen bugüne kadar korumuş bir halk gerçekliği olacak, ama bu halk gerçekliği köle yaşamı kabul edecek! Kesinlikle mümkün olmayan bir şeydir. Bu açıdan Newrozların Kürtler açısından yerini anlatırken, Newrozlarla birlikte yeni bir Kürt toplumu yaratıldığını, Newrozlarla birlikte yeni bir Kürt toplumunun şekillendiğini, bunun da özgürlüğe ve demokrasiye tutkun, kendi değerlerine tutkun bir toplum gerçeği olduğunu görmek gerekiyor. Bu açıdan Newrozları bir bayram olarak, bir gün olarak değerlendirmek yetersiz kalır. Newrozları bir toplumu şekillendiren gün, mücadele ruhu olarak görmek gerekiyor. Bu açıdan Önder Apo Newroz halkı dedi. Bugün bir Newroz halkı vardır, yani özgürlük halkı vardır, yani serkeftın halkı vardır, yani demokrasi halkı vardır, adalet halkı vardır, eşitlik halkı vardır. Artık ne kadar güzel değerler varsa bunları en yüksek düzeyde kendinde somutlaştıran bir Newroz halkı gerçeği bulunmaktadır.

Önder Apo makul bir çözüm projesiyle devlete adım attırmak istiyor

Bugün Önder Apo'nun bir çözüm projesi ortaya koyması, bunu Türk devletine ve AKP'ye dayatması, AKP'ye ve Türk devletine adım attırması gerçeği de bu halk gerçeğiyle ilgilidir, Newrozlarda ayağa kalkan halkın duruşuyla ilgilidir. Uluslararası komployla Önder Apo'yu esaret altına alan, orada çürütmek isteyen bir devlet gerçeği bugün Önder Apo'nun ayağına gidiyorsa, bir hükümet büyük savaş verdiği, bitirmek istediği bir hareketin önderliğinin yanına gidip görüşmelere başlıyorsa bu kesinlikle bu halk gerçekliğiyle ilgilidir, bu Newroz ruhuyla ilgilidir. Newroz ruhuyla yoğrulmuş Kürt toplum gerçekliğiyle ilgilidir. Yoksa Önder Apo'nun yanına gitmezlerdi, Önder Apo'yla görüşmezlerdi, muhatap almazlardı. Bugün ne derlerse desinler, ne kadar propaganda yaparlarsa yapsınlar, Önder Apo'nun Kürt toplumunun temsilcisi olduğu, PKK'nin Kürt toplumunun siyasal temsilcisi olduğu kabul edilmiştir. Hiçbir demagoji bu gerçeği saklayamaz.

Kuşkusuz 2012 yılındaki mücadele AKP hükümetini bu noktaya getirmiştir. Ama 2012 yılındaki mücadeleyi de ortaya çıkaran, arkasındaki büyük tarihidir; büyük serhildan tarihidir, büyük Newroz tarihidir, büyük gerilla mücadelesi tarihidir, Önderliğin büyük emeğidir, çabalarıdır, halkın büyük direnişidir, fedakarlığıdır. Bunlar olmasaydı 30 yıldır her yıl ezmek isteyip de bunu başaramayan bir devlet gerçeği, bir siyaset gerçeği olmasaydı tabii ki bugünkü görüşmeler gerçeği ortaya çıkmazdı. Bunu kesinlikle böyle görmek gerekir. Hele Türk devleti gibi hiç kimseyi muhatap almayan, sadece ezmeyi düşünen ve önüne çıkan her karşı çıkışı büyük bir hışımla ezen bir devlet gerçeği eğer bugün Önder Apo'yla görüşme yapıyorsa, istemeyerek de olsa Önderlikle görüşmeye oturmuşsa bunu da mevcut halk gerçekliğiyle izah etmek lazım. Çünkü şunu görmüşlerdir, ne kadar ezme politikası yürütseler de, ne kadar askeri ve siyasi olarak saldırsalar da bu halk mücadeleyi yeniden üretiyor, onarıyor, güç veriyor, destek veriyor. Zindanlara atılıyor yerine yeni demokratik siyasetle ilgilenen insanlar ortaya çıkıyor. Gerillayı imha etmeye çalışıyor, vurdukça daha fazla katılım gerçekleşiyor. Bunu gördükleri için görüşmelerle bir çözüm arama arayışına gitmişlerdir. İlker Başbuğ'un kendisi katılımları durdurmalıyız diyerek itiraf ediyordu. Durdurulamıyor! Binlerce siyasetçi zindanlara dolduruldu, ama halkın direniş potansiyeli bitmiyor, tükenmiyor, halk mücadele ediyor. Bu gerçek karşısında yapılacak ya savaşı sürdürme, sonucu olmayan, kazanılmayacak bir savaşta kendini tüketmek olacaktı, ya da makul bir çözüme yanaşmak olacaktı.

Şimdi Önder Apo makul bir çözüm projesiyle AKP'ye ve devlete adım attırmak istiyor. Böyle bir çözüm sürecine sokmak istiyor. Belki hazmedemiyorlar, kabul etmiyorlar, hala kem küm ediyorlar, ama Önder Apo mevcut Türkiye gerçeğini görerek Kürt toplumundan ve Özgürlük hareketinden aldığı güçle demokratik çözüm çabası içine girmiştir, bir demokratik çözüm hamlesi yapmıştır, bir inisiyatif almıştır. Bu yeni hamlesiyle Kürtlerin demokratik kurtuluşunu ve özgür yaşamını inşa etmeye, bu temelde de Türkiye'nin demokratikleşmesini sağlamaya çalışmaktadır. Önder Apo'nun projesi hem Kürt sorununun çözümü, hem de Türkiye'nin demokratikleşmesini hedeflemektedir. Zaten bunlar birbirine bağlıdır. Kürt sorunu çözülürse Türkiye'nin demokratikleşmesi, Türkiye'nin demokratikleşmesi gerçekleştiğinde ise Kürt sorunu çözülecektir. Kürt sorununu çözmeyen bir demokratikleşme demokratikleşme olamaz, demokratikleşme yaratmayan bir çözüm de çözüm olamaz. İşte Önder Apo bu denklemi bildiğinden çözüm projesini ortaya koyup Türkiye toplumunu, demokrasi güçlerini ve siyasetini de bunun içine alarak Kürt sorununun çözümü temelinde yeni Türkiye'yi şekillendirmeye çalışmaktadır.

2013 serhildanları nasıl bir Kürt toplum gerçeğinin ortaya çıktığını göstermiştir. Bu serhildan gerçeği ortadayken, Kürt toplumu büyük bir demokratik çözüm iradesi ortaya koyarken bundan kaçınmak mümkün müdür? Bugünün Kürt gerçeği budur. 2013 serhildanları bütün serhildanları aşan, bütün Newrozları aşan bir Newroz olmuştur. Nasıl ki Habur'da gerillanın karşılanması köylerden kasabalara, kasabalardan şehirlere akmışsa Önder Apo'nun demokratik çözüm hamlesine sahiplenmek isteyen, destek vermek isteyen, 2013 Newrozu'nu Önder Apo'nun demokratik çözüm hamlesine destek verme Newrozu haline getirmek isteyen Kürt halkı da köylerden, kasabalardan, her yerden akarak Newroz meydanlarını milyonlar olarak doldurmuştur. Bu bir çözüm isteğidir, çözüm dayatmasıdır. Bir toplumda çözüm iradesi bu kadar ortaya çıktıktan sonra, özgürlük ve demokrasi ısrarı ve kararlılığı ortaya çıktıktan sonra bunun karşısında durmak yenilmekle özdeştir. Ya Türkiye demokratik çözümden yana tercihini koyacak, ya da bu halkın direnişi, bu halkın beslediği gerilla direnişiyle birlikte serhildan ve gerillanın birlikteki direnişiyle birlikte çözüme mecbur bırakılacaktır. Çözümü bizzat bu direniş gerçekleştirecektir.

2013 Newrozu'nun hem dünyaya, hem Türkiye'ye, hem demokrasi güçlerine mesajı budur. Amiyane deyimle ok yaydan çıkmıştır, artık Kürt sorununun çözümü ve Türkiye'nin demokratikleşmesi hangi gerici direniş olursa olsun, hangi güç bu irade karşısında durursa dursun sonunda zafere ulaşacaktır.

HEP KAYGAYDI YAŞAMIM

Sakine Cansız (Sara)

Tam yeni yılda, Dersim'e bağlı Tahtı Halil köyünde 1958 yılında dünyaya gelmişim. Ben doğduğumda babam askerdeymiş. İzine geldiği şubat ayında beni nüfusa kaydettiriyor! Bu yüzden resmi doğum günüm 12 Şubat 1958'dir. Zemheride doğmak acaba ayrı bir şans mı? Ben en iyisi şansa buradan başlayarak inanayım. Yeni yılda ve kışın tam ortasında, çok karlı bir coğrafyada doğmak şanstır bence.

Köyümüz yirmi haneydi ve tüm evler ortasından geçen yolun iki tarafına yapılmıştı. En üst tarafta Kocademirler, en altta da Duymazlar oturuyordu. Her iki aile de kalabalık ve köyde sevilen ailelerdi. Bizim evimiz tam köyün orta yerinde, çeşmenin hemen yanındaydı. Köyde en yakın komşularımız köyün en şakacı, en hoş sohbet ve cesur insanı olan İbrahim amca ve ailesiydi. Gömenan köylerine bakan tarafta, tarlada çift sürerken ayıyla nasıl boğuştuğu ve ayının dışarıya çıkardığı iç organlarını elleriyle nasıl tekrar yerine koyarak, o halde köye kadar geldiği anlatılırdı. Daha çok da ona anlattırırlardı. Deyim yerindeyse bizim köyün Nasrettin Hocasıydı İbrahim amca. Çoğunlukla köyün orta yerinde, çeşmenin hemen alt kısmındaki harman yerinde toplanırlardı tüm köy ahalisi. Herkes gelirdi harman yerine. Orada çok güzel sohbetler yapılır, ihtiyarlar birbirine takılır, espriler, şakalar gırla gider, kahkahalar eksik olmazdı.

Köyün çeşmesi yeni yapılmıştı. Su, Mazgirt'e bakan dağ yamaçlarından, birkaç saatlik yoldan getirilmişti. Kaynağı başka köyün arazisi içindeydi. Belli bir para karşılığında alınmıştı. Suyun akacağı kanalın yapımı ve boru döşenmesi işlerini köyün erkekleri üstlenmişlerdi. Demir borular takip edildiğinde, suyun kaynağına ulaşılırdı. Küçükken bazen yeni bir şey keşfetmiş gibi heyecanlanırdık bu hattı takip ettiğimizde. Betondan dev bir çeşme yapılmıştı. Önünde dikdörtgen şeklinde kurnası vardı. Her iki taraftan ikişerli yüksek, geniş basamaklarıyla hoş bir görüntüsü vardı. Çeşmenin kendisi ve etrafı her zaman tertemizdi. En çok da Kocademirlerin yiğit kadını Xezal temiz tutardı çeşme ve çevresini. İri yapılı bir kadındı. Kaşları kalın, yüzü kocaman, burnu büyük, burun delikleri geniş, başındaki kofisi düzgün, tülbendi iri boncuklu, oyalı ve her zaman bembeyazdı. Etek uçları fırfırlı, fistanı, peştamali ve bacak bileklerinin üstünde kalacak şekilde, paçaları lastikli pijaması (Zazaca manıs denir) ve kocaman bakır sitilleriyle yukarıdan suya inişi bambaşka olurdu. Çeşmenin her tarafına bol su döküp yıkadıktan sonra, ellerini, yüzünü, ayaklarını yıkar öyle su kaplarını doldururdu. Bu bir alışkanlıktı onda. Belki de bu yüzden her zaman ilgiyle izlerdim Xezal'ı. Soğuk, sıcak demeden bu şekilde temizlik yapması beni olduğu kadar herkesi de etkilerdi. Genelde köyün tüm evleri temizdi, ama Xezal kadın ve evi bir başkaydı. Kol ve bacak bilekleri kalındı. Boncuktan halhallıydı bilekleri.

Duymazların kadını tam tersi özelliklerdeydi. Xeyzan kadın yumuşak, uysal, kısık sesli, uzun, zayıf bir fiziği vardı. Xezal, Xeyzan'ın tersine otoriterdi. Evdeki otoriterliği dışarıya da yansıyordu. Yaşlı kadınların köydeki rahat ilişkileri, doğal saygınlıkları ve onun yarattığı etkiden biraz farklıydı. İlişkilerinde dikkatli ve sınırlıydı. Genç evli kadınlar bu konuda daha fazla geleneklere uyuyorlardı. Genelde katı bir kapalılık, baskılanma yoktu, ama genç gelinler yaşlı kadın ve erkeklere karşı davranışlarında belli ölçülere uymak zorundaydılar. Tülbentlerini yüzlerini yarım örtecek şekilde kapatırlardı yaşlıları gördüklerinde, ya da konuştuklarında. Bu bir saygı gereğiydi. Bağırarak, yüksek sesle ya da yeri değilse konuşmamaları da bir yaşam alışkanlığıydı. Çocuklarını her yerde emziremezler ya da göğüslerini tülbentle kapatarak emzirirlerdi. Ama biraz yaşı büyük veya orta yaşlı kadınlar daha rahattı.

Annem ve babam Dersim katliamının çocukları

Evimizle aynı sırada, çeşmenin diğer tarafındaki evin dul kadını Emoş biraz daha ayrıksıydı. Altı çocuğu olan bu genç dul kadının her davranışı dikkati çeker ve yanlış yorumlanırdı. Kadınlar onu fazla sevmezlerdi. Onun ilişkilerinde dul oluşunun yarattığı rahatsızlıklar hemen fark edilirdi; kadınlar kuşkuyla, kıskançlıkla bakarlardı. Bu yönlü çeşitli dedikodular da olmuyor değildi. Ama genelde uyumlu, ilişkileri sıcak, saygılı ve kavgaları az olan bir köydü. Bu ilişki düzenini bozacak ciddi şeyler yaşanmazdı.

İbrahim amcanın, 'eski tip' kocaman radyosundan kırdaskı (kurmanci) türküleri dinlemesini hiç unutmadım. Ayşe Şan'ın uzun havaları mutlaka 'tew tew' dedirttiriyordu. O zaman sesi sonuna kadar açar herkese dinletirdi. Yakın komşu köy Şekerman'dakiler bile dinleyebilirdi. Arada Şekermandan da radyo seslerini duyabiliyorduk. Yine, merakla haberleri dinledikleri olurdu. O an herkes ciddi bir şey olduğuna inanarak sessizce dinlerdi. Biz çocuklar da anlamadığımız halde aynı ciddiyeti taklit ederek dinlerdik. Fakat çok da anlam veremezdik.

Annem ve babam Dersim katliamının çocukları. O yıllarda doğmuşlar. Annem babamdan birkaç yaş küçük. Babam, katliam sonrasında yaşanan baskıları, zorlukları hala hatırlar ve anlatır. Annem Kureyşan aşiretinden Hesene Hemede Kalik'in kızıdır. Aşiret ileri gelenlerindendir dedem. Birçok köyü, değirmeni ve o yıllarda dükkanı vardır. Varlıklı bir ailenin kızı sayılıyor annem. Babamla görücü usulüyle evlenmişler, mevcut gelenekleri aşan bir özelliği yok. Baba tarafım yoksul. Babamın annesi iki kez evlenmiş. Dedemle yaptığı evliliğinden sadece babam dünyaya gelmiş. Dedem uzun boylu zayıf birisi. Herhalde Cansız soyadı bu nedenle verilmiş.

Her iki dedemi de hatırlamıyorum, erken vefat etmişler. Baba tarafım da Kureyşanlı, onların bir kolu olan Süleymanlıdır. 'Sılamanız' denir Zazaca. Her iki dedemin birbirleriyle ilişkilerinin iyi olmasının babamla, annemin evlenmesinde rolü büyük. Ama annem düğün gecesi babamın evinden tekrar kaçar eve, kendi köylerine gider. Babamların yoksul, sıradan oluşunu kabullenmez, beğenmez. Fakat babası bu tavrını doğru bulmaz, inat eder ve üç yıl boyu annemi başka kimseyle evlendirmez. 'O evin gelini' olarak adlandırır, dostluklarının hatırını iyi bilir, onu zedelemek istemez. İsteyenleri çok olmasına rağmen, "sen o evin gelinisin, kimseye vermem" diyerek söze bağlı kalır, sonuçta ikna eder ve annem tekrar babamın yanına gelir. Yalnız bu olay babamı incitir, içerlenir, kızar, ama olgunlukla, sabırla bekler. Sonraki yıllarda annemin ne kadar 'vicdansız bir kadın' olduğunu bu örnekle bize anlatırdı.

Katliam yıllarında annem kundaktadır. Ninem, gelinleri, diğer çocukları, torunlarıyla birlikte Munzur kıyılarına yakın sık bir ormanlık alanda saklanırlar. Ninem çocuklarını emzirmeye bile fırsat bulamaz. Annem açlıktan ağlamaktadır. Onun sesi yerlerini deşifre eder korkusu ile dayım annemi kundaklı haliyle Munzur'a atmak ister. Munzur suyunun hemen karşısında yeni yapılmış bir araba yolu geçmektedir. Askeri araçlar sık sık buradan geçtikleri, hatta durup konakladıkları için ağlama sesinin duyulma ihtimali yüksektir. Bu yüzden dayım annemi ninemin kucağından alarak suya atmak istemiştir. Fakat ninem çığlık atarak dayımın elinden annemi alır ve üzerine kapaklanır. Dayıma yalvararak "tamam ben onu sustururum, kimse sesini duymaz" der. Ve suya atılmasını böylece önlemiş olur. Bu nedenle annem çok öfkelendiği, yaşamın çekilmez olduğunu sandığı anlarda kızgınlıkla "keşke o an beni suya atsalardı da, kurtulsaydım!" derdi. O günlere ait anıları çoğu zaman dayımlar anlatırlardı.

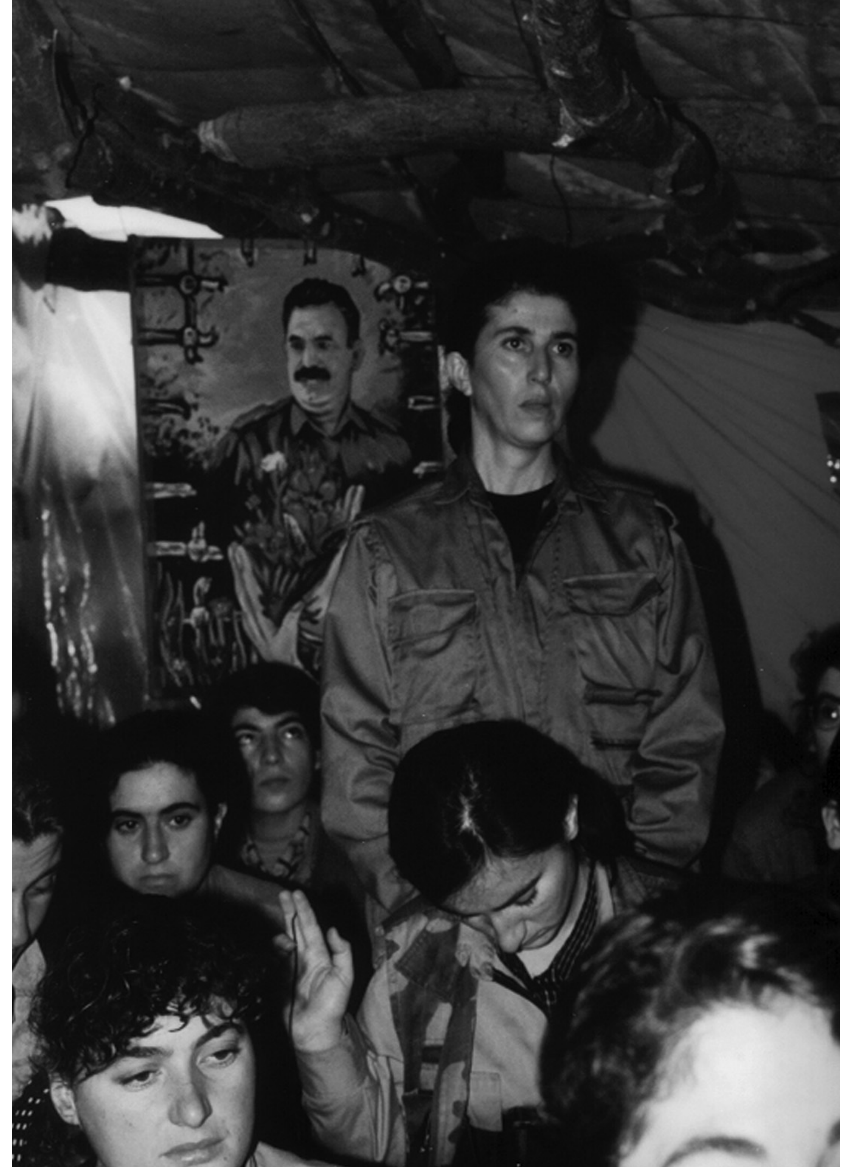
Babamın o döneme ilişkin anıları daha etkileyiciydi. Yaşadığı olaylar daha kapsamlı ve acıydı. Olayları her zaman yeniden yaşıyormuş gibi anlatırdı. Çok canlı bir belleği vardı. Bunlar daha sonraki yıllarda sazına, şiirlerine, türkülerine de yansımıştı.

1938 Dersim katliamı '40'lardan sonraya kadar uzar. '40'lı, '45'li yıllarda hala köyler basılıyor, köylerde Demenanlılar aranıyor, köyün erkekleri toplatılıp karakollara götürülüyordu. Kaç yaşında olduğunu tam hatırlayamamakla birlikte yaşananlar cap canlı kalmıştı babamın beleğinde. Keşke anlattıklarının hepsini anımsayabilseydim. Çok azı kalmış aklımda.

"... Çok iyi hatırlıyorum, o gün köye Pax köprüsünden jandarma gelmişti. İçinde babamın da olduğu birçok kişiyi köy meydanına toplayıp bağlamışlar, uzun süre aç, susuz güneşte bekletmişlerdi. Yakıcı bir sıcak vardı. Sonra hepsini Pax köprüsü karakoluna götürdüler. Ben de atılıp birlikte gitmek istedim, bırakmadılar. Ağlıyordum... Annem ve köyün diğer kadınları da ağlıyordu. Fakat ertesi gün bir grup durumu öğrenmek üzere yola çıktılar, ben de onlara katıldım. Bahçede bekletildik. Kimse oralı olmadı. Bir ara karakol çavuşu karakol bekçisine (yerli ve Kürttür); 'git Şekermen köyünden evrakları al getir' dedi. Bekçi evrakları 'avrat' anladığı için gidip köyün tüm kadınlarını toplayıp getirmişti. Çavuş, bekçinin, bir grup kadınla geldiğini görünce, 'bizim akıllı (alay ederek) evrak yerine avratları getirmiş' diyerek kahkaha attı ve 'onları derhal geri götüreceksin' dedi. O an rahatlamıştım. Ama ilk getirdiklerinde çok korkmuştum, onları da babamlar gibi bağlayıp içeriye alacaklar diye düşünmüştüm..."

Yaşananları anlatırken hep gözleri dolardı. Çektiği zorlukları, acıları anlamamız, bizim de bu acıları tekrar yaşamamamız için hep öğüt verir akıllı olmamızı, doğru hareket etmemizi isterdi... "Siz daha ne gördünüz ki, yaşamın anlamını nereden bileceksiniz ki... Bakın biz bunları yaşadık..." demeye getirirdi sözü.

Demenanlıların köyde saklandıkları kuşkusu üzerine, bu gerekçeyle yapılıyordu tüm bunlar. Yani sadece kuşku üzerine insanlar toplanıyor, karakollara tıkılıyor, işkence ediliyordu. Bir de Demenanlılar gerçekten köyde olsaydı neler olurdu, artık bunu söylemeye bile gerek yok.

"Babamın kemikleri sızlasın mezarda, beni okutmadı..."

Babam köyün okuyanlarındandı. İlkokulu bitirmişti. Okul arkadaşları Ali Gültekin, Kemal Burkay, Hüseyin Yıldırım, vb O yılları anarken bu isimler hep geçerdi. Özellikle Ali Gültekinlerle aynı köylü oluşu ve aynı yaşam koşullarını paylaşmalarının yarattığı bir yakınlık vardı.

Annem hiç okumamış. Onun için, her söz açıldığında "babamın kemikleri sızlasın mezarda, beni okutmadı..." diyerek sitemini gizlemezdi. Ve bunu içten söylerdi. Babamın uysal, sakin, sıcak ve genelde tutucu olmamasına karşın; annem sinirli, kavgacı, soğuk ve alabildiğine muhafazakardı. Varlıklı bir aile kızı olma avantajına dayalı bir otoriterliği vardı. Biraz da babamın alevi kültürünün etkileriyle kadına önem vermesi, saygı duyması ve onun ölçülerle yaklaşması annemin bu konumuyla birleşince, otoriterliği normalleşmişti. Toplumda aileler, çocuklar, malmülk genellikle erkek-baba adıyla anılır. Bu doğal bir yasa haline getirilmiş ve kimse bu durumu yadırgamaz. Çok nadir olarak kadının adı geçer, onun damgasını vurduğu şeyler azdır, sayılıdır. Bizde hem Zeynep, hem de İsmail'le anılırdı bunlar. Anne tarafı Zeynep'i öne çıkarmıştı, doğallaşmıştı, öyle olması gerekircesine benimsenmişti. Aynı şekilde ninem de genelde aşiret içinde, ailede otoriteydi, etkindi. Fakat annemden farklıydı ninemin bu durumu. Onun otoritesinde öz güç vardı, emek vardı.

Ninemin adı Hatice'ydi. Ama herkes ona Eze derdi. Uzun boylu, iri yarı, beyaz tenli, mavi gözlü. Aslında mavi desem yeşile haksızlık olur, yeşil desem maviye... İkisini de andıran bir renkteydi gözleri ve çok güzeldi. Güzel, alımlı bir kadındı. Onun çalışkanlığı, alımı, her şeye hakimiyeti bütün ilişkilerini etkilerdi. Dar değildi ilişkilerinde, yaşamında. Bütün torunları, çocukları, gelinleri, enişteleri, komşuları, hısımları, yakın uzak köylüleri, tüm tanıdıkları ona 'Eze' derlerdi. Saygınlığı çok açık hissediliyordu. Dedemin ölümünden sonra saygınlığı otoritesi çok daha artmıştı. Kalabalık bir aile akraba çevresinin sorumluluğu adeta onun omuzlarındaydı. Kız verme, kız alma, herhangi bir anlaşmazlık, uyuşmazlık ya da sorun onsuz çözülmezdi. Onun izni, onayı alınmadan hiçbir iş olmazdı adeta. Gönlü geniş bir kadındı. İhtiyacı olana her zaman yardım ederdi. Herkese bu tür yardımları mutlaka olurdu. Yaptığı yardımlarda adaletli ve paylaştırmayı esas alırdı. Yani kimseyi gücendirmemeye çalışırdı. Tabii buna rağmen kıskançlıklar, birbirini çekememe her zaman yaşanırdı. Özellikle kızları (annem ve kardeşleri) ve yakın akrabaları çok küçük farklılıkları büyüterek, ninemin ayrımcılık yaptığını söyler, kendilerini diğerleri gibi sevmediğine inanırlardı. Bu kıskançlık ninemi de zorlardı, çünkü o kimseyi özel olarak kayırmıyordu, kayırmazdı. Sadece herkesin özgünlükleri –mesela ihtiyacı olanlar, yeni evlenenler, herhangi bir şekilde ürününü kaybedenler vb– göz önüne alarak yardım ederdi.

Ne zaman ki, kıskançlık, çekememezlik bir kriz haline gelir o zaman dedem –yaşamasa da– devreye girerdi. Dersim yöresinde daha çok 'Düzgün Baba' üzerine yeminler edilirdi. Ama ailede "dedemin başı olsun" en büyük yemindi. Ninem dedemin üzerine yeminle bu tip yersiz yanlış anlamaları engeller, herkes bu yeminden sonra söylenlenlere inanırdı!

Çok güçlü bir kadındı ninem. Her konuda hakimdi, becerikliydi. Özellikle geceleri yalnız başına etrafı dolaşır, kolaçan ederdi. Kurt vb yabani hayvanlar

ağıllara yaklaştığında hemen o tok sesiyle bağırır onların kaçmasını sağlardı. Hasta varsa ya da herhangi bir kavga olmuşsa o mutlaka öğrenir, gerekli müdahaleyi yapardı. Onun bu duyarlılığı herkesi etkiler, saygınlığını artırırdı.

Ninemin evinde her zaman taze çay olurdu. Evdeki dev çaydanlık hiç ateşten inmezdi. Köyümüz, tam yol üstündeydi. Başka köylere gidenler mecbur bizim köyden geçmek zorunda idi. Yorgun argın köyüne giden birçok insan molayı hep ninemin evinde verirdi. Karınlarını burada doyurur, çaylarını içerlerdi. Bu sayede çok güzel dostluklar kurmuş, tanıdık sayısını artırmıştı.

Ninemin özellikleri her zaman ilgimi çekiyordu, imreniyor, her davranışını izliyordum. Özellikle de her sabah erkenden kalkışı ve güneşin doğuşunu ayakta izleyişini, yüzünü güneşe döndürerek dua edişini ve sonunda her iki avuçlarını yüzüne sürerek duayı bitirişini zevkle izler, etkilenirdim. Ayın doğuşunda da öyle yapardı. Her ikisinin doğuşu ve batışında dualar ederdi. Batışlarda daha hüzünlü olurdu yüzü. Ama ay veya güneş tutulmasındaki duaları, ağlayışları, yakarışları tepeden tırnağa ürpertirdi beni... Kederli olurdu hava. Karanlık korkuturdu, bir şeylerin çok darda, çıkmazda olduğu, acı çektiği havası doğardı. Ninem karanlığın çabuk bitmesini ister, onun için çırpınırdı. Bol tereyağlı ekmek (niyaz) yapardı hemen.

Diğer belirgin yanı; ateşi hiçbir zaman söndürmemesiydi. Geceden közü ocakta külün altında saklar, sabahın şafağında ateşi yakmaya başlardı, odunlar çabuk tutuşurdu. Başka evlerden ateş almak ya da ateş vermek günahtı, isteyenlere de kızar, ateşi geceden saklamalarını tembihlerdi. Eze, Zerdüştlüğü yaşatıyordu. Eze'de yaşam: Ateşi saklama, aya güneşe yakarma ve toprağa bağlanmaydı.

Türkçeyi öğrenmemiz başlı başına bir işkenceydi

Babaannemle az kaldım, onu çok az hatırlarım. Annem onu pek sevmezdi. Bu nedenle bizim evde kalmaz, genellikle diğer çocuklarında kalırdı. En son 1973'te görmüştüm, epeyce yaşlanmıştı. Yüzü ve ellerinin kırışıklığı dışında vücudu hala diriydi, bembeyazdı. Beyaz incelmiş derisi çilli ellerinde çizgi çizgiydi. Çok titiz bir kadındı. İnce bezden minderini birlikte dolaştırırdı, yanından ayırmazdı hiç. Divanda otururken bile önce o minderini serer, eteklerini de toplayarak öyle otururdu.

Babam askerliğini bitirdikten sonra memur olmuştu. Yapı Sanat Okulu'ndaki sınavı kazanmış ve katipliğe başlamıştı. 'Anne,' 'baba' ve diğer bazı Türkçe sözcükleri daha bu dönemde öğrenmiştim. İlk Türkçe sözcükleri öğrendiğimde köyün ortasında koşturup yaşıtlarıma adeta nispet yaparcasına bağırıp tekrarlardım. Köy yaşantımda en canlı kalan çocukluk anım bu ilk Türkçe sözcüklerle tanıştığım dönem olmuştur. O zaman kimse öğrenmem için zorlamamıştı tabii.

Evin büyüğü erkekti. Benimle onun arasında doğan kız çocuğu daha altı aylıkken ölüyor. Ağabeyim benden önce okula başlamıştı. İlkokula kaydımı yaptırmaya gittiğimde şehri görmüştüm. İlkokul birinci sınıfı köyden şehre gidip gelerek okudum. Yazları Harçik çayını geçerek gider gelirdik. Yol süresi bu şekilde daha da kısalıyordu. Babamların döneminde asma köprü de yokmuş, yaz kış suya vurup giderlermiş. Kış aylarında buzları kırıp geçerken beyaz Amerikan bezinden dikilmiş giysileri kan içinde kalırmış. "Buzlar cam gibi, bacaklarımızı keserdi" diye anlatırdı,

okula gidişlerini. Biz daha şanslıydık onlara göre. Tabii buna şans denirse! Ana dilinde okumayan, dili yasaklı, katliama uğraşmış bir toplumun çocukları olarak sömürge okula gidiş gelişlerimiz eskiye nazaran rahattı. Daha doğrusu rahatlatılmıştı, asimile olmamız kolaylaşsın diye.

Kışları kar çok olurdu. Bu nedenle kışın köprüden geçerdik. Karlı kış gecelerini hiç unutamadım. Biz küçükler ortaya alınır, bizden büyükler öne ve arkaya dizilirdi. Çünkü yoğun kar yağışında kaybolma tehlikesi de oluyordu. Ayrıca kurt veya çakal sürüleriyle karşılaşma tehlikesi de vardı. Bu nedenle önden hep öncü grup gider, hem yol açardı hem de tehlikeyi önceden sezip, haber verirdi. O tür gecelerde köyden bir grup erkek de karşılamaya gelirdi. Kurtları kovan sesler çıkarırdık... Toplu türküler söylerdik. Bunun hem korkuyu engellediğini, hem de ısınmayı sağladığını ve donma tehlikesini azalttığını sonradan öğrendim.

En kötüsü de okuldan geldikten sonra sobanın etrafında kendimizi kurutmaya çalışırken ellerimizin sızlamasıydı. Direkt sobaya yaklaştırdığımızdan daha çok sızlıyordu eller. Öğretmenlerimiz elleri doğal ısıtma yöntemlerini öğretirdi. Koltuk altlarına koyardık, ovuştururduk, nefesimizle de ısıtır ya da saçlarımıza sürerdik. Bu şekilde daha erken ısınır ve daha az sızlardı.

Birinci sınıf öğretmenim Gönül ... adında sarışın Türk bir kadındı. 3. sınıfa kadar o okuttu bizi... Türkçeyi öğrenmemiz başlı başına bir işkenceydi. Çok zorlanıyorduk. Ama öğrenme isteği vardı. Hızla yeni sözcükleri öğreniyorduk. Öğretmenlerimiz okul dışında sürekli Türkçe konuşmamızı salık veriyor, "Kürtçe konuşursanız dayak yersiniz" diyorlardı. Bu tehdit ve görevlendirdiği bazı arkadaşlar bizi daha çabuk öğrenmeye itiyordu.

Babamın memur oluşu yaşam düzeyimizi ister istemez belli yönleriyle farklı kılmıştı... Beyaz undan ekmeğimiz oluyordu. Ya da iskarpin ayakkabılarımız. Arkadaşlarım iki arpa ekmeği karşılığı bir beyaz undan ekmek istediklerinde utanır, onlara hemen verirdim. Ama sadece bir ekmek alırdım, arpa, mısır ekmeğini daha çok sevdiğimi belirtirdim. Hatta bazen onlar teklif etmeden ben değiştirmeyi teklif ederdim. Bazen de yufka ekmeklerimizin içine şehirde aldığımız somun ekmeğini koyup yediğimiz de olurdu.

Sonra şehre yerleştik. Kışları şehirde, yazları ise köyde yaşıyorduk artık. Bu yaşamımızı da değiştirmeye başlamıştı. Türkçeyi daha çabuk öğrenme koşulları doğmuştu. İlk evimiz Dağ mahallesindeydi. Yine topraktandı. Zemini betondu sadece. Bir de köyden farklı olarak elektriği vardı.

Taht köyünde yaşanan kavgalar

Bir yaz gecesi köydeyken büyük bir gürültü patırtıyla uyandım. Anneannem elinde sopa bağırıyor ve köy erkeklerinin meydana toplanmalarını istiyordu. Onu hiç o kadar öfkeli görmemiştim. Ondan önceki gürültüleri henüz anlamamıştım. Garip bir koşuşturma, şamata vardı. Bazıları uykulu, yeni kalkmış ne olduğunu bilmiyor. Ninem kaçırılan teyzemin nerede olduğunu soruyordu. Onu kaçıranlara küfrediyordu. Babam yoktu, teyzemin eşi Mustafa Çallı, hiçbir şeyden haberi yok gibi davranıyordu. Hem de çok kurnazca! Sanki uykudan yeni uyanmış numarası yaparak, ninemin yanına gelmiş;

"Hayırdır ana bu gece yarısı, ne oldu bir şey mi var?" demişti.

İlk sopayı yiyen de haliyle o olmuştu. Daha birçokları aynı numarayı denemişti. Bütün bunları ilk anda anlamak zordu. Ama her şey giderek anlaşılıyordu: Teyzem Melek kaçırılmıştı. Olanlar tam bir film gibiydi. İçinde korku, heyecan, macera vb birçok şey vardı. Bir kan davasına dönüşebilirdi dayım araya girmeseydi.

Ortanca teyzem Melek'i Rayberliler aşiretinden biri istemiş. Fakat aile çevresi buna yanaşmamış. Aile içinden birisiyle evlenmesini istiyorlar. Ninem ise aileyi dinlemiyor ve teyzemi Rayberli gençle sözlendiriyor. Bu sebeple teyzemi kaçırma kararı alıyorlar. Kaçırmada rol oynayanlar daha çok çalışan, biraz aydınlanmış kesimler. Çok ilginç bir kaçırma eylemi yapılıyor. Her iki köy birbirinden uzak, arada başka köyler de var. Ninem her zamanki gibi tedbirli. Ev büyük, kapısı her zaman içerden tokmakla kilitleniyor. Kendisi dışarıdaki tahta sedirde yatıyor. Teyzemi kaçırmak isteyenler birkaç koldan baskın yapıyor. Aynı köyden yardım edenler de kesin var. Kaçırma eyleminin başarılı olması önemli yoksa teyzem diğer aşirete verilecek. Ninemi ikna etmek zor olduğu için böyle bir plan yapmak zorunda kalıyorlar. Gruptan bir iki kişi yazlık ağıla yönelerek 'sürüye kurt girdi' süsünü vererek panik yaratacak, ninemi kapıdan uzaklaştıracaktı. Diğer grup ise bunu fırsat bilerek içeri girecek teyzemi alıp bir an evvel köyden uzaklaşacaktı. En belalı iş de ninemi oyalamaktı. Yani bu kaçırma olayında herkesin görevi belliydi.

Sürü içinde 'meleşme' başlayınca ninem sopasını alıp oraya yöneliyor. Teyzemi alacak grup hemen içeri giriyor, bir süre teyzemi arıyorlar. En sonunda söğüt ağaçlarının dallarından örülü yoğurt, süt vb yiyeceklerin korunduğu büyük sepetin altında buluyorlar. Hemen ağzını kapatarak hızla yola çıkıyorlar. Ninem durumdan kuşkulanıyor. Hemen diğerleri devreye giriyor. Yanına yaklaşarak ninemin elini öpmeye, konuşarak zaman kazanmaya çalışıyorlar. Normal misafir gibi görünmeye çalışıyorlar. Ninem sopayla karşılılık veriyor. Onlardan kafaları kırılanlar oluyor. Fakat bir süre ninemi meşgul etmeyi başarıyorlar. Bu diğer gruba zaman kazandırıyor. Ninem küfürlerle, çığlıklarla teyzeme sesleniyor, olmadığını fark edince kaçırıldığını anlıyor ve peşlerinden gidiyor. Yalnız köyün iki yolu var. Teyzemi kaçıran grup Ali'nin köyüne değil. Kavun köyünden Tahtıhalil köyüne, yani bizim köye getirmeyi planlıyorlar. Bu daha avantajlı bir yoldur. Ninem direkt Ali'nin köyü olan Höpü'ye gidiyor. Köye girer girmez; bağırıyor çağırıyor. Bütün köylüler köy meydanında toplanıyorlar. Ninem ısrarla "kızımı getirin" diyor. Köylüler Ali'nin de kızın da köyde olmadığını söylüyorlar. Sonunda ninem onların köyde olmadığına inanarak ayrılıyor, direkt bizim köye geliyor.

O arada teyzemi bizim köyde, arazide saklıyorlar. Kaçırma olayına karışmış olanlar da hiçbir şeye karışmamış gibi gelip evlerinde yatıyorlar. Kaçırma olayı bir anlamda başarılmıştı, ama iş bununla bitmiyordu. Ninem köyden çıkarken hemen yakınında bulunan Rayberliler köyüne de bu haberi yüksek sesle bağırarak veriyor. Onlar olayı ihbarlıyor ve şikayette bulunuyorlar. Tabii kimse devlete haber verileceğini tahmin etmiyor.

Ertesi gün jandarmalar köyü basıp aradılar. Arama araziye kaydırıldı. Şikayet üzerine teyzemi almaya kararlıydılar. Bu işleri iyice karıştırmıştı. Ninem inat etmişti. Durumu bu noktaya getirmesi, devleti, onun jandarmasını araya karıştırması beklenmiyordu. Bu, ilişkileri bozmuş tepkilere yol açmıştı. Hatta jandarma bu olayı bahane ederek köyden birçoklarını dipçikleyerek dövmüştü. Köylüler, tahsildarlık yapan dayım Hasan'ı suçluyorlardı. Ama bir kısmı Rayberlilerin şikayette bulunduklarını tahmin ediyorlardı. Olay ciddileşince köyden bir grup aracı olup ninemi ikna etmeye çalışıyorlar. Olanlar ninemin de hoşuna gitmiyor. İlk öfkesi kızgınlığı dinince ikna oluyor ve şikayeti geri alıyor. Daha doğrusu şikayetçi olmadığını belirtiyor.

Bunun üzerine, jandarma aradan çıkıyor. Ancak ninemin saygınlığı bu olaydan sonra ister istemez gölgelenmişti. Kız yüzünden ninemin herkesi karşısına alması, küfür, hakaret etmesi ve diğer olaylar, belli bir kırgınlık, küskünlük yaratmıştı. Ama sonuçta teyzem Melek ve Ali, Höpük'te yapılan bir düğünle muratlarına ermişlerdi! Oradan da Ali'nin öğretmenlik yaptığı Milli köyüne geçmişlerdi. Bunun üzerine uzun süre küskün olan ninem daha sonra dayanamayarak ziyaretlerine gidip barışmıştı.

Ama belirttiğim gibi ninemin prestiji sarsılmıştı bu olayda. Köye jandarma getirilmesi, insanların jandarmalar tarafından dövülmesi çok olumsuz bir etki yaratmıştı.

Esas olarak şaşırtan ve bende iz bırakan bir başka davranışı daha olmuştu ninemin. Bunu asla unutmadım ve affetmedim. Bu olay Taht köyüne ve Eze'ye olan sevgimi yaralamıştı. Ama kötü, haksız kavgalara tepkimin de mayası olmuştu.

Köy kavgaları beni hep ürkütmüştür. Ama en çok ürküten ve iz bırakan Taht köyündeki o korkunç kavgaydı. Birkaç yıl üst üste yaz tatili geçirdiğimiz Höpük köyünde çok basit sebeplerle kavgalar yaşanmıştı. Bu sebeple insanlar birbirini dövmüş, küskünlükler oluşmuştu. Bazı kadınların kışkırtan yaklaşımları, çok küçük olayları körükleyen duygusal, hesapsız tepkileri, kafaların kırılmasına, yüzlerin kan revan içinde kalmasına neden oluyordu. Bu tip kadınlar evde ve köyde de huzursuzluk nedeniydi. Bu yüzden kimse sevmezdi onları. Ben de sevmez uzaktan uzağa öfke duyardım, bir türlü anlam veremezdim o hırçınlıklarına.

İşte ninemlerin köyüne o yaz gidişimiz son gidiş olmuştu bizim için. Ama her nedense o yıl köye erken gitmiştik. Okul tatil olmadan bir ay önce kaydımızı Kavun köyü okuluna aldırmıştık. Şehir yazları çekilmez olurdu, boğucu sıcaklığı vardı. Ayrıca annem köydeki olanaklardan yararlanmak istiyordu. Bostan ekiliyor, ninemin verdiği koyun ve inek sütünden, yağ, çökelek elde ediliyordu. Ayrıca su, odun vb şeyler parasızdı. Şehirde her şey parayla alınırdı. Bu yüzden babamın maaşına ek bir gelir sayılırdı köydeki ürünler.

Her yaz dayımlar ve teyzemler de o köye gelirdi. Ninemin bizim aileye yaklaşımı biraz anneme bağlıydı. Annem evin büyük kızıydı. Diğer kardeşleriyle mesafeliydi. Babamın da ilişkileri bu konuda kendine hastı. Akrabalık ilişkileri her şeyin üzerinde değildi; insani ilişkilere genelde değer verir onları önemserdi. Ve bu nedenle daraltmazdı. Küçük bir memur olarak genel olarak 'kendi yağında kavrulmayı' esas alan bir özelliği vardı. Kurnaz, yaranmacı, maddiyata önem veren biri değildi. Deyim yerindeyse 'gönlü toktu.' Annem maddiyata önem veriyordu. Ninemin bazı çocuklarına biraz fazla tolerans tanımasını bu nedenle dert ederdi. Bu durum bazen tatsızlıklara da yol açar, soğukluk yaratırdı. O gün de annemle Sakine teyzem arasında çok tatsız bir tartışma olmuştu. Bu tartışma açıkta ve herkesin duyacağı şekilde olmuştu. Ama giderek büyümüş ve o ana kadar sakin olan hatta kendi aralarında sohbet eden babam ve teyzemin eşine kadar yansımıştı. Kışkırtmalar, kızıştırmalar ortalığı ana baba gününe çevirmişti. Annem süt sağmaya gitmesine rağmen, olay bitmemiş, devam etmişti. Bardağı dolduran son damla ise teyzemin babama küfretmesi olmuştu. O ana kadar tartışmaya sadece sözlü müdahale eden babam, sinirlenerek yerinden kalktığı bir sırada ne olduysa olmuştu. Bir anda babamı kanlar içinde düşerken gördüm. Dayım, teyzelerim, ninem o an gördüğüm her-

"Ninemin evinde her zaman taze çay olurdu. Evdeki dev çaydanlık hiç ateşten inmezdi. Köyümüz, tam yol üstündeydi. Başka köylere gidenler mecbur bizim köyden geçmek zorunda idi. Yorgun argın köyüne giden birçok insan molayı hep ninemin evinde verirdi. Karınlarını burada doyurur, çaylarını içerlerdi. Bu sayede çok güzel dostluklar kurmuş, tanıdık sayısını artırmıştı"

kes babama vuruyordu. Çok acımasızlardı. Çığlık çığlığa bağırıyor, ağlıyordum. Ağabeyim çok gençti. Arada bağırıyor, taş atıyor 'yapmayın' diyor, ama kimsenin aldırdığı yok. Sonra ninemlerin yarıcıları olan Mehmet ile eşi Fatma araya girerek babamı kurtardılar. Babamın kanlar içindeki hali ürkütücüydü ve hemen şehre hastaneye götürmek için yola koyuldular.

Çok korkunç bir olaydı. Ve olaya karışan herkes akrabaydı. Nasıl bir işti böyle. Bir hiç yüzünden, öldüresiye insan dövülür müydü? Annem olayı duyunca elinde taşla koşup gelmiş, ama yetişememişti. Babamı kanlar içinde görünce, ortalığı birbirine katmıştı.

Bu olayı her anımsadığımda, gözlerim dolar, acı duyarım. Herkesin bir olup babamı dövmesi içime dokunmuştu. Anneme ise içten içe hem kızıyor, hem acıyordum. Ama kızgınlığım daha fazlaydı. Çünkü kavgayı başlatan oydu, dayak yiyen ise babamdı. Dayak atanların hepsi de annemin akrabalarıydı.

Olanlardan sonra köyde daha fazla kalamazdık. Hemen şehre geri döndük. Babam alnından, kafasından darbe almıştı. Çok üzgündü ve zayıflamıştı. Anneme kızgındı. Bunu belli de ediyordu, çok konuşmasa da. Annem ise suçlu olduğunu kabul ederek özür diliyor, kendisini affettirmeye çalışıyordu. Kinci değildi babam. Her ne kadar olayın etkilerini hala yaşasa da zamanla affetti herkesi. Hatta çoğuyla barıştı da. Küçük dayım dahil diğer akraba çevresi de bu olayın utancını ve anlamsızlığını anlayıp pişmanlık yaşamıştı.

O kavgada kadının rolü beni çok etkilemiş ve düşündürmüştü. Ciddi dersler çıkartmamı sağlamıştı.

Annemin nasihatı: "Kürtlükten utanma!.."

Babamın çabaları sonucu memurlara ayrılan kışla lojmanlarında kirasız bir eve kavuşmuştuk. Elektrik, su parası dışında kira ödenmiyordu. Lojmanlar daha çok devlet dairelerinde çalışan personele, polise veriliyordu. Daha geniş, daha iyi yerlere torpilliler, kariyer sahibi memurlar yerleşmişlerdi. Bizim evimiz çatı katında olup, iki ayrı oda ve odunluktan ibaretti. Aynı koridorda üç ayrı aile kalıyorduk.

Dersim'de memur lojmanları demek devlete yakın olmak, onun kurumlarında çalışmak demekti. Yani hemen devlet imajını yaratıyordu. Kısmen Türkçeyi iyi öğrenmiş aileler ve kısmen de Türk olan memur, polis vb ailelerin içinde olmak, Türkleşmeyi hızlandırıyordu. Bizler için okulun bir devamı niteliğindeydi. Tabii biz bunu bir avantaj olarak değerlendiriyorduk. Zaten giderek Türkçeyi de hızla öğrenmiştik. Annemin yirmi yıl sonra yüzüme vurduğu acı bir gerçekliğin de başlangıcıydı bu. "Kürtlükten utanma!.." Annemin de hızla Türkçe öğrenmesini, komşularla konuştuğunda gülünç duruma düşmemesini sağlamak amacıyla evde Türkçe konuşmaya zorluyordum. "Sen konuşunca yanlış konuşuyorsun utanıyorum" dediğim oluyordu. İşte o zaman söylemişti bunu. Yani Kürtlükten utanmamam gerektiğini...

Daha sonraki yıllarda Kürtlük, Kürdistanlılık bilinci az da olsa geliştiğinde, bunları anımsadığımda bu defa utandığıma utanmıştım. Ana dilime ne kadar yabancılaştığımı anlamıştım.

Kaldığımız bu kışla eskiden askeri bir kışlaymış. O süreci babamlar anlatırdı. Onlar ilkokulu köyden gelip okumuşlardı. Yollar kardan kapalı olduğu günlerde geceyi bu kışlanın alt bodrumlarında geçirirlermiş. Yeni askeri bina yapılınca burası memur lojmanları haline getirilmiş. Duvarların griliği dışında askeriyeye ait bir iz kalmamıştı. Orta bahçesindeki havuzların içi toprakla doldurulmuştu. Bahçede ağaç adına hiçbir şey yoktu. Kışlanın şehir merkezine bakan bloku üç katlı, diğer taraflar iki katlıydı. Bir kutu, bir kare gibiydi. Munzur suyunun hemen üst kayalıklarında kuruluydu. İç kısmında bol koridor ve merdiven vardı, her yere yol gidiyordu. Ama orta bahçeden gidip gelmek her zaman hoşuma giderdi. Hemen yanındaki tepenin burun kısmında bir lokanta (Tepebaşı,) bitişiğinde de yazlık bir sinema vardı. O lokantaya rastgele herkes gitmezdi. Önemli misafirleri olanlar, varlıklılar giderdi. Manzarası güzeldi. Munzur suyu tam da o hizada kıvrılıyordu. Aşağı mahallenin yeşil bahçeli sıra sıra evleri oradan kuş bakışı görülürdü. Yolu çok düzenli ve mimarisi farklı olan bir mahalleydi burası. Valiye ait ev, tam suyun kıyısındaydı. Mahallede iki katlı bina sadece o evdi. Diğer evlerde devlet kurumlarındaki –üst tabaka– memurlar oturuyordu. Orası devlet ile Dersim'i ayıran bir ayraç gibiydi. Vali, kaymakam, emniyet müdürü, vb birçok üst düzey bürokrat, devlet memuru vardı. Oralar sanki Dersim'e ait değildi. Mahalle, suyun hemen kıyısındaydı ve tüm evler bahçeliydi. Buralar yerlilerce kullanılsaydı, kuşkusuz çok daha anlamlı olacaktı. Ama bu şekilde hep soğuk, hep uzak ve hep yabancıydı orası. Çocukları, kadınları, erkekleri, dilleri, kültürleri farklıydı. Oraya girmek bir askeri kışlaya ya da karakola girmek gibi bir şeydi. Ürküntü veriyordu havası.

Bir de subay lojmanları vardı, ayrıksı olan. Kışlanın Elazığ köprüsüne bakan tarafında askeri renkte çok katlı kocaman apartmanlar yapılmıştı.

Şehir, Düldül tepesinin hemen dibinde bir avuç içi kadar bir yerde kurulmuştu. Arkada uzanan Düldül tepesi genişlemeyi engelliyordu. Fakat yamaçları gece kondularla doluydu. Dağ mahallesi Düldül tepesinin yavrusu sayılacak bir tepeye doğru kurulmuştu. Demiroluk ve Hastane Mahallesi şehir girişindeki alana yayılmıştı. Şehrin bir hastanesi, bir lisesi, hemen altında Kız Meslek Okulu, onun da altında Erkek Yapı Sanatı Okulu vardı. Yani okulları bol şehirdi Dersim.

Kışlanın hemen batıya bakan tarafında Orman bölgesi adıyla anılan resmi kurum ve evlerle karışık, Orman mahallesi vardı. En dikkat çeken binalar, Orman müdürlüğü ve askeri taburdur. Öğretmen okulu Munzur'un karşı yakasında, Kalan-Mamiki alanında kurulmuştu. Karşı yakadaki en görkemli bina bu okuldu. Hemen yanında Gazik mahallesi vardır.

Munzur, şehri ikiye bölmüştü. Tıpkı Ren nehri gibi... Harçik nehriyle birleştiği yere Hızır gölü deniliyordu. Ve orası ziyaret olarak kullanılıyordu. Daha çok çarşamba günleri orası ziyaret edilir, şehir adeta oraya taşınırdı. Çocukken öğrendiğimiz yeminlerden biri de 'xızırvo'dur. İki suyun birleştiği bu gölet, derin girdaplarıyla korku yaratmıştı. Birçok genç, bu girdaplarda boğulmuştu. Belki de buranın ziyaret olması bu korkunç olaylar sebebiyleydi. Zaten inanç da ağırlıkta insanın anlam veremediği, güç getiremediği ya da sırrını çözemediği şeylere tapınmaya başlamışlardı. Her çarşamba mumların yakılması, kurbanların kesilmesi, adakların adanması bu yaklaşım ve çaresizliğin bir ifadesiydi.

Mumların yandığı yerde yerde yağlı bir tabaka oluşmuştu. Oraya taş veya para yapıştırılırdı. Dilekte bulunularak yapıştırılan bu para veya taş düştüğünde dilek kabul olmuyordu. Ama zemin yumuşak ve yapışkan özelliğe sahip olduğu için, doğal olarak dilekler kabul oluyordu! O ziyarete çok gider gelirdim. Bir defasında 25 kuruş yapıştırmış ve Xızır'dan yazılı sınavımın iyi geçmesi için dilekte bulunmuştum. Para yapıştığı için sevinmiş ve o moralle yazılıya girmiş, iyi not almıştım.

Dinin etkileri bende bu çerçevedeydi. Alevilik kültürü, onun özü neydi o yaşta fazla bilmezdik. Ama evimizde Hz. Ali'nin kocaman çerçeveli resmi vardı. Babamın aynı zamanda 'pir' olması Kureyşan aşiretinin bu geleneğini sürdürmesinde etken olmuştu. Bizim de pirimiz vardı. Pir eve geldiğinde babam başta olmak üzere yaş sırasına göre ayakta dizilip, ellerimizi önde bağdaştırarak beklediğimizi; Pir'in oturduğu divanda dua okumasından sonra, önce yeri, ardından Pir'in ayaklarını ve son olarak da ellerini öptüğümüzü hatırlıyorum. Ama hoşlanmıyordum bu törenden. O yüzden çok az katılıyordum buna. Babam bu şekilde Pirlik yapmaz, taliplerine gitmezdi. Talip Pir'in yolunda, ona bağlı aşiret, klan çevresidir. Pir'den dua alır ve Pir'e istediği hediyeyi verirdi. Bizde bunların hepsi tersine dönmüştü. Talipler evimize ziyarete gelir ve babamdan yardım alırlardı. Onların köyden getirdikleri sadece küçük bir sitil yoğurt ve küçük bir tas tereyağı olurdu. Ama bunların karşılığı daha fazlasıyla ve ihtiyaçlarını giderebilecek ölçüde verilirdi. Köyde yaşayan biri için daha çok şeker, sabun ve diğer temel şeyler gerekliydi. Arada harçlık da verilirdi. Bu ilişki biçimi babama karşı sevgimi artırıyordu. İyi, güzel şeyler yaptığına inanıyordum hep. İnsanlara yardım etme özelliği duygulandırıyordu beni. Annem zaman zaman babama kızar, onları böyle alıştırmasının iyi olmadığını söylerdi.

Bunun yanında babamda, bazı şeylere karşı koyuş da vardı. Durumları iyi olduğu halde her yıl gelip istediği hediyeyi veya parayı alan pirlerimize eleştirileri de oluyordu. Bunu, kendisi Almanya'dan izne geldikten sonraki Pir ziyaretlerinde açıkça belirtmişti. Bir gün Pir ve bazı misafirler grubunun olduğu sırada gayet içtenlikli bir şekilde "Pirim'e bir soru soracağım. Ama alınmasın... Ben gavur memleketinde işçi olarak çalışıyorum. Birkaç kuruş biriktirip çocuklarıma göndermek için. Bu konuda belki çok zorda kalmadılar, ama çocuklarımın hepsi öğrenci, okula gidiyorlar, babaları evde yok. İlgiye ihtiyaç duyuyorlar. Bir gün çocuklarımı sordunuz mu? Bir çocuğuma tek bir kuruş harçlık verdiniz mi? Pirlik bu mudur? Maneviyatı önemlidir... Pirlik sadece ben Almanya'dan geldikten sonra hatırlanmamalıdır...." Buna benzer şeyler sıralamıştı peş peşe.

O zamanlar bizde de belli arayışlar başlamıştı. Birçok şeyi sorgulamaya başladığımız bir yaştaydık. Genelde olup bitenler, tartışmalar belli yönleriyle yansıyordu. Babamın eleştirdiği bu durum bizim de hoşumuza gitmemişti. Ve zaten bir daha o pir evimize gelmemişti.

Düzgün Baba ziyaretleri

Babamın dine bağlılığı ilginçti. Düzgün Baba'ya her yıl ziyarete giderdi. İlk yıllarda bizleri de götürüyordu. Daha çok köydeyken giderdik. Yazın o sıcak günlerinde yaya olarak, üç günlük yol alarak giderdik. Sürekli ve yaya yürümek, hele bir de yolu yalın ayak gitmek sevaptı. Düzgün Baba'ya olan inanç gereğiydi. Çünkü ona rahat ulaşılamazdı. Oruç tutanlar da olurdu. Yani yaslı gidiliyordu. Kimi "dermansız bir hastalığını iyileştirmek" için, kimi "ocağını yeşillendirmek için" kimi de değişik dileklerle giderdi. Düzgün Baba çok yüksek bir dağın zirvesidir. Ziyaretin kendisine varılmadan, badem ağaçları dolu köyler, güzel bahçeler ve çeşmeler vardır. İlk girişinde 'Hınıyı Xaskar' (Haskar Çeşmesi) vardı. Kayalığın arasında ufak taştan bir oyuktur bu çeşme. Kayalıktan sızan su birikintisi bu oyukta toplanır. Suyun günahkarların önünde kuruduğu söylenir. Bu nedenle çeşmeden su içenlerin psikolojisi çok önemliydi. İşin sırrını çözmek zor değildi. Fakat bu noktada yorum yapmak günahtı. Su sızıntı halinde olduğu için art arda birçok kişi içtiğinde doğal olarak azalıyor ya da bitiyordu. Hele yokuşu çıkan insan susuzdur. O çeşmeden bir yudum yerine birçok yudum alınca geride kalana yetmezdi. İkinci olarak da; su sızıntısı sürekli olmayabiliyordu. Kar kaynağı kuruyunca direkt etkiliyordu. Ama kime denk gelmişse o kişi, büyük bir moralsizliğe girerdi. Kendisini sorgulamaya, hangi noktada günah işlediğini düşünmeye başlardı artık. Kötü rüyalar görür, o ziyaret bir kabus gibi olurdu ona. Sonra bir söylenti olarak dağlılır köyüne kadar giderdi. Artık Düzgün Baba karşısında 'günahkar' bir kişi olmuş çıkmış, manevi dünyası yıkılmıştır bu kişinin. Uzun bir süre de düzelmez psikolojisi.

Bundan daha ilginçlerine tanık olmuştum. Babamın totemlere bağlılığı bir çelişki gibiydi. Ama gerçekçilik payı da büyüktü. Kaba materyalist bir mantık zincirine sahipti. Başka bir yıl yine Düzgün Baba'da kalabalık bir ziyaretçi grubu vardı. İçlerinden bir aile dikkatimi çekmişti. Gençler, bu tür ziyaretlerde pek yoktu. Daha çok orta yaşlı ya da bizim yaşıtlarımız olan çocuklar vardı. Bir de yürüyebilen dağ havasını kaldırabilen yaşlılar gelirdi. Belki de benim gittiğim dönemde gençler azdı. Söz konusu aile İstanbul'dan gelmişti. Ve üstelik Türk bir aileydi. Babam bir yolunu bulup o gençle tanışmıştı. Sonra da koyu bir tartışmaya girişmişlerdi. Nasihat eder gibi konuşuyordu babam;

"Peki, oğlum biz eski kafayla çıktık geldik. Yıllardır da geliyoruz. Sen gençsin, üstelik de üniversite okuyorsun. Sen neden ta İstanbul'dan çıkıp geldin?" diye sormuştu.

Ama genç inanarak gelmişti. Bir yıl önce geçirdiği bir hastalık nedeniyle doktorlara düşmüş, hiçbir doktor iyileştirememişti. Dersimli alevi bir komşusu Düzgün Baba'yı önermiş, onlar da gelmişler... Döndüklerinde sapasağlam olmuş genç! Bunun üzerine aile söz vermiş, her yıl ziyarete geliyorlardı.

Babam genci dinledikten sonra hoş bir kahkaha atıp tartışmasını sürdürmüştü. Öyle ki, tartışmaya Türkçe anlayan herkes gelmişti. Babam Tahtıhalil köyüne, küçüklüğüne dönerek yaşadıklarını anlatıyordu;

"... O zaman dokuz yaşındaydım. Sıtmaya yakalanmış ateşler içinde yanıyordum. Evin tek çocuğu olduğum için annemle babam ağlayıp duruyordu. Tüm köy toplanmış, her gelen aynı şekilde ağlıyor ya da çaresizce haykırıyor, hayıflanıyor 'aah çocuk ölüyor!' diyorlardı. Bunları duydukça daha da kötüleşiyor, psikolojik olarak etkileniyordum. Sonra Şekerman köyünden gelenler vardı. İçlerinden bir yaşlı, kalabalığı yararak eliyle ateşimi kontrol etti. 'Bu çocuğu hemen götürün Sogayik mezarlığında Hüseyin'in mezarından biraz toprak yedirin, çeşmeden su alıp çimdirin. Çocuk iyileşir, hiçbir şeyi kalmaz' dedi. Bunlar bende yaşama sevincini, ölmeyeceğime dair inancı geliştirdi. Ben ateşler içinde yanarken, onlar sıkı sıkıya yorganlara sarıp, iyileştirmeye çalışıyorlardı. Benim sıtma olduğumu anlayamamışlardı. Mezarın çeşmesindeki su, bana iyi gelmişti. Hareti kırmıştı. Mezarlıktan köye oynaya oynaya gelmiştim."

Bunları anlatırken inancın, yaşamla ölüm arasındaki çizgide yaşamdan yana karar kılmanın ve onun ruh halinde olmanın yanında; sıtmanın vücutta ateşi yükseltmesine karşın, soğuk suyun vücutta yarattığı reaksiyonun, iyileştirme nedeni olduğunu bilimsel yanlarıyla ortaya koymaya çalışıyordu. İstanbullu genç de, bir defa iyileşeceği psikolojisiyle gelmişti. İkincisi de; Düzgün Baba'nın suyu, havası çok güzeldi. Kurbanlar kesiliyor, taze etler yoğurtlar yeniliyor. Bunların hepsi iyileştiren olgulardı.

Almanya'ya gidiş babamın inançlarını etkilememişti. Tam tersine, daha da fazlalaşmasına sebep olmuştu. Hatta Almanya'da memleket hasretinden dolayı birçok şiir, şarkı bestelemiş, her Düzgün Baba'yı ziyaretlerini aksatmamıştı.

Babam Almanya'ya 1969 yılında gitmişti. Kışla lojmanlarında daha fazla kalmamız mümkün değildi. Ama o süreçte aynı eve yerleşecek çalışma arkadaşlarından Ali, ailesini hemen köyden getirmek istemiyordu. Onlar gelene kadar evde kalmaya devam ettik. O yaz tatilinde yine köye gitmiş ve bir süre kaldıktan sonra dönmüştük. İşte o süreçte yaşanan bir olay beni derinden etkilemişti...

Sürecek...

"Babamın memur oluşu yaşam düzeyimizi ister istemez belli yönleriyle farklı kılmıştı... Beyaz undan ekmeğimiz oluyordu. Ya da iskarpin ayakkabılarımız. Arkadaşlarım iki arpa ekmeği karşılığı bir beyaz undan ekmek istediklerinde utanır, onlara hemen verirdim. Ama sadece bir ekmek alırdım, arpa, mısır ekmeğini daha çok sevdiğimi belirtirdim. Hatta bazen onlar teklif etmeden ben değiştirmeyi teklif ederdim"

Doğu Kürdistan'da gerillacılık bedel ister

Dağları, vadileri, ovaları, tarihi zenginlikleri ve sırlarıyla dopdolu Doğu Kürdistan'da gerillacılık yapmak hep büyük hayallerim arasında yer aldı. Oraya gideceğim söylendiğinde, artık hayallerimin gerçek olması için büyük bir fırsat doğduğunu düşünerek heyecandan yerimde duramadım. Demek Güney ile Doğu Kürdistan'ı birbirinden suni sınırlarla ayırmış olan Asosları görecektim. Yani ufuk anlamına gelen Asos'lardan geniş bir ufukla ülkemin bütününe bakabilecektim. Oradan silsile boyunca devam ederek tarihi Zêrebar gölünün olduğu Meriwan taraflarına, yine 46 yılında kurulan Cumhuriyete başkentlik yapan ve ardından darağaçlarının kurulduğu Mahabat'a kadar uzanabilecektim. Ve Hawraman'ın kalbi gibi duran Şaho dağına çıkıp oradan Hawramanların yaşadıkları doğal toplumu görüp, bizlerin de bu toplumsal özü yeniden diriltmek için mücadele yürüttüğümüzü söyleyecektim. Çünkü oradaki halkımızın hala devletle hiçbir bağının olmadığı, A'dan Z'ye her şeylerini kendilerinin ürettikleri söylenirdi. Ki bunlardan bazılarını da gördüm. Yine dilimizin şivelerinin hemen hemen birçoğunun konuşulduğu, atadan, dededen kalma kültürel yapılarını koruduğu, gelenekleriyle yaşadıkları bir parça olan Doğu Kürdistan'a gidip orada gerillacılık yapmak büyük bir şanstı.

İskender'in ordularına geçit vermeyen yerlere gidecektik. Adı gibi Gaddar bir vadi olduğu söyleniyor. Ancak biz özgürlük hareketi gerillalarına ise vız gelir. Çünkü daha önce arkadaşlarımızın çokça geçtiği ve kaldığı bir alan olduğu eski arkadaşlar tarafında bize anlatılıyordu. Demek, Şehidan'dan başlayıp Kelareş'e kadar ülkenin Kuzeyi ile Doğusunu birbirinden ayıran suni sınır çizgilerine basıp, dikilen sınır taşlarını tekmeleyerek geçebilecektim artık.

Evet, artık bir hayal değil gerçeğin kendisiydi Doğu Kürdistan'a gidişim. Tarihi ve kültürel zenginlikleriyle iç içe ama bir gerilla olarak yaşayacaktım. Bizden önce de o dağlarda dolaşan, kavgaya tutuşan Kürtler varmış. Az Kürt kanı dökülmemiş Doğu topraklarında. Az yiğitlikler yaşanmamış. Ancak öncü ve ideolojik sorunlarından kaynaklı Kürtler, sadece kanlarını dökmekle kalmıştı o kavgalarda. Şimdi ise Rêber Apo'nun özgürlük ideolojisi ve bu ideolojiyi esas alan gerilla olarak gidecektik. Birer Peşmerge olarak değil, halkının malını, canını, namusunu, kültürünü, tarihini, kimliğini korumak için, onu özgürlüğe götürecek ideolojiyle donatılmış gerilla olarak gidecektik.

Zaten Ferhat da bu topraklarda Şirin'e olan aşkı için dağları delmemiş miydi? Biz de özgürlüğe olan aşkımız için o toprakların dağlarında yaşamaya, özgürlüğe bu denli bağlı olduğumuzu göstermek için gerekirse dağlarını delmeye gidecektik. Biz ve bizden sonra gelecekler gerillacılıkla bu dağları delerek, halkımızı özgürleştirmek inancıyla bu yollarda yürümeye devam edeceğiz.

> **"İskender'in ordularına geçit vermeyen yerlere gidecektik. Adı gibi Gaddar bir vadi olduğu söyleniyor. Ancak biz özgürlük hareketi gerillalarına ise vız gelir. Çünkü daha önce arkadaşlarımızın çokça geçtiği ve kaldığı bir alan olduğu eski arkadaşlar tarafında bize anlatılıyordu. Demek, Şehidan'dan başlayıp Kelareş'e kadar ülkenin Kuzeyi ile Doğusunu birbirinden ayıran suni sınır çizgilerine basıp, dikilen sınır taşlarını tekmeleyerek geçebilecektim artık"**

Rojhilat'a gidiyorsun

Bana, 'Doğu'ya gidecek grubun içinde sen de varsın' denildiğinde, böyle yoğun duygulu günler yaşadım. Heyecanlı, yerinde duramaz bir bekleyişle gideceğimiz günü iple çekmeye başlamıştık. Grubumuz 8 arkadaştan oluşuyordu. Grup ve alan sorumlusu Metin(Palulu) arkadaştı. Yardımcısı da Tajdin arkadaştı. Metin arkadaş '99 yılında Önderliğe karşı geliştirilen uluslararası komplodan sonra Avrupa'dan gerillaya katılmıştı.

Metin arkadaş daha önce de Asos, Kandil ve Doğu Kürdistan'ın yani Rojhılat'ın farklı alanlarında kalmıştı. Adeta Rojhılat coğrafyasının kurdu olmuştu. Her yeri avucunun içi gibi tanıyordu. Metin arkadaş, bölük komutanı ve gideceğimiz bölgenin bölge komutanıydı. Hazırlıklarımızı tamamladık ve 2006 yılının bir bahar gününde, güneşin ilk ışıklarının yüzümüze vurduğu bir anda yönümüzü güneşin doğduğu yöne dönerek yola çıktık. Gideceğimiz alan Serdeşt alanıydı. Bu alan Kürtlük mücadelesine yabancı bir alan değildi. Bizden çok önceleri buralarda İKDP ile Komala'nın peşmergeleri hareket etmiş, yıllarca buraları üs alanı olarak kullanmış, büyük mücadeleler de vermişlerdi. Ancak onlar peşmerge biz ise gerillaydık. Zaten halk açısından belki en çok zorlanacağımız nokta buydu. Onlar bize peşmergeymişiz gibi yaklaşacaktı biz de onlara gerillacılık ile peşmergelik arasındaki farkı gösterecektik. Böylelikle ideolojik farkımızı da koymuş olacaktık. Bir de biz alana sadece askeri güç olarak da gitmiyorduk. Askeri güç olmanın yanı sıra halkla ilişkileri geliştirmek, örgütleme yapmak, savaşçı çıkarmak vb gibi birçok görev de bizi bekliyordu. Görev ve sorumluluklarımız ağırdı.

İki günlük yolculuktan sonra alana vardık. Gittiğimiz yeni alan, adını Doğu Kürdistan'ın Güney sınırına yakın kentinden alıyordu. Serdeşt'in kendisi küçük, şirin bir sınır kentidir. Güney ile Doğu arasındaki dağlık bölgede kurulmuş bu küçük şehrin dört bir yanı sık ormanlıklar ve dağlarla çevrilmişti. Arazi yapısını görünce sanki bizim için yapılmış demekten alamadım kendimi. Engebeli bir araziydi. Tepeleri sanki kalemle, eşit boyutta çizilmiş gibiydi. Her ne kadar Metin arkadaş araziyi avucunun içi gibi bilse de yine de biz tedbirli hareket ediyor, adım adım araziyi, halkı tanıyarak içlere doğru ilerliyorduk. Sadece gece hareket ediyorduk. Zaten gerillanın temel kuralı da buydu. Kaldı ki isteseydik de gündüz hareket edemezdik. Çünkü İran devletinin karakol kurmadığı köy neredeyse kalmamıştı. İran devleti askeri güç olarak Kürdistan'a girmenin yanı sıra, özelde Kürdistan'da genelde ise İran'ın her yerinde korkunç bir istihbarat ağı oluşturmuştu. Böylelikle yediden yetmişe herkesi devletin hizmetine sokmuştu. Tarihten bu yana komplocu özelliğiyle bilinen bir devletti. O yüzden çok dikkatli olmamız gerekiyordu. Küçücük bir tedbirsizlik, alana dönük bütün planlarımızı alt üst edebilirdi. O yüzden noktalara giriş çıkışımızdan, sesimize, kullandığımız ve tükettiğimiz yiyeceklerin çöplerinin saklanmasına kadar her şeyimize dikkat ediyorduk. Öyle ki içtiğimiz sigaraların izmaritlerini bile toplayıp saklıyorduk. Hiç kimse ne zaman noktaya girip çıktığımızı görmemeliydi. Nerelerde üslendiğimiz bilinmemeliydi. Çünkü biz yeni bir alana gelmiştik ve o alanda ne olup bittiğini çok fazla bilmiyorduk. Ekim ayının sonuna kadar araziyi ve halkı tanımak için çok dikkatli, tedbirli bir şekilde hareket ettik. Doğu halkı oldukça sıcak ve ilgili yaklaşıyordu. Destek vermeye, yardımcı olmaya çalışıyordu. Halk alanda olmamızdan çok memnun görünüyordu. Ne de olsa onlar için oradaydık, onların özgürlüğü için mücadele ediyorduk. Sürekli duyarlı davranmamızdan ötürü sonbahara kadar grubumuza çok fazla ciddi yönelimler de olmadı. Bunun bir de şöyle bir nedeni vardı. Henüz hareket tarzımız çok fazla çözülmemişti. Düşman, grubumuza ilişkin çok ciddi bilgiler elde etmemiş ve bu yüzden de bir yönelim içine girmemişti. Bazı operasyonlar yapıldı. Ancak sadece bazı tepelerin geçici bir süreyle tutulması, kısmi düzeyde arazi arama taraması şeklinde oluyordu. Bundan da sonuç almaları mümkün değildi. Çünkü biz gerçekten işi baştan çok ciddi ele aldık ve ona göre davrandık, hareket ettik.

Ekim ayından sonra yağışlar başladı. Günlerce süren yağmurlar yağmaya başladı. Yağışların süreklileşmesi ve çok uzun süre devam etmesi biz de kendini bırakmayı getirmişti. Zaten kendimize güvenimiz de tamdı. 'Şimdiye kadar devlet bize yönelmeye cesaret edemedi' diyorduk kendi kendimize. Onun için de, bundan sonra da bir şey olmaz, ciddi bir yönelime cesaret etmezler... Tabii bu ciddi bir yanılgıydı. Meğer İran devleti bunu bilinçli bir şekilde yapmış. Amacı da grubumuzu denetimine almakmış. Farkında olmadan denetime alınmıştık, ama yaşadığımız rehavetten dolayı bunun farkına varamamıştık. O yıl, Rojhılat'a gidip sadece bir süre kalıp, tekrar geri dönme gibi bir görev önümüze konulmamıştı. Önümüze konan görev oldukça önemli bir görevdi. Bu önemli görev de, Rojhılatta üslenme göreviydi. Yani ilkbaharda gidip, sonbaharda dönme gibi bir pratik süreç için gitmemiştik. O yüzden üslenme çalışmalarımıza da başlamıştık. Ekim ayının sonlarına kadar üslenme çalışmalarımızı yürüttük. Yani bir kış üslenmeye yetecek erzakımızı hazırlayıp çektik. Arazinin çeşitli yerlerinde gömdük. Ayrıca kamp yerimizi de yaptık. Üstlenme çalışmalarımızı tamamladıktan sonra güvenlik amaçlı dört beş gün kadar o noktadan uzaklaştık. Bunu üslenme yerimiz deşifre olmasın diye yapacaktık. Böyle bir taktiği öngörmüştük. Daha sonra bir gece gelip kampımıza girecektik. Dokuzuncu ayın 25'nde üslenme yerimizden ayrıldık. Yağmurlar da durmadan aralıksız bir şekilde yağmaya devam ediyordu. Sicim gibi damlalar, birbirinden kopmayacak şekilde yağıyordu. O yüzden bazen nöbetçimizi bile çıkarmaz oluyorduk. Yağmur yağıyor, çok yorulduk gibi gerekçelerle dönem dönem nöbet tutmadığımız günler oluyordu. Bazen de; işte, arkadaşlar yağmurluklarının altında nöbet tutsunlar bir şey olmaz, anlayışıyla yaklaşıyorduk. Durmadan yağan yağışların, beraberinde getirdiği zorlu hava koşulları düşmanı hafife almamıza ve böylelikle kendimizi rehavete yatırmamıza neden olmuştu.

2 Kasım günü yine korkunç bir yağmur yağmaya başladı. İliklerimize kadar ıslandık. Ancak daha fazla ıslanmamak için kendimizi yakınımızda bulunan köyün bağlarına attık. Bağ evlerinden birine girerek yağmurdan korunmaya çalıştık. Akşama doğru yağmur durunca kurulanmak için kendimize bir ateş yaktık. Saat üç gibiydi. Mevsim değişmiş günler kısalmıştı. O yüzden de saat dört oldu mu hava kararırdı. Saat üç buçuğa doğru gidiş hazırlıklarımızı yapmaya başladık. Gece kalacağımız bir yer bulmak için hareket edecektik. Gece yağmur yağarsa ıslanmayacağımız ve sabaha kadar dinlenebileceğimiz bir yer arıyorduk. Metin arkadaş gruba hazır olun yola çıkacağız dedi. Metin arkadaş, daha yağmur yağarken gidip kendimize bir yer bulmamızı istiyordu. O yüzden erken hareket etmemiz talimatı verilmişti.

Hızlı bir şekilde toparlanıp mesafeli bir şekilde kaldığımız yerden çıkmaya başladık. İçinde bulunduğumuz rehavet psikolojisi devam ediyordu. Biri MP3 dinliyordu, biri radyosunu açmıştı. Yani yolda, böyle gerilla kurallarına uymayan birçok şey yapılıyordu. Noktadan yüz iki yüz metre uzaklaşmıştık. Sanırım grubun sonu, hala noktaya yakın bir yerdeydi. Daha bazı arkadaşlar kaldığımız yerdeyken, kurşunlar yağmur gibi üzerimize yağmaya başladı. Gökyüzünden yağan yağmur, yerini düşmanın bize yağdırmaya başladığı mermi yağmuruna bırakmıştı. Önde Şahin diye bir arkadaş vardı, onun arkasında da Metin arkadaş vardı. Tara-

ma sesi geldiğinde hepimiz adeta şok olduk. Ayakta durup bu sesin nereden geldiğini anlamaya çalıştık.

İçimizden biri yanlışlıkla silahının tetiğine basmış ve yanlışlıkla tarama olmuş gibi birbirimizden cevap bekleyen bakışlarla bakıyorduk. Düşmana hiç ihtimal vermiyorduk. O nedenle bir duyarsızlığı yaşıyorduk. On metre mesafeyle yürüyor, taramadan sonra hala birbirimize bakıyor ne olduğunu anlamaya çalışıyorduk. İşin kötü yanı biz hala ayakta birbirimize bakıp duruyorduk. Bunların hepsi birkaç saniyelik sürede yaşanmıştı. İlk taramadan sonra peş peşe taramalar başlayınca artık bunun yanlışlıkla bir arkadaş tarafından yapılan bir şey olmadığını, düşmanın saldırısı olduğunu anladık.

Düşman konusunda netleşince bu kez mermilerin hangi taraftan geldiğini anlamaya çalıştık. Bende BKC vardı. Yanımdaki Çayan arkadaşla birlikte kendimizi ön tarafımızda yirmi metre kadar uzaklıktaki bir vadiciğe bıraktık. Tabii bu arada her arkadaş kendisini bir yere bırakmıştı. Yani bir dağılma yaşanmıştı. Meğer ilk taramada Metin arkadaş vurulmuş. Ama ben kendim görmedim. Ben girdiğim vadicikten düşmana cevap vermeye başladım. Çayan arkadaş da kleşiyle vurmaya başladı. Bir süre sonra iki üç arkadaş bize doğru gelmeye başladılar. Silahlarımız çalışınca arkadaşlar yerimizi de öğrenmiş oldular. O sırada bize doğru gelen arkadaşlara seslendim. Onlara "diğer arkadaşlara bu tarafa gelmelerini söyleyin, Çayan arkadaşla ikimiz sizi savunuruz" dedim. Savunma yaparak arkadaşların oradan çıkmalarını sağladık. Ancak hala düşmanın denetimi altındaydık. Arkadaşlara "biz savunmaya devam edeceğiz, siz buradan da çıkın. Siz çıktıktan sonra bu sefer bizim çıkmamız için siz savunma yaparsınız" dedik. Ancak bu arada son gelen arkadaş bize Metin arkadaşın şehit düştüğünü söyledi.

Arkadaşlar geçtikten sonra yanıma gelen Tajdin arkadaşa gidip Metin arkadaşın cenazesini getirmemiz gerektiğini söyledim. Eskiden arkadaşların bir yaralı arkadaşı kurtarmak için beş, altı hatta yedi şehit verdiklerini, bir arkadaşın cenazesini almak için yine bir o kadar riski göze aldıklarını okumuştum. O yüzden de sonucu ne olursa olsun arkadaşın cenazesini getirmemiz gerektiğini söyledim. Tajdin arkadaş da çok tecrübeli bir arkadaş değildi. Yani çok fazla savaş ortamında kalmamıştı. Bir de Metin arkadaş şehit düştükten sora bütün sorumluluk onun omuzlarının üzerine yüklendiği için fazla göze alamadı. Tecrübesizlikten bir de bizleri korumak istemesinden ötürü hemen yapamayacağımızı, kendimizi biraz sağlama aldıktan sonra gidip cenazeyi alabileceğimizi söyledi. Benim PKK hareketinden öğrendiğim hiçbir arkadaş ne yaralısını ne de şehidini arkasında bırakmaz. Hepimiz bir araya gelince ayaküstü bir tekmil aldık. Artık grup komutanımız Tajdin arkadaştı. Tekmilde arkadaşlara, pusuya düştüğümüzü ve bir de şehit verdiğimizi, cenazesinin de düşmanın içinde kaldığını ve ne yapalım diye sorduktan sonra söz hakkını arkadaşlara verdi. Söz hakkı istedim ve sonucu ne olursa olsun gidip arkadaşın cenazesini almamız gerektiğini söyledim. Hatta daha ileri giderek "arkadaşların gelmemesi durumunda tek başıma bile gidip cenazeyi getirmeyi düşünüyorum" gibisinden çok duygusal ve arkadaşları töhmet altında bırakan bir şeyler de söyledim. Benden sonra söz hakkı alan arkadaşlar cenazenin düşman içinde kaldığını, düşman gücünün ne kadar olduğunu bilmediğimizi, şu an pusuya girdiğimiz yerde ne olduğunu bilmediğimizi, onlar cenazelerimizi bırakmayacağımızdan hareketle cenazenin etrafını çembere alıp o şekilde pusulara devam etmiş olabileceklerini söylediler. Bu durumda gitmenin, daha fazla kaybı göze almak olduğunu da eklediler. Kayıp verme ihtimalimiz vardı. Biraz da şaşkınlık vardı. Yani sorumlu arkadaş şehit düşmüş, geri kalanlar, çok fazla ne yapacağımızı bilmiyorduk. Böylesi bir durum yaşıyorduk.

Çayan arkadaş çok duygusal düşündüğümü, bu durumda yapmamız gereken temel şeyin kendimizi pusu alanının dışına atmak olduğunu söyledi. Hava da giderek kararıyordu. Pusuya düştüğümüz yerden hala zaman zaman mermi sesi geliyordu. Mermi sesleri arkadaşların söylediklerini haklı çıkarıyordu. Düşman cenazenin etrafında pusu atmış olabilirdi. Çünkü mermi sesleri de o taraftan geliyordu. Sonunda alandan uzaklaşma kararı aldık.

Yer değiştirmek için ve hangi noktaya gitmemizin daha iyi olacağına ilişkin arkadaşların görüşü alındı. Şehit Ozan arkadaşın Çarçela adını koyduğu noktaya gitmeye karar verdik. Pusu yerinden uzak bir yerdi. Ayrıca arazisi de çok güzeldi. Orada kendimizi koruyabileceğimizi düşündük. Yani orada çatışmaya bile girilse, kayıp verilmeyecek bir yerdi. Güzel ve stratejik bir yerdi, üstelik suyu da vardı. Oraya gitmeye karar vererek tekmili bitirip yola çıktık.

Hepimizin ruh hali o pusu ve ardından dönüştüğü çatışmadan sonra kötü olmuştu. Zaten ekim yağmurları bizi çok yormuştu, ardından bu şehadetin yaşanması da bizi oldukça etkilemişti. O noktaya ulaşmak için iki gün iki gece yürüdük. Arada bir kısa süreli molalar veriyorduk. Onun dışında hiç durmadan yol aldık. Yol boyunca hiç konuşmadık. Zorunlu şeyler dışında konuşacak bir şey bulamıyor gibi olmuştuk. Çünkü arkamızda grup komutanımızı bırakmıştık. İki gün iki gecenin sonunda kendimizi koruyabileceğimizi düşündüğümüz noktaya geldik. Zaten pusu ve çatışma alanının dışına çoktan çıkmıştık. Noktaya vardıktan sonra yapmamız gereken ilk iş düştüğümüz pusuyu ve pusuda grup komutanımızın şehit düştüğünü karargaha bildirmekti. Arkadaşların ilk sorduğu şey cenazeyi alıp almadığımız oldu. Biz de durumu biraz izah ederek alamadığımızı söyledik. Ardından kendimizi sağlam bir yere aldığımızı da ekledik. Arkadaşlar kendimizi korumamızı ve bize bir bölge ve grup komutanı göndereceklerini söylediler. O noktada da erzakımız vardı. Gidip bir gömme açtık. Orada üslendik.

Noktada oturmuş bize gelecek takviyeyi beklerken bir olay daha yaşadık. Gidip bir gömme daha açtık. Kendimize biraz un, biraz şeker ve biraz da çay çıkardık. Hamurumuzu yoğurduk. Ama sac sorunumuz vardı. Çevreyi aradık daha önce kullandığımız bir yağ tenekesini bulduk. Onu getirdik. Ondan bir sac yaptık ve ekmeğimizi yapmaya başladık. Ekmek yapımını bitirdikten sonra kendimize bir de helva yaptık. Hepimiz közün başında toplanmış sıcak ekmekle helva yiyorduk. Nöbette de Şahin adında bir arkadaş vardı. 2005 yılında katılmıştı. Metin arkadaş girdiğimiz pusuda onun önünde şehit düşmüştü. O da bu şehadetten çok etkilenmişti. Bu durumunu bildiğimiz için o etkiden kurtulmasına yardımcı olmaya çalışıyorduk. Çünkü henüz çok yeniydi. Sıcak ekmekle helva yemesi için onu da çağırdık. Yanımıza geldi. Silahı ıslanmasın diyerek silahını da naylonun altına getirmişti. Fakat silahı bir yere takılmıştı, onu kurtarmak için çekmesiyle ateşlenmesi bir oldu. Otomatik silahtan iki kurşun çıkmıştı. Birisi kendisine, diğeri de Çayan arkadaşın baldırına isabet etmişti. Neyse ki, yaraları hafifti.

Tekrar karargahla bağlantıya geçtik ve durumu aktardık. Arkadaşlar başımıza başka bir şey daha gelmeden tedbirlerimizi almamızı söylediler. Yağmur yine azmıştı. Çok fazla yağıyordu. İki tane de yaralımız vardı. O yüzden o gün noktamızı değiştiremedik. Ertesi gün büyük telsiz muhaberesine çıktık. Biz hala geri dönüp üstlenmemizi yapacağımızı düşünüyorduk. Ancak karargah komutanı yaralılarınızı alıp gelin diye talimat verdi.

Yaralıları alandan çıkarmak için arkadaşlardan yardım istedik. Şehit Hamza arkadaş iki at alıp sivil elbiseler giyerek kaçakçılarla bir gece yol aldıktan sonra yanımıza ulaştı. Yaralılarımızı alarak iki günlük bir yolculuktan sonra karargaha ulaştık.

Büyük umut, hayal ve heyecanla gittiğim Doğu Kürdistan'dan arkamda çok sevdiğim grup komutanımı şehit vererek dönmüştük. Hala aynı büyük umut ve hayalleri taşıyorum. Zaten bizden sonra arkadaşlar orada üslenme de yaptılar. Daha sonra da tüm Doğu Kürdistan'da üstlenilmiş, halka ulaşılmıştı.

KOMPLE MİLİTAN OLMA YOLUNDA İLERLEYEN BİR KOMUTANDI

Adı, soyadı: **Ümit ZİYAYİ**

Kod adı: **Karwan SAQIZ**

Doğum yeri ve tarihi: **Saqiz, 1975**

Katılım tarihi: **1999, Süleymaniye**

Şehadet tarihi ve yeri: **16 Mart 2007, Gabar**

Karwan yoldaş, 1975 yılında Doğu Kürdistan'ın Seqiz kentinde dünyaya gelir. İran-Irak savaşı somutunda Ortadoğu halklarının birbirine kırdırtıldığı bir dönemde çocukluğunu yaşamaya çalışır. Zira Seqiz kenti, o dönemde savaşın en yoğun yaşandığı kentlerden biridir. Bir yandan İran-Irak savaşının yarattığı ağır maddi-manevi çöküntü, diğer yandan Kürt Hareketi önderlerinden Dr. Qasimlo ve ardından Şerefkendi'nin şehit düşürülmesiyle İ-KDP'nin yaşadığı tasfiye, toplumda ağır bir çöküntüye yol açmıştır. Uzun yıllar devrimci hareketler, toplumun yaşadığı bu çöküntü nedeniyle çıkış zemini bulamazlar. Ancak 1999 yılıyla birlikte Doğu Kürdistan toplumu da kurtuluş umudunu Apocu harekette görerek mücadele arayışına girmiştir. Binlerce Doğu Kürdistanlı genç gibi Karwan yoldaş da, bu gerçeklik ekseninde PKK'ye katılır.

Karwan yoldaş, yoldaşlar arasında sürekli çalışan, çabalayan, bir şeyler için koşuşturan biri olarak hatırlanır. Bir cıva gibi hareket halinde, bir acelesi varmış gibi bir şeyleri sonuca ulaştırma çabasındadır. Omzunda taşıdığı devrim yükünü ciddiyetle bir sonuca ulaştırmanın bilincini hep taşımıştır.

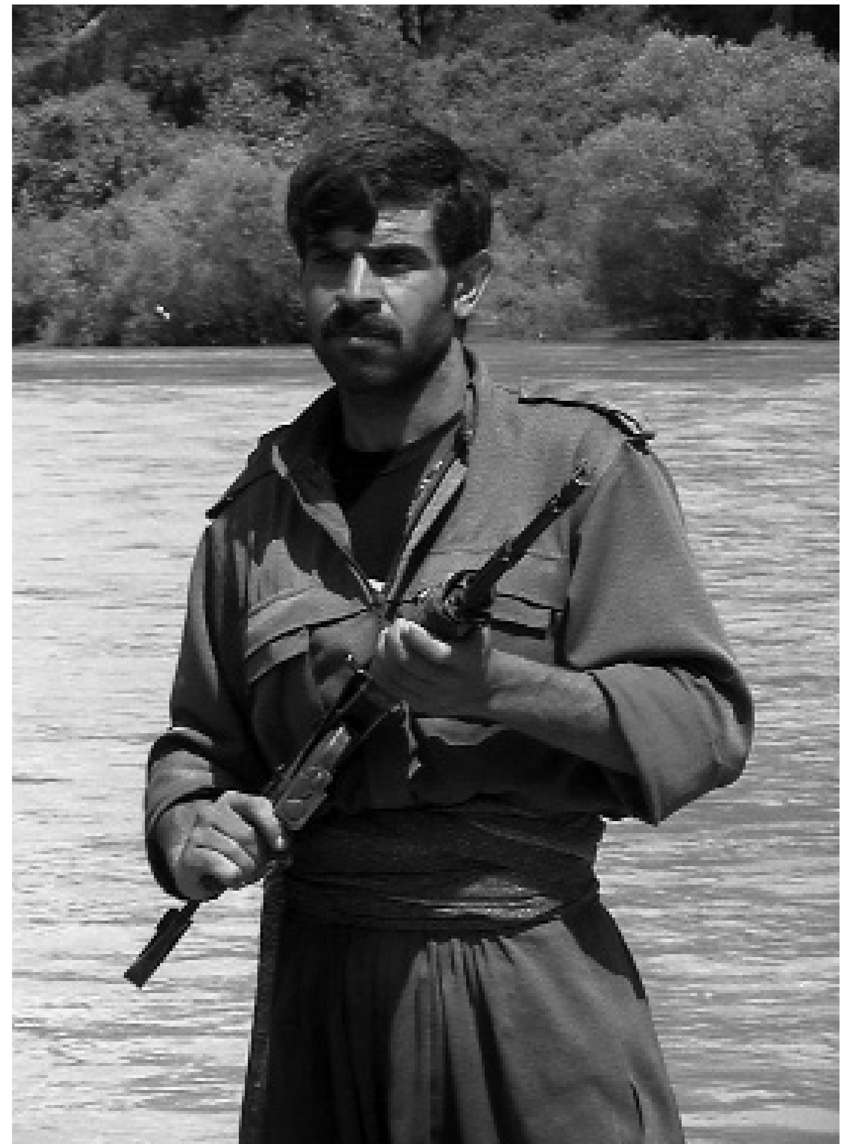
Öğrenmeye açık, girişken ve irade sahibi olması, kısa zamanda gerilla ortamına adapte olup dağlara yaraşır bir gerilla olmasını sağlamıştır. Sürekli araştıran inceleyen bir yönü vardı. Zeki, çalışkan, disiplinli, güler yüzlü ve dervişler kadar mütevazıydı.

Atletik yapısı ve uzun boyuyla da göz dolduran biri olarak Karwan yoldaş, gittiği her yerde kişiliğiyle her yoldaşın yüreğine kendini damıtmasını bilmiştir. Mütevazı kişiliği ve çekici üslubu nedeniyle mutlaka her yoldaşta iz bıraktığı anısı vardır.

Lise öğrenimini tamamlamış olan Karwan yoldaş, Soranî dilini ustaca kullanırdı. Qendîl dağlarında kurulan FM Roj radyosunda bir süre spikerlik yaptı. Edebiyatla haşır neşirdi; güzel şiirler yazar ve Soran lehçesiyle yaptığı narin sunumla, dinleyicileri adeta kendine çekerdi.

Özcesi Karwan arkadaş komple militan olma yolunda hızla yürüyen bir yoldaştı. Ona gerekli olan tek şey, biraz zaman ve gerilla yaşam tecrübesiydi. Özüyle sözü bir olan Karwan yoldaş, Botan'ın Gabar alanında kaldığı kısa süre içinde, beklenmedik bir zamanda düşmanla girdiği bir çatışmada şehitler kervanına katıldı. Onun apansız bizi terk edişi yoldaşlarını üzüntüye boğmuştur. Onu daima komple militan olma yolunda büyük ilerleyen bir komutan olarak anacağız.

Şehitlerimizin anıları amaç ve hedeflerimize ulaşmada bizler için büyük bir güç ve yaşam kaynağı olacaktır.

Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan ile Türkiye sol hareketinin duayenlerinden Mihri Belli'nin 1997 yılında gerçekleştirdiği söyleşi

BÜYÜK DÖNÜŞÜM

Abdullah Öcalan: Değerli usta, oldukça önem verdiğiniz halkların eşitlik ve özgürlük temelindeki birliği için şimdi bir imkan doğuyor. Altmış yıllık bir komünist mücadele yaşamınızda çok şey söylediniz, bizden çok önceleri enternasyonalist temelde bir gerilla savaşımına da katıldınız, Yunan iç savaşının etkin bir gerillasıydınız. Daha öncesinde, zencilerle birlikte Amerikan Komünist Partisi'nin içinde de yer aldınız. 1940-50 yıllarında Türkiye Komünist Partisi'nin aktif bir üyesiydiniz ve merkezine kadar gittiniz. 1950-60 arası büyük tevkifat sürecini yaşadınız. 1960-70 arasındaki solun yükselişinde halk hareketinin ve devrimci gençlik mücadelesinin, yükselişinde çok aktif roller oynadınız. Bir kez daha egemenlerin bir nolu boy hedefi haline geldiniz. 1970-80 arası bu mücadele devam etti. 12 Eylül'le birlikte bir kez daha yurtdışı muhacerat ve yine elden geldiğince bir yandan çözülen reel sosyalizme karşı devrimci sosyalizmin vazgeçilmez bir temsilciliği gibi ilkeli tutumunuzda ısrar ettiniz. Ve Kürdistan ulusal kurtuluş savaşımının 15 Ağustos 1984 Atılımı'nı heyecanla izlediniz. Bu arada, oldukça hem umut verdiniz, hem de oradan güç aldınız. Ve doğru, ilkeli tutumun örnek değerlendirmelerini hep sizden duyduk.

Sizleri biz de eskiden beri tanıyoruz, ama en anlamlı buluşmamız sanıyorum ki şimdilerdedir. Biz Kürdistan ulusal kurtuluş devrimi diyeceğiz, ama siz bunu Ortadoğu devrimi ve bu arada Türkiye'nin de en güçlü devrimci bir hareketi olarak zaten değerlendiriyorsunuz. Onun da enternasyonalist dayanışması içindeyiz. Sizler bir kez daha halkınız için, halklar için çok vurguladığınız gibi, antiemperyalist, demokratik ve giderek sosyalist yoldaki çabalarınızın bu düzeyde gelişiminden büyük memnuniyet duymaktasınız. Biz de tabii ki yılların şahsınızda kapsamlı yürütülen mücadelesinden hem güç aldık, hem de böyle bir katkıda bulunmakla da biz de kendimizi mutlu hissediyoruz.

Çok geç de olsa halklarımızın ilk defa böyle devrimci bir mücadele temelinde karşılıklı olarak birbirlerini böyle yükseltme çabalarında eşitliğe ve özgürlüğe yalnız vurgu yapmakla kalmayıp onun pratik çözümüne doğru gittiğimiz bugünlerde sizlerle bu görüşmemiz şüphesiz anlamlıdır. Ben sevinç duydum ve hatta bu yaşınıza rağmen sizi genç, delikanlı heyecanında buldum. Gerçek devrimci tutum da budur, sosyalist iyimserlik budur. Bu temelde sizi bir kez daha selamlıyorum, sizi dinlemek istiyorum. Sorularınızı, eleştirilerinizi ve bu arada bizden, Kürdistan ulusal kurtuluş savaşımından Türkiye halkı için beklentilerinizi büyük bir memnuniyetle dinleyeceğim ve elimden geldiğince bu diyalogla önemli ve hatta büyük cevapları da birlikte vermeye çalışacağız.

Mihri Belli: Bu sözlerden sonra karşılık olarak benim de bir şeyler söylemem lazım, ama söylemeye gerek yok, gerçekler ortada. 14 sene önce buluştuğumuzda o zaman Kürt hareketi bölünmüş, haliyle bir etkinliği yoktu ve ilkel milliyetçilik çok yerde egemendi. Biz bunun acılarını çok çekmiştik. Özelikle KDP'nin yönlendirdiği Türkiye'deki bazı Kürt çevrelerin davranışları bizi çok yaralamıştır.

"Kürt-Türk ilişkileri deyip geçmemek lazım. Ortadoğu'nun temel ilişkisidir, başlangıç itibariyle temel ilişkisidir ve şuna da çok emin olmalısınız ki; bugün belki zorda olan Kürtlerdir, öyle gözüküyor, ama bana göre daha fazla zorda olan Türklerdir. Eğer Kürtlerle ilişkilerini doğru temelde gözden geçirmezlerse ve bu kör şoven, şiddete dayalı politikada ısrar ederlerse belki de tasfiye olacak olan Kürtler değil, Anadolu Türkleridir. Ben bunu çeşitli defalar söyledim, ama kimse dikkate almadı"

İlk kez enternasyonalist bir tutumu biz PKK'de gördük. "Türk devrimi ile Kürt devrimi etle tırnak gibi iç içedir; birinin zaferi öbürünün zaferidir, birinin yenilgisi öbürünün yenilgisidir" tezini birinci günden geliştiren sizsiniz, özellikle Öcalan. Bu çok önemlidir ve bu hareketin başarısının sırrı da buradadır! Şimdi çağımızın devrimci düşüncesini eylem kılavuzu kılan bir Önderlik altında Kürt ulusal demokratik hareketinin başarı kazanması, uluslararası alanda büyük etkinlik sağlaması rastlantı değildir. Bu, izlenen doğru çizginin sonuçlarıdır! Bunları söyledikten sonra başka şey demeye lüzum yok. Bugün Türkiye için çok mutlu bir olaydır ki, bir Kürt hareketinin başında ilkel milliyetçiler yok; emperyalizmin türlü oyunlarına kanacak, onlara alet olacak bildiğimiz tipten kimseler yok. Kesinlikle enternasyonalizm davasına bağlı, kendi halkına, bütün halklara, özellikle Türk ve Kürt halklarının özgür ve eşit olarak gönüllü birliğini hedef bilen bir önderlik var. Bu bizim için de mutluluktur. Ve er geç, bu gerçek en geniş kamuoyu çevrelerinde de anlaşılacaktır ve süregelen savaşı bir vurgun, bir çetecilik alanı olarak kullanan faşist çevreler teşhir olacaklar, yurtsever güçler, barış güçleri egemen olacaklardır. Buna inanıyorum.

Şimdi bu Kürt tarihini, Kürtler ile Türkler arasındaki münasebetler tarihini sen iyi incelemişsindir. Oradan bir başlat sen, ben daha güncel sorunlar üzerinde biraz ayrıntılı olarak duracağım.

– Evet. Günümüzde Kürt Türk ilişkileri, gerçekten yalnız bir kördüğüm halinde değil, çok kızgın bir savaş temelinde ve neredeyse bütün halkların beynini ve ruhunu paramparça ederek kendisine çözüm aramaktadır. Hem de en kızgın bir savaşla! Bu tabii kendiliğinden buraya gelmedi, hiçbir toplumsal olayın tarihsel arka planı olmaması düşünülemez. Hele bu Kürt Türk ilişkileri ise, müthiş bir tarihi arka temele dayanıyor; kördüğüm de, çözüm de bu tarihin az çok anlaşılmasına bağlıdır. Zaten güncellik sıkı sıkıya tarihselliktir! Bu, bizim tarih anlayışımızın da bir sonucudur. Tarihsel arka planı aydınlatmadan günümüzü aydınlatmamız pek mümkün değildir. Dolayısıyla çok öz bir biçimde de olsa bugün de herkesin bir türlü anlamak istemediği, tarihte özellikle Ortadoğu'ya ve Anadolu'ya gelişte Türklerle Kürtlerin ilişkileri ne anlam ifade eder? Başlangıcıyla giderek günümüze kadar hangi temel aşamalardan geçmiştir? Ve ne tür temel sonuçlar çıkarılabilir? Bunun aydınlatılmasını ben sadece bir tarihi sorunun aydınlatılması olarak değil, günümüzün en can alıcı siyasal sorununun da çözümü için temel bir şart olarak görmekteyim. Onun için bu konuya ilgi duyuyorum ve elimden geldiğince, sınırlı bilgilerimize dayanarak, ama daha çok da mücadelenin ortaya çıkardığı çok çıplak gerçeklerin dayatmaları olarak bu konuda sanırım doğruya yakın bazı değerlendirmeleri sunabilecek güçteyim.

İnkarcı yaklaşımla Türkiye halkına büyük zarar veriyorlar

Kürt-Türk ilişkileri, hiç şüphesiz bugünün olayı olmadığı gibi, tarihte de eğer doğru konulamazsa bu Ortadoğu'nun da tarihini doğru anlamak mümkün değildir. Ve hatta bunun doğru anlaşılması, Ortadoğu'nun çok karmaşık olan problemleri için de önemli bir anahtar teşkil edecektir. Türkiye'de özellikle bilim çevrelerindeki o muazzam inkarcılığı aşmada da önemli bir rol oynayacaktır. Unutmayalım ki, Türkiye'deki toplumsal bilim, tarih, muazzam bir inkara dayanarak yürütülmeye çalışılmakta ve bu da büyük bir yabancılaşmaya, bilinç çarpıtmasına yol açıyor. Bu nedenle anlatımlarımızın akademik değeri de yüksektir ve ayrıca bölgede şovenizmin kırıp geçirdiği halkların ilişkilerine biraz daha aydınlık getirmek açısından da önemlidir. Bütün bunlar bize konuyla ilgilenmede heyecan veriyor ve umuyorum çıkış yolu bulacağız.

Kürt-Türk ilişkileri deyip geçmemek lazım. Ortadoğu'nun temel ilişkisidir, başlangıç itibariyle temel ilişkisidir ve şuna da çok emin olmalısınız ki; bugün belki zorda olan Kültlerdir, öyle gözüküyor, ama bana göre daha fazla zorda olan Türklerdir. Eğer Kürtlerle ilişkilerini doğru temelde gözden geçirmezlerse ve bu kör şoven, şiddete dayalı politikada ısrar ederlerse belki de tasfiye olacak olan Kürtler değil, Anadolu Türkleridir. Ben bunu çeşitli defalar söyledim, ama kimse dikkate almadı. Bugün giderek diyorlar ki; "tehdit büyüyor." Ama bu tehdidi doğuran nedir, hangi politikadır? Onu bütün çıplaklığıyla yine bu ilişkiler bağlamında ele almak büyük önem taşıyor. Dolayısıyla bu anlatımı işte "Kürtler ulusal kurtuluş savaşımı veriyorlar, onların arayışıdır, bizi pek ilgilendirmez" diyen Türk aydını büyük bir gaflet içinde. Bugün Türk bilim çevreleri de –özellikle sosyal bilim çevreleri– büyük bir aymazlık içindedir. Uyarıyorum onları, böylelikle Türkiye halkına yardımcı olmuyorlar, bu inkarcı yaklaşımla Türkiye halkına büyük zarar veriyorlar. Mutlaka bunu da aşmaları lazım. Rönesans veya aydınlanmanın bir gereği olarak bu ilişkinin mutlaka aydınlanması gerekiyor.

– Bu gerçeği ne denli vurgulasak azdır. Kürt sorununun hakça çözümü Türkiye'nin demokrasi hedefine ulaşması demektir. Bu da Türkiye için ölüm kalım meselesidir. Türkiye ya o hedefe ulaşacak, yani özgürlük temeli üzerinde gönüllü birlik halinde uygar bir toplum olarak yaşamasını öğreneceğiz, ya da kötü sonlara sürükleneceğiz. Önümüzdeki ikilem bu.

– Kürtler, bilindiği üzere tarihten binlerce yıl önce yerleşik bir halktır. Özellikle Mezopotamya, Zagros, Toros eksenleri arasındaki alana yerleşmişler, çok eski kültürlerin sahipleridirler. Hatta tarihi bilgilere bakarsak, halkların böyle iç içe geçtiği, birçok halk kültürünün, klan, kabile, aşiret varlığının en çok karıştığı bir yer, yani burada saf bir ırk aramak beyhudedir. Denilebilir ki, Ortadoğu'nun o çok karmaşık coğrafyasında ve onun halklar mozaiğinde Kürdistan merkezi bir yer işgal etmekle birlikte, bütün halklar mozaiğinden renkler Kürtlerin içine yerleşmiştir. Dolayısıyla bugünkü dünyamızda bile en renkli halklardan birisi hangisidir desek, ister adına Kürt diyelim –ki şimdi bile herkes ayrı bir ad vermektedir– yani salt bir adla değerlendirememeleri bile Kürtlerin oldukça çok adlı ve orijinli bir halk olduğunu gösteriyor. Ben bunda, ne zaaf görüyorum, ne de ayrıcalık görüyorum, ama güzel bir olay, değerlendirilirse, zengin bir kültürün, renkli bir kültürün şekillendirdiği bir halk güzelleşmesi olarak değerlendiriyorum. Böyle bir halk olmanın ne ayıplı bir yönü vardır, ne de bizi şovenizme götürecek bir üstünlüğü vardır. Güzel bir olaydır diyebilirim. Birçok kültürü burada bağrında taşıması, halkların hemen her konuda, dinleriyle, inançlarıyla, kültürleriyle iç içe geçmesi, dillerin korunmuş olması, kültürlerin korunmuş olması güzel bir olay. Bundan gurur duymak gerekiyor.

– Bu tespitten tarihi yapanın kahramanlar, önderler değil, toplumun tabanındaki emekçi halk olduğu gerçeği çıkar. Eğer bugün diline, kültürüne sahip çıkan bir Kürt halkı varsa bunu yüzyıllar boyu, bin yıllar boyu başkalara göğüs gererek bir yandan sürüsünü güderek, tarlasını sürerek ailesinin, yakın insanlarının ilkel yaşamının maddi koşullarını sağlarken, öte yandan çocuklarını, ninnilerle, masallarla, türkülerle kendi kültüründe yetiştiren Kürt köylüsüne borçluyuz. O tabandaki insan en ters koşullarda kendi kültürel değerlerine sarılmayı bilmeseydi, bugün bir Kürt ulusu olmazdı. Bu dediğim, Türk halkı için de bütün halklar için de doğrudur.

– Ama şimdi "Kürtler" diyeceksiniz, "çok silinmişler, çok baskı altında, doğru dürüst kendilerini ifade edemiyorlar." Bu ayrı bir konudur, yani bir haksızlığa karşı, acımasız bir baskıya karşı içine

düştükleri bir durumdur, ama orijinleri söz konusu olduğunda da böyle gurur duyulacak çok zengin bir tarihi arka plana dayanmaktadırlar.

Kürtleri daha değişik de tanımlamak gerekir ve birçok uygarlığın nasıl etkisi altında kaldıkları, söylenebilir. İlk Sümerlerin, o ilk kent devletlerinin Yukarı Mezopotamya'ya doğru taşırılması vardır. Yine Doğu'da bir Pers, ondan önce de bir Med organizasyonu vardır. Bu organizasyonlar bildiğiniz gibi Kürt orijinlidir ağırlıklı olarak, onlar da gelir bu coğrafyada önemli etkiler bırakırlar. Urartular vardır, Kuzey'den gelen İskitler vardır, onlardan da yerleşen vardır buraya. Ardından Hititlerin gelişi vardır, Arap yarımadasından birçok çıkış vardır.

Mısır firavunlarının buralara kadar geldiklerini biliyoruz. İlk yazılı anlaşmaların bu coğrafyada yapıldığını, ilk hukuk normlarının burada şekillendiğini, ilk polis şehir devletlerinin alt ve üst yapısıyla burada geliştiğini ve hatta ilk imparatorluğun, Babil İmparatorluğu, Asur İmparatorluğu, Med, giderek Pers İmparatorluğunun –daha diğer alanlarda dikkat edersek imparatorluklar yoktur– burada şekillendiğini, yani toplumun uygarlığa geçişi, sınıflı topluma geçişin alt ve üst yapısını ilk orijinalleriyle burada görmekteyiz. Ve buranın bütün halkları gibi en temel halklarından birisi olan Kürt halkı da böyle uygarlıkla, onun şafak vaktinde bir tanışmışlığa sahiptir. Ve bu tanışmışlık bizzat Kürtlerin de eliyle birçok evcilleşmenin, –tarih söylüyor yani at başta olmak üzere– sağlandığını yine buğday, arpa, buna benzer tahılların burada insan eliyle artık toplumun hizmetine verildiğini gösteriyor. Yani böyle birçok ilke burası beşiklik etmiştir. Bütün bunlarla şunu demek istiyorum; orijini son derece temel insanlık tarihiyle özdeş olan, bunun yanında, giderek bir toplumun alt ve üst yapısının şekillenmesini yaşamış, ekonomiden hukuka, siyasetten kültüre kadar, dine kadar birçok gelişmeye beşiklik etmiş bir gerçekle karşı karşıyayız.

Ve bu İsa'ya doğru geldiğimizde, İsa neredeyse dün gibi yeni bir tarih başlangıcıdır, o büyük tarih İsa'dan çok öncedir. İsa'dan günümüze geçen zaman 2000 yılını dolduruyor. Bu, eski büyük tarihle kıyaslandığında küçük bir aralığı ifade ediyor. Büyüklüğü biraz da böyle görmek gerekiyor! Bizde genellikle tarih, takvim tarihi, yani İsa'nın doğuşuyla başlatılır. İşte Yunan, Roma, ardından islam, Osmanlı ve cumhuriyet anlatılarak sonuçlandırılmak istenir. Ama bana göre asıl büyük tarih; İsa öncesi tarihtir! Bunu şimdi görmek büyük değer taşıyor. Eğer illa Ortadoğu halklarının ve bu Mezopotamya'nın tarihi anlaşılmak isteniliyorsa buna biraz ineceğiz. İşte Kürtler bu dönemin büyük bir halk orijinini ifade ediyorlar, diğer halklar gibi. Burada Asuriler var, Ermeniler var, birçok böyle başka halklar var.

İsa'nın çıkışına ben çok kısa değinmek istiyorum, çünkü bu coğrafyada yaşayan Asuriler vardır, hatta Araplar var, Yahudiler var. Bilindiği üzere İsa'da bir Ortadoğu gerçeğidir. Bana göre o büyük Roma köleciliğine karşı Ortadoğu'nun kültürünün büyük bir karşı koymasıdır. Nasıl ki Roma'nın göbeğinde Spartaküs, bu müthiş kölelik sistemine karşı bir başkaldırıysa, Ortadoğu'nun da büyük başkaldırısı Hz. İsa'nın şahsında, ama çok büyük bir barışçıl yöntemle, çok etkili ve Roma'yı çökerten bir başkaldırıdır! Tarihin en büyük toplumsal sınıf egemenliğine, en gaddar kölecilik sistemine karşı Hz. İsa'nın Ortadoğu halkları temelinde başkaldırısını yeniden değerlendirmekte büyük yarar var.

"Ortadoğu islamiyetle birlikte büyük bir yükselişi yeniden yakalıyor. İslamiyetin çıkışıyla birlikte 15. yüzyıla kadar gerçekten üstündür. Ondan daha önceki de dediğim gibi büyük bir üstünlüktür, yani Ortadoğu'nun üstünlüğü kesintisizdir, 15. yüzyıla kadar. Mısır ehramları bunun açık bir ifadesidir, Babil bahçeleri, Babil kulesi onun çok açık bir işaretidir, Mezopotamya'daki uygarlık hala heyecan veriyor"

Şimdi Hz. İsa'ya Batılılar, Batılı hıristiyan halklar, uluslar sahip çıkıyor. Bana göre Hz. İsa; Ortadoğu halklarının bir başkaldırısıdır! Batılılar onu çarpıtmıştır, onu doğru kullanmıyorlar. İsa, bizimdir aslında, bizim coğrafyamızın, bizim halklarımızın başkaldırısının büyük bir dev olayıdır. İsa Batılılardan çok bize yakındır. Ben bunu islamiyetle bağlantılı olarak da ele alacağım. Şunu söylemek istiyorum yani; Hz. İsa'nın dili Ortadoğu dilidir. Hatta Asuriler der ki, "ilk konuştuğu dil, propagandasını yaptığı dil Asuri dilidir."

– Arami dili anadili. Semitik bir dil. Süryaniceye benzer. O çağda Ortadoğu'da yaygın.

– Arami, evet. Ve buna karşı Roma'nın çarmıh hareketini biliyoruz. İlk Hıristiyanların Antakya'da ilk kiliseyi kurduklarını biliyoruz. Suriye'de, giderek Anadolu'da nasıl yüzyıllarca yeraltında manastırlarda yaşadığını biliyoruz. Bunu nasıl değerlendireceğiz? Yüzyılların propaganda hareketleri olarak değerlendireceğiz. Ki bu propaganda birlikleri ve muhteşemdir. Anadolu bunun beşiğidir neredeyse. Kapadokya'daki gibi. Yeraltı şehirleri de vardır. Kapadokya'daki, Efes'teki, Antakya'daki yüzyıllara sığan bu başkaldırı, bu büyük Roma köleliğine karşı savaşta çözülmüştür ve kendisi içinde erimiştir.

Ondan sonraki hıristiyanlık ayrı bir şey artık, egemenlerin dini haline geldiğinden sonraki sürecine ben fazla burada atıfta bulunmak istemiyorum. Böyle bir Ortadoğu gerçeği vardır dinler tarihinde.

Sonra Hz. Muhammed'in ortaya çıkışı vardır. Hz. Muhammed'in çıkışının yine tabii halklar gerçeğiyle çok sıkı bir bağlantısı var. Bunu anlamadan halklar gerçeğine aydınlık getirmek çok zordur. Az çok ticaret gelişiyor, çöldeki Arap büyük bir sıkışıklık içinde, ama çok büyük bir potansiyeli ifade ediyor. Öyle anlaşılıyor ki Hz. Muhammed; çöl Arap Bedevisi'nin enerjisiyle ticaretin çekiciliğini birleştirmenin dehasıdır!

– Ticaretin dinamizminin, yerellikten kurtuluşu, dünyaya açılışı.

– Dehasıdır ve bunu dönemin bütün ideolojik dili olan dini söylemi, çok veciz bir biçimde büyük bir yoğunlukla sureler halinde adeta edebi olarak da tam bir feragat örneği olan Kuran'la somutlaştırıyor. Bu, büyük bir ideolojik çağrıdır. Dönemin bütün uygarlık sentezidir, Ortadoğu temelinde.

Hz. Musa döneminde, İsa döneminde bütün peygamber geleneklerinin son ahir zaman peygamberi olarak kendini değerlendiriyor ve burada da bir gerçeklik var. Bir yerde "din adına söylenmesi gerekeni tamamladım" derken dini söylemde gerçekten söylenen en güçlü olduğu kadar, son bir sözdür. Ondan sonrası felsefe ve bilimdir.

– Bir nokta koyalım diyor. İsa'nın başkaldırısından beri yeni bir peygamber çıkmamıştı.

– Burada gerçekçidir, tabii orada karşı çıktığı, Arap yarımadasındaki cehalettir ki bu çok olumlu, ileri bir yanı teşkil ediyor. Kadın statüsüne karşı daha ileri bir durumu ifade ediyor. O bölük pörçük aşiret, kabile ideolojilerine karşı çıkıyor ki bunlar Kabe'deki 360 put tarafından temsil edilir.

Giderek soyut tek devlet kavrayışının da bir ideolojik ifadesi olarak "tek tanrı" biçimine ulaşıyor. Ona çok çeşitli sıfatlar yakıştırarak, bunu böyle yeni bir toplumsal şekillenmenin parlak bir ideolojik çerçevesi haline getiriyor. Hukuku oluşturuyor, giderek devletleşmenin, hem de o ilk çağ köleci devletlerinin üstünde bir devletleşmenin yasalarını ortaya koyuyor, bu arada yine ekonominin bazı temel kurallarını özellikle ticarete ilişkin ortaya koyuyor.

O çerçeveyle birlikte çöl Bedevisi'nin gözü açılıyor ve yeni siyasal model altında müthiş bir askeri güç haline geliyor ve çok kısa bir süre sonra Bizans'ın, Sasanilerin, Habeşlerin toprağına kadar gidiyor. Ve gerçekten bu ileri çıkışın bir sonucu olarak çok güçlü çıkışlar gerçekleşiyor. Bu islam imparatorluğudur.

Uygarlık meşalesini beş yüz yıl Araplar taşıdı

– Süreci başlatan, pasif direnişten militan tutuma geçen Hamza.

– Evet. Bu İslam imparatorluğunun esas özelliklerini anlamakta yarar vardır. Bu, kesinlikle herhangi bir kavmin üstünlüğüne dayalı bir yayılış değildir, kavim yayılışı yoktur. Her halk için, hatta her insan için genel geçerli ilkeler vardır. Hz. İsa için de aynı şeyi söyleyebiliriz, onda yalnız güçlü olan yoksulların dilini kullanmasıdır, yoksul hareketidir. Hz. Muhammed'de ise, biraz üst hakim sınıf haline gelmek isteyen ve çok gerekli olan, ileri bir aşamayı teşkil edecek olan tüccarın ve giderek ortaçağ feodalitesinin güçlü bir söylemidir ve çok ileri bir anlama sahiptir. İslamiyetin çıkışının devrim olduğunu vurgulamamız bu nedenledir. O ilk yüzyılları, aslında hemen hemen bütün halklara bir şey vermiştir. Örneğin; Arap halklarını çöl bedeviliğinden çıkarmış, muazzam bir uygarlığa kavuşturmuştur; Mısır'da, Şam'da, Bağdat'ta...

– Endülüs'te. Uygarlık meşalesini beş yüz yıl Araplar taşıdı. Antik çağın kültürünün mirasçısı müslüman Araplardır. Rönesans'ta Batı Avrupa, o kültürü Araplardan devraldı. Doğrudan doğruya Yunan'dan ya da Roma'dan değil.

– Giderek Endülüs'e kadar, yani Avrupa'ya karşı hala da muhteşem olan Endülüs uygarlığını yaratmıştır. Bağdat'taki uygarlık hala dillere destandır. Bu, kendi başına islamiyetin özellikle 1000 yıllara kadar ki gelişinin gerçekten parlak olduğunu –ki daha da örnek verirsek, İbn-i Sina, İbn-i Rüşt gibi Batılıların hala gıpta ile değerlendirdiği bilim adamları ortaya çıkmış, tarihçiler, coğrafyacılar belki de en gelişkin bir biçimde burada ortaya çıkmış– yani ister siyasi, ister bilimsel anlamda en büyük üstünlüğü, bu Ortadoğu coğrafyasındaki islamın yükselişi temsil etmiştir.

En büyük askerlik sanatının da temsilcileri buradadır; Selahattin, bütün Batılılar karşısında askeri üstünlüğün de ifadesidir. Yani toparlarsak, islamiyet, aslında 1000 yıllara ve ondan birkaç yüzyıl sonrasına kadar da dünya çapında güçlü, üstün, ileri uygarlığı ifade ediyor. Üstünlük, ekonomiden tutalım askerliğe kadar, kültürden tutalım siyasete, hukuka kadardır ve gerçekten parlak bir dönemdir.

Ortadoğu bu anlamda büyük bir yükselişi yeniden yakalıyor. İslamiyetin çıkışıyla birlikte 15. yüzyıla kadar gerçekten üstündür. Ondan daha önceki de dediğim gibi büyük bir üstünlüktür, yani Ortadoğu'nun üstünlüğü kesintisizdir, 15. yüzyıla kadar. Mısır ehramları bunun açık bir ifadesidir, Babil bahçeleri, Babil kulesi onun çok açık bir işaretidir, Mezopotamya'daki uygarlık hala heyecan veriyor. Demek istediğim; insanlığın başlangıcından 15. yüzyıla kadar Ortadoğu; uygarlığın hem beşiğidir, hem onun yüzyıllarca süren katbekat üstünlüğüne eşlik etmektedir. Bu halkların hepsi, bu anlamda insanlığın en eski halklarıdır.

İşte bu noktada Orta Asya'dan bir Türk yayılışı söz konusudur. Burada çok açık belirteyim, yani bir ırk saf değildir. Ben Orta Asya'da Türk ırkının çok saf olduğunu da sanmıyorum, Çinlilerle karışmışlığı, Moğollarla, buna benzer başka halklarla karışmışlığı söz konusudur. Onların da böyle saf bir ırk değil de karışmış bir ırk olduğunu, ama esas özelliklerinin göçebe, at sırtında ve 1000 yıllarına doğru geldiğimizde artık Orta Asya'nın içine sığmayacak kadar, bir de orada kuraklık ve nüfusun fazlalaşmasının artık büyük bir göçü zorunlu hale getirdiğini vurgulamak gerekiyor. Mesela milattan az önce ve az sonra buralarda o göçebe toplulukları rahatlıkla geçinebilirlerdi. Ve daha çok Çin sınırlarına doğru, Rusya steplerine ve bu ara yine Hindistan'a, İran'a doğru bazı akınlar olmakla birlikte fazla çaplı değil ve daha çok da Çin İmparatorluğu'nun ve yine Hindistan'dan, İran'dan kaynaklanan imparatorlukların etkisi altındadırlar. Daha çok kendileri, tıpkı Arapların çöl toplulukları gibi, onlar da Orta Asya'nın çöl topluluklarıdır. Bunu iyi görmek gerekiyor.

Göktürkler zamanına doğru geldiğimizde, tıpkı birçok halkta görüldüğü gibi bir aşiretler federasyonuna doğru yükseliş halindedirler. Yani Türkler miladi 7-8. yüzyıllarda artık ilkel komünal toplumun düzenini aşıyorlar, gelişkin bir aşiret düzenine, federasyonuna ulaşıyorlar ve sınıflı topluma geçmek için her bakımdan belirgin bir evrimleşmeyi tamamlıyorlar. İşte tam bu sırada vurgulandığı gibi, kuraklık, nüfusun artışı, ama bana göre en belirleyici olarak da artık devlet olarak örgütlenmenin gücünü yakalamaları onları buraya sığamaz hale getiriyor. Sık sık yaptıkları göçlerinin bir benzerini İran içlerine doğru yapıyorlar.

"Çok ilginçtir, tarihlerde de belgelidir; Kürdistan kelimesini ilk söyleyen Selçuklu sultanı Sancar'dır ve diyor ki "oradaki beylerle anlaşma yollarını aramalıyız." Yani İran'ı yıkıyor, ama Kürt boylarının, Kürt aşiretlerinin kolay yenilemeyeceğini aslında bilen birisi ve çok ilgimi çekiyor, sert bir çatışmayla Kürtlerle ilişkilerini halletmek yerine, ittifaklarla, uzlaşmalarla halletmeyi uygun buluyor"

Şimdi bu göçü nasıl karakterize edeceğiz biliyor musunuz? Gerçekten nasıl ki Haçlılar için Ortadoğu çok çekiciyse ve –masallar diyarı biliyorsunuz "bin bir gece masalları"nın yaşandığı yer– bu aynen Orta Asya Türkleri için de geçerlidir. İran ve giderek Ortadoğu demek, bütün zenginliklerin, masallar ülkesinin sesi olarak anlaşılmaktadır. Onun için muazzam cazibe yönü vardır. Bunu bir de kendi coğrafik ve demografik zorunluluklarıyla birleştirirsek, bu sefer ki göçlerin müthiş olacağı açıktır ve nitekim dalga dalga bu göçler başlıyor. Miladi 1000 yıllarına doğru geldiğimizde İran'ın ortalarına kadar geliyor, 1040'larda biliyorsunuz Dandanakan'da büyük bir savaş veriliyor. Bu, İran hanedanlığının artık erimeye doğru gitmesidir. Ki ondan önce de Gazneliler var, Samanlar devleti var. Bunlar ara devletlerdir, çoğunda da Türkler oldukça etkilidir. Ama asıl Selçuklular vardı yine –ki bu net bir Oğuz boyudur– İran'ı yeniyor ve orada artık Büyük Selçuklu İmparatorluğu adı altında bir devletleşmenin temeli atılıyor.

Çok ilginçtir, tarihlerde de belgelidir; Büyük Selçuklu sultanı Sancar Kürdistan sınırlarına kadar gelip dayanıyor ve orada bir değerlendirmesi vardır; "Kürdistan eyaleti" tabirini ilk defa söylüyor. Kürdistan kelimesini ilk söyleyen Selçuklu sultanı Sancar'dır ve diyor ki "oradaki beylerle anlaşma yollarını aramalıyız." Yani İran'ı yıkıyor, ama Kürt boylarının, Kürt aşiretlerinin kolay yenilemeyeceğini aslında bilen birisi ve çok ilgimi çekiyor, sert bir çatışmayla Kürtlerle ilişkilerini halletmek yerine, ittifaklarla, uzlaşmalarla halletmeyi uygun buluyor. Umarım tarihçiler bunu biraz daha detaylı araştırırlar, ama benim çok küçük bir tespitimdir. Çünkü Kürtlerle kıyasıya bir çatışmanın Ortadoğu'da durma anlamında geleceğini iyi biliyor. Türklerin İran'dan öteye gidemeyeceklerini, hele Irak'a, Anadolu'ya geçemeyeceklerini çok net bir biçimde görüyor ve çok önemli bir politik tespit yapıyor: "Kürtlerle uzlaşarak, anlaşarak ilerlemeyi sağlayabiliriz" diyor. Ve Selçuklu tarihini inceleyin, Kürt ve Türk beylikleri çok iç içedir. Ben çok örnek de verebilirim; Karakoyunlular, Akkoyunlular, bu Artukoğulları gidin bakın Kürt coğrafyası içerisindedir ve çoğu Kürt, onu kendi beyi sanar ve bazı Kürt beylikleri de Türkmen boylarının beyidir. Bu kadar bir iç içelik vardır ve uzlaşma yönü ağır basıyor, çatışmaları sınırlıdır. Bu çok çok önemlidir.

Umarım tarihçiler dürüst davranır. Kürt-Türk ilişkilerinin bu zengin biçimini, bugün bile çok ders çıkarabileceğimiz biçimini aydınlığa kavuştururlar. Oğlunun adını bilmem Tuğrul Türkeş koyup da bu gerçeği görmemek, günümüz Türklerinin vahim bir yanılgısıdır. Acı, ama vahim bir yanılgısıdır. Umarım gerçekten Tuğrul ne yapmıştır, Selçuk ne yapmıştır, Alparslan ne yapmıştır Kürtlerle, gerçekçi bir biçimde görürüz ve Kürt-Türk ilişki modelinin o dönem ki biçimlerinden günümüz için bazı önemli sonuçlar çıkarırız.

Demek ki, Selçuklular Kürdistan'ın sınırlarına dayandığında Kürtlere ilişkin yaklaşımları böyledir. Şimdi Araplar için de durum buna benzerdir. Arap sarayına giderler, biliyorsunuz Türkler daha çok Bağdat saraylarında siyaseti ve askerliği öğrenirler. Abbasilerin hizmetindedirler, daha sonra Abbasileri de çözerler ve imparatorluğu öyle genişletirler. Ama Kürtleri de böyle çözümleyerek, Alparslan'la bildiğimiz Kürdistan'daki Malazgirt'e kadar gelirler. Tarih çok açık söyler; Alparslan'ın ordusunda yarı yarıya Kürt boylarının varlığından bahseder, aşiret aşiret, hatta dökümü de yapılıyor. 20 binden aşağı değil oradaki Kürtlerin sayısı, bir de Kürt coğrafyasında veriliyor o savaş, arkasında birçok Kürt beyinin manevi desteğini de alıyor. Düşünün, Alparslan'ın ordusunda Kürtler olmasa ve bu coğrafyada Kürt müslüman beylerinin desteğini almasa orada nasıl kalacak? Bunu bir PKK propagandası olarak değil, tarihin bir gerçeği olarak anlatıyorum. Lütfen bilim adamları diyorum incelesinler; Alparslan'ın ordusunda Kürtlerin varlığı ne kadardır? Ve bu coğrafyada –ki etrafı bütünüyle Kürt boyları– bu olmasa peki mümkün müydü? Zor bela dikkat edilirse Roman Diyojen'in (IV. Romanos Diogenes) ordusu 200 bindir, bunun ki 50 bindir. Kürtlerin desteğini çek, adım atamaz, boğulur gider ve Türkler İran'ın içlerinden öteye bir adım bile atamazlar. Eğer gelmişlerse Malazgirt'e kadar, kesinlikle Kürtlerin sayesinde ve ittifaktırlar. Bu nettir. Ben bunun bir kez daha önemle anlaşılmasını istiyorum.

Yani Anadolu Selçuklularına doğru geldiğimizde, Anadolu kapısının Türklere açılmasına geldiğimizde, kapıyı ardına kadar açan Kürtlerdir. Siyasi, toplumsal, askeri olarak açmışlardır. Kürt desteği olmadan bir adım bile Anadolu'ya geçiş yapamayacaklarını siz Türk aydınlar da yeniden ciddi bir biçimde değerlendirmelisiniz. Ben kaba bir tarif verdim burada.

– Hem Türk aydınları, hem Kürt aydınları içinde tarihe eğilenler, genellikle ilkel milliyetçi yaklaşım içindedirler. Sanki amaç halklar arasında uçurumlar açmakmış gibi! Bununla çok kez tarihsel gerçekleri tahrif ediyorlar. Oysa bilimsel yaklaşım halkları gönüllü birliğe yönelten yaklaşımdır. Daha ilk gününden Anadolu'da görülen Türk boyları ile Kürt aşiretleri arasında yaklaşım budur. İstisnalar olabilir, ama genel kural bu. Bunu vurgulamakla yükümlüyüz. Resmi propaganda seni bölücü olarak tanıtıyor. Oysa sen iki halk arasında birliğe tarihsel dayanaklar aramakla meşgulsün. İlginç değil mi?

– Ve ardından bildiğiniz gibi dalga dalga Anadolu'ya Türk boyları akın ediyor. Bu savaştan sonra ve Kürtlerle ilişkileri az-çok bu biçimde... Çatışma hiç yok mu? Vardır, ama ittifak, birliktelik daha fazla ağır basıyor, dikkat çekilmesi gereken nokta budur. Tekrar vurguluyorum, birçok Türk beyinin kurduğu beylikler vardır; Mardin'de, Diyarbakır'da, Ahlat'ta, Erzurum'da. Hepsinin içinde Kürt, Türk karışmıştır ve işin ilginç yanı, birçok Türk boyu burada Kürtleşmiştir. Örneğin Karakeçililer. Bugün Karacadağ etrafında yaşıyorlar, hepsi de benden daha fazla Kürt ve hiç Türkçe bilmezler. Karakeçililer, esasında bir Türkmen boyudur. Buna benzer birçok boy var. Bu şunu gösteriyor; demek ki, burada birbirlerinin içinde eriyecek kadar benimsenmiş ilişkiler vardır. Bugünkü gibi Türk'ün Kürt'ü çok hor ve bir nolu tehlike gibi gördüğü bir durum yok. Eskiden tarih bizim için çok daha iyiymiş, bugünkü çok şoven ve faşisttir.

Bu noktaya da biraz dikkati çektikten sonra, Türkler ne yaptı diyeceksiniz. islamın da gücünü, ideolojik, politik, askeri gücünü arkasına alarak ve Ortadoğu halklarını yine az çok kendilerinin askeri önderlikleri altında birleştirerek hamle yaptılar. Anadolu'da bildiğimiz gibi birkaç yüzyıl süren özellikle Haçlı Savaşları temelinde şekillenmiş bir Anadolu Selçukluları vardır. Kılıç Aslan'ın temel özelliği Haçlılara karşı Anadolu'da etkili savaşlar vermesinden kaynaklanıyor. Bu Selçuklu devletine yol açmıştır. Daha sonra Bizanslıların uç beylerini, yene yene giderek İstanbul kapılarına kadar gelmişlerdir, Osmanlı da bunlardan bir uç beyidir, bildiğiniz gibi. Birkaç yüzyıl süren bu Selçuklu İmparatorluğu döneminde, Türkler (daha doğrusu Türkmenler) göçebe bir halk olmaktan giderek yerleşik bir halk olmaya doğru giderler ve Anadolu'nun belirgin bir halkı haline gelirler. Yalnız tek halkı değil, Ermeniler, Pontuslar, Rumlar var.

Burada dikkat çekmek istediğim husus; Selçuklular devlet biçiminde –ki bunlar aristokrasidir, beyliklerin üst tabakasıdır– şekillenirken, halk, ezilen kesim, Karadeniz dağlarında ve daha çok da Toroslar'da Türkmenler gibi tamamen hakim tabakadan, sınıftan ayrılarak kendilerine özgü bir kültür, bir şekillenme altında yaşamlarını sürdürüp giderler. Bana göre asıl Türk halkından kastedilmesi gereken bu Türkmenlerdir. Türkmenlerin özelliği şu; sınıflaşma başladığında Türk hakim sınıfları Selçuklular, Osmanlılar biçiminde devletleştiğinde kopuş başlıyor, çok sert bir baskıyla oluyor bu. Dikkat edilirse Karaman beyliğinin bile ezilmesi çok büyük bir sertlik altında olmuştur. Türkmenlere karşı alevilik adı altında büyük bir savaş yürütülmüştür. Hakim tabaka sünnidir, Türkmen daha çok alevidir ve müthiş bir sınıf savaşı biçiminde kıran kırana bir süreçten sonra dağa yerleşmişlerdir. Hatta ben çok çarpıcı bir değerlendirmeyi yine burada belirteyim; o zaman sultanların Kürtlerle bir savaşı yoktur, ama ezilen Türklerle, yani Türkmenlerle müthiş bir savaşı, müthiş bir sınıf savaşı vardır. Tarihin bu dönemdeki en karakteristik özelliği budur. Dolayısıyla Türkmen ayrı bir kategoridir. Türkmen, Türk halkının kendisidir.

Bunu böyle kısa bir değerlendirmeye tabii tuttuktan sonra, dikkat edilirse Konya'da yoğunlaşan Selçuklunun dili Farsçadır. Mevlana Mesnevi'yi Farsça yazar, Farsça konuşur ağırlıkta. İstanbul'daki Osmanlı dili de Osmanlıcadır, Türkçe'yle fazla bir bağlantısı yoktur. Karacaoğlan'la, Yunus Emre'yle bir bağı yoktur.

– Doğrudur. Türkçe kültürsüz Anadolu köylüsünün dili sayılıyordu. "Türk" hakaret sözcüğü idi.

– Yunus Emre, Karacaoğlan halk sözcüleridir, halk ozanlarıdır, divan şairleri ise saray şairleridir. Şimdi bunlar tabii belli bir sınıfsal mücadelenin de ürünü olarak anlaşılmalıdır, umarım tarih konuluşurken, bunlar daha iyi değerlendirilir.

İmparatorluk süreci Fatih ile başlar

Şimdi bu noktaları da vurguladıktan sonra, daha sonra Kürtler ile Türkler ne oldu diyeceksiniz. Nasıl bir ilişki cereyan ediyor? Birinci kilometre taşı; Büyük Selçukluların Kürdistan sınırlarına dayanması, ardından dostça, uzlaşma temelinde Kürdistan'ın içlerine giriş ve Malazgirt Savaşı'yla Kürtlerin desteği sayesinde Anadolu'ya yerleşme, Anadolu Selçuklu imparatorluğunun kuruluşundan Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşuna kadar gelen süreç.

Burada bir uç beyi olarak Osmanlı'yı şöyle anlatabiliriz; Selçuklu, gerçekten daha çok Anadolu ve İran'ın etkisinin ağır bastığı bir imparatorluktur. Vurguladığım gibi, kültür, dil tamamen Farsça'dır ve bir yerde bu Büyük Selçukluların İran'da kuruluşunun nasıl bir asimilasyon temelinde ileri boyut kazandığını da gösteriyor. Osmanlı uç beyliği için daha değişik bir durum söz konusu. Bilindiği üzere Bizans'ın ağır etkisinin olduğu yerdir, daha ilk yıllarda Trakya kısmına geçiş vardır. Ardından bildiğimiz gibi Osmanlı İmparatorluğu daha çok İstanbul'un etrafında, Trakya'da şekillendi. Bursa, ilk başkent, daha sonra da Edirne başkent olur. Balkanlara yayılma olur, daha sonra Anadolu beyliklerinin yenilmesi ortaya çıkar.

Burada Osman beyliğinin Anadolu beyliklerini yenmesini biz yine sınıf mücadelesi olarak değerlendirmeliyiz. Bir yandan Türkmenler, daha da dağa sürülürken, ufak beylikler de merkezi Osmanlı beyliği altında eritilir ve bu da çok ciddi bir sınıf mücadelesi temelinde olmuştur. Buna Şeyh Bedrettinleri eklemeliyiz. Şeyh Bedrettin, bu muazzam sınıflaşma sürecinin bir başkaldırısıdır. Bu yıllar Osmanlı imparatorluğu'nda müthiş ayrışma yıllarıdır. Ayrışma, bir yandan halklara karşıdır, yani halkların geriletilmesi, –Türkmen halkı da dahildir– bir yandan daha alt düzeydeki orta beyliklerin tasfiyesidir. İşte Bedrettin, biraz bu ezilen kesimleri arkasına alıyor. Hatta Osmanlı içinde şehzadeler vardır, onlardan birisini de –Musa Çelebi'yi– arkasına alır. Ama başarılı olamaz, acımasızca ezilir.

Ve sonra bildiğimiz gibi Fatih dönemi başlar. Fatih hala Batı yanı ağır basan ilk imparatordur. Bu nokta da Fatih'i bir imparator olarak değerlendiriyorum. Asıl imparatorluğun başlangıcını teşkil eden Fatih'tir. Daha öncekileri beylik olarak değerlendirmek gerekiyor. Diğer beylerle daha tam baş edemedikleri için, beylikler sıralamasında belki ileri düzeyde beylikler, ama Fatihle birlikte kesin imparatorluk süreci başlar. Tıpkı Roma, Bizans, Sasani ve hatta Abbasi İmparatorlukları gibi Fatih'le büyük bir Osmanlı, İslam imparatorluğu başlar. Fakat talepleri Doğulu olmasından çok Bizans niteliğindedir, hatta hıristiyanlar davet çıkarırlar; "gel sen hıristiyanlığı kabul et, Roma'ya kadar en büyük imparator ilan edelim." Ve Fatih tereddütle geçirir, Fatih değişik bir sultandır, öyle dini dogmaların etkisi altında değildir, şiir yazar, içki içer biliyorsunuz.

Saraylarında ki yaşam bellidir, Avrupai'dir diyebilirim. Hatta Fatih tereddütlüdür; "kendimi müslüman mı sayayım, hıristiyan mı sayayım, Batılı mı sayayım, Doğulu mu sayayım?" diye bir tereddüt içindedir. Bu yönüyle de bence değerlendirilmeye değer.

– Metropolite Bizans imparatorluğu'nun vermediği yetkileri veriyor.

– Evet. Bununla sanırım Ortodoks imparatoru olma hayalini de ekleyebiliriz, nettir onlar. Şimdi daha sonraki süreç çarpıcıdır. Fatih'ten sonra biliyorsunuz Beyazıt ve Cem sultan olayı vardır. Cem sultan, Vatikan'a, Roma'ya kadar gider, tamamen Batı yanlısıdır. Beyazıt ise, daha çok Doğu İran'ı tercih eder ve şiddetli bir savaşa girerler aralarında. Bu, şu anlama geliyor; "imparatorluk Batılı karakterde mi olacak, Doğulu karakterde mi?" Şimdi Yavuz biliyorsunuz Beyazıt'ın oğludur; "dur" der, yerine geçer ve kesin tercihini yapar.

– Doğu'ya yönelme.

– Doğu'ya yönelme, çünkü Batı'da erime tehlikesi var. Osmanlı'nın bir Bizans veya bir hıristiyan imparatorluğu haline gelmesi kaçınılmazdır. Onun sert sünni karakterini de burada aramak gerekiyor.

Ve bildiğimiz Doğulu imparator olmak eğilimi ağır bastıktan sonra o dönemin çok güçlü iki tane merkezi devleti vardır; bir Mısır'daki Fatimiler, Kölemenler yani, eski bir Türk boyu olmakla birlikte, artık Arap Kölemenler devleti olmuştur, bir de Doğu'da İran'daki Safavi devleti var. Güçlü iki tane devlettir ve bunların hududu, Güney'den Toroslar'a kadardır. Bu Mısır sultanlarının egemenlikleri Çukurova'ya kadar geliyor, Toroslar'a kadar geliyor, Toroslar'ın güneyine kadar. İranlılarınki de Fırat'a kadar gelip dayanıyor. Şiadır Safevi. İç Anadolu'ya kadar Türkmen alevilerle de ilişkisi var. Türkmen alevileri o dönemin komünistleri olarak da saymak gerek. Türkmenleri muazzam örgütlemeleri söz konusu.

– Şia İran'da devlet dini, sömürü düzeni ile bağdaşmış durumdu. Anadolu'da ise alevilik toplumsal muhalefetin ideolojisi işlevini yerine getiriyor. O dönemin Türkmen muhalefetini bugünün komünistlerine benzetmek bence yerinde. Bugün dahi alevi tabanın muazzam bir ilerici potansiyeli temsil ettiği bir gerçektir. Bu potansiyeli harekete geçirmenin bir yolu, tarih boyunca Türkmen direniş ruhunu canlı tutmaktır.

– Tabii bu sultanı müthiş rahatsız ediyor. İki güç de eğer yenilmezlerse, ta Anadolu üstlerine gelecekler, Osmanlı sultanı da Balkanlar'da, ötesinde bir Bizans devamcısı gibi olacak, eğer bu çelişki çözümlenmezse. Demek ki Yavuz'u eğer tanımlamak istersek: Hem Osmanlı İmparatorluğu'nu Doğulu bir imparatorluğa dönüştürmek, hem de bir Bizans İmparatorluğu haline gelmesini önlemek için büyük bir şiddetle yönelir. Ama çok ilginçtir –ki 500 yıl sonradır biliyorsunuz Malazgirt Savaşı'ndan sonra– Yavuz Safevi ve Fatimilerden oluşan iki devlet gücünü, Doğu'da kendisi için iki büyük rakibi halletmek için Kürdistan sınırlarına, yani Fırat'a gelip dayandığında burada tabii birçok casuslar ve birçok kimin adamı olma savaşı da vardır. Bir İdris-i Bitlisi var, Bitlis emirliklerinin yanında. Bitlis emirliklerinin bir özelliği şudur; İran'ın etkisinden kurtulmaya çalışıyorlar. Hem mezhep olarak sünniler, hem de 23 tane Kürt beyini tutsak eder bu Safeviler. Bitlis emiri de o dönemin en güçlü emiridir. Safevilerden kurtulmak için çare arıyor. İdris-i Bitlisi de onun katibidir, yani bir nevi sekreteri, akıl hocasıdır. Dolayısıyla Osmanlı saraylarıyla ilişkisi var, çareyi Osmanlı sarayında bulacak, İran Safevilerinin etkisinden kurtulmak için. Böyle uzun bir arayış var, aslında kendiliğinden ortaya çıkmış bir şey değil ve ilişki kurulur Yavuz'la. Yavuz'un da demin vurguladığım gibi şiddetle ihtiyacı var; imparatorluğun erimemesi için hem Safevilerin, hem Kölemenlerin yıkılması veya en azından doğal sınırlarının ötesine atılması gerekiyor.

İdris-i Bitlisi ile yazışmaları var. Çok ilginçtir mesela, o yazışmalarından birinde Yavuz ona beyaz bir defter verir, "benim adıma" diyor "istediğin kadar imzala" kendi mührünü vuruyor, "kim ne istiyorsa 'Yavuz'un mührü de" diyor, "ferman yaz."

– "Ne yetki istiyorlarsa ver." diyor. Bir çeşit açık senet.

– Evet, "ferman yaz" ve bir de heybeler dolusu altını da hizmetine veriyor. Hatta Kürtler için şunu da söyler; "kendinize bir beylerbeyi seçin." Onlarca beylik var, bu diyor "fazladır, hepsiyle ilişkileri ayarlayamayız, bir tane beylerbeyi olursa daha iyi anlaşabiliriz." Dikkat edilirse burada zor filan şurada kalsın, devlet düzeyinde bir ittifak arayışı vardır Yavuz'un ve İdris-i Bitlisi bunun mimarlarındandır. Şunu söylüyor; "hayır"

diyor "biz Kürtler anlaşamayız aramızda. Ki beylikler anlaşabilseler, zaten bir Kürt krallığı doğar." Ehmede Xanî de bu süreci işler, "bizim bir krallığımız olsaydı ne olurdu" diye. Ama biliyorsunuz çok zordur beylerin birbirine diş geçirmesi ve merkezi bir beyliğin oluşması. Kürtler hepsi bu aşamayı sağlamadıkları için diyor; "bu boşluğu sen bize bir beylerbeyi gönder." Ve sanırım İskender beydir, öyle bir bey gönderir.

Kürt merkezileşmesi o süreçte yoktur henüz. Ama Osmanlı gücü de yoktur orada. Her şey Kürtlerindir. Bir sürü beylik var, devlet var, Evliya Çelebi anlatır: Bitlis beyinin sarayı da İstanbul'daki sarayın çok ilerisindedir; kütüphanesi, on binlerce kişilik ordusu var. Yani bu bir beylik sadece, Hakkari beylikleri var, Botan beyliği var vb Çok geniş bir beylik sistemi ve Avrupa derebeylerinden daha güçlü bir sistem var Kürdistan'da. Yavuz tabii haklı olarak ittifak arar –kesindir bu artık yani, belgelidir, ben fazla açmak istemiyorum– tabii Kürt beylikleri gerçekten böyle bir ittifaka çok muhtaçlar. Çünkü Safeviler tarafından hem mezhebi, hem de siyasi nedenlerle yoğun baskı altında tutuluyorlar, çoğu tutsak orada.

Birleşmenin ilk ürünü Çaldıran zaferidir ve bildiğiniz üzere bu bir yerde Safevilere karşı Osmanlılar savaşı gibi gözükse de aslında Kürt beylerinin bir zaferidir. Osmanlı sultanı sadece onu organize etmiştir ve biraz da takviye etmiştir yeniçerilerle, ama tarih söylüyor yani, en çok savaşan güç Kürt beylikleri ve güçleridir. Zafer sonucu Tebriz'e kadar açılım olur, Kafkasya'ya dayanılır, Bağdat'a kadar inme olur, 1514'tür. Hemen akabinde, 1517'de Güney'e doğru iner, o da tamamen Kürtlerin desteğiyle yürütülen savaştır. Halep yakınlarında Mercidabık Savaşı yapılır, onunla da Suriye'nin kapısı açılır. Diyarbakır, Mardin Kürt beyliklerinin çok etkin rol oynadıkları bir savaştır bu. Ardından Ridaniye'de Mısır'daki Kölemen devleti çözülür ve onunla da Arabistan ve Afrika'nın bütün Kuzey'i Osmanlı imparatorluğuna açılır. Ve üç kıtaya yayılan kudretli Osmanlı İmparatorluğu böylece doğar.

Burada anlamamız gereken nedir? Bu çok önemli. Ben bunları abartmıyorum. Bütün bunların belgeleri tarihte var. Dikkat edelim, acaba Kürtler olmasaydı, Yavuz, Fırat'ın kenarına kadar gelebilir miydi? Yavuz Suriye'nin, Torosların kenarına kadar gelebilir miydi? Gelemezdi. Onu esasta buraya çeken, nasıl ki Anadolu'ya çeken Kürt kabile, aşiret boylarıysa, onu bir kez daha bu sefer Batı'dan Doğu'ya doğru büyük bir imparatorluk olarak, egemen kılıp getiren yine Kürtlerdir. Bu çok net. Ve bilindiği üzere bu dönemle birlikte beş tane Kürt hükümeti vardır bilmem ne kadar bağımsız sancak vardır, ki bunların hepsi de fermanlıdır. Yani Osmanlıların Kürtlerle ilişkileri hükümetler düzeyindedir. Resmi hükümetler diye kabul ederler. Bu hükümetler siyasi olarak da, aşiret olarak da babadan oğula geçer. Yani burada böyle ortada Kürtlerin siyasetsiz, hükümetsiz olma diye bir durumu yok, kendi siyasetleri, kendi hükümetleri vardır. Tek bir eksiklikleri; bir sultanları yoktur, o da aralarındaki merkezileşme sorunlarından ötürü halledememişlerdir, onun boşluğunu Osmanlı sultanı dolduruyor.

– Aynı zamanda bütün Müslümanların halifesi sıfatını taşıyor Osmanlı sultanı. Burada din faktörü de önemli.

– Bu statü bildiğiniz üzere imparatorluktaki tek statüdür. Trakya'da hiç böyle bir şey yok, Arabistan'da da böyle bir şey yok, Anadolu'da da böyle bir şey yok, dolayısıyla imparatorluk ağırlıklı olarak; bir Osmanlı Türk-Kürt imparatorluğudur, özellikle Yavuz'la birlikte. Bunu hiçbir zaman unutmamak gerekiyor.

Ve bu 19. yüzyıla kadar gelir. Özellikle Sultan Mahmut döneminde bir fark ortaya çıkar. Şimdi bu konuya değinmemde yarar var. Bilindiği üzere Osmanlı imparatorluğu, Batı kapitalizminin sürekli yükselişi altında büzülür Batı'da. Çok güç kaybeder ve bir de Güney'de de Mısır'da Kavalalı Mehmet Ali'nin hareketi vardır. İngilizlerin bu hareket üzerinde biraz rolü var... Mısır'da artık güç kazanmasıyla birlikte Mehmet Ali Toroslar'a dayanır. Zor bela o zaman Ruslar, işte Fransızlar, İngilizler devreye girer, imparatorluk kurtarılır. Aslında imparatorluk 1830'larda bitmiştir, yerine Mısır hanedanı, Mehmet Ali hanedanı geçmiştir ve bunu önleyen kesinlikle Ruslar, Fransızlar, İngilizlerdir.

Ve Mahmut tabii bu acı sonu özellikle Slav Rusların yardımıyla önledikten sonra, Ruslar, Türklere iki büyük yardım yapmışlardır; bir, işte bu yıkılışı engellemiştir Rus Çarı, bir de Rus Bolşevikleri Anadolu'daki silinişi önlemişlerdir. Tarihçiler yazmıyor, ama çarpıcıdır; eğer Rusların o zamanki yardımı olmasa Mehmet Ali kesinlikle İstanbul'un yeni imparatorudur.

Sultan Mahmut'un çıkardığı sonuçlar var tabii, tekrar imparatorluğu derleyip toparlama, ekonomiyi güçlendirme, bunun için vergileri daha iyi toplamak için çok sayıda askere ihtiyacı vardır. Batı'dan Anadolu'ya, çünkü artık Batı'da isyanlar başlamıştır, milliyetçilik akımları vardır, Kürtler vardır, Araplar vardır. Şimdi daha fazla vergi ve asker demek, eski statünün bozulması demektir. Çünkü vergiler, Kürtlerin kendi kendilerine aldıkları bir sistem mantığında olur, Kürtler kendi beyliklerinin askeridir. Bizzat Osmanlılar adına vergi ve asker olmaz. Hediye verilir, belli bir ödeme yolu vardır, beyler kendileri verirler. Direkt Osmanlı'nın vergi ve asker alması yoktur. Mahmut bunu başlatmak ister, bildiğiniz üzere bu da büyük bir isyan sürecine yol açar. 19. yüzyıl boydan boya isyanlar yüzyılıdır. Sebebi de bu iki şeydir: "Biz Osmanlı'nın askeri olamayız, vergileri de veremeyiz," yani eski statüde ısrar.

– Batıda sanayi devrimi, bunu izleyen sömürgeciliğin yaygınlaşması, buna karşılık çağa ayak uyduramayan Osmanlı devletinin zamanla yarı sömürge durumuna düşmesi burada bir etkendir. Kapitalist pazarın Osmanlı topraklarına yayılması buna koşut bir gelişmedir. Halklar arasında milliyetçilik akımının yaygınlaşması bununla yakından ilişkilidir.

1923'lere kadar inkarcılık yoktur

– Aslında en büyük otonomi Osmanlılar döneminde var, hem de çok çaplı bir otonomi. Bu otonomi 19. yüzyılda Sultan Mahmut'la aşılmak istenildiğinde büyük isyanlar patlak verir. Sonuç biliyorsunuz, özellikle Bedirhan beylerin yenilgisiyle birlikte –ki bu tam yenilgi de sayılmaz, o gider yerine Yezdan Şer gelir, o gider Übeydullah gelir– ama sonuçta bu isyanlarla birlikte Sultan Abdülhamit bir politika oluşturur. Bu politika çok ilginçtir, gecikmiş eski politikadır, yani Kürtlerle tekrar anlaşalım. Bu sefer ama daha değişik; Hamidiye Alayları biçiminde. Nedir bunun anlamı? Tekrar Kürt beylikleri organize ediliyor, general seviyesinde aşiret beyleri rütbe kazanıyor, özel okullarını kuruyor. 36 tane böyle beylik kuruluyor ve sanırım 36 bin silahlı güç oluşuyor. Şimdi bu Kürdistan feodalitesinin yeniden can bulmasıdır ve Osmanlılarla uzlaşma tekrar değişmiş olarak eski temelde vücut buluyor Sultan Abdülhamit'le ve o politika, ta Mustafa Kemal, cumhuriyetinin kuruluşuna kadar gelir dayanır. Yani Kürtler yeniden Osmanlı sultanlığıyla Hamidiye Alayları temelinde uzlaşmışlardır.

– Yani cumhuriyette uygulanan ve doğu Anadolu'yu bir isyanlar ülkesine çeviren zorla Türkleştirme politikası için tarihimizde bir emsal yoktur. Daha önceki yönetimler Anadolu ve Rumeli'nin halklar mozaiği gerçeğini göz önünde tutmuşlar ve ona göre politikalar izlemişlerdir.

– Yalnız bu uzlaşmada tabii bir Ermenilerin karşıt olma yönü vardır, bir de Kürt ulusal kurtuluş hareketine karşı yön vardır. Şimdi çok ilginç, nasıl ki bugün Barzaniler merkezi Türkiye cumhuriyetiyle birleşerek Kürdistan halk hareketi üzerine geliyorlarsa –şimdi Ermeniler yok– o dönemde de olası hem Kürt ulusal hareketine karşı, hem de ağırlıklı olarak Ermeni ulusal hareketine karşı, bu Kürt beyleri –gericileri de diyebiliriz– Osmanlılarla birleşerek bu kanlı süreci başlatıyorlar. Burada yine mühim olan Kürtler yine belli bir ittifak temelinde Türk devletiyle veya Osmanlı devletiyle birleşmişlerdir. Yani bugün özerklik tartışılıyor ya, o zaman özerklik vardı. Öyle Kürtlerde asimilasyon falan da yok, her şey Kürtçe oluyor. Yine mesela bir İbrahim paşa var Viranşehir'de, Musul'dan Diyarbakır'a, Urfa'ya kadar irili ufaklı devlet gibi örgütlenen beylikler var. Daha önce Mervaniler var, yüzyıl sürmüştür hakimiyetleri.

Yani Kürtlerin böyle ileri organizasyonları 19. yüzyıla kadar var. "Kürtlerin devleti var mı, yok mu" diye yürütülen tartışmalar abesle iştigaldir. "Hep aşiret düzeyinde kalmışlar" vb söylemler de büyük bir abartmadır.

Daha sonraki yıllarda İttihat Terakki'de yer alan –ki başlangıçta Kürtlerle o da son derece dostanedir– Abdullah Cevdet biliyorsunuz Kürt'tür ve İttihat Terakki'nin ideologudur. Buna benzer birçok Kürt var, birlikte istibdada karşı hareket geliştirirler. Bildiğiniz gibi Meşrutiyet hareketleri olur. Yalnız burada çok ilginçtir, Kürt aydınları Türklerle birlikte meşrutiyeti yaparlar ve ilk dönemlerde de Kürtlerin birçok gazeteleri, cemiyetleri kurulur, en az Türkler kadar. Bu çok ilginç bir durumdur. Henüz şovenizm ve Kürt düşmanlığı yoktur, İttihat Terakki'nin ilk dönemlerinde bile. Bu sonradan gelişecektir, özellikle Talat paşanın başa geçmesiyle birlikte çok açık bir şovenizm gelişir. Bunun tarihine fazla girmek istemiyorum. Bu yıllar gerçekten artık Türkiye'de de burjuvazinin biraz gelişmesi oluyor. İlk burjuva sınıfı, biliyorsunuz azınlıkların (Ermeni ve Rumların) değerlerine el koyar. Talat paşalar bunun sadrazamlığını yaparlar.

Bir de I. Dünya Savaşı'nın sonucunda imparatorluğun çözülüşüyle birlikte İngilizlerin, Fransızların, İtalyanların Anadolu'yu işgal etmesi var. Hatta Yunanlıların ta Anadolu içlerine kadar giriyorlar. Tabii bu Türkler, hatta Kürtler için bir varlık yokluk sorununa yol açar, dolayısıyla ulusal kurtuluş savaşının –aslında buna sadece Türk ulusal kurtuluş savaşı dememek gerekiyor. Çünkü Antep'te, Maraş'ta, Urfa'da, başlamıştır savaş ve bunu başlatan ilk önce Kürtlerdir– kıvılcımları burada atılmıştır. Mustafa Kemal'den öncedir, daha o Anadolu'ya geçmemiştir ve ilk gerilla savaşları burada verilir, ben de Urfa'da bunu dinlemişimdir. Emperyalist işgale karşı ilk savaştır bu ve kesin ağırlıklı olarak Kürtler de işin içindedir, Türkler de vardır Maraş'ta, Antep'te, ama Urfa'da tamamen Kürtlerdir. Ve böyle ilginç bir başlatılış süreci var biliyorsunuz. Mustafa Kemal biliyorsunuz –burada tarihçiler çeşitli şeyler söyler, gerekirse değerlendiririz– aslında asayişi sağlamak için Anadolu'ya gönderilir, ama bakar ki bu artık mümkün değil, bir ulusal kurtuluş süreci kaçınılmazdır ve padişahlık da artık engel olmaktan başka bir anlama gelmiyor, isabetli bir görüşle tercihini bastırmak için gönderildiği halklara karşı değil, ulusal kurtuluştan yana yapar ve belirgin iki güç de Kürt ve Türklerdir. Amasya tamiminde, "biz Kürt ve Türkler yabancıların tahakkümünden kurtulmak için" diye başlar konuşmasına. Şimdi biliyorsunuz Amasya Tamimi ilk manifestodur...

– Daha önce Mustafa Kemal'in kolordu komutanlarına İstanbul'da bazı zevata gönderdiği mektup var. Bu mektup direnişe çağrı niteliğindedir. Mektup Havza'da Sovyet heyetiyle görüşmelerde anlaşmaya varılmasından ve Diyarbakır'daki aşiret reislerine yazdığı mektuplara olumlu cevap almasından hemen sonra kaleme alınmıştır. Bu mektupta Mustafa Kemal özet olarak, direndiğimiz takdirde Kürtler bizimle birlikte savaşmaya, Sovyetler de bizi desteklemeye hazırdırlar denmektedir.

– Evet, Diyarbakır'dır. Bu çok önemlidir, yani manifesto bildiğimiz üzere bir şeyin başlatılışının ilanıdır, çerçevesidir.

Amasya manifestosunda –tabii Erzurum, Sivas bildirgesinde de, hatta Ankara'daki ilk mecliste de– Kürtlerin varlığı çok nettir; kılık kıyafetleriyle, Kürtçe konuşmalarıyla ve en ufacık bir karşı çıkış da yoktur. Hatta Mustafa Kemal'in 1923'te; "Kürtlere muhtariyet vereceğiz" gibi demeçleri bile vardır. Burada mühim olan, bu kritik süreçte Kürt-Türk ilişkileri çok ilginç bir sürece giriyor. Daha öncesini size anlattım, yani öyle Kürtlerin inkarı temeline, tasfiyesi temeline dayalı bir Kürt-Türk ilişkisi yoktur. Egemen sınıflar seviyesinde de olsa, askeri, siyasi güçleri olan ve belli bir ittifaka, anlaşmaya dayalı bir ilişki sistemi vardır.

– Kurtuluş savaşı zaferi, bu ittifakın ürünüdür.

– Kesin! Yani bunu sizler benden daha iyi biliyorsunuz. Kesin bir Türk-Kürt ittifakıdır Mustafa Kemal önderlikli ulusal kurtuluş hareketi. Nettir yani, bunu benim fazla açmama da gerek yok. Sonradan buna kim ters düşmüştür? Bu ayrı bir tartışma konusu. Bu savaş böyle kazanılmıştır, yani Türkiye cumhuriyetinin temeli Kürtler olmadan atılamazdı. Tıpkı Anadolu'ya giriş, büyük imparatorluk gücü haline geliş nasıl Kürtlersiz olamazsa; Türkiye Cumhuriyeti de Kürtlersiz olamazdı! Sizin yapmanız gereken, bu 500 yıl büyük aralıklarla, kilometre taşları halinde Kürt-Türk ilişkilerini doğru değerlendirmenizdir. Nettir, tekrar vurguluyorum; cumhuriyet eğer bu ittifak olmasa kurulamazdı. Mustafa Kemal haydi İzmir'e gitseydi, başlatsaydı. Niye yapamadı? Gitseydi mümkün müydü herhangi bir şey başlatması? Tarih tarih olmazdı, iyi biliyorsunuz. İstanbul'da kalsaydı, hatta Ankara'da kalsaydı. Neden gidiyor Kürtlerin bölgesine?! Neden ilk mektubu Kürtlere yazıyor? Çünkü zeki bir adam, çünkü savaş sanatında o bir güçtür..

– Bu ittifakın zorunluluğunu kavrıyor.

– Yani Kürtler olmadan bu savaşın kazanılamayacağını görüyor.

– Bir de tabii devrim Rusyası'nın desteğinin şart olduğunu da görüyor.

– O da var tabii, ama önce Kürtlerdir, sonra Bolşeviklerdir. Bu iki ittifakı yapar, yani Bolşeviklerle ittifakla Kürtlerin ittifakıdır Türk ulusal hareketinin başarısı ve dolayısıyla cumhuriyetin. Burada hiç kimse Türkiye Cumhuriyeti'nin temelinde Kürtler ezilerek, her şeyini yitirerek girmişlerdir iddiasında bulunmamalıdır.

Sürecek...

ÖZGÜRLÜK TÜM KÜRTLERE ARTIK ÇOK DAHA YAKIN

Serxwebûn: *1970'li yıllarda 1968 hareketi olarak dünyada özgürlük ve değişim rüzgarları esiyordu. Sizin partiniz de o dönemde yaptığı çıkışıyla hem Türkiye'de hem de Ortadoğu'da nasıl bir değişim yarattı? Nasıl bir siyaset yarattınız Kürdistan ve Ortadoğu'da?*

Mustafa Karasu: Kuşkusuz o dönemde Ortadoğu'da başka özgürlükçü, demokratik hareketler, yine sol-sosyalist hareketler vardı. Önemli bir mücadele yürütüyorlardı. 1970'ler hala özgürlük ve demokrasi mücadelesi verenlerin, yine sosyalizm mücadelesi verenlerin önemli bir itibarının olduğu yıllardır. Arap dünyasında, Türkiye'de, İran'da ve bir bütün olarak Ortadoğu'da özgürlükçü, demokratik, sosyalist hareketler de önemli bir mücadele içindeydiler. Ancak bu hareketlerin kendi içinde önemli zaafları da vardı. Özellikle demokrasi, özgürlük ve sosyalizm zihniyeti ve paradigmalarının esas olarak Batı kökenli olması, Batı'daki toplumsal ve kültürel ortamdan fazlasıyla etkilenmeleri, bu hareketlerin Ortadoğu toplum gerçeğine cevap vermede yetersiz kalmalarını da beraberinde getiriyordu. Her ne kadar gelişme sağlansa da Ortadoğu gerçeğini tam anlayamamanın getirdiği zafiyet, bu hareketlerin tam başarı göstermesi önünde de engeller çıkarıyordu. Ortadoğu gerçeğini tam anlamama ve uygulayamama bu yönlü handikaplar oluşturuyordu.

PKK de ideolojik, teorik ve pratik şekillenirken dünyadaki bu gelişmelerden etkilenmiştir. Zihniyeti, düşüncesi, teorisi, siyaseti, pratiği, bir bütün olarak paradigması diğer hareketler gibi PKK'yi de, Kürt özgürlük hareketini de etkilemiştir. Ancak yine de çıkışından itibaren Önder Apo'nun da bir savunmasında belirttiği gibi; şekillenmesi diğer hareketlerden biraz farklı olmuştur. Yarısı modern Batılı bir karakterdeyken, diğer yarısı da Doğulu değerleri taşıyan bir karakterdedir. Çıkışından itibaren özellikle Önder Apo şahsında topluma, toplumsal değerlere, toplumu anlamaya daha yakın olmuştur. Tabii ki reel sosyalizmin etkileri vardı, Batı'nın özgürlük, demokrasi paradigmaları Önder Apo'nun da düşüncelerini önemli oranda etkilemişti. Ama Önder Apo her zaman biraz daha bağımsız düşünen, kitaplardaki formülasyonlarla hareket etmeyen bir karaktere sahipti. Bütün örgütler, sosyalist kişilikler herhangi bir değerlendirme yaptığında, herhangi bir düşüncesini güçlendirmek istediğinde çok fazla Marks, Engels, Lenin, Stalin'den alıntılar yaparlardı. Önderlik ise buna çok başvurmazdı. Kısmi olarak Önderlik de bu sosyalist önderlerin söylediklerini referans gösterse de, esas olarak kendi anladığı çerçevede düşüncelerini alıntılara gerek duymadan anlatır, ortaya koyar ve o çerçevede ifadelendirir, formüle ederdi. Bu yönüyle başlangıçtan itibaren kendini çok fazla kalıplara koymamış ve mevcut toplumsal gerçeğe daha yakın olmuştur. Bunun için toplumsal gerçeği ele alırken Türkiye, Kürdistan ve Ortadoğu gerçeği çerçevesinde düşünce geliştirebilen ya da düşüncesinde değişim diyalektiğini yakalayabilen bir düşünce diyalektiğine, bir kişilik gerçeğine ulaşmıştır. Bu da tabii ki PKK'nin özgünlüğü olmuştur. PKK bu özgünlüğüyle toplum üzerinde kısa sürede etkili olmuş, toplumdaki özgürlük ve demokrasi eğilimleriyle çabuk buluşmuştur. Toplumdaki özgürlük ve demokrasi eğilimleri bu harekete kendini yakın görmüş ve bu hareketin etrafında toplanmaya başlamıştır.

Bu yönüyle Ortadoğu gerçeğine, Kürdistan ve Türkiye toplumsal gerçeğine yakın bir ideolojik, teorik, örgütsel duruş içine girdiğinden, kısa sürede kitleselleşmiş ve gelişme göstermiştir. Daha 1970'li yıllarda bu hareketin Kürdistan sınırlarını aşarak bütün Ortadoğu'yu etkileyeceği görülmüştür.

PKK'nin büyük bir örgüt olacağı daha başından belliydi

Kürt toplumunun çok fazla baskı görmesi, ezilmesi, haksızlığa uğramasının sonucunda Önder Apo ve PKK gerçeğinde somutlaşan hak, adalet, eşitlik, özgürlük duyguları gerçekten de bunların çok tutarlı, derin, ilkeli, kararlı ve ısrarlı bir savunucusu konumda olması gerçeği de PKK'nin ve kadrolarının etkileyiciliğini çarpıcı kılmıştır. Bu açıdan gerçek demokratik ve özgürlükçü hareketler ve kişilikler daha baştan kendisini Önder Apo'ya ve Kürt özgürlük hareketine yakın görmüşlerdir. PKK Kürdistan'da kısa sürede geliştiği gibi, Ortadoğu'ya çıkışıyla birlikte Ortadoğu'daki diğer devrimci hareketlerle yakın ilişki içinde olmuştur. Ortadoğu'da Filistinliler başta olmak üzere Lübnan-Filistin sahasında bulunan özgürlükçü, demokratik ve sosyalist hareketler daha baştan PKK'nin bu özgürlükçü, demokratik, sosyalist karakterinin farklı olduğunu görmüşlerdir. PKK'nin dürüstlüğüne, ilkeli ve mücadelesinde kararlı olduğuna inanmışlar, bu nedenle bütün PKK'ye ve Önder Apo'ya büyük bir güven duymuşlardır. Yine İran İslam Devrimi olduğunda PKK daha ilk günlerden itibaren oradaki devrimci gelişmelere yakın durmuş ve çeşitli siyasal güçlerin PKK'nin duruşu ve tutumunun ciddiyetini, kararlılığını görmelerini sağlamıştır. Eğer Önder Apo ve PKK Lübnan'a ilk çıkışından itibaren kendine yer bulmuşsa ve giderek kendisini örgütleyip güçlendirmişse bunun nedeni, gerçekten de PKK'nin özgürlükçü ve demokratik karakteridir. PKK'de görülen mücadele azmidir.

Herhalde bugün o dönemde PKK'yi tanıyan, Önder Apo'yu tanıyan kişilere, örgütlere PKK gerçeğinin nasıl olduğu söylense herkes PKK'nin bu karakterini, bu özelliğini kesinlikle takdir eder, onaylar. Şunu rahatlıkla söylerler, 'PKK'nin büyük bir örgüt olacağı, büyük mücadele vereceği daha o zamandan belliydi, daha o zamandan bu ışığı ve kararlılığı gördük' diyeceklerdir. Bu açıdan PKK ile tanışan Filistin örgütleri ve Filistinli şahsiyetler PKK'nin daha sonra mücadeleyi geliştirerek büyütmesi, Kürdistan'da ve bütün Ortadoğu'da gelişmesine şaşırmamışlardır. Daha ilk tanıştıklarında PKK'de bu cevheri gördüklerini bugün de söylemektedirler. Yalnız Filistinliler değil, o dönemde Lübnan'da Filistinlilerin olduğu alanda kalan diğer ülkelerin halklarından devrimciler de PKK gerçeğinin böyle olduğunu o günden görmüşlerdir. Önder Apo öncülüğündeki PKK enternasyonalist zihniyetle daha o günlerde halkların kardeşliğine çok fazla vurgu yapmıştır. Enternasyonalist özelliğe fazlasıyla vurgu yapan ve bunu gerçek anlamda pratikleştirmek isteyen bir hareket olmuştur. Tabii bunu söylerken o dönemlerde enternasyonalizm adına Sovyetler Birliği'ndeki reel sosyalizmin ya da Çin, Arnavutluk gibi pratiklerin tamamen etkisinde olan, onlardan farklı düşünmeyen, onların pratiklerini, söylemlerini çok dogmatik bir biçimde birebir ifade eden bir yaklaşımı olmamıştır.

Bu açıdan da PKK başından beri bütün bu eğilimlere karşı daha bağımsız duran, kendi özgün düşüncesini ve yaklaşımını hakim kılan tutumuyla özgürlükçü, demokratik ve sosyalizmin doğasına uygun, kendi özgünlüğü, kimliği ve düşüncesi doğrultusunda enternasyonalist anlayışı savunan ve bu çerçevede pratikleşen bir hareket olmayı başarmıştır. Tabii ki Ortadoğu gibi hem halkların kardeşliğine ihtiyaç duyan hem de çok dogmatik ve çeşitli güçlerle ilişki kurduğunda kendi kimliğini unutan yaklaşımlara, alışkanlıklara karşı da çok olumlu bir örnek olarak Ortadoğu'daki özgürlükçü, demokratik, sosyalist hareketler üzerinde etkide bulunmuştur.

PKK önce kadını kazanmayı esas almıştır

PKK'nin diğer önemli bir karakteristik özelliği; çıkışından itibaren örgütsel olarak sürekli tartışan, tartışarak karar alan bir örgüt olmasıdır. Önder Apo örgüt içinde etkin ve kendini kabul ettirmiş bir önder olarak her zaman arkadaşlarının görüşüne başvuran, karar alma süreçlerinde demokratik ortamı yaratmaya çalışan bir önderlik gerçeği olmuştur. Bu yönüyle hem yaşamda hem toplantılarda tartışan, birbirlerinin düşüncesine değer veren bir kültür yerleşmiştir. Bu kültürün gereği olarak da PKK'nin çıkışından itibaren toplantı sistemleri aksatılmadan yürütülmüştür. PKK, kuruluşundan bugüne kadar kongrelerini, konferanslarını, yönetim toplantılarını periyodik olarak yapan bir örgüt olmuştur. Bu açıdan örgüt resmiyetine, kararların bu resmiyet ve toplantı sistemi içinde alınmasına özen göstermiştir. Herhalde sadece Ortadoğu'da değil, dünya tarihinde konferanslarını, kongrelerini ve toplantılarını zamanında yapan ve kararlarını bir sistem ve kültür haline getiren tek örgüttür. Bu bile Ortadoğu'da yeni bir demokratik kültürün yaratılmasında çok önemli bir gelenek yaratmıştır. Bunun da giderek örgütten topluma doğru, demokratik kültürün ve geleneğin yerleşmesinde çok önemli etkisi olmuştur.

– Siz hangi ilke, yol ve yöntemle demokratik siyaseti bugüne kadar yürüttünüz ve bu siyasetle hem hareketiniz hem de önderliğinize yönelik geliştirilen soykırımı boşa çıkardınız?

– Demokratik siyaset topluma dayalı siyasettir. Toplumun örgütlenmesine dayalı siyaset yapmaktır. Bu açıdan PKK hareketi daha baştan itibaren toplumu örgütleyerek toplumu siyasetin içine sokan, edilgen değil, etkili bir güç olarak örgütleyerek mücadele içinde yer alan bir toplum gerçeği ortaya çıkarmıştır. Bunun ortaya çıkarılması açısından da Kürt özgürlük hareketi başından itibaren toplumda bir demokratik devrim, kültür devrimi, sosyal devrimi gerçekleştirmiştir. PKK hep toplumla iç içe olmuştur. Sadece toplumu destekçi yapan, onu mücadeleye çağıran, sadece yürüttüğü mücadelede belirli zamanlar harekete destek veren bir toplum değil de; sürekli örgütle ilişkisi olan, örgüt kültürüyle yaşayan bir profesyonel kadro gibi olmasa da kendisini örgütlü mücadelenin parçası sayan bir toplum gerçeği ortaya çıkmıştır. Hareketin ilk yıllarında da gerilla savaşının geliştirdiği yıllar sonrası da bu ilişki ve örgüt kültürü, bu mücadele içinde aktif yer alma yaklaşımı gelişmiştir. PKK buna her zaman önem vermiştir.

Bunun sonucu 1990'lı yıllarda büyük bir halk devrimi gerçekleşmiştir. Serhildanlar denilen süreçle birlikte toplumu derinden etkileyen, dönüştüren devrimler yaşanmıştır. Demokratik devrim yaşanmıştır, bununla bağlantılı sosyal devrim, kültür devrimi yaşanmıştır, ulusal devrim yaşanmıştır. Eskiden ağanın, şeyhin, beyin etkisinde olan, onların gözüne bakarak hareket eden Kürt toplumu, 1990'ların başında gelişen sosyal devrimle, demokratik devrimle, kültür devrimiyle birlikte iradeli, özgür Kürt gerçeği ortaya çıkarmıştır. Hem örgütlenmeye yatkın, hem toplumsal değerleri savunan hem de bu toplumsal değerler içinde özgür birey olarak hareket eden iradesiyle örgütlenme ve mücadele içinde yer alan yeni bir halk gerçeğidir bu.

Bunda PKK'nin başından beri önem verdiği, özellikle de Önder Apo'nun 1980'li yıllardan itibaren özel çabasıyla geliştirdiği kadın özgürlük anlayışının belirgin bir rolü olmuştur. Bunun sonucunda serhildanlara kadınların güçlü biçimde katılması ve öncülük etmesi yaşanmıştır. 1990'lı yılların başındaki serhildanlarda her yaştan kadın en ön saflarda yerini almıştır. Böylelikle toplumun demokratik yapısı daha da gelişmiştir. Kadının ayağa kalkması, kadının özgürlük tutkusuyla mücadele içine girmesi artık kendi duygusu ve düşüncesiyle hareket eder noktaya gelebilmesi, sadece ev içinde değil, siyaset içinde de etkin hale gelmesi Kürt toplumundaki özgürlükçü demokratik karakteri geliştirmiş ve derinleştirmiştir.

Bu gelişme ile hem Kürt toplumunun saldırılar karşısında direnci artmış, hem de toplum bir bütün olarak siyaset içine girmiş, PKK'nin öncülük ettiği siyasal mücadeleyle toplum iç içe geçmiştir. Yani aile olarak, toplum olarak kadınıyla, erkeğiyle, genciyle, çocuğuyla mücadelenin parçası haline gelerek siyasetin aktif öznesi haline gelmiş, böylelikle demokratik siyaset anlayışı ve zihniyeti de gerçek sosyal temeline oturtulmuştur. Bu açıdan 1990'lardan sonra demokratik siyaset Kürdistan'da daha etkili hale gelmeye başlamıştır. Artık siyasal düşünce, mücadeleye öncülük belli kadroların, militanların, fedailerin yaptığı iş olmaktan çıkmış, tamamen toplumun mücadeleye katıldığı, siyaset içinde bizzat aktif yer aldığı, siyaseti etkileyen güce ulaştığı yeni bir toplum gerçeği ortaya çıkmıştır.

Bu açıdan 1990'lı yılları Kürt toplumunun demokratik, sosyal ve kültürel devrim temelinde yeniden şekillendiği

"Bir toplumu, bir mücadeleyi, bir hareketi güçlendiren para değildir, silah değildir ya da başka destek ve imkanlar değildir. Bir toplumu güç yapan örgütlü toplum gerçeğidir. Toplumun siyaset içinde yer almasıdır, mücadele içinde yer almasıdır. Mücadeleyi sadece zaman zaman destekleyen değil de, kendisini mücadelenin parçası gören bir toplum gerçeğinin var olmasıdır"

bir süreç olarak görüyoruz. 1990'lı yıllar öncesi Kürt toplum gerçeğiyle 1990'lı yıllar ve sonrasındaki Kürt toplum gerçeği arasında muazzam fark vardır. Demokratik devrimle duygusu, kültürü, zihniyeti, amacı, yaşama verdiği anlam tamamen değişmiştir. Daha önceleri sadece günlük yaşamını kurtarmaya çalışan, yüzyıllardır karın doyurma ve ailesini, soyunu sürdürme biçimindeki yaşam ve mücadele felsefesi, özgürlük için yaşama, özgürlük için mücadele etme biçiminde bir yaşam felsefesine dönüşmüştür. Bu da demokratik toplum gerçeğini ve demokratik toplum gerçeğine dayalı demokratik siyaset anlayışına çok önemli güç kazandırmıştır.

Bir toplumu güç yapan örgütlü toplum gerçeğidir

Bu gelişme Önderliğimizi de hareketimizi de çok güçlü hale getirmiştir. Kadının mücadelede ve toplumda bu kadar etkin hale gelmesi, siyasetin her alanında yer alması, yine gençliğin ve yoksul köylülerin, yaşlıların, herkesin siyasetin bir parçası haline gelmesi Kürdistan'da demokratik siyasetin ne kadar güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Demokratik siyaset, demokratik toplum gerçeği de aslında bir toplumu, bir örgütü, bir hareketi güçlendiren temel etkendir. Bir toplumu, bir mücadeleyi, bir hareketi güçlendiren para değildir, silah değildir ya da başka destek ve imkanlar değildir. Bir toplumu güç yapan örgütlü toplum gerçeğidir. Toplumun siyaset içinde yer almasıdır, mücadele içinde yer almasıdır. Mücadeleyi sadece zaman zaman destekleyen değil de, kendisini mücadelenin parçası gören bir toplum gerçeğinin var olmasıdır.

İşte bu nedenle Türk devleti, uluslararası güçler ve bütün Kürt düşmanları ne kadar saldırıda bulunurlarsa bulunsunlar hareketimiz ayakta kalabilmiştir. Uluslararası komployla Önderliğimiz esaret alınmış, ama bu saldırılar sonuç vermemiştir. Çünkü Önderliğimize yönelik esarete en büyük tepkiyi PKK kadrolarından, gerillalardan daha fazla halk ortaya koymuştur. Halk, Önderliği için yaşamını feda eden bir duruş içinde olmuştur. Gençler, kadınlar, yaşlılar komploya karşı Önderliği ve hareketi daha fazla sahiplenerek, Önderlik ve hareket etrafında daha fazla kenetlenerek uluslararası komployu boşa çıkarmıştır. Eğer uluslararası komplo boşa çıkmışsa, bunu en başta da boşa çıkaran duruş; Kürt halkının duruşudur. Kürt halkının bu duruşunu sağlatan da PKK'nin demokratik toplum anlayışı ve toplum gerçeği, toplumu güç yapma anlayışının da Kürt toplumunda cevap bulmasıdır. Toplum da kendisini güç yapan Önderliği ve hareketi sahiplenmiştir. Çünkü Önderliği ve hareketi sahiplenmeyi, kendisini sahiplenme olarak görmüştür. Kendisini ayağa kaldırarak özgürlük ve demokrasi tutkusunu ateşleyen, yeni yaşam ve mücadele felsefesini veren bu Önderlik ve harekete özgür birey ve toplum gerçeğini ortaya çıkarma temelinde karşılık vermiş, Önderlik ve harekete sahip çıkarak uluslararası komplonun başarılı olmasını engellemiştir.

– Toplumu güç yapmaya dayalı demokratik zihniyetle siyaset anlayışını yerleştirmek isteyen bir hareket olarak karşınıza ne gibi engeller çıkmaktadır?

– Kapitalist modernist sistem Ortadoğu gibi bir coğrafyada hakim olmak istiyor. Ortadoğu'ya hakim olmadan dünyada hakim bir sistem olmak mümkün değildir. Bu açıdan da Ortadoğu'da karşılarında iradeli ve özgür halklar, topluluklar, siyasi güçler görmek istemiyorlar. İradesini kendisine teslim etmiş işbirlikçi güçler üzerinden Ortadoğu'da denetimi sürdürmek istiyorlar. Bu nedenle de topluma dayanan, toplumu güç yaparak demokratik siyaset anlayışıyla demokratik toplum gerçeği ve buna dayalı siyaset yürütmeye karşıdırlar. Çünkü demokratik siyasetle örgütlü toplum yaratmak, buna dayanarak toplumu güç yapmak kapitalist modernist güçler karşısında güçlü olmaktır. Emperyalist güçlere karşı durmanın yolu, demokratik topluma dayalı demokratik siyasetle söz konusu ülkelerin, toplulukların iradeli güç olmaları ile gerçekleşir. Ancak bu şekilde kapitalist modernist güçlere karşı durabilir ve onların dayatmalarına boyun eğmezler. Bu güçlerin dayatmalarına karşı topluma dayanarak durabilirler. Bunu kapitalist modernist güçler çok iyi bilmektedirler. Öyle lafla antiemperyalist antikapitalist, antimodernist olunamaz.

Geçmişte iki kutuplu dünyada bir kutba dayanarak kendine antiemperyalist diyen güçler vardı ya da 'dış güçlere karşı çıkıyoruz' deniliyordu. Belki belirli düzeyde bir güce dayanarak başka bir sistem karşısında ayakta durmak mümkündü. Ancak günümüzde artık bu gerçeklik yoktur. Günümüzde antiemperyalist olmak ve bağımsız tutum izlemek, kesinlikle demokratik siyaset anlayışıyla demokratik toplum yaratmak ve bu demokratik topluma dayanarak siyasi güç olmakla gerçekleşebilir. Demokratik siyasete ve demokratik toplum gerçeğiyle güçlenmiş topluma dayanmayanların herhangi bir dış güç karşısında ayakta durmaları mümkün değildir. Nitekim bunu Ortadoğu'da yaşanan gerçekte görüyoruz. Kimileri 'ben şu devlete karşıyım,' kendine göre 'anti Amerikancıyım', 'antiemperyalistim' diyor. 'Şu veya 'bu güce karşı dururum' diyor, ama ortaya çıkmıştır ki lafla hiçbir gücün karşısında dayanılamıyor. Topluma dayanmayan iktidarlar, rejimler, yönetimler bir bir yıkılmaktadır. Bunu kapitalist modernist güçler de görüyor. Topluma, halka, demokratik siyasete dayanmayan güçler karşılarında duramıyorlar, yıkılıyorlar ya da kendilerinin işbirlikçisi durumuna geliyorlar. İşte bu gerçeklik nedeniyle PKK gibi topluma ve demokratik siyasete dayanarak güç olan, bu güce dayanarak da bağımsız, özerk, iradeli politika izleyen hareketlere düşmanlık yapılmaktadır. Biz bunu yıllardır görüyoruz. ABD ile Batı'yla PKK'nin doğrudan karşı karşıya gelme durumu yoktur. ABD'ye karşı, Batı'ya karşı, kapitalist modernist güçlere karşı savaşı geliştirme ve onlarla düşmanlık temelinde bir mücadele yürütme durumu söz konusu değildir. Ama PKK ve Kürt halkı en büyük düşmanlığı da bu çevrelerden görmektedir. Bunun en temel nedenlerinden biri Önder Apo'nun ve PKK gerçeğinin toplumu güç yapmaya dayalı olarak bağımsız, özerk, iradeli politika izlemesidir. Bu güçlerin politik denetimine girmemesidir. Buna öfkelenmektedirler. Çünkü böyle bir toplum anlayışı gelişir ve Ortadoğu'da hakim olursa, o zaman kapitalist modernist güçler Ortadoğu'da varlık sürdüremez. İşbirlikçi siyasi güçler bulamaz. Demokratik siyasete dayanan, toplumu güç yapan bir siyasi zihniyet, siyasi tutum ortaya çıkar. Bu da emperyalist güçlerin, kapitalist modernist güçlerin giderek bölgede etkisizleşmesiyle sonuçlanır.

Bu açıdan kapitalist modernist güçler ve Batı ülkeleri ne kadar demokrasiden söz etseler de, aslında radikal demokrasiyi ve demokratik siyaseti; yani gerçek demokrasiyi istemezler. Toplumun örgütlü gücüne dayalı, toplumun güç olduğu politikalara karşıdırlar. Bu yönlü zihniyet ve politikaya sahip örgütlere ve siyasi güçlere karşı da her türlü saldırı ve komplo içindedirler. Bunun görülmesi gerekir. Eğer gerçek demokrat olsalardı, gerçekten gerçek özgürlükçü olsalardı o zaman Kürt halkına karşı daha dostça davranırlardı, Kürt halkına karşı sempatileri yüksek olurdu. Kürt halkının geliştirdiği demokratik toplum gerçeğini, demokratik zihniyeti, buna dayalı demokratik sistemi desteklerlerdi. Ama şimdi demokratik kurumlaşmaya dayalı, demokratik sistemi hedefleyen Kürtler değil de, bu sisteme karşı savaşan Türkiye ve diğer siyasi güçler desteklenmektedir. PKK zayıflatılmak için Türkiye de, KDP de destekleniyor. Hatta gerektiğinde doğrudan olmasa da İran ve benzeri ülkelerle de ortak tutum takınıyorlar. Zımni olarak PKK'ye karşı birleşiyorlar. Bu esas olarak PKK'nin Ortadoğu'da yeni bir zihniyetle, yeni bir paradigmayla toplumları güç yapmasından kaynaklanıyor. Toplumların örgütlülüğüne dayalı demokratik siyaset izlemesine dayanıyor. Sorunları hem demokratik siyasetle hem de halkların kardeşliğine dayalı temelde çözmesinden korkuyorlar. Çünkü demokratik siyasetle toplum güç olur ve sorunlar halkların kardeşliği temelinde çözülürse o zaman Ortadoğu'da kapitalist modernist güçlerin ayakları kesilir. Ne toplumların zayıflıklarından yararlanabilirler ne de toplumları birbirlerine karşı çıkarabilirler. İşte bu nedenle demokratik siyasetle toplumu güç yapan, toplumsal sorunları demokratik siyasetle çözen, sadece kendi içinde değil, komşu halklarla da ilişkilerini demokratik siyasetle düzenleyen siyasi güçler ve hareketler kapitalist modernist güçler tarafından istenmemekte; zayıflatılması, hatta ezilmesi için her türlü saldırı ve komplolar gerçekleştirilmektedir.

Kürtler Ortadoğu'nun en temel demokratikleşme gücüdür

– Kürdistan halkı Ortadoğu'da büyük bir ulusal demokratik hareket olarak yükselişe geçmiş bulunmaktadır. Örneğin Batı Kürdistan'da şu anda Kürtlerin kendileri için Demokratik Özerklik istiyorlar ve inşa ediyorlar. Gelişecek bu Demokratik Özerklik genel olarak Ortadoğu'da nasıl bir etki yaratacaktır?

– Kürdistan halkı PKK öncülüğünde yürütülen mücadeleyle bugün Ortadoğu'da demokratik değerlere en fazla sahip çıkan, demokratik siyaset temelinde demokratik örgütlülüğünü yaratan halk durumundadır. Kürdistan halkı sadece kendisini demokratikleştirmiyor, sadece kendisini değiştirmiyor, demokratik karakteriyle beraber yaşadıkları halkları, toplulukları, ülkeleri de değiştiriyorlar dönüştürüyorlar, demokratikleşmeye zorluyorlar. Kürtler yaşadıkları demokratik devrimle, demokratik toplum gerçeğiyle bugün Ortadoğu'nun en temel demokratikleşme gücüdür. Demokratikleşmenin motorudur. Kesinlikle Kürt toplum gerçeği bu noktaya ulaşmıştır. Kuzey Kürdistan'da gelişen özgürlük ve demokrasi hareketinin Türkiye'yi ne kadar zorladığı bilinmektedir. Türkiye'nin demokratik dönüşüm geçirmesinde en temel aktör Kürtlerdir. Bugün Türkiye'de demokrasi sancıları yaşanıyorsa, demokratik zihniyet belli düzeyde gelişiyorsa, demokratikleşme zorunluluğu duyuyorsa, bunu sağlatan Kürt özgürlük hareketidir. Özellikle de kadın hareketinin ve kadın özgürlük çizgisinin Kürdistan toplumunda yarattığı büyük demokratik gelişme Türkiye toplumunu da derinden etkilemektedir. Günümüzde Kürt kadını toplumun en demokratik dinamik gücüdür. Bu, aslında Kürdistan toplumunda demokratikleşmenin ve özgürleşmenin geldiği düzeyi, derinliği ve kapsamı ortaya koymaktadır. Bunu Kürdistan'a giden taraflı tarafsız herkes takdir etmektedir. Kürt toplumundaki bu değişimi şaşkınlıkla izlemektedir. Belki Türkiye'de siyasetçiler çok fazla açık ifade etmiyorlar, ama gerçek tüm çıplaklığıyla ortadadır. Yeri geldiğinde siyasette kadının öncülük yapması, kadının etkin olması konusunda Kürtlerin önde olduğunu, öncülük yaptığını herkes kabul ediyor. Yine Kürdistan'daki tüm etnik ve dinsel azınlıkların Kadın hareketinin gelişmesiyle birlikte kendilerini özgür hissettikleri de temel bir gerçekliktir. Bunları gözü kör olmayan, kulağı sağır olmayan, yüreği taş tutmayan herkes belirtmektedir.

Şimdi Kürt halkının Ortadoğu'da yürüttüğü özgürlük mücadelesinde Batı Kürdistan öne geçmiş bulunmaktadır. Batı Kürdistan'da büyük bir demokratik devrim, sosyal ve kültür devrimi gerçekleşmektedir. Ortadoğu'da hangi toplum bu düzeyde bir demokratik toplumu, sosyal devrimi, kültürel devrimi gerçekleştirmektedir? Hangi toplum bu düzeyde topluma dayalı demokratik siyaseti öne çıkarmaktadır? Ortadoğu'nun hangi parçasında dinsel ve etnik azınlıklar arasında bu düzeyde hoşgörülü, birbirini anlayan, ortak hareket eden bir yaklaşım vardır? Şu anda Batı Kürdistan'da topluma dayalı gelişen Demokratik Özerklik ve bu Demokratik Özerkliğin toplumun bütün renklerini içine alması yaşanmaktadır. Bu, bütün renklerin toplumun güç olmasında kendi iradelerini, varlıklarını ortaya koymaları tabii ki çok çarpıcı bir gelişmedir. Batı Kürdistan'da Araplar da, Süryaniler de, Ermeniler de, diğer bütün topluluklar da özgürce yaşamaktadır. Kürtlerde gelişen demokratik siyasetin, hoşgörünün, özgürlük anlayışının en somut ifadesi, Batı Kürdistan'daki tutumdur. Belki hala eksiklikleri vardır, hala Batı Kürdistan'da Önder Apo'nun ya da Kürt özgürlük hareketinin düşündüğü düzeyde demokratik toplum gerçeği ve zihniyet tam gelişmemiştir; ancak yetersiz pratikleşmesi bile çok önemli gelişmeler ortaya çıkarmaktadır. Bugün Batı Kürdistan'da toplum her bakımdan örgütlü hale gelmektedir. Her yerde meclisler, komünler kurulmaktadır. Toplum kendi işleri için kendisi karar vermektedir. Toplumsal sorunları kendisi çözmektedir. Yani devletin ve iktidarın olmadığı, sadece devlet değil, iktidarcılığın her biçiminin dışlandığı bir demokratik gelişme söz konusudur. Yaşanan, toplumun örgütlenmesine dayalı, kendi kendini örgütlemesine dayalı bir Demokratik Özerklik'tir. Yoksa bir alanı devletten koparıp ya da devleti çıkarıp kendi iktidarını kuran yeni bir iktidar biçimi değildir Demokratik Özerklik. Kesinlikle toplumun kendini örgütlemesi, güç yapması ve kendi kendini yönetmesini ifade eden bir demokratik kurumlaşmayı ifade etmektedir. Devletle oluşan bir siyasal ilişkiden öte, toplumun kendisini örgütleyip güç yaparak, kendisini özerk kılması vardır. Halk kendi işlerini kendisi yaparak özgünlüğünün özerkliğini, yani halk olmaktan kaynaklanan, güçlenmekten kaynaklanan özerkliğini yaşamaktadır. Öte yandan her toplum da kendi örgütlü gücüyle bu Demokratik Özerkliğe katılmaktadır. Birey olarak değil, Araplar kendini örgütleyerek katılacaktır, Süryaniler, Ermeniler, Türkmenler kendilerini örgütleyerek katılacaktır. Yani toplumun örgütlenmesine, güçlenmesine dayalı bir demokratik toplum ve ona dayalı bir demokratik özerklik gerçekliği ortaya çıkmaktadır. Bu tabii ki sadece Suriye'yi değil, Ortadoğu'daki gelişmeleri etkileyecek bir demokratik karakterdedir. Şu anda Suriye'nin demokratikleşme dinamiğidir. Örnek bir demokratik toplum gerçeğidir. Bu, oluşacak yeni Suriye'yi kesinlikle etkileyecektir. Ayağa kalkan Arap ve Ortadoğu dünyasını etkileyecektir. Şu anda Ortadoğu'da halklar, egemen güçlere, iktidarlara karşı tepki gösteriyorlar. Sadece kendi egemenlerine değil, kapitalist modernist güçlere de tepki gösteriyorlar. Bu yönüyle toplum isyan içinde. Bir Arap isyanı var, Arap uyanışı var, ama nasıl bir siyasi şekillenme olacak, yeni siyasal, sosyal, kültürel yaşam nasıl olacak konularında ufuk darlığı var, proje yok. Ya önlerinde eski otoriter rejimler var ya da Batı'nın sözümona liberal demokrasisi var. Buna mahkum durumdadırlar. İşte Batı Kürdistan'da gelişen demokratik özerklik, yani radikal demokrasi, toplumun güç olmasına dayalı demokrasi. Yoksa yeni egemenlerin

"Kürdistan halkı PKK öncülüğünde yürütülen mücadeleyle bugün Ortadoğu'da demokratik değerlere en fazla sahip çıkan, demokratik siyaset temelinde demokratik örgütlülüğünü yaratan halk durumundadır. Kürdistan halkı sadece kendisini demokratikleştirmiyor, sadece kendisini değiştirmiyor, demokratik karakteriyle beraber yaşadıkları halkları, toplulukları, ülkeleri de değiştiriyorlar dönüştürüyorlar, demokratikleşmeye zorluyorlar"

güç olduğu, topluma da biraz nefes aldırılan liberal demokrasi değil. Toplumun esas olarak güç olduğu ve bu güç ortamında herkesin de varlığına tahammül edildiği bir demokratik sistem. Şimdi bu Arap ayaklanmalarında ayağa kalkan, eski rejimleri yıkan ama yeni rejimin nasıl olması gerektiği konusunda sorunlar yaşayan halklar açısından örnek olan bir Batı Kürdistan gerçeği vardır. Önünü görmeyen halklar açısından nasıl bir siyasal yaşam olması gerektiğini ortaya koyan ve bu temelde de gelecekte Ortadoğu'nun gerçek anlamda demokratikleşmesinde etkide bulunan bir Batı Kürdistan gerçeği, yani Rojava Kürdistan devrim gerçeği bulunmaktadır.

Bu tür gelişmeler Ortadoğu'da yenidir. Hatta ilktir. Var mıdır başka yerde? Liberal demokrasi denilen şey, sömürüye dayalı belirli bir elit kesimin güç olduğu, ama topluma da biraz nefes aldıran, dört yılda bir seçim ve belirli dernek kurma hakkını veren, ama toplumun güç olmadığı bir siyasal sistemdir. İşte bunu da demokratik sistem diye toplumların önüne koyuyorlar. Aslında öyle bir toplumu güç yapan bir demokratikleşme yok. Ama dünyada toplumlarda gelişen demokrasi ve özgürlük zihniyeti karşısında, böyle biraz topluma nefes aldıran bir sisteme ihtiyaç duyuyorlar ve bu çerçevede toplumlar üzerinde egemenlik kuruyorlar, egemen güç yine kendileri oluyor. İşte Rojava'da gelişen Demokratik Özerklik ve buna dayalı demokratik siyaset, bu kaderi değiştiriyor, bu zinciri kırıyor. Ortadoğu halklarının demokrasi ve özgürlüğü açısından yeni bir ufuk açıyor. Bu çok önemli. Belki şu anda değeri tam anlaşılamıyor, ama Suriye'de ve bütün Ortadoğu'da etkili olacaktır. Bu açıdan Rojava Kürdistan'da gelişen devrim, tarihi önemde bir devrimdir.

Artık hiçbir devletin Kürtleri ezme şansı kalmamıştır

– Kürt Halk Önderi ve PKK'nin demokratik siyaset anlayışının Kürdistan ulusal bilincin oluşmasında nasıl bir role sahip olduğunu düşünüyorsunuz?

Kuşkusuz PKK'nin demokratik siyaset anlayışı başta Kuzey Kürdistan olmak üzere her parçada Kürtler arası birliğin gelişmesinde önemli rol oynadığı gibi, dört parçadaki Kürt halkının birliğinde önemli rol oynamıştır. Bugün Kürtler dört parçada yaşasa da ulusal duygu ve düşüncede birbirleriyle dayanışma içinde olma ve desteklemede eskiye göre muazzam bir gelişme ortaya çıkarmıştır. Bu yönüyle PKK'nin öncülük ettiği mücadele, Kürt gerçeğinde bir ulusal devrim de gerçekleştirmiştir. Kuzey Kürdistan'da gerçekleşen demokratik devrim ulusal devrimin de gelişmesini sağlamıştır. Eskiden ulusal hareketler bölge bölgeyken, Kürdistan'ın bütün alanlarını kapsamazken, her parçada bile bir alanda etkili olurken, PKK ile birlikte Kuzey Kürdistan'da bütün aşiretler, bütün inançlar, bütün bölgeler bu ulusal demokratik mücadele içinde yer almışlardır. Kürdistan'da demokratik, sosyal ve kültürel devrimin gerçekleşmesi, her türlü bölgesel, aşiretsel, mezhepsel ve inançsal parçalanmaya son vermiştir. Bir taraftan inançlar, farklı kimlikler kendini bulurken, diğer taraftan da birlik eğilimi gelişmiştir. Yine aşiretler geçmişte parçalanma nedeniyken, PKK'nin geliştirdiği demokratik zihniyetle aşiret formu içinde var olan özgürlük ve demokrasi duygularına seslenmesi, kültürel değerlere sahip çıkması, aslında birçok aşiretin de bu ulusal mücadele içine girmesine yol açmıştır. Aşiret ya da mezhep üyesi olma, farklı bölge ya da etnik topluluğa mensup olma bir ayrılık nedeni değil, demokratik uluslaşma içinde birbirine değer veren, saygı duyan ilişkiler içinde birlik eğilimini güçlendirmiştir. Yani hem özgünlükleri gelişiyor ve kendi kimliklerine sahipleniyorlar, hem de bunu birlik içinde gerçekleştiriyorlar. Farklılık birlik içinde bir arada yaşama, demokratik ulus içinde birbirine güç verme biçiminde yaşanıyor. Bu bakımdan PKK'nin, Önder Apo'nun demokratik zihniyeti ve anlayışı, özgür toplum gerçeği, demokratik devrim ve bunun yarattığı demokratik siyasetle birlikte her parçada ulusal birliğin oluşmasını sağlamıştır. Bu, diğer parçaları da etkilemiştir. Olaylara bakış açısındaki darlığın aşılarak geniş ufukla ele alınması diğer parçaları anlamayı da beraberinde getirmiş, kültürel ve sosyal olarak birbirini tamamlayan güç olduğu anlaşılmıştır. Parçalanmışlığın güçsüz düşüren bir olgu olduğunun anlaşılması bütün parçalar arası sosyal, kültürel birliğin, ortak siyasi anlayışın, ortak ulusal duyguların gelişmesinde çok önemli etkide bulunmuştur. Zaten Önder Apo'nun ve PKK'nin düşüncelerinin dört parçada ve yurtdışındaki Kürtler arasında önemli bir güç olmasının nedeni, dar bölgesel, aşiret ve mezhep temelli yaklaşımlardan çıkarak ya da etnik, dar ilkel milliyetçi anlayışlardan çıkarak bütün toplulukları kapsayan karakterde olması nedeniyledir. Bu açıdan bugün eğer dört parça arasında duygu birliği varsa, ulusal birliğin gelişmesinde çok önemli mesafe alınmışsa, her parça diğer parçalardaki manevi desteği, siyasi desteği arkasında görüyorsa, bunda gerçekten de PKK'nin öncülük ettiği demokratik zihniyetin ve devrimin payı çok yüksektir. Bugün şunu rahatlıkla söyleyebiliriz; tek tek Türkiye'nin, İran'ın, Irak'ın, Suriye'nin kendi Kürtlerini ezme şansı kalmamıştır. Artık bu ülkeler kendi Kürtlerini ezme zeminini kaybetmişlerdir. Çünkü her parçadaki mücadele bütün parçalardaki mücadeleden destek alır durumdadır. Maddi ve manevi, moral destek artık her parçadaki Kürt'ün arkasındadır. Ama geçmişte böyle değildi. Her sömürgeci devletin kendi parçasındaki Kürt'ü ezme şansı vardı. Hatta bütün devletler (İran, Türkiye, Irak, Suriye) birleşip Kürtleri ortak duygularla ezebiliyorlardı; ama Kürtler bu düzeyde birlik olmuyordu. Şimdi Kürtlerde bu birlik eğilimi gelişmiştir, ama sömürgeci ülkeler arasındaki birlik eskisi düzeyde değildir. Bu gelişme, PKK Önderliği'nin doğru demokratik siyaset anlayışıyla olmuştur. PKK ve PKK Önderliği bunu geliştirirken 'sınırları birleştirelim ve devlet kuralım' yaklaşımı içinde değildir. Sınırları sorun yapmadan da Kürtlerin ulusal, kültürel, sosyal birliğini yaratabileceğini, bu ilişkiyi geliştirebileceğini düşünmektedir. Demokratik toplum gerçeği ve bölge ülkelerinin demokratikleşmesi süreciyle birlikte bunun daha da gelişeceğini söylemektedir. Yani bu ulusal birliği Türkiye'nin, Irak'ın, İran ve Suriye'nin aleyhine, bir yaklaşımla ele almamaktadır. Aksine bütün bu ülkeler arasındaki ilişkide bir köprü olarak düşünmektedir. Bu açıdan PKK'nin yaklaşımı her parçadaki Kürtlerin birliğini yarattığı gibi, dört parçada da Kürtlerin birliği konusunda çok önemli gelişmeler sağlamıştır. Öte yandan da doğru özgürlük ve demokrasi anlayışıyla bölge ülkelerine karşı kullanılan değil de, bölge ülkeleri ve halklarıyla kardeşçe yaşama anlayışını getirmiştir. Bu açıdan ilkel milliyetçiliğe dayanmadan, milliyetçi yaklaşımlardan uzak bir biçimde Kürt ulusal birliğinin sağlanması hem Kürtleri her bakımdan güçlü hale getirmiştir, hem de bu ulusal birliğinin gelişmesinin diğer ülkeler açısından bir çatışma konusu değil, aksine bütün ülkelerin sorunlarını demokratik temelde sınırları sorun yapmadan çözmesine fırsat ve imkan vermiştir. Bu açıdan da PKK'nin demokratik siyaset anlayışını, özgürlükçü siyaset anlayışını, yani iktidara değil de, toplumun güç olmasına dayanan siyaset anlayışının çok önemli sonuçlar doğurduğunu görmek gerekmektedir.

– Son dönemde devlet yeniden İmralı'da Kürt Halk Önderi'yle görüşmek zorunda kaldı. Bu tabii Türkiye'de ve dünyada önemli bir kamuoyu oluşturdu. İmralı görüşmelerinin bu kadar gündem olmasında, hareketinizin muhatap alınmasında, hareketinizin ve Önderliği'nin yürütmüş olduğu demokratik siyasetin etkisinin rolü ne olmuştur?

– Şu gerçeği belirtmek gerekiyor; Önder Apo esaret altına alınarak Kürt özgürlük hareketi tasfiye edilecekti. Amaç; Önder Apo'nun etkisizleştirilmesiydi. Çünkü bu hareketin gelişimini, güçlenmesini Önder Apo'nun önderliğine bağlıyorlardı ve bu nedenle Önderlik esaret altına alınırsa PKK'nin de etkisizleştirileceği düşünülmüştü. Bu nedenle bir İmralı sistemi kuruldu. Ama Önder Apo orayı da bir mücadele alanı olarak değerlendirdi. En başta da komplo neden gerçekleşti diye düşünüp komplonun gerçekleşmesine neden olan etkenlerin hareketle ilgili yanlarını giderme çabası içine girdi. Komployu boşa çıkartmak ve PKK'yi daha etkili mücadele eder hale getirmek için eksiklikleri, yanlışlıkları giderme temelinde yoğunlaşarak hareketi daha güçlü mücadele eder konuma getirecek felsefi, ideolojik, teorik, örgütsel çalışmalar yürüttü ve bu temelde PKK bir değişim yaşadı. Ama bu değişim reel sosyalizmin yıkılmasından sonra bazı sol ve sosyalist güçlerin, çevrelerin yaptığı gibi sistem içileşme ve mücadele edemez hale gelme biçiminde değil, tam tersine sistemin bu saldırıları karşısında nasıl ayakta durulabilir ve nasıl mücadele edilir temelinde yoğunlaşma temelinde ortaya çıktı.

Kürt sorununun çözümü Ortadoğu'yu demokratikleştirecektir

Bu açıdan da komplodan sonra PKK'nin tasfiyesi beklenirken, hem Önder Apo hem PKK daha güçlü bir biçimde mücadele içinde yer aldı. Kendini yenileyen PKK daha etkili mücadele eder hale geldi. Demokratik siyaset anlayışı daha da gelişti. Topluma dayanarak mücadelesini sürdürme ve bu temelde de karşı saldırıları boşa çıkarma yeteneği daha da gelişti. Yeni paradigma denilen olgu esas olarak da toplumsal demokratik, komünal demokratik yaşamı, ahlaki ve politik toplumu hedefleyen yeni bir güçlenme ortaya çıkardı. Bu güce dayanarak da mücadelesini yürüttü. Sadece uluslararası kompleyu etkisizleştirmedi, Önder Apo ve PKK daha etkili bir pozisyona geldi. Sadece Kuzey Kürdistan'da değil, tüm Ortadoğu'da siyasete yön veren bir gerçeklik ortaya çıktı. Bu açıdan bugün PKK'nin muhatap olması, İmralı görüşmesi bu sürecin sonucudur. Eğer Kürt özgürlük hareketi halka dayanan bir güç olarak yenilmezliğini ortaya koymasaydı ne Önderlik ne de hareket muhatap alınırdı. Bilindiği gibi 2008, 2009, 2010, 2011'de dört yıla dayalı Oslo görüşmelerini gerçekleştirmiştir.

Tabii ki her görüşmede her siyasi gücün kendine göre hesapları vardır. AKP'nin de kendine göre hesabı olmuştur. Ama PKK güçsüz olsaydı, zayıf olsaydı bu hesapları da yapmazdı. Görüşmeler yoluyla bazı hedeflerine ulaşma yaklaşımı içinde de olmazdı. Kürt Halk Önderi ve Kürt özgürlük hareketi görüşmelerle kendisini belirli düzeyde rahatlatınca, AKP, iktidarını güçlendirmek istemiştir. Bunu biz de anlamaz değildik. Ama demokratik siyaset ve müzakere yoluyla bir çözüm arayışı içindeydik.

Fakat 2011'de kendini güçlü hissederek yeniden saldırıya geçti, hareketimizi tasfiye edeceğini düşündü. 2012 yılında cevabını fazlasıyla aldı. 2012'de Türk ordusu tarihinin hiçbir döneminde görülmedik biçimde kayıplar verdi ve zorlanma yaşandı. Gerillanın etkinliği hiçbir dönemde olmadığı kadar arttı. Kürtler sadece Kuzey Kürdistan'da değil, başta Rojava olmak üzere her alanda etkinliklerini artırdılar. Bu da Kürtleri Ortadoğu'da etkili güç haline getirdi. Bunun sonucu Türkiye, 2013 yılını da böyle geçirirse kaybedeceğini görerek yeniden İmralı'da Önder Apo'yla görüşmelere başladı. Bu da tabii ki Kürt özgürlük hareketinin başarısıdır. Her türlü saldırı, tutuklama, demokratik siyasi alan ve örgütlenmeye yönelik şiddetli baskıya rağmen Kürt halkı da örgütlü gücü ve mücadele zihniyeti ile ayakta kaldı. Bunun sonucu Kürt Halk Önderi'yle görüşmeler yapmak zorunda kaldılar. Çünkü 2012'deki mücadeleye benzer bir mücadeleyi kaldıramazlardı. Kaldı ki 2013'te 2012'den daha etkili bir mücadelenin gelişmesi de 2012'de belli olmuştu. Türk devletinin İmralı'ya giderek görüşmeler yapması, açıktan açığa çözümden bahsetmesi, Kürt halk Önderi ve PKK ile müzakereleri kabul etmesi tabii ki çok etkili oldu. Çünkü Türkiye'deki mücadelenin sonuçları sadece Türkiye'yi değil, bütün Ortadoğu'yu etkileyecektir. Hatta dünya siyasetini etkileyecektir. Bu açıdan büyük etki yarattı. Çünkü Kürt sorununun demokratik temelde çözümü gerçekleşirse bu aynı zamanda Türkiye'nin demokratikleşmesi olacaktır. Türkiye'nin demokratikleşmesi de sadece Türkiye açısından değil, Ortadoğu açısından siyasal dengeleri ya da siyaset anlayışını köklü değiştirecektir. Bu durum sadece uluslararası güçlerin değil, bölge güçlerinin de pozisyonunu etkileyecektir. Bu açıdan herkes bu görüşmelerin sonucunu merakla beklemektedir.

Kuşkusuz AKP bu görüşmelerle kendini sıkışıklıktan kurtarmak, ama en az vererek, ucuz bir şekilde Kürt sorunundan kurtulma yaklaşımı içindedir. Kürt Halk Önderi de Kürt halkının gücüne ve Kürt özgürlük hareketinin Ortadoğu'daki ve Türkiye'deki siyasi etkisine dayanarak Türkiye'de makul bir demokratik çözümü gerçekleştirmeyi ve bu temelde Ortadoğu'daki demokratik gelişmelere ivme kazandırmayı hesaplamaktadır. Bu açıdan Önderlik tabii ki Kürt sorununun çözümünü sadece Kürtlerle ilgili bir sorun değil, Ortadoğu'daki gelişmeleri değiştirecek stratejik bir konu olarak ele almaktadır. Ortadoğu'daki siyaset anlayışını, Ortadoğu'daki sistem gerçeğini kökten değiştirecek bir gelişme ortaya çıkacaktır. Sadece Ortadoğu'nun demokratikleşmesi açısından ivme artmayacak, aynı zamanda demokratikleşen ve toplumlara dayanarak güç olan siyasal sistemler ortaya çıkacağından Ortadoğu geçmiş on yıllara, yüz yıllara göre daha fazla iradeli, daha fazla bağımsız, daha fazla kendi gerçeğine bağlı bir siyasi zihniyetle siyasi güçler ortaya çıkacaktır. Kürt sorununun demokratik çözümü aslında Rojava'da da Kürt sorununun çözümüne etkide bulunacaktır, İran'da da, Güney Kürdistan'da da etkisi olacaktır. Artık Kürtlerle kavga eden bir Ortadoğu gerçeği değil de, Kürtlerle demokratik temelde sorununu çözmüş, demokratikleşme doğrultusunda yol alan bir Ortadoğu gerçeği ortaya çıkacaktır. Bu gelişmeler bazılarını ürkütse de, Ortadoğu halkları açısından heyecan yaratıcı bir gelişme olacağı açıktır. Bu noktaya gelinmesini Önder Apo'nun ve Kürt özgürlük hareketinin demokratik zihniyetinin, demokratik siyaset yoluyla çözüm arayışının başarısı olarak görmek gerekir. Bu başarı, Türk devletinin Kürt özgürlük hareketini ezme iradesini kırarak, Kürt özgürlük hareketinin ezilmeyeceğini ortaya koyarak gerçekleşmiştir. Henüz işin başındayız. Kürt Halk Önderi ve Özgürlük hareketinin Kürt toplumunu demokratik toplum gerçeğini açığa çıkararak Kürt toplumunu güç yaptığı gibi, Türkiye'de de sorunları demokratik temelde çözme eğilimine güç katmıştır. Önder Apo'nun ve Kürt özgürlük hareketinin makul demokratik siyasal çözüm anlayışı Türkiye toplumunda da etkili olmuştur. Eğer bugün görüşmeler açık yapılabiliyorsa, bu noktaya gelinmişse, bunu yaratan Önder Apo ve Kürt özgürlük hareketinin politik yaklaşımlarıdır. Türkiye halkını da, Türkiye'deki demokrasi güçlerini de etkileyen demokratik siyaset anlayışı, demokratik zihniyeti ve Türkiye halkıyla ortak yaşama iradesinin ortaya konulmasıdır. Demokratik çözüm temelinde demokratik özgür bir birliğin gerçekleşmesi ve Türkiye'nin demokratikleşmesi temelinde Kürt sorununu çözme anlayışı, bugün Türkiye'deki bu süreci yaratmış ve Türkiye'deki çözüm etkenlerini artırmıştır. Bugün Türkiye toplumu da Kürt sorununun çözümünü istemektedir. Bu durum kuşkusuz Önder Apo'nun ve Kürt Özgürlük hareketinin demokratik siyaset anlayışının ve izlediği doğru politikaların sadece Kürdistan'da değil de Türkiye'yi etkiler güce gelmesinden dolayıdır. Bugün yaratılan zemin üzerinden Kürt sorununun demokratik siyasal çözüm imkanları doğmuştur. Ancak Türk devleti buna hazır mıdır, AKP bunu yapacak güçte midir, bu ayrı konudur. Biz hala Türk devletinin böyle bir çözüme hazır olmadığını, AKP'nin böyle bir çözümü gerçekleştirecek bir iradeye sahip olmadığını söylüyoruz. Sadece söylemiyoruz, görüyoruz. Ancak Önder Apo ve Özgürlük hareketimiz doğru politikalarla devleti de AKP'yi de böyle bir çözüme zorlamaktadır. Böyle bir çözümün gelişmesi için üzerine düşen rolü yerine getirmektedir. Kuşkusuz çözüm koşulları da vardır, ama çözüm iradesi olmadığı için önümüzdeki dönemde savaşın daha şiddetli biçimde gelişmesi, çözüm öncesinde Özgürlük mücadelesinin Türkiye'de demokratik çözüm önünde direnen güçlere karşı daha etkili mücadele vereceği bir dönem de gerçekleşebilir. Bu ihtimal de fazlasıyla vardır. Bu açıdan sadece demokratik siyasal çözüm temelinde bir çabamız değil, aynı zamanda Türk devletinin çözüm politikaları karşısında daha güçlü bir mücadele verme, daha güçlü direniş gösterme, Kürt sorununun çözümü temelinde Türkiye'nin demokratikleşmesini gerçekleştirmeye de hareketimiz hazır durumdadır. Zaten Önder Apo'nun basına yansıyan görüşlerinde olduğu gibi, eğer çözüm olmazsa önümüzdeki yıl daha şiddetli bir askeri ve siyasi mücadelenin gerçekleşeceği yıl olacaktır.

ZİHNİYETTEN ÖTESİ

Zeka/bilinç, yani kendi üzerine düşünerek sonuçlara ulaşma, bulunduğumuz evrende sadece insana özgü bir özellik olarak yaşanıyor. Bilebildiğimiz kadarıyla böyle. İnsan zekası evrendeki zekanın özelleşmiş ve en gelişmiş formu olarak tanımlanıyor. Ancak ilginç bir paradoks olarak insanın gücü kadar güçsüzlüğü, özgürlüğü kadar köleliği bu özelliği nasıl kullandığıyla belirleniyor.

İnsandaki zekanın/bilincin gelişimi iklim, uygun coğrafik koşullar ve mekanlar başta olmak üzere birçok hususa bağlı olarak yaşanmıştır. Dünya üzerinde yaşama uygun coğrafik alanların oluşması, beslenme, korunma ve üremeye dönük olanakların artması, evrim sonucu gözlerin, ellerin, gırtlak yapısının gelişim göstermesi bilincin oluşumu ve gelişimi için gerekli altyapıyı oluşturdu. Tabi grup halindeki yaşamın giderek toplumsallığa evrilmesiyle tüm bunların harmanlanıp düşünceyi geliştireceği zemin gelişti ve insan düşünme gücüne ulaştı.

Zeka pratik ve kurumsal sorunlar üzerine esnek ve etkin biçimde düşünme, bunları kavrayıp yargılama yetisidir. Bu temelde ulaştığımız sonuçları pratik, edebi, sanatsal, matematiksel vb yollarla ortaya koyarız. Zeka yeteneği insanın organsal gelişimiyle ilişkili olmakla birlikte tam olarak böyle değildir. Diğer bir deyişle "zeka" diye bir organımız yoktur. Ancak duyu organlarımızdan elde ettiğimiz verileri işleme, aralarında bağlantı kurma, karşılaştırma, daha önce edindiğimiz deneyimler temelinde düzenleme, farklarını görme gibi yeteneklere sahibiz. Zeka anlama gücü ve yeteneği olarak da tanımlanıyor.

"Analitik zeka ise duygusal zekanın insandaki evrime paralel yaşadığı bir farklılaşmaya işaret eder. Kaynağını duygusal zekadan almaktadır. Ancak insanın özellikle grup yaşamından klana yani toplumsallığa adım atmasıyla birlikte kendini gösteren bir zeka türü olarak ele alınmaktadır. Kıyaslama, kurgulama, yorumlama yeteneğimiz, sağduyu olarak değerlendirilen yanımız analitik zekamızın özellikleridir"

Evrenin insanda dile gelmesi...

Zeka insanın toplumsal gelişimiyle doğrudan bağlantılıdır. İnsan zekasının gerçekleştirdiği kavrama, genelleştirme, soyutlama, yargılama gibi zihinsel işlevlerden hiçbiri toplum-üstü veya toplum-dışı değildir. Zekası gelişmiş insan toplumsal insandır. Tek başına kalmış, toplumsal bağlarından kopmuş insan; kavrama, genelleştirme, soyutlama, yargılama gibi yetenekleri geliştiremez. Dolayısıyla bunların oluşturduğu zekaya da ulaşamaz.

Önder Apo "Toplumsallığın kendisi zekanın potansiyel olmaktan çıkıp aktifleşme sürecine etkince girmesidir. Topluluk sürekli düşünceyi gerektirir." demektedir. Toplumsallık, zekanın gelişimi anlamına gelir. Beslenme, çoğalma, güvenlik gibi toplumsallığın temeli olan etkinlikler, toplumsal bir zekanın yardımıyla sağlanabilir. Topluluğun ihtiyaçlarını karşılayabilen, birden fazla insan veya grubun ortak taleplerine yoğunlaşabilen, kuran, yürüten, organize eden, paylaşan, uzlaştıran, aşırılıkları törpüleyen ve toplumun ihtiyaçlarını gözeten bir zeka oluşmalıdır ki toplum var olabilsin.

Toplumsallıkta ifadesini bulan zeka, evrendeki zekanın tezahürü gibidir. Doğadaki zeka tüm varlıklardaki, özelde de canlılardaki zekadır. Bu zeka korunma, üreme ve çeşitlenme, diğer canlılarla bir denge oluşturma yine uyum sağlama, farklılaşma ve seçim yapma, etkileşime girme gibi özelliklerle kendini gösterir. Doğadaki her canlı varlıkta gözlediğimiz bu süreçleri zekadan yoksun süreçler olarak değerlendiremeyiz. Doğadaki zeka insanda özelleşerek yeni ve daha üst bir zeka türüne dönüşmüştür. Doğadaki zekayı da içeren ancak daha üst özellikler gösteren bu zekasıyla insan, doğada en ileri ve karmaşık zekaya sahip canlı olarak adeta canlılığın yaşadığı tüm gelişimin özetini ve zirvesini temsil etmektedir.

İnsan, zekasının ayırt edici özellikleriyle diğer canlılardan ayrılmaktadır. Ancak bu insanın içgüdülerden ve hislerden kopuk olduğu anlamına gelmez. Aynı biçimde 'canlı-cansız' diye tanımlanan hiçbir varlıkta da zekanın olmadığından söz edilemez. İnsan zihni dikkat, heyecan, merak, öykünme, bellek, hayal gücü, sağduyu, alet kullanımı, soyutlama, inanç ve dil yardımıyla gelişip evrilmiştir. Toplumsallığa yol açan ve toplumsallık içinde gelişen insan zekası, "Analitik Zeka" ve "Duygusal Zeka" olarak ayrılmaktadır.

Analitik mi? Duygusal mı?

Günümüzde canlı evren anlayışı artık genel kabul gören bir görüştür. Buna göre doğadaki tüm varlıkların canlılık özelliği bulunmaktadır. Bu aynı zamanda evrendeki tüm varlıkların bir zekaya sahip olduğu anlamına da gelmektedir. İşte evrendeki tüm varlıklarda bulunduğuna inanılan en eski ve temel zekaya duygusal zeka denilmektedir. Gelişkin halini genelde canlılarda özelde de insanda gözlemlediğimiz duygusal zeka, içgüdülerin ve reflekslerin yaşamı korumak üzere düzenlenmesi ve yönetilmesi biçiminde tanımlanabilir. Temel işlevi yaşamı korumak, sürdürmek ve çeşitlendirmektir. Duygusal zekadan yoksunluk yaşamı koruma refleksinden yoksunluk demektir. Bir insanda veya toplumda yaşamı koruma, yaşama anlam ve değer verme duygusu, sevgi ve empati ne kadar gelişkinse duygusal zekanın o kadar gelişkin olduğunu söyleyebiliriz.

Analitik zeka ise duygusal zekanın insandaki evrime paralel yaşadığı bir farklılaşmaya işaret eder. Kaynağını duygusal zekadan almaktadır. Ancak insanın özellikle grup yaşamından klana yani toplumsallığa adım atmasıyla birlikte kendini gösteren bir zeka türü olarak ele alınmaktadır. Kıyaslama, kurgulama, yorumlama yeteneğimiz, sağduyu olarak değerlendirilen yanımız analitik zekamızın özellikleridir. Analitik zeka yorumlayarak duygusal zekaya yeni yönler, davranış biçimleri gösterir ve gelişkin insan türüne aittir. İnsan türünün toplumsal yaşama adım atması analitik zekanın gelişmesiyle mümkün olabilmiştir. Toplumsal gelişmeyi sağlayan analitik zekadır. Ancak burada toplumsal yaşamın korunması ve geliştirilmesi kaygısıyla yüklü duygusal zekanın güçlü denetimi ve sınırlayıcılığı altındadır ve bu kesinlikle gereklidir. Bu noktada bir zayıflama yaşandığında, denetim ve kontrol mekanizmaları olarak ahlakın, vicdanın, toplumsal kaygı yüklü inanç biçimlerinin etkisizleştiği, zayıfladığı durumlarda sapmaya ve toplumsal yaşam aleyhine olumsuz sonuçlar yaratmaya açıktır.

Toplumsallaşan insan zekası giderek kolektif yaşamın korunması ve onun için ayakta kalmaya odaklanmıştır. Toplumsallaşarak kolektifleşen zeka, tüm toplum için yaşam standartlarının iyileştirilmesine odaklıdır. Tasarım, plan, yorum, kurgu geliştirirken esas aldığı komünalitedir. İnsanda bu anlamıyla duygusal ve analitik zekanın büyük uyumu yaşanmaktadır. Bu uyum temelinde; aidiyet, empati, dayanışma, ortak değerler etrafında birleşme, korunma-koruma gibi toplumsal özellikler edinen insan, bir canlı türü olarak kendini sadece yaşatmakla kalmamış doğanın en yetkin canlısı haline getirmiştir.

"Toplum, zihniyet düzeyi gelişkin esnek bir yapıdır..."

Toplum doğadaki zekanın en yoğunlaştığı, en sistematize olduğu, kompleks bir yapıya ulaşarak işlevsellik kazandığı bir gerçekliktir. Bu anlamıyla toplum zeka düzeyini gerektirmiştir. İnsan sürüden ve sürü yaşamından farklı olarak, ilk toplumsal formu oluşturduğunda yeni bir zihniyet formunu oluşturmuş demektir. İnsanın zeka düzeyi toplumsallığını belirlemiştir. Toplumsallığı da bu zeka düzeyini zihniyet halinde çalışmaya ve gelişmeye zorlamıştır. İnsan paylaşarak, dayanışma içine girerek, birbirini tamamlayarak, bu anlamıyla kendini büyüterek bu yeni yaşam formu içinde yepyeni bir canlıya dönüşmüştür. O artık doğadaki herhangi bir canlı gibi değildir. Toplumsal bir canlıdır. Ait olduğu hayvanlar kümesinden toplumsallığıyla farklılaşan bir türdür. Toplum olarak yaşamanın, yaratmanın, korunmanın büyük geliştiriciliğini an be an yaşamaktadır ve buna kutsallık derecesinde değer vermektedir. Analitik ve duygusal zekanın uyumlu birlikteliğinin oluşturduğu toplumsal zeka harikalar yaratmaktadır.

Barınma, korunma, beslenme, giyim, alet yapımı, toprağı işleme ve hayvanları evcilleştirme, sanat, inanç gibi temel toplumsal yaratımların tümünün duygusal ve analitik zekanın dengede olduğu, hiyerarşik ve iktidarcı yapıların henüz ortaya çıkmadığı, komünalitenin özellikle kadın öncülüğünde devrimsel adımlar attığı bu dönemde gerçekleştirilmiş olması; insan zekasının bütünlüğünü koruduğunda, toplumsal zekanın toplum yararına çalıştığında yani doğru işlediğinde nelere kadir olduğunu göstermektedir. Bu dönemde ortaya konulan yaratımların ve yaratıcılığın ancak 18. yüzyıldan sonra aşılabilmesi; 'insanın zihniyeti kadar insan' olduğuna en açık kanıttır. Bu anlamda diyebiliriz ki neolitiğin insanı toplumsal aklını doğru işletmesiyle, bunun sonucunda ulaştığı üretkenlik ve yaratıcılıkla, adalet ve hakkaniyetle, oluşturduğu ahlaki ve politik ilkelerle daha fazla insandır. Çünkü zekasını toplumsallaşarak büyüten ve farkını esasta buradan aldığı güçle ortaya koyan insan, zekasını oluşturma, işletme ve geliştirme tarzıyla yaşam biçimini de oluşturmaktadır. Yaşama rengini veren toplumsal aklın kullanım biçimi olmaktadır. Toplumsal aklın oluşturulması, işletilmesi ve geliştirilmesi -ki buna zihniyet diyoruz- tüm gelişmeleri belirlemekte, toplumsal esenliğin, güvenliğin, üretkenliğin, yaratıcılığın düzeyini ortaya koymaktadır.

Konuya bu perspektifle yaklaşırsak -ki yaklaşmalıyız- bir toplumu oluşturan çeşitli kimliklerin (dinsel, sınıfsal, cinsel, kültürel, etnik) aralarındaki ilişkilere, üretim ve paylaşımın nasıl gerçekleştirildiğine, toplumu ilgilendiren kararların nasıl alındığına, yönetimin nasıl işletildiğine toplumsal eşitlik ve adaletin nasıl tesis edildiğine, doğaya nasıl yaklaşıldığına bakarak toplumsal zekanın doğru işleyip işlemediğini anlayabiliriz.

Toplumsal zeka, duygusal ve analitik zekanın bileşimiyle oluşur. Tarihten beslendiği kadar, geçmiş-bugün-gelecek arasında bağlantı kurarak zihinsel akışı sağlar. Toplumun sağlıklı bir biçimde yaşamasını amaçlayan her kural, tedbir ve uygulama aynı zamanda bireyin de yaşamasına hizmet eder. Zeka toplumu ve bireyini empati, dayanışma, acıma gibi özelliklerle korurken, hırs, saldırganlık, şehvet, ihtiras gibi özelliklere karşı da savunur. İnsan zekası esas olarak bu toplumsal refleksler sayesinde gelişebilmiştir.

Çünkü toplumsallık, kurallara bağlanmış belirli davranış biçimlerini gerektirir ki bunlar toplumsal bir zekanın ürünüdür. Tarihsel bilince sahip bireyler bu temelde kendilerini kontrol edebilir, toplumsal kabul ölçülerine uygun davranabilir, ait olunan toplumun yararlı, uyumlu ve üretken bir mensubu olabilirler. Bunun getirdiği saygınlık, değer görme, sevilme gibi sonuçları yaşayabilirler. Bunun ötesine geçerek toplumdaki davranışları, sınırları, yasaları, teşvik ve yasakları toplumsal ihtiyaca göre yeniden oluşturabilir, toplumdaki ret-kabul, iyilik-kötülük, tarih-şimdi, özgürlük-kölelik, doğru-yanlış gibi temel ölçü ve kuralları, yaşama yön veren toplumsal aklın yasalarını, kutsallarını, ilkelerini ve yöntemlerini değiştirebilirler. İnsan zekası akışkanlığı toplumsallığı, sürekli devinim içinde olması nedeniyle esnek ve yeniden yapılandırılabilir özelliktedir.

Toplum, zihniyet düzeyi gelişkin ve esnek bir yapıdır. İnsanın sahip olduğu içgüdüler toplumsaldır; korunma, barınma, üreme, çevreyle uyum vb. tek başına karşılanamazlar. İnsan varlığını sürdürmek için toplumsal yaşamak zorundadır. Bu nedenle toplumsal zeka, toplumu oluşturan bireylerin tek tek zihinsel yeteneklerinin toplamından

“Toplumsal zihniyetin yarılmasıyla birlikte toplumsal yaşam da yarılmış, doğa ana ile kurulan ilişkide sonu günümüzde uçuruma dönüşen çatlaklar yaratılmış, toplumun “birimiz hepimiz hepimiz birimiz için” ilkesine göre işleyen zihinsel yapısı “her şey ve herkes tanrılar, temsilcileri, krallar, sultanlar için” yani iktidar sahipleri için anlayışına göre yeniden düzenlenmiştir”

daha fazla bir şeydir. Toplumsal zeka canlı bir organizma gibidir ve bu organizmayı oluşturan duygusal ve analitik zeka arasına keskin sınırlar konulamaz. Durağan değildir. Toplumsal zeka, analitik ve duygusal yanlarının dengede olduğu koşullarda toplumun sürekli olarak var olma ve kendisini var kılma mücadelesinde ona en uygun yaşam koşullarını bulan, organize eden ve uygulayan bireysel ve toplumsal tutumların, yaklaşımların, davranışların kaynağını oluşturur.

Dengenin önemi ve kopuş...

Yaşamsal ihtiyaçlara cevap veren duygusal ve analitik zeka arasındaki denge durumudur. Kötü ve zararlı olanı ayıklayıp, iyi ve yararlı olanı toplumun kazanımlarına dahil eden de bu birleşik zekadır. Ahlak dediğimiz kurallar dizgesini yaratan, toplumu kontrol altında tutan, uygun üretim ilişkisi ve tarzını oluşturan, toplumsal ilişkileri düzenleyen, toplumun kolektif aklı olan ve çağlar boyunca süzülüp ilerleyen bu zekadır. Bu sayede toplumsal çıkarlara uygun olanın kalıp, zararlı olanın ayıklanmasında yüz binlerce yıl başarı sağlanabilmiştir. Toplumsal her davranış, özünde bu kolektif zekanın ürünü olarak şekillenmiştir.

İnsan evrenin bir parçasıdır ve bu evren içinde oluşmuştur. O halde sezgisellik, seçim yapma, farklılaşma ve özgürlük eğilimi evrende olduğu gibi insanda da vardır ve bu farklılaşma her zaman iyiden ve güzelden yana işlememektedir. İşte bu nedenledir ki insan aklı zamanın bir yerinde evrensel akıldan kopmuş, evren aklını ve yasalarını hiçe sayan, çiğneyen bir yola girmiştir. Bunu Önder Apo, “sapma” ve “kanserleşme” kavramlarıyla değerlendirmekte ve toplumsal problemlerin temel nedeni olarak ele almaktadır. Bu sapma temelinde evrenin aklı hiçe sayılmış ve sapkın bir zihniyet yaratılarak toplumsal zeka sakatlanmış, ele geçirilmiş ve tahrip edilmiştir. Bu sapkın zihniyet yapısı tarih içinde geçirdiği dönüşümlerle doğayı, toplumu ve bireyi çelişkiler ve çatışmalara boğmuş, sorunlara çözüm olmak bir yana yaşamı cehenneme çevirerek insanlığı günümüzde uçurumun kenarına getirmiştir.

Şüphesiz insan aklının gelişimi, zihin kapasitesinin yüksekliği, esnekliği ve kendini yenileme gücü önemli bir gelişme aşamasıdır. Ancak unutulmamalıdır ki insan zihninin bu esnekliği, sınır tanımayan hareket potansiyeli ve kendini yenileme gücü toplumsallıktan kopulduğunda ya da baskının ve duyguların istismarının yoğun olarak yaşandığı anlarda sapmaya da alabildiğine açıktır. İnsan (özellikle erkek insan) neolitik dönemin sonlarına doğru artan bilinç gücünün farklılığını toplumsallaşmayı güçlendirmenin, yaşamı zenginleştirmenin ve güzelleştirmenin değil, kendini önce kadından giderek tüm canlı-cansız varlıklardan üstün görerek onları nesneleştirmenin aracı olarak kullanmış, erkek egemenlikli bir zihniyeti geliştirmiştir. Bu zihniyet yapılanması toplumsal sistem inşasının kadın-erkek, hayvan-insan, özne-nesne, canlı-cansız, akıl-duygu, metafizik-diyalektik vb. ikilemler üzerinden gelişmesine zemin yaratmış; hiyerarşik ilişkilere, oradan iktidara ve onun kurumlaşmış biçimi olarak devlete ulaşmak zor olmamıştır.

İnsanlaşmanın başlangıcı...

Oysaki insanlığın ilk oluşturduğu zihniyet yapılanması doğayı gözleyerek ve adeta bir bebeğin annesinden öğrenmesi gibi doğadan öğrenerek oluşturduğu animizmdir. Çevresinde hareket halindeki her şey dikkatini çekmektedir. Her şeyin canlı olduğuna, bir ruhu bulunduğuna inanmaktadır. Kendisini bu alemin bir parçası olarak görmekte, dolayısıyla bunlarla ilişkilerini bu temelde kurmakta, kutsallık derecesinde yaklaşmaktadır. Şimdi bize uzak bir zamanda küçük insan topluluklarının zihniyeti olarak görünen bu zihniyet insanlığın en uzun süre yaşadığı zihniyet yapısı olmuştur. Eşitsizliğe, sömürüye, zulme, yalana, çıkarcılığa kapalıdır. Bu zihniyetin şekillendirdiği klan toplumsallığı doğaya saygılı olduğu gibi kendi içinde dayanışmacıdır. İnsan toplumsallığının bu en saf, en temiz hali animist zihniyetin etrafında şekillenmiştir. Sonraki tüm zihniyet yapıları animizmin yarattığı zemin üzerinde yükselmişlerdir. Totemizme ve bunun etrafında geliştirilen toplumsallığa animist zihniyet üzerinden varılmıştır. Bunlar devrimsel gelişmelerdir.

Toprağı işleme ve yerleşik yaşama geçişin sağlandığı neolitik devrim sürecinin zihniyeti de animizme dayalı olarak gelişmiştir. Doğurganlık, analık, yaratıcılık özellikleriyle doğaya benzediği için kadının kutsandığı ve esas alındığı bu zihniyet şekillenmesinde toplumsal yaşam için önem taşıyan her şeyin tanrılaştırıldığı bir insantanrı zihniyet yapısı gelişmiştir. Ana tanrıça kültü etrafında gelişen bu zihniyet ve inanç yapısında ana tanrıçaya kutsallık ve tanrısal sıfatlar yüklenmekte ve göklerde yaşayan ölümsüz bir varlık olarak tanımlanmaktadır. İnsan zekasının soyutlama özelliğinin kendini en yetkin ortaya koyduğu bir düzey yaşanmaktadır.

Mitolojiyle gelen lanet...

İnsan topluluklarının sağladıkları nicel ve nitel gelişim toplumsal zekanın kullanılışı ve toplumsal zihniyetin oluşturulmasında da yenilikleri gerektirmiştir. Bu temelde neolitik dönemin sonlarına doğru analitik ve duygusal zekanın dengede seyrettiği toplumsal zeka üzerinde analitik zekanın etkisi artmaya başlamıştır. Bu öncekilerden çok farklı bir toplumsal şekillenmeye yol açacak köklü bir farklılıktır. Toplumsal zihniyetin bileşenleri olan analitik ve duygusal zeka arasındaki denge bozulmaktadır, ataerkil bir topluma doğru evirilme başlamıştır. Köylerden daha büyük yerleşkelerde toplanan, sayıları binlerle ifade edilen insan topluluklarının yönetilmesi, ihtiyaçlarının karşılanması, aralarındaki ilişkilerin örgütlendirilmesi daha farklı, daha katılaşmış kuralları ve zihniyet yapısını gerektirmektedir. Yine daha gelişkin üretim araçları ve yöntemleri sonucunda artan ürün üzerinde bireysel-grupsal tasarruf geliştirme yaklaşımları ortaya çıkmaktadır. Özellikle de bunun, sömürü ve gaspı tanımayan neolitik insanına kabul ettirilmesi, onun zihniyetinde haklı ve meşru bir gerekçeye dayandırılması için yeni zihniyet yapılanmaları gerekmektedir. Bu da mitoloji dediğimiz düşünüş biçiminin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Mitolojik öyküler üzerinden yeni tanrı ve din anlayışı yaratılmış, toplumsal zihniyetteki en büyük yarılma bu temelde gerçekleştirilmiştir.

Toplumsal zihniyetin yarılmasıyla birlikte toplumsal yaşam da yarılmış, doğa ana ile kurulan ilişkide sonu günümüzde uçuruma dönüşen çatlaklar yaratılmış, toplumun “birimiz hepimiz hepimiz birimiz için” ilkesine göre işleyen zihinsel yapısı “her şey ve herkes tanrılar, temsilcileri, krallar, sultanlar için” yani iktidar sahipleri için anlayışına göre yeniden düzenlenmiştir. Toplum pratikte tanrılar-kullar, erkekler-kadınlar, zenginler-fakirler gibi ayrımlara ve sınıflandırmalara gitmeden önce ana tanrıçanın eşitlikçi, sömürü tanımayan, yalan bilmeyen toplumsal zihniyeti bu temelde yeniden dizayn edilmiştir.

Politik ve ahlaki özelliklerini komünal nitelikte oluşturan ve bu temelde kendi kendini yürüten neolitiğin toplumu; zihniyetin tapınaklarda sömürüye, egemenliğe, iktidara, eşitsizliğe, baskı ve zora yol açacak şekilde yeniden dizayn edilmesi, bütünlüğünden koparılması, parçalanması, toplumsal yararın bir kenara atması temelinde yeni bir sürece çekilmiştir. Zihniyet gücünün kötüye kullanılması temelinde iradesini, ahlaki ve politik özelliklerini bir kenara bırakarak iktidarı, onun kurumlaşmış hali olarak devleti kabul eder hale getirilmiştir.

Bu şekilde geliştirilen yeni zihniyet aslında hiyerarşik, devletçi ve erkek egemenlikli uygarlığın zihniyet yapısının inşasıdır. Günümüzde kapitalist modernitenin kendisini dayandırdığı ve üzerinden var ettiği temel zihniyet yapısı da özünde budur. Zaman içinde değişimler geçirse de esas özelliklerini korumakta ve günümüz egemenlerince sürekli beslenen, korunan ve topluma yedirilen hakim zihniyet olarak varlığı devam ettirilmektedir. Zaten günümüz toplumsal sorunlarının temeli de bu zihniyet yapısına dayanmaktadır.

İnsanın devlet gibi bir baskı mekanizmasını kabul etmesi, kendini tanrısal bir güç olarak sunan birini, bir grubu, yaratıcısı ve yaşatıcısı olarak görmesi, ona tapınması, onun uğruna ölümü göze alması, onun için çalışmayı bir ibadet gibi görmesi için algılarının köreltilmesi, bulanıklaştırılması, giderek işlemez duruma getirilmesi gerekir. Bu da yetmez bu temelde kurgulanan iktidarcı, devletçi, sınıflaştıran, parçalayan, kategorize eden zihniyetin temsilcilerinin ve kurdukları toplum karşıtı yaşamın meşrulaştırması da gerekir. Kendi üzerindeki zorbayı meşru gören ve ona tapınan zihniyetinse, açıktır ki toplumsallıkla bağı kalmamıştır.

Hiyerarşik-devletçi uygarlığın başlangıcıyla analitik zekanın insanlığın aleyhine dönmesi at başı gelişmiştir. Analitik zekanın sapkın amaçlar temelinde kullanılması temelinde bütünlüğü bozulan toplumsal zihniyet toplumun aleyhine dönüştürülmüştür. Hiyerarşiye, oradan iktidar kliklerine ve devlete bu biçimde varılmıştır. Devletli iktidar tarafından toplumsal zekası bölünmüş, algısı bulanıklaştırılmış insan, yaşamak için devlete ihtiyaç duyar hale getirilmiştir. Düşünme yetisi önce sakatlanmış, sonra saptırılmış giderek tümden elinden alınmış toplum kendi adına düşünemez, kendisi için tartışıp karar alamaz alsa bile bunu uygulayacak iradeyi ortaya koyamaz duruma getirilmiştir. Bu politik ve ahlaki özelliklerini kaybetmiş toplum demektir. Artık toplumun yerine devlet geçmiş, toplumsal zeka yerini devletin yalana dayalı, sömürü ve iktidar amaçlı, bin bir örtüyle örtülmüş zihniyetine bırakmıştır.

“Devletli uygarlık zihniyetinin tüm bu hegemonya çabalarına karşın, komünal zihniyetin tamamen ortadan kalktığı iddia edilemez. İnsanlığın özünü yansıtan ve kendi gerçeğini en yalın bir biçimde yaşamasına olanak veren demokratik toplum zihniyeti tarihin her döneminde karşıt zihniyete rağmen direnmiş ve adeta toplumun gözeneklerinde korunarak kendisini günümüze kadar getirmiştir. Birçok peygambersel çıkış, muhalif tarikat ve mezhep, uygarlık merkezlerinden vebadan kaçar gibi kaçan etnisitelerdeki direniş bu zihniyetin sonucu gerçekleşmiş ve toplumun sınıflı uygarlık zihniyeti içerisinde tümden bitirilmesinin önünü almıştır.” ***–Önder Apo-***

Hiyerarşik ve devletçi zihniyet yalana dayalı bir zihniyettir ve yol açtığı yaşam yalana dayalıdır. Toplumsal zekanın, bunun en yararlı düzenlendiği ana tanrıça zihniyeti ve inancının istismar edilmesi temelinde insan en büyük darbeyi almıştır. Köleleşmenin yolu açılmış, insan çalışan hayvan derekesine düşürülmüş kendine, emeğine, doğasına, cinsine yabancı hale getirilmiştir. Ahlaki ve politik yetenekleri köreltilmiştir. İnsanın en büyük, en vazgeçilmez, en temel hakikati olan toplumsallığı yaralanmıştır. Doğanın özgür çocuğu köleliğe razı edilmiş, bunun kutsal tanrıların istemi olduğuna inandırılmış, biat ve itaat eder hale getirilmiştir. MÖ 4000 ile 2000 arasındaki iki bin yıllık süre içinde gerçekleşen bu değişim zigguratlarda ve rahiplerin ellerinde biçimlenmiştir. Sümer rahipleri mitolojik öyküler üzerinden ilk sistemli yalan ve talan ideolojisi olan mitolojiyi ortaya çıkarmışlardır. Oya gibi ince ince işledikleri bu ideolojiyi topluma kabul ettirmişler, toplumun tümünün olmasa da önemli bir kesimin ideolojisi haline getirmişler ve böylece devletçi uygarlık sürecini başlatmışlardır.

Zor mu ikna mı?

İnsanın köleliğe çekilmesi ve buna alıştırılması esasında bu yeni zihniyetin sayesinde olmuştur. Zor ve şiddet sanıldığı gibi bu hususta birincil değildir. Önder Apo’nun da belirttiği gibi Sümer rahiplerinin bu ustalıklı zihniyet yaratma ve bunu büyük bir ikna gücüyle kabul ettirmeleri olmasaydı devlet, iktidar, sömürü, ayrımcılık, eşitsizlik asla kendine yaşam alanı bulamaz, özgür insanların toplumu tarafından iki günde lanetlenir ve yerin dibine gömülürlerdi. Rahiplerin keşfettikleri toplumun zihniyet tarafından belirlendiği gerçeği olmuştur. Buradan hareketle geliştirdikleri yeni zihniyet yapısını büyük bir ikna gücüyle topluma sunmaları ve meşruiyet zeminini bu şekilde oluşturmaları iktidar ve sömürünün devlette kurumlaşmasının ve kalıcılaşmasının yolunu açmıştır.

Bilme tekeli daha Sümer rahiplerinden beri devlet tekeline alınarak güçlenmenin en temel araçlarından biri kılınırken toplumu zayıflatmanın, denetim altına almanın, yönlendirmenin, kullanmanın da en temel aracı olmuştur. Sadece artı-ürünler, gelişkin üretim araçları değil, en faydalı bilgi ve bu bilgileri ortaya çıkaranlar da devlet tarafından gasp edilmişlerdir. En amansız ve örgütlü şiddet yeni bilgi ve zihniyet arayanlara uygulanmıştır. Çünkü yeni

bilgiler ve bu temelde kurulacak zihniyetler yeni bir toplumsallaşma demektir. Toplumsal zekanın onarılması, ayağa kaldırılması ve harekete geçirilerek kaybedilen toplumsallığın yeniden oluşturulması demektir.

Günümüzde akıl, zeka, zihniyet bunların toplumsallıkla ve toplumsal sorunlarla bağları üzerinde yürütülen çalışmalarda değişik yaklaşımlar ortaya konulmaktadır. Ancak hakim olan zihniyet yapılarına parçalı, birbirinden kopuk yaklaşımlardır. Önder Apo'nun da dikkat çektiği gibi neredeyse her topluma, coğrafyaya, dine, felsefeye vb. ait zihniyet yapıları olduğu iddia edilmektedir. Oysaki insanlığımız özünde iki temel zihniyet yapılanması tanımıştır. Birincisi; demokratik komünal toplum zihniyeti, ikincisi ise devletli, sınıflı, hiyerarşik toplum zihniyeti. Diğer tüm adlandırma ve zihniyet yapıları bu iki zihniyet yapısı içerisinde kendini ifade eden formlar olmaktadır. Günümüz bilimciliği toplumda yarattığı parçalanmayı zihniyet yapıları arasında da geliştirerek hakikatin kaybedilmesine ve insanlığın kendi gerçeğinden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu biçimde de toplum üzerindeki hegemonya devam ettirilmektedir.

Sümer rahiplerinin zigguratlarda yarattıkları hiyerarşik, devletçi ve erkek egemen zihniyetin üzerinde yükseldiği zemin özne-nesne ayrımıdır. Bu ayrım günümüzde de ezen-ezilen kadın-erkek, doğa-toplum başta olmak üzere tüm toplumsal çelişkilerin temelinde yer almaktadır. Yine Sümer rahiplerinin duygusal zeka ile bütünlükten kopararak insanlığa saldırı silahına dönüştürdükleri analitik zeka günümüzde de dizginlenmediğinde, küresel felakete sürükleyen bir olgu haline gelmiştir. Pozitivist bilimcilik nedenleriyle ve sonuçlarıyla sorgulandığında onun da bu zemin üzerinde yükseldiği görülecektir.

"Önder APO'nun belirttiği gibi "Geçmiş daha gerçektir" ve kaybedildiği yerde yeniden bulunması gerekmektedir. Bu zihniyet devriminin ilk adımıdır. Nasıl ki zekanın gelişimi ve duygusal-analitik boyutlarının dengeli birliği insanlığın gelişiminde devrimsel gelişmelere yol açtıysa, analitik ve duygusal zekanın bütünlüğünün yeniden sağlanması da yeni bir zihinsel yapılanmaya yol açacak ve sonuçları devrim niteliğinde olacaktır"

Hakikatin ipi incelir ama kopmaz...

İnsanlığımız Sümer rahiplerinin geliştirdiği bu devletçi zihniyete elbette ki kolay teslim olmamış, kolay kanmamışlardır. Daha en başından buna karşı büyük bir direniş ve karşı koyuş tutumu içine girilmiş, nasıl ki Sümer rahipleri tarih içinde kendi ardıllarını yaratarak kendilerini kalıcı kılmaya çalışmışlarsa özgür insan direnişi de kendi ardıllarını, literatürünü, araç ve yöntemlerini yaratarak varlığını devam ettirmiştir. Tarih bu anlamıyla da iki kanaldan yürümüştür.

Tarih boyunca hiyerarşik, devletçi, erkek egemenlikli uygarlığın insan düşüncesi üzerindeki hegemonyasına ve yarattığı zihniyet yapılanmasına karşı sürekli bir karşı duruş ve alternatif yaratma çabası süregelmiştir. Bu çabalar zaman zaman zayıflamış ancak asla kesintiye uğramamıştır. İdeolojik mücadele ve alternatif bilim hareketleri her zaman var olagelmiştir. Köleci, feodal diye adlandırılan uygarlıklar zekanın analitik gelişimini en çok istismar eden sistemler olmuşlardır. Kendi istismarcı gerçeklerini örtbas etmek için yalana dayalı, korkutucu, hayali dünyalar kurmuşlardır. Mitoloji, din, felsefe ve bilim alanında kendilerini toplumsal hakikat olarak sunup, başka hakikat aramanın boş ve tehlikeli bir çaba olduğunu vaaz etmişlerdir.

Kadının, etnisitenin direnişi, ezilen sınıf hareketleri, peygamberlik geleneği, sayısız tarikat ve mezhep görünümünde yaşanan partileşmeler, Rönesans'ın yaratıcıları, ütopik sosyalistler, reel sosyalistler, ulusal kurtuluş hareketleri, anarşizm, feminizm, ekolojik hareketler, savaş karşıtları, anti modernistler toplumsal zekanın toplum için kullanılması ve çelişkilere boğularak cehenneme çevrilen yaşamın yeniden inşa edilmesini isteyen eğilimler ve akımları oluşturmaktadırlar. Bunların direnişleri tarihin motor gücünü oluşturmaktadır. Özgürlük için sonsuz ve sınırsız direnilmiştir. Ancak bu direniş hiyerarşik, devletçi, erkek egemenlikli uygarlık zihniyetinin hegemonik zihniyet olduğu gerçeğini ortadan kaldıramamıştır. Yürütülen tüm kahramanca çabalara, sınırsız feda ve adanmışlığa rağmen bu zihniyetin hegemonik zihniyet olmaktan çıkarılması sağlanamamıştır. Birçok etnik direniş, yine sınıfsal direniş askeri, siyasi başarıya ulaştığı ve devlet-iktidar aygıtlarını ele geçirdiği halde yenilmekten ve benzeşmekten kurtulamamışlardır. Hiyerarşik, devletçi, erkek egemenlikli uygarlık zihniyetinin sınırlarını aşamadıkları için onun bir versiyonu, bir türevi olmaktan kurtulamadıkları için bu zihniyetin yol açtığı toplumsal sorunları da giderememişlerdir. Buradan da anlaşılmaktadır ki toplumsal zihniyeti kim belirliyorsa, toplumsal yaşamı da o belirlemektedir. Dolayısıyla tarihi bir de bu gözle okumamız gerekir. Yoksa yaşanan direnişlerin anılarına sahip çıkamayacağımız gibi alınan yenilgilerin de nedenlerini ortaya koyamayız.

Uçurumun kenarında kanatlanmak...

Toplum, tıpkı canlı bir organizma gibidir. Nasıl ki her canlı kendini yaşatmak için tüm zeka potansiyelini kullanıyorsa toplum da öyledir. Ancak geri dönüp baktığımızda insan toplumsallığının bir noktadan sonra kendini korumakta zorlandığını, giderek bu yeteneğini önemli ölçüde kaybettiği görürüz. İnsanlığın günümüzdeki gidişatını bir grup atın bir uçuruma doğru koşmasına benzetebiliriz. İnsan doğası ve toplumuyla en derin çelişkileri yaşamaktadır. Toplumsal zekanın bundan daha fazla kötüye kullanılması olamaz. Toplumsal zihniyet beş bin yıllık hiyerarşik, devletçi, erkek egemen ideoloji tarafından paramparça edilmiştir. Bu zihniyet yapısı kırılmadan ve aşılmadan insanın kendisiyle ve doğasıyla uyumlu bir birlikteliğe ulaşması mümkün görünmemektedir.

"Bu zihniyetin yol açtığı sorunlardan kurtulmanın tek çözümü, bu zihniyetin tüm değişmezlerinden, dogmalarından kurtulmak, ondan kaynaklı tüm çarpıtmaların özüne ulaşarak aşmaktır. Bu da 'Zihniyet devrimiyle' mümkündür. Özellikle devletli uygarlık karşısında mücadele yürüten tüm toplumların ve toplumsal hareketlerin ilk elden gerçekleştirmeleri gereken bu zihniyet devrimi ile sistemin her türlü zihniyet yapılarından kopuşu sağlamak olmalıdır. Öncelikle de devletli uygarlık zihniyetinin kendini dayandırdığı milliyetçi, dinci, bilimci ve cinsiyetçi düşünce yapıları ve zihni algılamalarından kurtulmak en önemli çaba olmak durumundadır. Günümüz toplumlarının içerisine girdikleri toplum kırım yıkımından kurtulmanın tek yolu da budur. Bu anlamda zihniyet devrimi ilk elden hakim zihniyetten kurtulmakla mümkündür. Çünkü bir zihniyete ait değer yargıları, ideolojiler, inanış biçimleri, yorumlama ve ele alış tarzlarından kopuş gerçekleşmeden, o zihniyete karşı bir mücadele de yürütülemez. Yani zihniyet devriminin ilk adımı, çağımızda sınıflı uygarlık zihniyetinin en son güncellenmiş biçimi olarak karşımızda duran kapitalist zihniyet kalıplarından ve yapılarından olan özel mülkiyetçilik, benmerkezcilik ve bireycilikten kendini arındırmaktır. " *–Önder Apo-*

"Geçmiş daha gerçektir"

Toplumsal gelişmenin dengeli ve uyumlu olabilmesi için öncelikle bunu sağlayacak zekanın oluşturulması gerekir. Bugün sonuçlarına bakarak toplumsal zihniyeti oluşturan zekanın parçalı, bütünlüğünden ve dengesinden koparılmış, hissiz ve duygusuz analitik zeka olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Dolayısıyla böyle bir zekanın toplumun ahlaki politik özellikleri temelinde ve özgürlük ölçülerinde ayağa kaldırılması, sorunlarının çözülmesi mümkün değildir. Gelinen aşamada doğrulanan, devletçi zihniyetin parçalayan, özne-nesne ayrımına tabi tutarak egemenliği meşrulaştıran zihniyeti değil; ahlaki ve politik toplumun birbirini tamamlayan, doğayı canlı gören komünal zihniyeti olmuştur. Bu yönüyle Önder Apo'nun belirttiği gibi "Geçmiş daha gerçektir ve kaybedildiği yerde yeniden bulunması gerekmektedir" Bu zihniyet devriminin ilk adımıdır. Nasıl ki zekanın gelişimi ve duygusal-analitik boyutlarının dengeli birliği insanlığın gelişiminde devrimsel gelişmelere yol açtıysa, analitik ve duygusal zekanın bütünlüğünün yeniden sağlanması da yeni bir zihinsel yapılanmaya yol açacak ve sonuçları devrim niteliğinde olacaktır.

Bu anlamda kendisinde zihniyet devrimini gerçekleştiren birey hiyerarşik, devletçi ve erkek egemen zihniyetten tümüyle sıyrılmak zorundadır. Hiyerarşik, devletçi ve erkek egemen zihniyetten kopuş demek aynı zamanda bu zihniyetin yol açtığı ilişki ve yaşam tarzından da kopuş demektir. Bu olmaksızın egemen zihniyetten kopuş iddiasında bulunulamaz. İkisinin birlikte gerçekleştirilmiş olması ise özgür bireyi ortaya çıkarır. Bunu gerçekleştirme çabasının en kutsal çaba olarak tanımlayan Önder Apo, hiyerarşik, devletçi, erkek egemenlikli uygarlıktan kopuşu en büyük özeleştiri olarak değerlendirmektedir. Bizim için zihniyet devrimi böyle bir anlamı ifade etmektedir. Her gün kusarcasına kendini hiyerarşik, devletçi ve erkek egemenlikçi uygarlık zihniyetinden, özelde de kapitalist uygarlık zihniyetinden ve oluşturduğu duygu, düşünce ve davranış kalıplarından kurtarmak; fikir, zikir, fiil birliği içinde bunu gerçekleştirmek zihniyet devrimine doğru bir giriş yapmak anlamına gelmektedir. Özgür birey olarak yeni bir doğuş yapmak, komünal var oluş ilkelerinden uzaklaştırılan insanlık için elzem olan bir doğuşu gerçekleştirmektir. Bunun temeli ise, genel olarak devlet odaklı, özelde kapitalist modernizmin zihniyet ve yaşamından kopuştur. Böylesi bir kopuş, insansal var oluşa dönüş anlamını taşır.

İnsan seçmesini bilen bir varlık olduğu için insandır. İyi ile kötü, güzel ile çirkin, doğru ile yanlış gibi şeyler bizi bir tercihte bulunmaya zorlayan gerçekliklerdir. Seçimimizi bunlara bakarak yaparız. İnsan olmanın anlamı budur. Ancak seçim yapmak o kadar kolay değildir. Anlam ve duygu gücü yani zihniyet derinliği sağlanmadan, iyi ve kötünün birbirinden ayırt edilmesi güçtür. Devletçi uygarlığın insanın zihniyetinde yarattığı yıkım oldukça büyüktür. Esas sorun da bu noktadadır. Bu yıkım her geçen gün derinleştirilmektedir. Bunun önüne geçilmedikçe, bu zihniyet çözülüp aşılmadıkça insanın kendini, zekasını, doğasını inkarının önüne geçmek olanaksızdır.

Egemen sistemi zihniyette çözmek tarih boyu tüm hakikat arayışçılarının temel çabası olmuştur. Bu boşuna değildir ve çağlar boyu en anlamlı toplumsal uğraş olarak değerlendirilmiştir. Düşüncede çözmek ve aşmak sağlanmadan hiyerarşik, devletçi, erkek egemenlikli sistemin bitişini ilan etmek ve yeni bir toplumsallığın kuruluşuna girişmek söz konusu bile olamaz. Bunun sağlanması ise sistemin gerçek anlamda yenilgisi olacaktır. Bu bir kişi şahsında gerçekleşebilecek bir olgudur. Bir kişi büyük bir arayış temelinde büyük anlam ve duygu gücüne kendisini ulaştırarak, zihniyette sistemin bilme sınırlarını ve yöntemlerini aşarak hakim sistemi yenilgiye uğratabilir. Bu, tarihteki büyük hakikat arayışçılarında, peygamberlik geleneğinde, büyük ahlak öncülerinde kanıtlanmıştır. Önderliğimiz bu kanıtlanmanın günümüzdeki temsilcisidir. Kendisinde "Üçüncü doğuş" olarak tanımladığı gerçekleşme esasında sistemin zihniyet ve yaşam sınırlarını aşmadır. Duygu, düşünce, yaşam boyutunda sistem dışına çıkmadır. Halkımızın sahiplendiği ve ölümüne direnerek kendi toplumsal gerçekliği haline getirdiği, onun kendinde yarattığı sistem dışı özgür toplumsallıktır. Bu konuda son sözü yine onun ağzından söylemek en yerinde bir yaklaşım olacaktır.

"Zihniyet devrimiyle kastedilen özgür toplum bilinci ve inancıdır. Bilinç sadece olup biteni bilme değildir. Nasıl yapılacağını da bilmektir. İnanç ise, bildiğine inanmak ve gereklerini yapmaktır. Uygulama gücünü, kararlılığını ifade eder. Ortadoğu toplumuna egemen kılınan zihniyet yapılarını iyi tanımadan, aşılması gereken yanlarıyla miras alınması gereken yanları ayırt etmeden, yine karşı mücadele verilmesi gereken zihniyet kalıplarını tanımadan doğru yetkin bir ideolojik bir mücadele verilemez. Zihniyeti kazanmak demek donanmamız gereken toplumsal bilinci ve inancı büyük bir emek ve ahlaki duruşla elde etmektir. Zihniyet dünyasını büyük kılmayan uzun süreli özgürlük mücadelesini yürütemez. Yozlaşmanın başladığı an ve yer, zihniyetin boşaldığı ve bittiği yer ve andır. Ortadoğu'nun tüm bilge ve peygamberlerinin yaptıkları özünde zihniyet savaşıdır. Zihniyet ahlakla bağlantılı kılınmadıkça değersizdir. Ahlak, bilincin aydınlattığı rotada tüm engellere ve yetersizliklere rağmen yürüme gücüdür. Toplumun olmazsa olmaz vicdani değerlerinde ısrardır. Bilinçle ahlak arasında bağın kopması, serseriliğin, avareliğin kol gezmesidir. Zihniyetimiz karşı tarafın zihniyetini de yakalamalı ve ihtiyacı kadar ondan beslenmelidir. Devlet gücünün zihniyeti her zaman güçlü örgütlenmiştir. Küçümsenemez. Bu zihniyeti kuşatmadan başarılı bir çıkış, çözüm geliştirilemez. Zihniyet ve ahlaktan kopuk, politika ve eylem -askeri olanı da dahil- her zaman serseri bir mayın gibi altımızda patlayabilir. Politika ve eylemlerimiz her zaman zihnimizin aydınlığında ve ahlaki tutumumuzun kesinliğinde seyretmelidir. Aksi halde karşı zihniyetlerin politik hamlelerinin aleti olmaktan kurtuluş sağlanamaz."

FEMİNİZMİN KÖKENLERİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Tarih boyunca kadın cinsi dünya üzerinde bugün gördüğümüz ve tanık olduğumuz gibi; özel alanda ve kamusal alanda sömürülen, iradesiz bırakılan, erkeğin soyadını taşıyan, sınıflara ayrılan tarzda yaşamamıştır. İnsanlık da bugün tanıklığını ettiğimiz gibi; eşitsiz, adaletsiz, şiddetle iç içe, sömürülen, sınıflaştırılan, iradesizleştirilen tahakküme maruz bir tarzda yaşamamıştır. Doğa da bu denli tahrip edici, kısırlaştırıcı, dengesizleştirici bir tarzda insan tahakkümüne uğramamıştır. İnsanlık tarihinde kadın eksenli toplulukların farklı yerlerde farklı ama birbirine yakın zamanlarda, iç içe barışık, sınıfsız, sömürüsüz, şiddetsiz, tahakkümsüz, eşitlikçi, adaletçi, iyilik, güzellik, dürüstlük ve sevgi ölçüleri içerisinde yaşam sürdüğü toplumsal düzenler de vardır. Bu toplumsal düzen tarih ve sosyal bilimin çeşitli dallarının çok sınırlı açığa çıkardığı verilerin yorumlanışı ışığında giderek netlik kazanıyor.

Bilimin, bir türlü erkek egemenlikli tahakkümcü paradigmanın sınırlarından kurtulamayışı, tarih ve sosyal bilimin bağımsız duruşunu kuşkusuz daima sınırlamaktadır. Ancak günümüz bilimsel ve tekniksel düzeyi, yine dünya toplumlarının ve kadının kısmen bilinçlenip aydınlanması yönünde verilen mücadeleler, bazı tarihi gerçekleri artık gün yüzüne çıkarmanın koşullarını oluşturuyor.

İçinde bulunduğumuz toplumsal zaman artık bizlere, kadının insanın insan olmasındaki ve toplumsallığın oluşmasındaki rolünü açıklamaktadır. Kadın eksenli oluşan bu ilk toplumsallaşmayı doğal toplum veya kadın eksenli toplumsal düzen olarak adlandırıyoruz. Bu ilk ve çok uzun bir süreci kaplayan kadın eksenli toplum zamanı, kadın doğurganlığının, insanın insanlaşmasında ve toplumsallaşmasında birincil rol oynadığının kabul gördüğü ve kutsandığı bir zaman olmuştur. Bu toplumsal zamanın ahlakı, hukuku, yaşam rengi ve doğaya yaklaşımı ise kadının ortaya çıkardığı etik değerler öncülüğünde gelişmiştir. Bu toplumsal biçime ve zamana damgasını vuran, erkeğin değil kadının etrafında şekillenen ve belirlenen dişil etik değerler olmuştur. İlk koruma, ilk aidiyet, ilk sevgi, ilk topluluk ortaklaşması, ilk topluluk hukuku, ilk kolektif üreticilik, ilk ahlak ve etik değerler bu zaman diliminde inşaa edildi. Daha sonra anaların yani kadınların belirlediği yasalar çerçevesinde erkek de bu topluluğa kabul edildi. Analar topluluğuna belli kurallar ekseninde kabul edilen erkek kendini eksik hissetti ve bu eksikliğini tamamlamak için enerjisini farklı alanlarda yetenek geliştirmeye harcadı. Erkeğin edindiği bu yetenekler kendisine belli olanakları değerlendirme fırsatı tanıdı. Bu fırsatları kendi lehine kullanan erkek zamanla kendisini topluluğa kabul eden analık imgesinin reddine götürdü. Erkeğin erkekliğini güçlendirmesi kadının dişillik değerlerinin reddi üzerine geliştirilmiştir. Çünkü iyiliğin, güzelliğin, sevginin, hoşgörünün, barışın, adaletin, doğayla barışıklığın karşısına; şiddeti, öfkeyi, kıskançlığı, kurnazlığı, sömürüyü, doğa tahakkümünü, ölmeyi ve öldürmeyi koyarak güç ve alternatif olmaya yöneldi. Psikanalist açıdan yaşanan gerçeklik böyle açıklanabilir. Tabii bu konuyu salt psikolojik izahlarla açıklamak eksik bir tahlil olacaktır. Konunun derinliği ve genişliği açısından, psikolojik, sosyolojik, epistemolojik, politik, hukuki analizlerinin gerekliliği kendisini dayatmaktadır. Ancak günümüzde tüm bu açılardan konu yeterince analiz edilebilmiş ve net sonuçlara ulaşılabilmiş değildir. Bu konuda çeşitli akademik araştırma ve tartışmalar gecikmeli de olsa başlamış durumda, ancak kendi başına bir bilim dalı olarak ele alınıp profesyonel bir analiz yapılabilmiş değildir hala. Bazı feminist araştırmacıların katkıları ise konunun aydınlatılması açısından önemli ve anlamlı bir birikime yol açmıştır. Ama açıklanmayı bekleyen birçok husus da bulunmaktadır.

Kadın beş bin yıldır direniyor

Kadının ve erkeğin rollerinin değişimi tarihin ve mitolojilerin bize anlattığı kadarıyla bir çırpıda ve çok rahat gerçekleşebilmiş değildir. Kadının erkek rahipler, tanrılar ve krallar karşısında yürüttüğü büyük mücadeleler olmuştur. Yaklaşık iki bin yılı kapsayan bu geçiş süreci çok çatışmalı bir biçimde gelişmiştir. Ancak süreci kendi lehine geliştirme kararında olan erkek rahipler ve tanrı krallar bütün enerjilerini buna harcamış ve çeşitli komplolarla şiddet uygulamaya kadar gitmişlerdir. Bu komplolar fiziksel komplolar kadar düşünsel ve ruhsal açıdan erkeğin lehine yeni inanç sistemlerinin geliştirilmesi biçiminde de olmuştur. Tanrıça kültürünün yerini erilliği temsil eden tanrıların alması ve yeni toplumun yasalarını erkek tanrıların eril bir mantıkla oluşturması bu tezimizi güçlendirmektedir. Tanrı ya dayalı inanç sistemlerini incelediğimizde dişil değerlerin izine rastlayamamak bunun açık verilerini oluşturmaktadır. Bu ataerkil inanç sisteminde kadın ve etrafında örülen pozitif etik değerler dışlanmıştır. Bunun karşısında direnen kadın ise giderek kendi değerlerini korumaya çalışırken, şiddet ve komplolar karşısında içine büzülmüş ve süreç erkek lehine işlemiştir. Ataerkil toplumsal düzen zamanı olarak tanımladığımız bu süreç ise yaklaşık beş bin yıldır yeni toplumsal cinsiyetçi roller üzerinden işlemektedir. Bu ataerkil toplumsal rollere göre; erkek insan, yurttaş, hakim, otoriter, yasa koyucu ve yürütücü reistir. Kadın ise; insandan sayılmayan, yurttaşlık hakları olmayan, yasaların oluşumunda iradesi tanınmayan, özel alanda ise toplumsal rolü erkeğinin çocuklarını doğurup büyüten, bakımını üstlenen ve mutfak işlerini yürüten bir pozisyondur. 18. yüzyıla kadar büyük savaşların ve mücadelelerin ardından gelişen çeşitli toplumsal düzenler ve tek tanrılı dinler, kadının bu toplumsal rolünü ve konumunu hiçbir biçimde değiştirmemiştir.

Beş bin yıldır kadının yaşadığı bu alt üst ediliş karşısındaki duruşu sürekli bir direnme durumudur. Bu direnme kimi zaman fiziksel, kimi zaman ruhsal ve düşünsel anlamda gelişmiştir. Köleci toplum, feodal toplum ve kapitalist toplum gerçekliklerini analiz ettiğimizde görüyoruz ki kadın hiçbir zaman kendisine belirlenen toplumsal rolü ve konumu sindirebilmiş ve kabullenebilmiş değildir. İlahi dinlerin kadın ikinci cins ve erkeğin malı olarak tanımlamasını da içten içe kabul etmemiştir. Bu tahakkümcü toplumsal düzenlere ve inanç sistemlerine karşı Önderliğimizin de belirttiği gibi sürekli bir kriz içerisinde olmuş ve bu baskıcı yapılarla bütünleşememiştir. Kendisini içinde bulduğu tek alan özel alan yani aile ve akrabalık alanıdır. Kadının direnişi sürekli bu özel alanın sınırları içerisinde hapsolmuş ve direnişini kamusal alana taşıramamıştır. Çünkü içinde yaşadığı toplumsal yapıların ekonomik, siyasal ve sosyal gerçekliği onu kamusal alanın dışında bırakmıştır. Dolayısıyla bu tahakkümcü düzenlere karşı örgütlü bir çıkışı gerçekleştirme imkanını oluşturamamış ve özel alana kapanmıştır.

Görüntüde tabii olmuş ama içten içe de ruhsal bir kaosu krizi hep yaşamıştır. İbadet eder gibi yapmış, ama aslında ibadetin gereğine ikna olmamıştır. İçsel isyan ile dışsal uyum gibi görünen bu durum kadın kişiliğinde ve ruh dünyasında sürekli bir gerginlik ve çatışma halinde olmuştur. Devlet ve iktidar yapılarıyla hiçbir zaman kaynaşmamış, mekanizmaları içinde de yer almamıştır. Bu anlamda toplumsal realite içinde devlet ve iktidara bulaşmamış bir gerçekliği vardır. Yaşadığı içsel çelişkiler kendisini potansiyel bir muhalif konumunda tutmuş ve kişilik yapısını sürekli esnek ve yapısalcı kılmıştır. Bu içsel çelişki kadını sürekli bir özgürlük arayışı içinde olmasını sağlamış, ancak toplumsal cinsiyetçiliğin ağır ve boğucu baskısı yine çok katı dogmatik yapısı, kendini örgütlü bir mücadele gücüne dönüştürmesini engellemiştir.

Kadının ikinci cins konumuyla beraber erkek dünyasında da sınıflaşmalar katmanlaşmalar gelişmiştir. Kadın ve erkeğin tarihteki en büyük ortak çıkarları, sınıf, ulus ve etnik kimlikler etrafında gelişmiştir. Kan ve sınıf bağlarını ilgilendiren bu çıkarlara yönelimin geliştiği süreçlerde kadın da toplumun nicel yarısını oluşturduğundan bu mücadelelere dahil edilmiştir. Kadına karşı gelişen bu siyasal pragmatist yaklaşım, kadının toplumsal aktivitelere kısmen katılımını sağladığından kendi durumuyla ilgili de bir uyanışı beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla tarihte gelişen sınıfsal ve ulusal mücadeleler içerisinde kadın da yerini almıştır.

Kapitalizmin kara dayalı mantık yapısı, üretimde kadının da kol emeğinden yararlanmayı beraberinde getirmesiyle beraber kadının ilk defa özel alanın dışına çıkma olanağı oluşmuştur. Kadın için ev yaşamının yanı sıra artık bir iş yaşamı da oluşmuştur. Dolayısıyla kadın emeğine bu faydacı yaklaşım sonucu da olsa, kadının ev içi yaşamıyla beraber kamu yaşamına da açılmasını sağlamıştır. Feodal aristokrasiye karşı gelişen Fransa burjuva devrimi sürecinde kadınlar da erkeklerle beraber sınıf kimliklerinden yola çıkarak devrim içerisinde yer aldılar. Bu devrimin temel felsefesi insan hakları doktrinine oturtulmuştu. Ancak insan hakları beyannamesi çıkarıldığında kadın bu hakların dışında tutulmuş ve kadın insan mıdır değil midir tartışmalarına yol açmıştı. Kadın ilk defa burada bir yol ayırımına girerek bu devrimin felsefesiyle çelişmeye başladı. Sonradan feminizm olarak adlandırılacak olan organizeli kadın hakları kuramı bu çelişkiler içerisinde şekillenmeye başladı.

Feminizm nedir ne değildir

Feminizm, kadın çevrelerince genel bir literatür olarak; kadınla ilgili, kadınca, kadın lehine yorumlar ve etkinlikler toplamı olarak bilinir. En genel, çıkışı itibariyle en yaygın ve en tanınan tanımı ise; kadının erkekle eşit haklara ve eşit fırsatlara sahip olması için yürüttüğü mücadeleler ve bu mücadeleler etrafında oluşturulan kuramlar ve örgütlenmeler biçiminde tanımlanır.

Feminizmi kendi başına bir ideoloji olarak tanımlamak mümkün görünmemektedir. Düz bir çizgi de değildir. Farklı ideolojilerin kadın yorumu ve kadın hakları yönelimi olarak da tanımlamak mümkündür. Çünkü feminizm tek bir akım, tek bir kuram olarak şekillenmemiştir. Farklı akımların kadının ezilmişliğini, dışlanmışlığını, ataerkil toplumsal cinsiyetçilik rollerini eleştirme gibi konularda ortaklaştığı bir düşüncedir. Liberal, varoluşçu, sosyalist, marksist, ekolojist, anarşist, islami gibi düşünce akımlarının içinde gelişen çeşitli feminist formlar ve yorumlar vardır. Feminizm çokça eleştirildiği gibi erkek düşmanlığı da değildir. Ataerkil sistem mantığının ve kurumlarının erkek düşmanlığı biçiminde tanıtması ve bu şekilde lanse etmeye çalışması, feminizmin giderek güç kazanmasını kendisi açısından bir tehlike olarak görmesinden kaynaklanmaktadır. Çeşitli formlar biçiminde gelişen feminizmlerden bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

1- Eşitlikçi formlar: Eşitlikçi feminizm (önde gelen feminist önderleri de içeren çoğunluk, bunun feminizmin gerçek bir formu olmadığını ileri sürerler,) bireyci feminizm, liberal feminizm.

2- Kadın merkezli formlar: Kültürel feminizm, cinsiyet feminizmi, pop feminizm, radikal feminizm.

3- Baskının ataerkillikten kaynaklandığını kabul edenler: Anarko feminizm, radikal feminizm, Fransız feminizmi, seks radikal feminizm

4- Baskının kapitalizmden kaynaklandığını kabul edenler: Marksist feminizm, sosyalist feminizm.

5- Ayırımcı formlar: Lezbiyen femi-

Simone de Beauvoir

Françoise d'Eaubonne

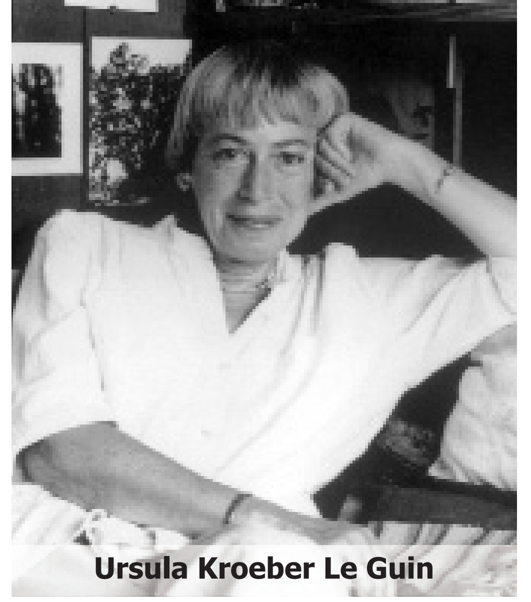

Jutiet Mitchell

Mary Wollstonecraft

Olympe de Gouges

Shulamith Firestone

Alexander Kolontay

Ursula Kroeber Le Guin

nizm, ayrılıkçı feminizm.

6- Afrika-Amerikan formları: Siyah feminizm, kadıncılık.

7- Batı dışı formlar: Üçüncü dünya feminizmi, sömürge sonrası feminizm.

Alt türleri: Eko-feminizm, Fransız feminizmi, radikal feminizm, liberal feminizm, lezbiyen feminizm, marksist feminizm, sosyalist feminizm, pop feminizm, islamcı feminizm, ruhsal feminizm, maddi feminizm, postmodern feminizm, varoluşçu feminizm, pro-feminizm, post kolonyal feminizm, amazon feminizm, kültürel feminizm, anarko feminizm, üçüncü dalga feminizm, kadınizm, kadıncılık biçiminde sıralayabiliriz.

Belirgin feminizm formları

1- Liberal feminizm: 18. yüzyıl Fransa'sındaki aydınlanma döneminde gelişen akılcı felsefe, kamuya ait olan her şeyi akılcı dolayısıyla erkeğe ait; özel alanı ise akıl dışı ve ahlaki, duygusal alan yani kadın alanı olarak tanımlıyordu. İnsan ve hayvan yine canlı doğa arasındaki temel fark insanın akıllı bir varlık olmasında görülüyordu. Akılcılık Newton'un evreni matematiksel yorumlayışına dayandırılıyordu. Bu düşünceye göre doğada ve evrende her şey keskin matematik yasalarıyla işliyordu. Ahlak ve etik değerler bu yeni aklın dışında görülüyordu. Dönemin siyasal politik ideolojik, felsefik argümanları da bu mantığa oturtuluyordu. Dolayısıyla doğa ve duygusallığı ahlaklı olmayı simgeleyen kadın, akılcılığın dışında tutuluyordu. Doğa ve kadını dışlayan bu yaklaşım kadının insan olmasını da dışlıyor ve insan terimi erkekle sınırlandırılıyordu. Dolayısıyla kadın genel insan hakları ve reformasyon tartışmalarının dışında tutuluyordu.

1789 Fransız Devrimi'nde erkekle beraber aynı işleri yapan kadınlar ise erkeğin yaptıklarını kadının da yapabildiğini kendi pratiksel duruşuyla ortaya koydu ve dolayısıyla kadının da insan olduğu tezinin savunuculuğuna radikal bir biçimde bu dönemde başladı. Kadının bu uyanışı ve hak arayışı Fransız Devrimi'nin büyük bir hızla hazırlandığı 18. yüzyılın ortalarından sonra belli bir çevrede fikir oluşturmaya başlamıştı. Paris'te ilk insan hakları bildirgesi yayınlanınca, içinde kadın haklarına yer verilmediğinin görülmesi üzerine Olympe de Gouges, bir kadın hakları broşürü yayınladı. De Gouges daha sonra giyotine gönderilerek idam edildi. Feminist kuramın ilk yazılı eseri olarak birçok çevre tarafından kabul edilen "kadın haklarının müdafaası" ise 1792 yılında İngiliz yazar Mary Wollstonecraft tarafından yayınlanmıştır. Ancak bu dönemde gelişen bilinç, kadını isimi konmamış haklar ve talepler etrafında belirginleştiriyordu. "Feminizme" kavramını ilk ortaya atan ise 1808'lerde kadın haklarının genişletilmesini, toplumsal ilerlemenin genel ilkesi olduğunu ileri süren ütopyacı sosyalist Charles Fourier olduğu söylenir. Oluşan bu fikirler etrafında çevrelenen kadınlar, ilk organizeli kadın hakları toplantısını 1848 de New York, Seneca Falls'da yaptı. Kadınların ilk örgütlü sesi bu konvansiyonda yükselmiştir. Toplantının temel şiarı "bütün kadın ve erkeklerin eşit yaratıldıkları" yönünde gelişmiş ve dolayısıyla eşit varlıklar olarak yaratılan kadın ve erkeğin aynı haklara sahip olması gerektiği savunulmuştur.

Feminizmin kökenini oluşturan kadının erkekle eşit haklar ve eşit fırsatlar talebi daha sonra liberal feminizm olarak nitelendirilir. Birinci dalga feminizmi olarak da adlandırılan liberal feminizm, etkilendiği düşünce akımları bakımından kendi içinde çeşitli formlara ayrışır. 1966'da kurulan National Organization for Women (NOW-Ulusal Kadın Örgütü) amaç maddesinde, kadınların öncelikle, toplumda erkekler ile eşit haklara sahip olduğu ve insani potansiyellerini tam anlamı ile geliştirme şansına sahip olmalarının şart olduğu önermesine sadık kalınmıştır. Kadınların bu tür bir eşitliğe ancak siyasi, ekonomik ve toplumsal hayatta karar verici rol alarak, toplumdaki diğer insanlarla sorumlulukları paylaşarak ulaşabileceklerine inanılmaktadır. Sonuçta aydınlanmacı feminist teoride bazı temel problemler bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, liberal çözümlemenin özel alanı dokunmadan bırakmış olmasıdır. Kadınların, erkeklere bağımlılıklarına, ataerkil ya da erkeğe hizmet eden eğitim sistemine ve toplumsal kurumlara karşı bir sınıf olarak niteleyen birçok liberal feminist, radikal feminist duruşa doğru kaymıştır.

Liberal feminizm ataerkil devletçi iktidar zemininde erkekle eşit haklar talep eden bir kuramdır. Kadının özel alandaki sömürülme gerçeğine karşı herhangi bir çözüm önermemektedir. Sömürünün ataerkil kültür kaynaklı olduğunu görmez ve ataerkil değerler etrafında bir eşitlik talep eder. Erkeğin ideolojik, siyasi, askeri ve iktidar üstünlüğünün kadınlara da verilmesiyle kadının erkekle eşitleneceğine inanır. Dolayısıyla burjuva kökenli liberal feminizmin duruşu erkek egemen kültürle bir uzlaşma duruşudur. Doğanın, toplumun ve kadının özgürleşme kaygısından uzaktır.

2- Kültürel feminizm: Liberal feministler tarafından sonuçsuz bırakılan temel konulardan biri de, kadın ve erkek arasında ruhsal ve ahlaki yetenekler açısından gerçekten farkın olup olmadığıdır. Bazı liberaller genel olarak var olan farkların küçük olduğunu ve içinde bulunulan koşullar sonucu oluştuğunu savunmaktadırlar. Liberal feministler, yalnızca sınıf farklılıklarını değil, daha uzlaşmaz olabilen cinsiyet farklılıklarını da görmezden gelmişlerdir. Diğer bazı feministler ise kadınların erkeklerden farklı olduğunu savunmuşlardır. Kadınların erkeklerden farklı olduğunu, kültürel feminizmi savunan kuramcılar vurgulamaktadırlar. Kültürel feminizm kuramını savunanlar liberal feminizmin eleştirel düşünme ve kendini geliştirmenin önemini kabul etmeye devam ederlerken, hayatın akıldışı, sezgisel ve genellikle kolektif yönü üzerinde durmaktadırlar. Kadınlarla erkekler arasındaki benzerlikleri vurgulamak yerine, genellikle kadınlık niteliklerinin farklılıkları üzerinde dururlar. Kültürel feminist kuramcılara göre, aile ilişkilerine ilişkin konular eril bakış açısından düzenlenmiştir. Kadının erkek himayesinde insanca gelişmesi engellenmiştir. Bu duruma son vermek için ev hayatında radikal değişiklikler gerekmektedir. Ataerkil bakış açısının baskıcı, yıkıcı ve savaşçı değerleri yerine kadınların olumlu bakış açıları bir kez daha yönetimin kamusal gücüne ve dine katılmalıdır. Babaların ev hayatına katılımı ile özel alanın zenginleşeceğini ve kamusal alanın annelerin varlığı ile yükseleceğini öne sürerler. Kültürel feministler toplumsal cinsiyet kimliğinin oluşumunun biyolojik farklılıklardan ziyade toplumsal inşa sorunundan kaynaklandığına inanmaktadırlar.

3- Varoluşçu feminizm: Feminist kuramlar içinde kadının kişi olarak kendi benliğini oluşturması gerektiği görüşü varoluşçuluk felsefesinden türetilmektedir. Bu kuramın önde gelen ismi Simone de Beauvoir: "Erkeğin, kendisini çocukluktan itibaren hissettiren avantajı, bir insan uğraşının hiçbir şekilde bir erkek olarak yazgısına ters düşmemesidir... Buna karşılık kadından, kadınlığını gerçekleştirebilmesi için kendisini nesne ve kurban haline getirmesi istenir; bu da, egemen özne olma iddialarını bir yana bırakmak zorunda kalması demektir. Özgürleşmiş kadının durumuna özellikle damgasını vuran, işte bu çelişkidir. Eksik olmayı kabul etmediği için kendisini kadın rolüyle sınırlandırmak istemez; öte yandan kendi cinselliğini yadsımak da eksik olmak anlamına gelir. Erkek, cinselliği olan bir insandır. Kadın da ancak cinselliği olan bir insan olduğu zaman erkek ile eşit bir birey olur. Kadınlığını yadsıması insanlığının bir bölümünü yadsıması demektir" der. Varoluşçu felsefeye göre insan doğayı aşabildiği ölçüde insandır. İnsan olmak sadece yaşamak değil, yaşama değer katacak projeler üretmek, yeni araçlar icat etmek, geleceği biçimlendirmektir. Var olan koşullara boyun eğen, insanlıktan uzak yaşama koşullarını da benimsemiş olmaktadır. Kısacası insan yaşadığı sürece varlığının anlamını sorgulamak zorundadır. Beauvoir'e güre "ataerkil toplum düzeninde kadın, ensoi ya da öteki rolüne mahkum edilirken, erkek poursoinin aşkın ayrıcalıklarının tadını çıkarıyordu." Bu bağlamda kadınların var olan toplumsal düzende öteki olarak yaşamayı kabul edip içselleştirirlerse şizofreniye ve ümitsizliğe kapılacağını söylemektedir. Bu aynı zamanda nesne olmayı da kabul etmek anlamına gelmektedir. Yazar diğer feminist yazarlar gibi kadınların kendilerini geliştirebilmek için akılcı özelliklerini ve eleştirel yetilerini güçlendirmelerini önermektedir. Kişinin gerçekliği ve doğrularının değer görmesi, toplumsal hayatta başkaları ile etkileşimi sayesinde olmaktadır. Böylece ataerkil kültüre karşı alternatif bir tanıklık ile onu tanımlamak ancak, ona karşı alternatif bir "öteki" kültür oluşturabilecektir. Alternatif "öteki" kültürün oluşumu için ise radikal feminist kuramcılar farklı çözüm yolları üretmektedirler.

4- Radikal feminizm: Radikal feminizm liberal feminizmin eleştiri üzerinden gelişmiştir. Kadınların sömürülmesini ve baskı altında tutulmasının temel nedenini kadınlarla erkekler arasındaki biyolojik farklılıklarda gören bir kuramdır. Kadının günümüzdeki durumu hakkında radikal feministler arasında çeşitli anlayış farklılıkları da bulunmaktadır. Radikal feminizmin bir kısım kuramcısı, kadının baskı altındaki konumunun ve cinsler arasındaki çelişkinin aile kurumunda türediğini öne sürerler. Aileyi ataerkil sistem içinde kadınların erkeklere hizmet etme rolünün verildiği mekanlar olarak ele alır ve ailenin kadını da buna şartlandırdığını ileri sürerler. Bu nedenle de radikal kuram aile kurumunu reddeder.

Bir kısım radikal kuramcı ise kadınların baskı altında tutulmasının temelinde biyolojik cinsiyet farklılıkların yattığını savunur. Kadınların toplumsal cinsiyetçi rollerinin doğurganlık ve çocuk bakımıyla sınırlandırıldığını savunur ve bu durumu reddederler. Çocuk doğurmak ve bakımını üstlenmek sadece kadının kaderi olmaktan çıkmalıdır. Bu düşünceyi savunan kuramcılar, tıp bilimine de çeşitli önermelerde bulunur. Teknolojik yöntemlerin kadınları bu kaderlerinden kurtarabileceğini düşünürler. Bu önermeden şunu anlıyoruz; teknolojik yöntemler kullanılarak erkekte kadın gibi çocuk doğurabilmelidir. Ya da doğanın kadına has kıldığı doğurganlık işlevi reddedilerek, çocuğun her iki cinsin de dışında suni ortamlarda üremesi biçimindedir. Dolayısıyla her iki biçimde de hem doğum işi hem de çocuk bakımı her iki cinsin kolektif işi ve işlevi olmalıdır. Bu gün teknoloji böyle bir şeye hazır olmadığı gibi, insan ve kadın doğasını yok edeceği düşünülebilecek bir önermedir. Dolayısıyla doğanın, kadının ve toplumun özgürleşmesi felsefesine ters düşen bir önermedir.

5-Marsist-sosyalist feminizm: Marks ve Engels'in görüşlerinin feminizmin gelişimine önemli katkıları olmuştur. Kadınların bilinç yükseltmesinde özellikle de tarihsel materyalizm önemli bir rol oynar. Bu görüş, toplumların gelişimini maddi koşulların belirlediği tezine dayanan maddeci görüştür. Engels'e göre anaerki komünizminde her iki cinsin bir iş bölümünün olduğu ama bu iş bölümünün birbirini yadsımadığı savunulur. Evdeki üretim araçları kadınların ev dışındakiler ise erkeklerin ellerinde olduğunu söyler. Tarih ilerledikçe ev dışındaki üretimin artı ürüne yol açtığı ve bu artı ürünün erkeğin elinde bir sermaye olarak biriktiğini söyler. Sermayenin erkeğin elinde birikimi ile beraber, kadının da erkeğe bağımlı hale geldiğini ve kadının ev içinde sınırlı kaldığını açıklar. Dolayısıyla kadının bu toplumsal rolünün onu kamusal üretim alanının dışında bıraktığını ve kadının toplumsal üretime erkekle beraber katılarak çözülebileceğini öne sürer. Kadının ev içi rolünün de yeni bir aile modeli ile çözülebileceğini ve ev içi işlerin kamusal sanayi yöntemleri ile kolektif hale getirilmesini önerir. Marks ise toplumsal devrimin aileyi tümden ortadan kaldırması gerektiğini belirtir. Toplumsal kolektivist ilişkilerin kan bağına değil, iktisadi ilişkiler çerçevesinde belirlenmesini söyler.

Marksizimden etkilenen feministler, kapitalist üretim sürecinde insanın emeğine yabancılaşması tezini, kadınların da ev içinde yaşadığını ileri sürerler. Ev işlerinin soyutlaştırıcı, verimsiz ve tekrarlayıcı karakterinin kadını emeğine yabancılaştırdığını söylerler. Kadın emeğinin erkeğin denetiminde olmasını ataerkilliğin temel dayanağı olarak görürler. Marksist feministler üretim ilişkilerine dayalı olarak açıkladıkları toplumsal cinsiyetçi rollerin değişimi için kadınların bilinç yükseltmesi ve kamusal üretime yoğun katılımını gerekli görürler.

Marksist-sosyalist feminizm, ataerkil işbölümünün tarihsel ekonomik çözümlemesi kadınları toplumsal cinsiyetçilik konusunda aydınlatmaya yardımcı olmuştur. Kadının üretime katılması ve ev içi ortamın kısırlaştırıcı etkisinin kırılması gerektiği önermesi pratik anlamda kadının toplumsal aktiviteye katılımını getirmiştir. Ancak proleter iktidar perspektifi bu düşünceden etkilenen kadının sadece kendi sınıfıyla sınırlı kalmasını getirmiş ve cins çelişkisinin sınıf çelişkisini aşan karakterini yadsımıştır.

6- Anarko feminizm: Anarko feminizm, "kadınların çoğu kendi yaşamlarını ilgilendiren konularda ve alınan kararlarda hiçbir hakka sahip değildir" der. Buna göre kadınlar iki çeşit tahakküme maruz kalırlar. Birincisi, insanların genel toplumsal tahakkümü, ikincisi; cinsiyetçilikten kaynaklı, cinsiyetleri nedeniyle, yani kadın olmalarından ötürü uğradıkları tahakküm olarak ele alınır. Tahakkümün beş ana biçimini tanımlar. İdeolojik tahakküm, katı kültürel gelenekler, din, reklamcılık ve propaganda yolu ile beyin yıkama. Kavramları manipüle etme, kadının duygu ve hassasiyetiyle oynama. Tüm alanlarda yaygın ataerkil ve otoriter davranışlar ve kapitalist zihniyet. Devlet tahakkümü, insanlar arasındaki ilişkilerin çoğunda ve yine sözde özel yaşamda yukarıdan aşağıya doğru emir komuta zinciri şeklindeki hiyerarşik örgütlenme biçimleri. Ekonomik sömürü ve baskı, bir tüketici olarak, evde ve kadın işlerinde düşük ücretli bir işçi olarak. Özel alanda olduğu kadar, toplumun kollaması altında da karşılaşılan şiddet. Örgütlenme yoksunluğu, sorumluluğu ezip geçen, zayıflık

ve eylemsizliği yaratan yapısızlığın tiranlığı. Bu etkenler bir arada çalışır ve biri diğerinin devamlılığını beslemek üzere eş zamanlı olarak bir kısırdöngü içinde birbirlerini beslerler. Anarko feminizme göre bu çemberi kıracak her derde deva anlamında çare yoktur, ama bu çember kırılmaz da değildir.

Anarko feminizm kadınların erkeklerle eşit koşullarda bağımsızlığı ve özgürlüğü olarak tanımlanır. Hiç kimsenin bir diğerinden ne daha aşağı ne de daha yukarı olmadığı hem erkeğin hem de kadının, uyumlu olduğu bir toplumsal örgütlenme ve toplumsal yaşamı ön görür. Kadınları ilgilendiren konularda kadınların kendilerinin karar vermesini ve meselelerini kendilerinin çözmesini esas alır. Her iki cinsi ilgilendiren konularda ise kadınlar ve erkeklerin eşit koşullarda karara varmalarını önerir.

7- Ekofeminizm: Ekofeminizm 1970'li yılların sonunda feminist akımlar içinde yeni bir kol olarak ortaya çıktı. Bu yıllara kadar doğanın ve hayvanların kıyımına değinen ve çeşitli akımlar içinde yer alan kişiler olsa da bu terimi feminist literatüre 1974'te sokan ilk kişi Francoise d'Eaubonne'dur. Ekoloji ve feminizmi bir potada eriterek, erkeklerin doğa ile kadınları özdeş tutarak, doğaya davrandıkları gibi kadınlara, kadınlara davrandıkları gibi doğaya davrandıklarına dikkat çeker. Bu feminist düşünceye göre ataerkillik ve kapitalizm sistemi içinde doğayı yola getirme, sömürme, doğaya hakim olma, doğa üstünde iktidar sahibi olarak üstünlük kurma düşünceleri ile erkeklerin kadınlara bakış açıları arasında bir koşutluk bulunmaktadır. Kadın doğadır, erkek kültürdür şeklindeki ayrıma karşı çıkan, anaerkil kabul edilen toplumlara ait kültür örüntülerini yok saymanın tehlikeli olduğunu da belirtir. Kültürün de pekala kadının üretimi ile oluştuğu düşüncesi ile ekolojik feministlerin genel itirazları ataerkil düzende kadının, teknoloji karşısında doğanın düştüğü duruma düşürülmesidir.

Kar odaklı teknolojik, ekonomik ilerlemenin, çevresel felaketlerin göz ardı edilmesini, doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesini sıklıkla gündeme taşırlar ve bundan erkeklerin iktidarını sorumlu tutarlar. Kadının sorununun dolayısıyla insanlığın sorunlarının temelde iktidar endeksli yaklaşımlarda olduğunu söylerler ve bu anlamda, insanın doğa üzerindeki tahakkümünden yola çıkarak, insanın insan üzerindeki tahakkümünü ve uyguladığı hiyerarşiyi reddederler. Doğa içinde pek çok ekosistem bulunduğu yaklaşımından hareketle, farklılıkları tanırlar ve bunun bir ayrıcalığa dönüşmesine karşı dururlar. Bu yaklaşım içindeki feministlere ekofeminist adı verilmektedir. Ayrıca anarko feministlerde pek çok noktada birleşebilirler.

8- Profeminizm: "Feminizm erkek düşmanlığıdır" propagandası feminist çevrelerce, kadının eşitlik ve özgürlük mücadelesini karalamaya dönük bir yaklaşım olarak değerlendirilir. Oysa feminizm erkek düşmanlığı olmadığı gibi, kadının özgürlük arayışında önemli mesafeler kat etmiş ve bir miras oluşturmuştur. Pro dış veya öteki anlamındadır. Dolayısıyla profeminizm; kadınların haricindekilerin feminizmi anlamına gelmektedir. Kadın olmayıp, kadınların mücadelesine aktif ya da dışarıdan destek veren, kadının cinsel sömürüsünün ezilmişliğinden geldiğini savunan, feminist kuramı bir yanıyla kabul etmiş olanlar için kullanılan bu niteleme, Eylül 1996'da Quebec'te gerçekleşen feminizm konferansında kabul edilmiştir. Profeministlerin çoğu sol görüşlü erkekler tarafından benimsenmektedir. Çıkış noktaları; kadın hareketleri ve üniversite bünyesindeki kadın topluluklarının verdikleri feminist mücadeleyi desteklemek temelindedir. İkincisi ise, erkek egemenliğinin ortadan kaldırılmasını istiyorsak, erkek olarak söz konusu egemenliğin var olduğunu ve anlaşılması gerektiğinin bilincine varmak, toplumsal cinsiyeti günlük ilişkilerimizde hiyerarşik ve ayrımcı bir faktör olmaktan çıkarmaktır. Profeministler arasında önemli bir kesim eşcinsel de yer almaktadır.

9-Psikanalizm ve feminizm Psikanalizm kadın erkek ayrımını psikolojik olarak açıklamaya çalışmaktadır. Freud'un kadın ve erkeğin aile içinde rollerini belirlemek amacıyla yaptığı deneysel çalışması daha da önemlisi çocuğun yetişme sürecinde geçirdiği cinsel kimlik sürecini betimlemesi, çağdaş feminist teorinin en önemli temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Freud'a göre, Oidipal dönem çocuğun karşıt cinsteki ebeveyne yönelik cinsel fanteziler ve bunların bastırılmaya uğramalarıdır. Bu Viktoryan burjuva evlerinde cinselliğin derin bir şekilde bastırılmasının bir parçası olarak açıklanmaktadır. "Penise, çocuğun cinselliğinin simgesi ve gelecekteki gücün kaynağı ya da kız çocukların durumunda ise güç yoksulluğu olarak da önem vermektedirler" Freud'a göre, erkek üreme organı biyolojik bakımdan da kadın üreme organından üstündür. Feministler Freud'un görüşlerinin, libidonun eril olması gibi ön kabullerinin erkek yanlısı olduğuna inanmaktadırlar. Karen Horney, asıl ihtiyacımızın kadın psikolojisinin otantik bir betimlemesini oluşturmak için 'bu eril düşünme tarzından' kendimizi kurtarmamız gerektiğini savunur. Shulamith Firestone ise "Cinselliğin Diyalektiği" isimli kitabında, Freud'un salt bilimsel geleneğe uygun olarak ruhsal oluşumları toplumsal bağlamlarını hiç dikkate almadan gözlemlediğini savunmaktadır. Oedipus kompleksi ataerkil aile düzeninin egemenlik ortamında geçerlidir. "Freud'un bu kompleksi ataerkil toplumdaki çekirdek ailede yetişen normal bireylerde görülen bir kompleks olarak gördüğünü, fakat ataerkinin çekirdek aile yapısında var olan eşitsizlikleri azdıran bir toplumsal düzen olduğunu unutmamamız gerekir" der. Erkeklerin daha az egemen oldukları toplumlarda Oedipus Kompleksi'nin etkilerinin azaldığını gösteren bazı kanıtlar vardır. Ataerkil zayıflaması da birçok kültürel değişimlere yol açacağı anlamına gelmektedir. Juliet Mitchell ataerkil düzeni sembolik "fallus düzeni" olarak tanımlamıştı ve kadın bu sembolik düzenden (dil, yasa, kültürel düzen vs) dışlanmıştır. "Bu düzende kadınlar ve onların gerçekleri reddedilip yok edilmektedir. Kadınlar, söylemin sınırlarında, sembolik alanın dışında" yer aldıkları için farklı bir mekanda kalmaktadırlar. Fransız feministler kadının öteki olarak kendi söylemini geliştirmesinin ataerkil düzeni altüst edeceğini savunmaktadırlar. Ayrıca erotik preoedipal dönemi anneyi baskı altına alınmamış kadınsı imgelimin kaynağı olarak görmektedirler. Sonuçta kültürün kıyısında yer alan kadınların kendi kültürlerini oluşturmaları ancak kültürel bir devrim meselesi olmaktadır. Psikanalist yaklaşımı benimseyen feministler, bütün kadınları erkeklerden "başka", ancak birbirine benzer olarak ele almaktadırlar. Farklı kültür, tabaka ve toplumlardaki kadınların yaşam deneyimleri, duyguları, değerleri ve psikolojileri arasındaki farklılıkları görmezlikten gelinmekte, bu farklılıkların bazen aynı toplumdaki kadın-erkek farklılığından bile daha belirgin olabileceği üzerinde durulmadığını söylemektedirler.

Lice'nin asi kızı Rozerîn

Adı, soyadı: **Ceyda YETKİN**

Kod adı: **Rozerîn Fırat ROJ**

Doğum yeri ve tarihi: **İstanbul, 1975**

Katılım tarihi: **1996, Eskişehir**

Şehadet tarihi ve yeri: **4 Aralık 2007, Gabar-Botan**

Bir volkan patlaması mıdır yaşam! İnsan her an ve her nefes alış verişte iliklerine kadar yanıyor. Bir mücadele midir yaşam, her zaman içinde gümbürdeyen. Bir bilmece midir; yaşam, insan ve canlı doğa? Hangisi gerçek, hangisi bize ait veya hangisi arayışlarımıza cevap olabilecek? Tüm bu soruların cevabını buldum derken, yeni bir soru ve yeni bir cevap bulma arayışı. Kendimi buldum derken, kendimdeki benliğin içerisinde halen bile kendimi arıyor, duygularıma, düşüncelerime ve arayışlarıma anlam vermeye ve mücadele etmeye çalışıyorum.

Bu gerçeklikle karşılıyorum nisan yağmurlarını. Baharın yeni tomurcukları gibi akarken yüreğime damlacıklar, saçlarımı yıkarken nisan yağmurlarında, sen geldin gözlerimin önüne, rüyalarımın hiç ayrılmayan misafiri. Doğanın iniltisinde, renk cümbüşünde ahenkle yüreğime doğan bir senfoni gibi oldun nisan yağmurlarında. Hani insanın kendisinden koparamadığı, söküp atamadığı silinmez izler var ya… Seni nisan yağmurlarıyla tanıdım Liceli kız. Nisan yağmurları avuttu sensizliğin tüm zamanlarını. Hem beni var eden hem de bir yanımı yaralı kılan nisan yağmurlarıydı. Ve yaralı yanım hala kanıyor nisan yağmurlarıyla.

Bu duyguyla karşılıyorum nisan yağmurlarını ve yüreğimdeki çığlıkları bu hislerle akıtıyorum sabahlara. Belki bir sabah seni görürüm diye, selamlıyorum her şafağı nisan yağmurlarında. Gücüm ve güçsüzlüğüm, sevincim ve hüznüm, neşe ve acım hepsi budur. Tıpkı peşimi bırakmayan hasret özlem ve bağlılık duyguları gibi. Dalıp giderken nisan yağmurlarına, sen oluyor her şey, Rozerîn... Rozerîn... Rozerîn... diye sesleniyorum ana tanrıça diyarlarına. Belki birileri duyar da bir şeyler söyler sana dair. Ama ne duyan var, ne de konuşan... Çünkü sen yoksun artık yanı başımızda. Sonsuzluğa karıştın.

Gerilere dönüp gidiyorum bilinmez yolların bilinmez labirentinde. Bütün yollarda senin izlerin var. Biliyorum, görüyorum ve tanıyorum. Ve takip ediyorum izleri, bazen yok olsa da izler, ilerliyorum büyük inatla. Tıpkı senin gibi Lice'nin inatçı kızı. Doğanın yansımalarında sen varsın, sadeliğin, yiğitliğin ve cesaretinle. O içten gülüşünü ve gülerken akıttığın gözyaşlarını hiç unutmam. Daha senin gibi yaşama böyle içten bakan, içten gülen ve sevinçlerine gözyaşı akıtan kimseyi tanımadım Rozerîn.

Yıl 1996 10 Nisan, şimdi ise 10 Nisan 2007… aradan geçen bu kadar zamana rağmen sen hep taze olarak kalacaksın benliğimde. Hep doyumsuz ve hep erişilmez. Küçükken oynadığımız oyunlar geliyor aklıma. Hani bir oyun vardı, saklambaç ya da bayrak yarışı, sen hep saklanan oluyordun, bende seni hep arayan, tıpkı şimdiki zamanda olduğu gibi. Bayrak yarışında bayrağı eline alan koşar giderdi ulaşabileceği yere. Sen bayrağı aldın ve bana devrettin, ama ben hala koşuyorum ulaşabileceğim duraklara doğru. Oysa bu yolun hiçbir durağı yok. Son durak senin var olduğun yer. Tıpkı çocukluk hayallerinin gerçekleşmesi gibi. Hayaller gerçek oldu ve halen ben bu hayallerin gerçekleştiği yere ulaşamadım. Var oluş ve yok oluşun, ölüm ve yaşamın çatıştığı son zirve. Uzaklıklar ve doruklar, insanı öyle derinden yaralıyor ki…

Şimdi de uzaklıkların derinliklerinde karşılıyorum nisan yağmurlarını. Yine bitmeyen özlem duygularıyla ve bir türlü ifade edemediğim yokluğunun verdiği acı ile. 11 yıl sonra geriye bakıp sana hitap etmek ne kadar da zor. İçim acıyor.

Tüm zamanların içime akıtamadığı damlacıklar gibisin. Hırçın Dicle kadar asi yüreğini hissediyorum şimdi. Bağların o çamurlu sokaklarını birlikte arşınladığımız, yazın kavurucu sıcaklığında bir dilim karpuzu tattığımız, Çarşiya şewiti de bir şeyler almaya çalıştığımız, tarih dolu surların zirvelerinden Dicle'ye uzandığımız ve Lice'nin aylı yıldızlı gecelerinde Şîroya çıktığımız günleri anımsıyorum şimdi. Hatırlar mısın yine nisan ayı ve baharın ilk filizlendiği dönemde, Şiro dağına çıkmak için birlikte yarışa girdiğimiz günleri.

Şimdi nisan yağmurlarıma gözyaşlarımı akıtıyorum. Nisan yağmurlarından sana doğru akıyorum. Ve seni o kadar çok özlüyorum ki. "Suskunluk sevmekten doğsa da kanatır işte" diyor umut yoldaşım.

Kaç bitmiş mevsim! Kaç zaman geçti? Bütün çağların hazinesinde sana dair biriktirdiğim milyonlarca sözü bir tek cümleyle anlatmaya geldim Rozerîn. Ben ona 'senin öykün' dedim. Dilimde biten tüm anlamlar içimde bir sözcükle oturuyorum karşında. Ömrümü arıyorum. Yüreğini göğüs kafesimde taşıdığım için, aynı göğsün bereketinden beklendiğim, aynı yaşam pınarının suyundan içtiğim için. Ve tabi ki ölümlü mevzilerde omuzdaşım, aşılmaz yollarda yoldaşım olduğum için... Gülüşündeki ışık huzmelerine adıyorum ben beni....

Seninle bir kayın ormanında, bir şelalenin yanı başında, bir ateş başı sohbetinde, kara çaydanlığın doyulmaz çayından yudumlamayı, dağ düşü olup buluşmayı ne çok özledim bir bilsen... Ne çok bekledim bir gün çıkıp, seni senden dinlemeyi. Bir tutsağın yüreği bilir ki beklemek bir renk ölümdür zindanda. Asit misali akar yüreğe, can erir, gönülden yanan erir. Bir zaman bu mekanların sakiniydin sen de. Sessizliği dinleyen demir kapıların sesinde, fırtınalara inat duran iradeyi görendin. Görünmeyene bakar, 'Anlamak ve acı çekmek birbirinin yatağına akan iki ırmaktır. Çoğaldıkça denizlere yakınlaşıyor' derdin. Anladıkça acısı büyüyen güzel bir yürektin. Zorlandıkça ellerini avuçluyorum. Senin sıcaklığını arar gibi annemin elleri. Dünyayı gözbebeklerinde sevdiğim kardeşim olan gözlerini unutmadım. Büyüyen bir susuzluk gibi yayılıyorum benliğime. Zamansızlığa isyan edercesine... Lice'nin bereketli ovasında upuzun bir ölümsüzlük destanıdır senin öykün. Kısacık bir zamana sonsuzluğun akışını sığdıran, paylaşmak, paylaşılan her güzelliği sevmek, bütün bentleri yıkmak, engelleri aşmak, coşmak, çağlamak...

Sen yüreğiyle yol alan özgürlük yolcusu. Yurdu elinden alınan kızların yurt oluşu kadar gerçekti kanatlanışın. Yaralanmak, roketlerin yaşamsız hızında parçalanmak… Yıkılan kayalara sunmak bedeninin bir yarısını… Belki de 20 yıllık ömrünün ilk ve son dileğiydi akseden 'Taşı kaldırın ayaklarımın üstünden' derken bir düş dolanmaktaydı halen gözbebeklerinde. Bir ahu inadında dorukları seken senin öykündü. 'Eğer zorlu anlarda arkadaşlarımla zoru yaşamazsam özgür yaşamanın değerini anlayamam' diyen. Konuşmak ve yürümek zordur ölümün omuz başı olduğu zamanlar içinde. Lakin zoru yazmak da zordur lal duvarlar, zindanlar içinde. Kiminde susmak bir yanıttır zamansız mekanların çaresiz hükmünde. Her bitimsiz zamanın güzelliğinde günlerin ve gecelerin her deminde kucaklayıp o güzel yüreğinin derinliğinde kaybolmayı, erimeyi, bunca çok istesem de...

Zamanlar gelip geçiyor üstümüzden

Zamanlar sensizliği gösteriyor...

Özlüyorum seni sevgili, yoldaşım.

Direnişleri düşmanı bile şaşırttı

Adı, soyadı: **Abdullah AKTÜRK**
Kod adı: **Felat BAGOK**
Doğum yeri ve tarihi: **Nusaybin, 1984**
Katılım tarihi: **2003, Nusaybin**
Şehadet tarihi ve yeri: **7 Nisan 2007, Herekol**

Adı, soyadı: **Bahattin ŞADEMİR**
Kod adı: **Lezgîn SEYİT**
Doğum yeri ve tarihi: **Mirgever, Doğu Kürdistan, 1983**
Katılım tarihi: **2005 Xakurkê**
Şehadet tarihi ve yeri: **7 Nisan 2007, Herekol**

Önderliğin esaretiyle birlikte örgütü tanıyan Felat yoldaş, genç yaşına rağmen serhildanlara aktif katılarak öncülük eder. Serhildan günlerinde taşıdığı ruhu, son derece canlı, coşkulu, heyecan dolu olarak gerillaya taşırır. Bir müddet Güney Kürdistan'da kaldıktan sonra daha çok katkı sunabileceğine inandığı Botan'a geçer. Zira Botan, savaş tarihimizde her zaman için biraz daha merkez rolünü oynamıştır. Kendi deyimiyle 'Önderliğin ve halkın üzerindeki baskıya bir cevap olmak için' gittiği Botan'da, başarılara imza atma ideali taşımıştı.

Felat yoldaş, partinin istemlerini kendi şahsında oturtmaya çalışan, bunun için başta kendisine karşı olmak üzere yoldaşlarıyla kavga halinde olan bir militandı. Kendisindeki istem ve heyecan, onu sürekli plan yapmaya götürürdü. Çağıldayan ırmaklar gibi hiç yerinde durmazdı. Yaptığı çalışmaları yeterli görmez, bir çalışmadan diğer çalışmaya koşardı. Kendisinde var olan yeteneklerinin tümünü yoldaşların hizmetine koşardı. Tüm alanların elbise ihtiyacını yetiştirmek için gecesini gündüzüne katardı. El attığı iş sağlam ve temiz olmalıydı ona göre. Yoldaşlarına bağlılığını, sevgisini böyle yansıtırdı.

Genç olmasına rağmen herkesi etkilemesi, katılması, efor ve heyecan yaratması, onun belirgin bir özelliği olmasından ziyade, karakterine işlemişti. Düşüncelerini daha da derinleştirmek için sürekli okur, araştırır, kendisine yüklenirdi. Tarih ve coğrafya onun ilgisini çok çekerdi. Gelişme söz konusu olduğunda hırslıydı. Yüreği Bagok kadar genişti.

Lezgîn yoldaş da gerillaya katılalı daha üç yıl olmuştu. Gerilla tecrübesine ihtiyacı olmasına rağmen kendisini sınırsız katıyordu.

Lezgîn arkadaş dolu dolu yaşayan, heyecanlı ve hırslı bir arkadaştı, çağlayan gibi akan bir yüreği vardı. Hiçbir güç onu durduramamıştı ki, katılımının birinci yılında Botan'a gelmeyi başarmıştı.

Öğrenmek için kendisini paralarcasına çaba harcıyordu. Şunu ilke edinmişti: Öğrendiğin oranda halka, partiye ve insanlığa katkın olur. Ulaştığı bu tespitten yola çıkarak komple öğrenmeye çalışıyordu. Güçlü irade sahibiydi. Her türden zorlu pratiğe kendisini hazır hisseder ve katılırdı.

Lezgîn arkadaş, çözümsüzlüğü asla kabul etmez, en küçük hatada bile kendisini affetmezdi. Özeleştiri vererek doğru olanı öğrenmeye çalışıyordu. "Kendimizi Önderliğin militanları olarak görüyorsak, hiçbir eksikliğimizi affetmemeliyiz" diyordu. Halbuki bizler eksiklikler içinde yüzsek de, bunlara müsamaha gösteririz. Bu yönüyle bizden çok farklıydı.

Felat ve Lezgîn yoldaşlar, 8 Nisan 2007'de Herekol yamaçlarında bulunan Ramoran'da şehit düştüler. O baharda düşman yaklaşık iki ay boyunca operasyonlar düzenlemişti. Her iki arkadaşın da savaşçı, militan duruşları buraya da yansımış, korkunç bir direniş içine girmişlerdi. Yedi arkadaş olarak bulundukları sığınakta, düşman teslim olmaları için her şeyi denemiş, ancak başarısız kalmıştı. Teslimiyete geçit vermeyip, akşama kadar direndiler. Direnişlerini yüreklerimize nakşettiler.

Düşmanın açtığı ateş sonucu yaralanan Felat yoldaş, düşmanın attığı bombayı alıp, geri onlara atmıştı, daha sonra şehadete ulaşmıştı. Lezgîn yoldaş ise diğer arkadaşlarına bir zarar gelmemesi için kendisini bombanın üzerine atarak şehit düşmüştü.

Her iki yoldaşın direnişi hepimizi derinden etkiledi. Düşman bile bu direniş karşısında şaşırmış, kurtulamayacak bir pozisyonda direnen militanları görünce geri çekilmişti. Her iki arkadaşın direnişi caydırıcı olmuştu.

Her iki yoldaşın da, diğer yoldaşlarını kurtarmak için kendilerini feda etmesi, bizde yoldaşlık bağlarının sarsılmamacasına güçlenmesine, mücadeleye daha fazla bağlanmasına, irade bilenmesine, intikam alma duygusunu daha fazla gelişmesine, direniş ruhunun daha fazla ekilmesine yol açtı. Onlar, bizim için örnek alınması gereken militanlar oldular.

Bugün dahi Botan'da, Besta'da direniş dile geldiği zaman her iki yoldaşın isimleri telaffuz edilir. Her zorlanmamızda bu yüksek fedai ruha sahip arkadaşlarımızdan güç alırız.

KENDİNİ DAVAYA SONSUZ ADAMIŞ BİR MİLİTAN

Adı, soyadı: **Nedim ARGIN**
Kod adı: **Botan**
Doğum yeri ve tarihi: **Patnos-Ağrı, 1981**
Katılım tarihi: **İstanbul, 2003**
Şehadet tarihi ve yeri: **11 Mart 2007, Kulp-Amed**

Ağrı'nın Patnos ilçesinden olan Botan yoldaş, gerillaya katılmadan önce gençlik çalışmaları yürüttü. 2003'te gerillaya katıldığı zaman zarfında Xinêre ve Behdînan'da Özel Kuvvetlerde ve kadro okullarında eğitim aldı. Kendi isteği üzerine geldiği Özel Kuvvetler çalışmasında en temel hedefi; askeri ve politik bir kişiliğe ulaşmaktı. Sıradanlığı asla kabullenmemesi, mücadeleyi kendisinde sürekli kılmasına ve kişiliğini daha da güçlendirmesine götürdü. Kendisini güçsüz kılan olguları çözümleyip, gücünü ve güçsüzlüğünü tanıdı. Hedefine kararlıca yürümesini, kendisini her koşula göre hazırlamasını öğrendi.

Yaşamının her anında öyle canlı, öyle atik, öyle coşkuluydu ki, bunu görevlerde, eğitim ortamlarında, eylemlerinde yansıtırdı. Kendi bedenine olan hakimiyeti spor yaptığı esnada görülebiliyordu. Bedenini devrimin zorlu koşullarına uydurabilmek için kendisine oldukça yükleniyordu. İdeolojik ve teorik olarak da kendisini epey eğitmişti. Eğitimlere katılımı oldukça göze çarpıyordu. Son derece mütevazı, herkese karşı nazik duruşuyla da arkadaşların sevgisini kazanmıştı. Belli bir düzeyi ve teorik birikimi olduğu için de elinden geldiğince yoldaşlarına katkı sunuyordu. Okuyan, araştıran ve bunları yoldaşlarıyla paylaşan bir militandı.

O, zorlu anlarda bile, ruhunu parti ruhuyla bütünleştirmeye çalışan, kendisini köklü özeleştiri süzgecinden geçiren, çözümleyen, eleştiriler karşısında nezaketi, sorumluluğu elden bırakmayan, böylelikle PKK'li olmanın temel şartını yerine getirebilen bir militandı.

Tasfiyeci anlayış ve yapılanmalara karşı öfkesi çok fazlaydı. Yurtsever bir çevreden geldiği için değerlerin nasıl yaratıldığını iyi biliyordu. Bu nedenle değerlerle oynayanları asla affetmezdi. Nerede, nasıl müdahale edeceğinin yol ve yöntemini iyi bilirdi. Örgütlü yaşama bağlı yaşardı, örgüt gerçeğiyle bütünleşmek için kendisiyle kıyasıya mücadele eder, var olan eksiklikleri aşmaya çabalardı. Örgüt kültürüyle kendisini donatmıştı. Bu özellikleri, doğalında arkadaşların onun etrafında toplanmasını, doğal bir öncü olmasını sağlıyordu.

Bu olumlu örgütsel, ideolojik ve eğitsel yaklaşımlarının yanı sıra, aynı zamanda pratikçiydi de. El attığı çalışmalar sağlamlığına şüphe duyulmazdı. Bu yönleriyle insanda güven uyandırıyordu.

Botan arkadaşta ülke ve toprak sevgisi güçlüydü. Doğaya; dağa, suya, toprağa kutsallık derecesinde değer biçiyordu. Üzerinde yaşadığı toprağı yeniden yeniden tanıyor, anlam kazandırıyordu. Bazen şaka yollu, "burada bir cami yapmalı, bu toprağa karşı namaza durmalı" diyordu.

Kısa süre içerisinde kendisini geliştirerek, 2005 yılında çok istediği Kuzey Sahası'na; Garzan Eyaleti'ne yöneldi. Garzan'a gidişini şu amaçlar çerçevesinde belirlemişti: „Önderlik üzerindeki baskıyı, halka ve özgürlük değerlerimize olan baskı ve yönelimleri kırmak ve fedai sürecine katılmak için gidiyorum".

Nitekim Özel Kuvvetler'de gördüğü eğitim Garzan'da meyve vermeye başlamıştı. Edindiği teorik birikime, pratik tecrübeler de kazandırmayı bilmişti. Esas yeteneği olan sabotajcılık alanında sonuç alıcı eylemlere imzasını atmıştı. Teknik bilinçle kişiliğini pekiştiren modern gerilla ölçülerine sahipti.

Örnek aldığı Başkan Apo için; "Dünyanın egemenliğine karşı mücadele eden bir özgürlük savaşçısı, ezilen sınıfların, halkların, ezilen cinsin önderliğidir o' derdi. Birey olarak sorumluluklarını derinden hissederek, Önderliğin 'en iyi öğretmen' dediği yaşamdan öğrendiklerini pratikleştirmeyi başardı.

Botan yoldaş, 11 Mart 2007'de Amed'in Kulp ilçesine bağlı Eskar(Yaylak) Köyü civarında tarihimizin belki de en karanlık olan ihanet olaylarından biriyle karşılaştı ve 7 yoldaşı ile birlikte, Mereto isminde bir hain tarafından, hainliğin de ötesinde bir tarzda katledildi.

İhaneti unutmayacağız, aradan on yıllar geçse de hesabını mutlaka soracağız. Bu, geride kalan biz yoldaşların andıdır.

SIRA DEMOKRATİK KURTULUŞ MÜCADELESİNİ KAZANMAKTADIR

Halkımıza ve kamuoyuna

Ortadoğu'nun en eski halklarından birisi olan Kürt halkının yaşadığı tarihsel trajedi ve direniş süreci, yüzyılımız açısından artık olmazsa olmaz kabilinde demokratik bir çözümü dayatmaktadır. Kırk milyonu aşkın nüfusa sahip olan bir halkın ezilmişlik, inkar ve soykırımlara uğraması, katı asimilasyon ve imha politikalarıyla karşı karşıya gelmesi bir insanlık utancı olarak günümüze kadar gelmiştir. Artık Kürt halkının yaşadığı bu ağır tarihi haksızlıklara son vermenin zamanı gelmiştir. Zamanın ruhu, tarih ve yükselen insanlık değerleri de bunu gerektirmektedir.

Bir halklar bahçesi olan Ortadoğu mozaiğinde yer alan Kürt rengi ve kültürü ne yazık ki, tarih boyunca sürekli köreltilmek ve yok edilmek istenmiştir. Oysa unutmamak gerekir ki yitirilen ve kaybolan her renk, her dil ve her kültür, sadece mağdur olan halklara kaybettirmemiş, ziyadesiyle insanlığın da kaybetmesine, çoraklaşmasına ve fukaralaşmasına yol açmıştır.

Yeni bir gelecek, yeni bir Ortadoğu ve yeni bir Türkiye'nin yaratılması için halkların ortak tarihsel birikimini en güçlü kaynak olarak görüp güncelleştirmemiz gereken bir dönemde bulunmaktayız. Çözümü elzem olan Kürt sorunu ile Türkiye'nin demokratikleşmesinde zamanı ve doğru değerlendirmemiz gereken kritik bir eşikteyiz. Bu gerçek, tarihin hem Kürtlere hem de birlikte yaşayan halklara bir emridir.

Kürt Halk Önderi Reber Apo'nun, Kürt sorununun demokratik ve barışçıl yollarla çözümü için 1993'ten bu yana ciddi bir arayış içinde olduğunu soruna vakıf olan herkes bilmektedir. Şimdiye kadar tek taraflı ateşkesler yaparak çözümün muhatabını ve iradesini geliştirme konusunda attığı adımlar ne yazık ki çeşitli engeller ve komplolar nedeniyle sonuçsuz kaldı. Türkiye Cumhurbaşkanı sayın Turgut Özal'la başlayan, yine dönemin başbakanı Erbakan ve Ecevit'le denenen tüm barışçıl çözüm girişimleri daha başlamadan kesintiye uğradı. Önder Apo, bütün bunlara rağmen çözümdeki ısrarlı tutumunu sürdürerek AKP iktidarı döneminde de çeşitli defalar aynı girişimlerin sahibi oldu. Kamuoyunun da bildiği Oslo süreci, Önderliğimizin 1993'lerden itibaren izlediği demokratik çözüm stratejisinin bir tutumu ve devamı olarak gündeme geldi. Ne var ki, bütün bu iyi niyetli ve kararlı adımlar, hiçbir somut adıma dönüşmeden tıkandı ve yeniden şiddetli bir mücadele dönemine girildi. Özellikle 2011 yılının Temmuz ayından itibaren önceden çok denenmiş yöntemlere geri dönüşün yapıldığı, şiddet yoluyla ve "entegre stratejisi" olarak ifade edilen çok kapsamlı siyasi ve askeri operasyonlarla sonuç alınmak istendi. Hareketimiz ve halkımız ise Devrimci Halk Savaşı temelinde kararlı bir direniş mücadelesini yükselterek buna karşı önemli gelişmeler yarattı. Teslim alma ve tasfiye politikalarını sonuçsuz bırakarak Kürt sorununun şiddetle çözülemeyeceğini bir kez daha ortaya koydu ve demokratik çözümü temel gündem haline getirdi.

Önderliğimiz, sahip olduğu demokratik çözüm stratejisi gereğince içinde tutulduğu koşulların zorluğuna rağmen halklarımıza karşı duyduğu tarihi sorumluluk gereği hem Kürt halkını, hem de Türkiye'de yaşayan tüm halkları bu şiddet girdabından çıkarmak ve bölgemizde yaşanan tarihi sürecin gereklerine cevap olmak anlamında yepyeni tarihi bir adım atmıştır.

Önderliğimizin tarihsel misyonu ve sorumluluğu gereğince Türk devlet yetkilileriyle yeniden görüşmelere başlaması ve ardından kamuoyuna yansıyan tutumu, bir halkın önderi olarak temsil ettiği muhataplık durumunun bir sonucudur. BDP adına giden heyetlerin Önderliğimizle görüşmeleri ve Önderliğimizin Hareketimize sunduğu, birbirinin devamı ve tamamlayanı olan çözüm taslakları bize ulaşmıştır. Hareketimiz tarafından büyük bir ciddiyetle ve özenle ele alınan bu taslaklar, hareket adına karar verici yönetim organları tarafından değerlendirilmiş ve sonuçları Önderliğimize iletilmiştir.

Başkan Apo'nun geliştirdiği çözüm perspektifini bir mesajla 21 Mart Newroz günü Amed'de deklare etmesi bu sürecin tüm halklara, demokratik kamuoyuna ve sorunun tüm taraflarına mal olmasını ve sahiplenmesini sağlamıştır. Oldukça derin, çözümün perspektifini ve zeminini güçlü oluşturan, bunun felsefi ve tarihi temelini ortaya koyan, güncelle bağını kuran bu çağrı, tarihi bir demokratikleşme hamlesi ve çözüm bildirgesidir. İnsanlık tarihinde nasıl ki tarihin yönünü değiştiren anlaşmalar, özgürlükler lehine bildirgeler, reformlar çıkarılmışsa, bu çağrı da barış içinde, hür, refah ve güven dolu bir geleceği birlikte inşa etmenin çağrısı olmuştur.

Çağrıda ifade edildiği gibi özgürlüğe ve eşitliğe dayalı ortak yaşam ve kardeşlik hukukunun yeniden tesisi için muhataplarını, Kürt halkını ve herkesi göreve çağırmıştır. Özgür ve demokratik toplumlar kendilerine güvenen ve geleceğe güvenle yürüyen, üretken, yaratıcı toplumlardır. Korkularla ve baskılarla birbirine yabancılaştırılmış, birbirinin karşısına mevzilendirilmiş kültürel renklerin, çeşitliliğin, kimliklerin çatışmalı durumdan çıkarılması, egemen-köle, ezen-ezilen ilişkisinden kurtarılması için büyük bir demokratik hamledir. Varlığını, diğerinin ezikliği, hiçliği, horlanmışlığı, dışlanmışlığı, inkarı ve imhası üzerinden var eden kimliklerin, sağlıklı bir toplum, ulus ve birey olarak yaşadığı, değerler yarattığı görülmemiştir. İşte bu çağrı, insani değerlere ve barışçıl toplumların hakikatine yeniden dönüşün, tüm korkulardan arınarak gerçek bir demokratik özgür birliğin, demokratik bir halklar cumhuriyetinin inşasına çağrı; kadınları ve gençliği yepyeni bir yaşamın kurulmasında sorumluluğa, göreve davettir.

Önderliğimizin Amed Newroz'unda yaptığı çağrı, tarihin akışını değiştirecek niteliktedir. Kürt Özgürlük Hareketi olarak doğrudan sorumluluklarımızı ve yükümlülüklerimizi ifade eden bu tarihi çağrıyı tümüyle kabul ettiğimizi ve gereklerini yerine getireceğimizi halkımıza ve kamuoyuna deklare ediyoruz.

Hareket olarak, mücadele tarihimizin en güçlü bir dönemindeyiz. On yılların tecrübesine dayanan hareketimizin sahip olduğu kadrosallaşma ve tecrübe düzeyi hem yetkin bir savaş ve direnişi, hem de yetkin bir barışı geliştirebilecek bir düzeyi ifade etmektedir. Hareketimizin sahip olduğu halkların kardeşliği, eşitliği ve demokratik çözüm zihniyeti ile beraber, Önderliğimizin geliştirdiği bu yeni çağrı ve stratejik açılım, bizlerde demokratik çözüm tutumunu güçlendirmiş ve bu temelde bir katılım ve kararlaşma yaşanmıştır. Bu nedenle 2013 Newrozu'nun tıpkı tarihteki anlamına, misyonuna uygun olarak yeni bir milat olması için tüm gücümüzle katılacağız. Demokratik Çözüm ve Barış Çağrısını, Önderliğimize, halkımızın demokratik bilincine, direniş geleneğine ve 40 yıllık mücadele mirasımıza duyduğumuz büyük bir güvenle, demokratik modernite paradigmasının zihniyet gücüyle ve demokrasiye, özgürlüğe, barışa olan sonsuz inancımızla, halkların birlikte yaşam kültürüne olan bağlılığımızla büyük bir kararlılıkla hayata geçireceğimizi vurgulamak istiyoruz.

Yeni bir dönemi başlatan bu çağrı, sorunların şiddetle değil siyasetle çözümünü öngören, Kürt sorununda kalıcı-demokratik çözüm stratejisini ifade etmektedir. Bu çözüm ve barış planı tüm aşamalarda hiç kuşkusuz sorunun taraflarına sorumluluklar yüklemektedir.

Bunun için toplumun tüm kesimlerinin çözüme ciddi katkı sunması ve rahat katılım ortamının sağlanması, düşüncelerin hür bir şekilde ifade edilmesi ve baskı altına alınmadan tartışılması, çözüm çabalarının güvenlikli bir ortamda yürütülmesi, diyalogların sağlıklı gelişmesi ve müzakere edilmesi için öncelikli olarak çatışmasızlık ortamının yaratılması gerektiği açıktır. Bugünden (23 Mart) geçerli olmak üzere tüm gerilla güçlerinin ateşkes pozisyonunda olacağını, kendisine karşı herhangi bir saldırı olmadığı müddetçe silah kullanmayacağını açıkça ilan ediyoruz. Kendisine karşı imha amaçlı saldırılar olduğunda ise meşru müdafaa hakkını kullanacağını ve saldırılar karşısında misilleme hakkını koruyacağını vurgulamak istiyoruz.

Geçmişte ilan edilen ateşkes süreçlerinin tecrübelerine dayanarak atılacak bütün adımların olgunlaştırılarak ve zaman kaybetmeden atılması bir zarurettir. Geri çekilme için gerekli altyapının hazır hale getirilmesi, yasal olarak gerekli karar ve izleme kurullarının oluşturulması, yine mevsim koşullarının uygun hale gelmesi gereklidir. Bu konuda hükümetin ve TBMM'nin üzerine düşeni bir an önce yapması durumunda Başkan Apo'nun yaptığı çağrının bu konuda da yerine getirilmesi tümüyle imkan dahiline girecektir. Bunun için Başkan Apo'nun koşullarının uygun hale getirilmesi ve diyalog imkanlarının oluşturulması, sürecin hızlanması ve tam başarısı için önemli olacaktır. Sürecin bu temelde olgunlaşarak gelişeceği tartışmasızdır.

Kuşkusuz sürecin ruhuna uygun bir dilin geliştirilmesi de büyük önem taşımaktadır. Savaş döneminin, karşıtlığı derinleştiren ve rencide eden dilinin terk edilerek yapıcı, kapsayıcı, demokratik çözüme odaklayan ve güven veren bir dilin kullanılmasına özen gösterilmesi, sürecin olumlu ilerletilmesi ve toplumun güçlü sahiplenilmesi açısından önemli olacaktır. Bu konuda istenilen düzeyin henüz gelişmediği açıktır.

Köklü bir biçimde çözüm planının adım adım hayata geçmesi için bizim kadar, hükümetin de yasal-anayasal açıdan üstüne düşenleri yapması önemli olduğu gibi; tarafsız ve meşruluğu bulunan sivil toplum alanlarındaki kurum ve kesimlerin de rolünü oynaması önemli bir husustur.

Bu konuda uluslararası güçlerin, kurum-kuruluşların ve bütün demokratik çevrelerin de demokratik-barışçıl çözüme destek sunmaları çözümü kolaylaştıran bir gerekliliktir. Bölgemizde barışın ve istikrarın gelişmesi için bölgesel ve uluslararası güçlerin, ortaya konulan çözüm iradesine engel olmamaları, doğru yaklaşmaları ve destek sunmaları talebimizdir.

Önderliğimizin çağrısı doğrudan Newroz alanından tüm dünya kamuoyuna, Türkiye'ye ve Kürt halkına yapılmıştır. Bu çağrı, başta doğrudan, derin acılar çekmiş, fedakar halkımıza büyük bir sorumluluk yüklemiştir. Newroz alanlarından bu önemli görevi büyük bir heyecan, coşku, moral ve inançla karşılayan Kürt halkı, dostları ve çözümü isteyen herkes büyük bir kararlılık beyan etmiştir. Önderliğimizin çağrısında da belirttiği gibi, Kürt halkı ağır bedeller ödeyerek, büyük şahadetler ve destanlarla kimliğini ve benliğini kazandı. Şimdi sıra demokratik kurtuluş mücadelesini kazanmaktadır. Bu yeni mücadele dönemi hepimizin, herkesin ve halkımızın görevlerini katbekat artırmıştır.

Dört parça Kürdistan'daki ve yurtdışındaki halkımızın, bizzat, tarihi sürecin şahidi ve öznesi olarak hiçbir rehavete kapılmadan süreci büyük bir dikkatle takip edeceğine, demokratik çözüm projesinin hayata geçmesi için demokratik mücadelesini güçlü yürüteceğine, yüksek bir disiplin, bilinç ve birlik ruhuyla çalışmalarına yükleneceğine güçlüce inanmaktayız.

Bu temelde halkımızın özgürlük Newrozu'nu, Çağdaş Kawaların direniş gününü, halkların bahar bayramını tekrardan kutluyor, bu yepyeni tarihsel mücadele döneminde üstün başarılar diliyoruz.

23 Mart 2013